

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RADYO TELEVİZYON SİNEMA ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

**BİR ALTERNATİF SİNEMA UYGULAMASI
OLARAK FİLİSTİN SİNEMASININ KAMUOYU
OLUŞUMUNDAKİ ETKİSİ: İSTANBUL, EGE VE
SİİRT ÜNİVERSİTESİ TARİH BÖLÜMÜ
ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNDE YAPILAN BİR
ARAŞTIRMA**

Asem ALJARADAT
2502110106

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Ayşen AKKOR GÜL

İSTANBUL-2018

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DOKTORA
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : ASEM AL-JARADAT

Numarası : 2502110106

Anabilim Dalı /
Anasanat Dalı / Programı : RADYO TV SİNEMA/
DOKTORA

Danışmanı : PROF. DR. AYŞEN AKKOR GÜL

Tez Savunma Tarihi : 26.12.2018

Saati : 10:00

Tez Başlığı : BİR ALTERNATİF SİNEMA UYGULAMASI OLARAK FİLİSTİN SİNEMASININ
KAMUOYU OLUŞUMUNDAKİ ETKİSİ: İSTANBUL, EGE VE SİİRT ÜNİVERSİTESİ
TARİH BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNDE YAPILAN BİR ARAŞTIRMA

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 50. Maddesi uyarınca yapılmış,
sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜNE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. MURAT İRİ		
2- PROF. DR. ZEYNEP ÇETİN ERUS		
3-PROF. DR. AYŞEN AKKOR GÜL		Kabul
4- DOÇ. DR. CEM ÇETİN		Kabul
5- DR. ÖĞR. ÜYESİ İLKAY NİŞANCI		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-PROF. DR. FÜSUN ALVER		KABUL
2- DOÇ. DR. GİZEM PARLAYANDEMİR		KABUL

ÖZ

BİR ALTERNATİF SİNEMA UYGULAMASI OLARAK FİLİSTİN SİNEMASININ KAMUOYU OLUŞUMUNDAKİ ETKİSİ: İSTABUL, EGE VE SİİRT ÜNİVERSİTESİ TARİH BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNDE YAPILAN BİR ARAŞTIRMA

ASEM ALJARADAT

Gelişen ve değişen dünyamızda kitle iletişim araçları her geçen gün bilgiye ulaşmak ve yaymakla sınırlı kalmayarak var olanı değiştirme ve yenileme, kitleleri aynı anda organize edebilme, siyasi ve toplumsal düzeni sorgulayarak farkındalık yaratma rollerini üstlenmektedir. Bu konuda yapılan araştırmalar da kitle iletişim araçlarının kamuoyunu etkilemede güçlü bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Bir kitle iletişim aracı olan sinema da anlatıcısına kendini ifade edebilme gücü verebilirken kalıplara bağlı kalmaksızın ve sınırlama olmadan izleyicisine doğrudan ulaşabilme olanağı sağlamaktadır. Örneğin alternatif sinema yaklaşımları anaakım sinemanın basmakalıp ve medya patronlarının tekeline sınırlandırılmış kurallar çerçevesinde yapılan filmlerinin aksine yeni ve farklı seçenekler sunarak sinemada önemli bir kitleye ulaşmaktadır. Alternatif sinema yaklaşımları ulaştıkları kitlelere anlatıcısının fikir, düşünce ve hayallerini aktarırken yaşanmış veya yaşanmakta olan, yanlış bilinen, saklı olan ya da yansıtılmak istenen ölçüde sınırlandırılan olay örgülerini gerçekçi bir bakış açısıyla aktarabilmekte; toplumun dışlanmış, kabul görmeyen gruplarının seslerini duyurabildikleri bir platform olarak kamuoyu üzerindeki etkisini gösterebilmektedir. Bu filmlerin, toplumun ihtiyaçları gözetilerek, sosyal ve siyasi hayatın şekillenmesi adına üretildiğinde, bireylerin ve buna bağlı olarak toplumun kanaat ve fikirlerini değiştirebildiği çeşitli çevrelerce ifade edilmektedir.

Çalışma bu varsayımdan yola çıkarak, bir alternatif sinema uygulaması olan YouTube filmlerinin, kamuoyunda Filistin'in İsrail'e toprak sattığına yönelik oluşmuş olan yaygın görüşün değiştirilip değiştirilemeyeceğini sınamaktadır. Tezin alan araştırması olan dördüncü bölümünde bu çerçevede seçilen YouTube filminin

gösterimi öncesi ve sonrasında seçilen üniversitelerde öğrencilere iki anket uygulanarak ölçümler yapılmıştır. Bulgular, örneklemin bilgi araştırmalarında kitap ve ders kaynaklarına oranla medya araçlarından daha fazla yararlandığını ve gruplar arasında özellikle YouTube kullanımının daha sık olduğunu göstermektedir. Ayrıca seçilen YouTube filminin film gösterimi sonrasında örneklemin mevcut fikir ve düşüncelerini belirli bir düzeyde ve kısa süreli etkilediğini ortaya koymuştur. Öte yandan çalışmanın yağın görüşün doğru olup olmadığını ispat etmek gibi bir derdi yoktur.

ANAHTAR KELİMELEER: Kamuoyu Oluşturma, Alternatif Sinema, Youtube Filmleri

ABSTRACT

INFULUENCE OF PALESTINIAN CINEMA ON CREATING PUBLIC OPPINION AS AN ALTERNATIVE CİNEMA PRACTICE: A RESEARCH AMONG THE STUDENTS OF ISTABUL, EGE AND SIIRT UNIVERSITIES

ASEM ALJARADAT

In our developing and changing World, mass media takes an active role in not only limited with receiving and disseminating information but also in changing and renewing the present, simultaneously organising the masses, questioning the political and social order and creating awareness.

According to mass media scientists, mass media has a powerful influence on affecting the public opinion. Alternative cinema approach which is included in mass media, while giving the narrator the power of self-expression provides the opportunity to have a direct access to his audiences without any limitation and being dependent on taboos and contrary to the movies made within the frames of trite-cliché rules of the main stream cinema which are confined under the monopoly of the media bosses, the alternative cinema practices are able to reach considerable masses offering new and different alternative without wiping away the present.

Alternative cinema approaches, while conveying thoughts, ideas, dreams and story lines, whether lived or being lived, misknown, hidden or limited to the extent it is desired to be reflected, of the narrator to audiences he reaches, may have influence on the public opinion as a platform where the marginalized and disapproved groups of the society are able to make themselves heard.

Accordingly, it can be observed that YouTube movies among the alternative cinema practices are able to have influence on the public opinion and may change the widespread beliefs and thoughts of society when used effectively.

This study aims to measure the commutability of the idea widespread in the public that Palestine sold lands to Israel before the invasion, by YouTube movies.

As a method, preview and final view surveys were conducted before and after the display of YouTube movies. The findings demonstrate that the sample group referred more to media than books and lesson sources for reaching and researching information, and also show that using YouTube is common among those groups. Furthermore, it can be concluded that the current ideas and thoughts of the sample group may be altered being influenced by YouTube movies which is the aim of the research. On the other hand; this thesis does not have any concerns over proving whether or not the common idea is true.

KEYWORDS: Creating Public Opinion, Alternative Cinema, Youtube Movies

ÖNSÖZ

Medya ve kitle iletişim araçları, kamuoyunun oluşması ve biçimlenmesinde, toplumsal gruplar içinde kanaat ve isteklerin ortaya çıkmasında, değişmesinde ve toplumun kültürel yapısının belirlenmesinde etkin rol oynamaktadır.

Bununla beraber 19. yy. sonlarından bu yana Dünya siyasetinde kitle iletişim araçlarının, toplumu belirli bir yöne kanalize edebilecek bir propaganda aracı olarak kullanılması önemli ölçüde artmıştır. Bir propaganda aracı olarak sinema sektörü de üretildiği ülkelerin siyasi koşullarına bağlı olarak ilerleyen teknolojik imkânlar sayesinde daha geniş kitlelere ulaşmıştır.

Sinema ile birlikte radyo ve daha sonraları televizyon, icat edildikleri tarihten bu yana kamuoyunu etkilemede güçlü bir silah olarak kabul edilmektedir. Günümüzde ise televizyonun yerini alan akıllı telefonlar ve tabletler gibi cepte taşınabilen araçlar sayesinde internet uygulamaları artarak daha hızlı, pratik ve kolay hale gelmiştir. Özellikle internetin en yoğun kullanılan alanlarından biri olan YouTube, dizi, film, müzik, video, yemek tarifi veya deneyimlerin paylaşıldığı çok geniş coğrafyalara uzanan, kitleleri birbirine bağlayan, küresel bir etkileşim ve bir alternatif sinema aracı olarak ön plana çıkmaktadır.

Bu özellikler kapsamında çalışmanın amacı; YouTube filmleri özelinde alternatif sinema uygulamalarının kamuoyu oluşumu üzerindeki rolünü irdelemek, bu kapsamda Filistin İsrail'e toprağını sattığı hakkındaki yaygın görüşün kısa süreli de olas değiştirilip değiştirelemeyeceğini sinema ve tez genelinde alternatif olma durumunu tartışmaktır. Bu noktada tezin söz konusu yaygın görüşün doğru olup olmadığını ispat etmek gibi bir hedefinin olmadığını belirtmekte fayda vardır.

Çalışmanın ilk aşamalarından beri tecrübesini, mükemmel yorum ve analiziyle buluşturarak her kelimeyi en ince detayıyla değerlendiren sabırlı ve değerli hocam Prof. Dr. Ayşen Akkor Gül'e, eşsiz öngörü ve geniş sinema bilgisiyle bana yön veren değerli hocam Prof. Dr. Battal Odabaş'a, tezime başlamamda çok büyük emek veren Doç. Dr. Ahsen Deniz Morva'ya, çalışmama önemli katkılar sağlayan Prof. Dr. Murat İri'ye, Prof. Dr. Zeynep Çetin Erus'a, Prof. Dr. Füsün Alver'e, Doç.

Dr. Cem etin'e, Doç. Dr. Gizem Parlayandemir'e, Dr. Öğr. Üyesi İlkey Nişancı'ya,
Rawan Damen'e ve beni her zaman cesaretlendiren ve sabırla destekleyen eşim
Sema Aljaradat'a sonsuz teşekkürler.

Asem ALJARADAT

İSTANBUL, 2018

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZ	iii
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vii
TABLolar LİSTESİ	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xxii
HARİTALAR LİSTESİ	xxiv
KISALTMALAR LİSTESİ	xxv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ALTERNATİF SİNEMA YAKLAŞIMLARI VE UYGULAMASI

1.1. Alternatif Sözcüğü	6
1.2. Alternatif Sinema Yaklaşımlarının ve Uygulamalarının Tanımlayıcı Özellikleri	6
1.2.1. Yenilik Getirme	8
1.2.2. Karşı Söylemci Olma	9
1.2.3. Teknolojiyle Uyumlu Olma	9
1.3. Sinema Alanında Alternatif Yaklaşımlar ve Uygulamalar	10
1.3.1. B.Filmler – B.Sinema	10
1.3.2. Deneysel Sinema	11
1.3.2.1. Bağımsız Sinema	12
1.3.2.2. Öncü Sinema	14
1.3.3. İtalyan Yeni Gerçekçilik Sineması	16
1.3.4. Fransız Yeni Dalga	19
1.3.5. Feminist Sineması	22
1.3.6. Queer Sinema	24
1.3.7. Üçüncü Sinema	28
1.3.8. Dijital Sinema ve Alternatif Sinema Uygulamalarına Örnek Olarak YouTube Filmleri	32

İKİNCİ BÖLÜM

FİLİSTİN TARİHİ VE SİNEMASI

2.1. Filistin Tarihi.....	41
2.1.1. İlk Yerleşimciler.....	41
2.1.2. Roma İmparatorluğu	42
2.1.3. Fetihler, İslamiyet Dönemi ve Osmanlı Egemenliği	42
2.1.3.1. Osmanlı Devleti Döneminde Filistin’de Toprak Yapısı, Siyasal ve Hukuksal Düzen.....	43
2.1.3.2. II. Abdülhamit Yılları ve Siyonizm.....	44
2.1.4. İngiliz Mandası, Nakba ve İsrail Devleti	49
2.1.5. Filistin Kurtuluş Örgütü ve Filistin Direnişi	59
2.1.6. İsrail ile Barış Müzakereleri	61
2.2. Dünyada Filistin Algısı	64
2.2.1. Kitle İletişim Araçlarına yansıyan Filistin Algısı	67
2.2.2. Filistin Algısına Yeni Bakış.....	71
2.3. Türkiye Cumhuriyeti Filistin İlişkileri ve Filistin Algısı	73
2.4. Filistin Sineması.....	81
2.4.1. Filistin Sinemasının İlk Yılları	82
2.4.2. Filistin Sinemasında Direniş ve Devrimci Filmler Dönemi	82

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARININ KAMUOYU OLUŞTURMAYA ETKİSİ, KAMUOYU VE SİNEMA İLİŞKİSİ

3.1. Kamuoyunun Tanımı	87
3.2. Kamuoyunun Unsurları.....	89
3.2.1. Kamu Unsuru	89
3.2.2. Oy Unsuru	89
3.3. Kamuoyu Türleri.....	90
3.3.1. Kendiliğinden Gelişerek Oluşan Kamuoyu	91
3.3.1.1. Gizlenen Kamuoyu	91
3.3.1.2. Görünür Kamuoyu	91
3.3.2. Kalıplaşmış Kamuoyu	91

3.3.2.1. Sabit ya da Değişken Olmayan Kamuoyu.....	92
3.3.2.2. Geçici ya da Değişken Kamuoyu.....	92
3.3.3. Etki Gücü ve Siyasi Katılımı Bakımından Kamuoyu	92
3.3.3.1. Olumsuz Kamuoyu	92
3.3.3.2. Olumlu Kamuoyu.....	92
3.3.4. Bölgesel Kamuoyu	93
3.3.4.1. Yerel Kamuoyu	93
3.3.4.2. Ulusal Kamuoyu	93
3.3.5. Etkilenme ve Etkileme Gücü Bakımından Kamuoyu	94
3.3.5.1. Hakim ya da Egemen Kamuoyu	94
3.3.5.2. Entelektüel Kamuoyu	94
3.3.5.3. Gündülen Kamuoyu.....	95
3.4. Kamuoyu Oluşturma ve Kamuoyunun Oluşumu	95
3.4.1. Kamuoyu Oluşumunda Etkili Faktörler	96
3.4.1.1. Tutumlar	97
3.4.1.2. Kanaatler	97
3.4.1.3. Çatışma.....	98
3.4.1.4. Gruplar.....	98
3.4.1.5. Kanaat Önderleri	100
3.4.1.6. Kültürel Yapı	101
3.4.1.7. Kitle İletişim Araçları.....	101
3.5. Kamuoyu ve Sinema İlişkisi	105

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ALAN ARAŞTIRMASI: TARİH BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNDE GERÇEKLEŞTİRİLEN BİR UYGULAMA ÇALIŞMASI

4.1. Amaç ve Yöntem	112
4.1.1. Amaç	112
4.1.2. Yöntem	113

4.1.2.1. Benzer Konulu YouTube Filmlerinin Tezin Değişkenleri Açısından Değerlendirilmesi ve Araştırmaya Konu Olan Filmin Seçim Süreci.....	114
4.1.2.1.1. Karşı Söylemci Olma.....	114
4.1.2.1.2. Yenilik Getirme	119
4.1.2.1.3. Yeni Teknoloji ile Uyumlu Olma	119
4.1.2.2. Yönetmen ile Yapılan Görüşme.....	120
4.1.2.3. Evren ve Örneklem	123
4.1.2.4. Veri Toplama Aracı ve Tekniği	124
4.1.2.5. İşlem	125
4.2. Bulgular	125
4.2.1. Birinci Anket Uygulamasından Elde Edilen Bulgular	125
4.2.2. İkinci Anket Uygulamasından Elde Edilen Bulgular	163
GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	207
KAYNAKÇA	213
EKLER.....	243
ÖZGEÇMİŞ.....	250

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3.1 :	Kamu Kavramının Tanımları.....	89
Tablo 4.1 :	Örneklemin Kayıtlı Olduğu Üniversite Dağılımı	125
Tablo 4.2 :	Örneklemin Cinsiyet Dağılımı.....	126
Tablo 4.3 :	Örneklemin Uyruk Dağılımı.....	127
Tablo 4.4 :	Örneklemin Yaş Dağılımı.....	128
Tablo 4.5 :	“Filistin Devletinin Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesi Konusunda Bilgi Sahibi Misiniz?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı.....	129
Tablo 4.6 :	“1900’lü Yıllarda Yahudilerin Filistinli Haktan Para Karşılığı Toprak Satın Aldığına İlişkin Bilginin Doğruluğuna İnanıyor Musunuz?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı.....	131
Tablo 4.7 :	“Filistinlilerin Yahudilere Karşı Ayaklanmasını Haklı Görüyor Musunuz?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı	132
Tablo 4.8 :	“Yahudilerin Filistin Toprağında Hakkı Var Mıdır?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı.....	133
Tablo 4.9 :	“Filistin’le İlgili Bilgileriniz Neye/Nelere Dayanır?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı.....	135
Tablo 4.10 :	“YouTube Ne Sıklıkla Kullanırsınız?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı	136
Tablo 4.11 :	“Hangi Kitle İletişim Aracı Ve / Veya Araçları Fikirlerinizi Etkilemektedir?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı	137
Tablo 4.12 :	Ankete Katılan Kişilerin Kayıtlı Olduğu Üniversite ve Filistin Devletini Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesi Konusunda Bilgi Sahibi Olma Durumu Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi.....	140

Tablo 4.13 : Ankete Katılan Kişilerin Cinsiyeti ve Filistin Devletinin Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesi Konusunda Bilgi Sahibi Olma Durumu Ki-Kare Testi Sonuçları	141
Tablo 4.14 : Ankete Katılan Kişilerin Uyuğu ve Filistin Devletinin Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesi Konusunda Bilgi Sahibi Olma Durumu Ki-Kare Testi Sonuçları	142
Tablo 4.15 : Ankete Katılan Kişilerin Yaşı ve Filistin Devletinin Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesi Konusunda Bilgi Sahibi Olma Durumu Ki-Kare Testi Sonuçları	143
Tablo 4.16 : Ankete Katılan Kişilerin Kayıtlı Olduğu Üniversite ve 1900’lü Yıllarda Yahudilerin Filistinli Haktan Para Karşılığı Toprak Satın Aldığına İlişkin Bilginin Doğruluğuna İnanma Durumu Ki-Kare Testi Sonuçları	144
Tablo 4.17 : Ankete Katılan Kişilerin Cinsiyeti ve 1900’lü Yıllarda Yahudilerin Filistinli Haktan Para Karşılığı Toprak Satın Aldığına İlişkin Bilginin Doğruluğuna İnanma Durumu Ki Kare Testleri	145
Tablo 4.18 : Ankete Katılan Kişilerin Uyuğu ve 1900’lü Yıllarda Yahudilerin Filistinli Haktan Para Karşılığı Toprak Satın Aldığına İlişkin Bilginin Doğruluğuna İnanma Durumu Arasında Ki-Kare Testi	146
Tablo 4.19 : Ankete Katılan Kişilerin Yaşı ve 1900’lü Yıllarda Yahudilerin Filistinli Haktan Para Karşılığı Toprak Satın Aldığına İlişkin Bilginin Doğruluğuna İnanma Durumu Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi	147
Tablo 4.20 : Ankete Katılan Kişilerin Kayıtlı Olduğu Üniversite ve Filistinlilerin Yahudilere Karşı Ayaklanmasını Haklı Görme Durumu Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi	148
Tablo 4.21 : Ankete Katılan Kişilerin Cinsiyeti ve Filistinlilerin Yahudilere Karşı Ayaklanmasını Haklı Görme Durumu Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi	148

Tablo 4.22 : Ankete Katılan Kişilerin Uyuğu ve Filistinlilerin Yahudilere Karşı Ayaklanmasını Haklı Görme Durumu Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi	149
Tablo 4.23 : Ankete Katılan Kişilerin Yaşı ve Filistinlilerin Yahudilere Karşı Ayaklanmasını Haklı Görme Durumu Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi	149
Tablo 4.24 : Ankete Katılan Kişilerin Kayıtlı Olduğu Üniversite ve Yahudilerin Filistin Toprağında Hakkı Olup Olmadığına Dair Fikirleri Arasında Ki-Kare Testi	150
Tablo 4.25 : Ankete Katılan Kişilerin Cinsiyeti ve Yahudilerin Filistin Toprağında Hakkı Olup Olmadığına Dair Fikirleri Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi	151
Tablo 4.26 : Ankete Katılan Kişilerin Uyuğu ve Yahudilerin Filistin Toprağında Hakkı Olup Olmadığına Dair Fikirleri Arasında Yapılan Ki-Kare Testi	152
Tablo 4.27 : Ankete Katılan Kişilerin Yaşı ve Yahudilerin Filistin Toprağında Hakkı Olup Olmadığına Dair Fikirleri Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi	153
Tablo 4.28 : Ankete Katılan Kişilerin Kayıtlı Olduğu Üniversite ve Filistin'le İlgili Bilgilerin Kaynağı Hakkında Verilen Cevaplar Arasında Ki-Kare Testi	154
Tablo 4.29 : Ankete Katılan Kişilerin Cinsiyeti ve Filistin'le İlgili Bilgilerin Kaynağı Hakkında Verilen Cevaplar Arasında Yapılan Ki-Kare Testi	154
Tablo 4.30 : Ankete Katılan Kişilerin Uyuğu ve Filistin'le İlgili Bilgilerin Kaynağı Hakkında Verilen Cevaplar Arasında, Yapılan Ki-Kare Testi	155
Tablo 4.31 : Ankete Katılan Kişilerin Yaşı ve Filistin'le İlgili Bilgilerin Kaynağı Hakkında Verilen Cevaplar Arasında, Yapılan Ki-Kare Testi	156

Tablo 4.32 :	Ankete Katılan Kişilerin Kayıtlı Olduğu Üniversite ve YouTube Kullanımı Hakkında Verilen Cevaplar Arasında Ki-Kare Testi.....	156
Tablo 4.33 :	Ankete Katılan Kişilerin Cinsiyeti ve YouTube Kullanımı Hakkında Verilen Cevaplar Arasında Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi.....	157
Tablo 4.34 :	Ankete Katılan Kişilerin Uyuğu ve YouTube Kullanımı Hakkında Verilen Cevaplar Arasında Ki-Kare Testi	158
Tablo 4.35 :	Ankete Katılan Kişilerin Yaşı ve YouTube Kullanımı Hakkında Verilen Cevaplar Arasında Ki-Kare Testi	158
Tablo 4.36 :	Ankete Katılan Kişilerin Kayıtlı Olduğu Üniversite ve Fikirlerinde Etkisi Olan Kitle İletişim Araçları Hakkında Verilen Cevaplar Arasında Ki-Kare Testi	159
Tablo 4.37 :	Ankete Katılan Kişilerin Cinsiyeti ve Fikirlerinde Etkisi Olan Kitle İletişim Araçları Hakkında Verilen Cevaplar Arasında Ki-Kare Testi	160
Tablo 4.38 :	Ankete Katılan Kişilerin Uyuğu ve Fikirlerinde Etkisi Olan Kitle İletişim Araçları Hakkında Verilen Cevaplar Arasında Yapılan Ki-Kare Testi	161
Tablo 4.39 :	Ankete Katılan Kişilerin Yaşı ve Fikirlerinde Etkisi Olan Kitle İletişim Araçları Hakkında Verilen Cevaplar Arasında Yapılan Ki-Kare Testi	162
Tablo 4.40 :	Üniversitedeki Derslerinizde Öğrenim Metotlarından Hangisini Tercih Edersiniz?" Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı.....	163
Tablo 4.41 :	"Seyretmiş Olduğunuz Bu Film Sizce Tarihsel Bir Konu Anlatımı Bakımından Ne Kadar Etkili?" Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı	164
Tablo 4.42 :	"Seyretmiş Olduğunuz Filistin'in Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesini Anlatan Bu Film, Konu Hakkında Var Olan Bilgilerinize Alternatif Bir Bilgi Ekledi Mi?" Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı.....	166

Tablo 4.43 : “Sizce Bu Filmin Vermek İstedığı Mesaja Göre Adı Ne Olabilirdi?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı.....	167
Tablo 4.44 : “Filistinliler Yahudilere Topraklarını Kendileri Satmıştır, Bu Sebep Bu Sonuca Katlanmalıdır.” İfadesine Yönelik Katılımcıların Yorumlarının Dağılımı.....	168
Tablo 4.45 : “Yahudiler Bu Toprakları, Yerli Halkı Katlederek ve Göç Ettirerek Sahip Oldular.” İfadesine Yönelik Katılımcıların Yorumlarının Dağılımı.....	169
Tablo 4.46 : “Yahudiler ve Filistinliler Aynı Topraklarda Beraber Kardeşlik İçinde Yaşamalıdır.” İfadesine Yönelik Katılımcıların Yorumlarının Dağılımı.....	170
Tablo 4.47 : Ankete Katılan Kişilerin Kayıtlı Olduğu Üniversite ve “Üniversitedeki Derslerinizde Öğrenim Metotlarından Hangisini Tercih Edersiniz?” Sorusuna Verilen Cevaplar Arasında Yapılan Ki-Kare Testi	172
Tablo 4.48 : Ankete Katılan Kişilerin Cinsiyeti ve “Üniversitedeki Derslerinizde Öğrenim Metotlarından Hangisini Tercih Edersiniz?” Sorusuna Verilen Cevaplar Arasında Ki-Kare Testi	173
Tablo 4.49 : Ankete Katılan Kişilerin Uyuşuğu ve “Üniversitedeki Derslerinizde Öğrenim Metotlarından Hangisini Tercih Edersiniz?” Sorusuna Verilen Cevaplar Arasında Yapılan Ki-Kare Testi.....	173
Tablo 4.50 : Ankete Katılan Kişilerin Yaşı ve “Üniversitedeki Derslerinizde Öğrenim Metotlarından Hangisini Tercih Edersiniz?” Sorusuna Verilen Cevaplar Arasında Yapılan Ki-Kare Testi.....	174
Tablo 4.51 : Ankete Katılan Kişilerin Kayıtlı Olduğu Üniversite ve “Seyretmiş Olduğunuz Bu Film Sizce Tarihsel Bir Konu Anlatımı Bakımından Ne Kadar Etkili?” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi.....	175

Tablo 4.52 : Ankete Katılan Kişilerin Cinsiyeti ve “Seyretmiş Olduğunuz Bu Film Sizce Tarihsel Bir Konu Anlatımı Bakımından Ne Kadar Etkili?” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi	176
Tablo 4.53 : Ankete Katılan Kişilerin Uyuğu ve “Seyretmiş Olduğunuz Bu Film Sizce Tarihsel Bir Konu Anlatımı Bakımından Ne Kadar Etkili?” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi	176
Tablo 4.54 : Ankete Katılan Kişilerin Yaşı ve “Seyretmiş Olduğunuz Bu Film Sizce Tarihsel Bir Konu Anlatımı Bakımından Ne Kadar Etkili?” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi	177
Tablo 4.55 : Ankete Katılan Kişilerin Kayıtlı Olduğu Üniversite ve “Seyretmiş Olduğunuz Filistin'in Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesini Anlatan Bu Film, Bu Konu Hakkındaki Var Olan Bilgilerinize Alternatif Bir Bilgi Ekledi Mi?” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi.....	178
Tablo 4.56 : Cinsiyet ve “Seyretmiş Olduğunuz Filistin'in Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesini Anlatan Bu Film, Bu Konu Hakkındaki Var Olan Bilgilerinize Alternatif Bir Bilgi Ekledi Mi?” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi	179
Tablo 4.57 : Ankete Katılan Kişilerin Uyuğu ve “Seyretmiş Olduğunuz Filistin'in Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesini Anlatan Bu Film, Bu Konu Hakkındaki Var Olan Bilgilerinize Alternatif Bir Bilgi Ekledi Mi?” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi	180
Tablo 4.58 : Ankete Katılan Kişilerin Yaşı ve “Seyretmiş Olduğunuz Filistin'in Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesini Anlatan Bu Film, Bu Konu Hakkındaki Var Olan Bilgilerinize Alternatif Bir Bilgi Ekledi Mi?” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi	181
Tablo 4.59 : Ankete Katılan Kişilerin Kayıtlı Olduğu Üniversite ve “Sizce Bu Filmin Vermek İsteddiği Mesaja Göre Adı Ne Olabilirdi?” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi.....	182

Tablo 4.60 : Ankete Katılan Kişilerin Cinsiyeti ve “Sizce Bu Filmin Vermek İsteddiği Mesaja Göre Adı Ne Olabilirdi?” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi	183
Tablo 4.61 : Ankete Katılan Kişilerin Uyrugu ve “Sizce Bu Filmin Vermek İsteddiği Mesaja Göre Adı Ne Olabilirdi?” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi	183
Tablo 4.62 : Ankete Katılan Kişilerin Yaşı ve “Sizce Bu Filmin Vermek İsteddiği Mesaja Göre Adı Ne Olabilirdi?” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi	184
Tablo 4.63 : Ankete Katılan Kişilerin Yaşı ve “Filistinliler Yahudilere Topraklarını Kendileri Satmıştır, Bu Sebeple Bu Sonuca Katlanmalıdır.” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi	185
Tablo 4.64 : Ankete Katılan Kişilerin Cinsiyeti ve “Filistinliler Yahudilere Topraklarını Kendileri Satmıştır, Bu Sebeple Bu Sonuca Katlanmalıdır.” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi.....	186
Tablo 4.65 : Uyruk ve “Filistinliler Yahudilere Topraklarını Kendileri Satmıştır, Bu Sebeple Bu Sonuca Katlanmalıdır.” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi	187
Tablo 4.66 : Ankete Katılan Kişilerin Yaşı ve “Filistinliler Yahudilere Topraklarını Kendileri Satmıştır, Bu Sebeple Bu Sonuca Katlanmalıdır.” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi	188
Tablo 4.67 : Üniversite ve Yahudiler Bu Toprakları, Yerli Halkı Katlederek ve Göç Ettirerek Sahip Oldular.” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi	189
Tablo 4.68 : Ankete Katılan Kişilerin Cinsiyeti ve “Yahudiler Bu Toprakları, Yerli Halkı Katlederek ve Göç Ettirerek Sahip Oldular.” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi	190

Tablo 4.69 : Ankete Katılan Kişilerin Uyuğu ve “Yahudiler Bu Toprakları, Yerli Halkı Katlederek ve Göç Ettirerek Sahip Oldular.” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi	191
Tablo 4.70 : Ankete Katılan Kişilerin Yaşı ve “Yahudiler Bu Toprakları, Yerli Halkı Katlederek ve Göç Ettirerek Sahip Oldular.” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi	192
Tablo 4.71 : Ankete Katılan Kişilerin Kayıtlı Olduğu Üniversite ve “Yahudiler ve Filistinliler Aynı Topraklarda Beraber Kardeşlik İçinde Yaşamalıdır.” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi	193
Tablo 4.72 : Ankete Katılan Kişilerin Cinsiyeti ve “Yahudiler ve Filistinliler Aynı Topraklarda Beraber Kardeşlik İçinde Yaşamalıdır.” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi	194
Tablo 4.73 : Ankete Katılan Kişilerin Uyuğu ve “Yahudiler ve Filistinliler Aynı Topraklarda Beraber Kardeşlik İçinde Yaşamalıdır.” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi	195
Tablo 4.74 : Ankete Katılan Kişilerin Uyuğu ve “Yahudiler ve Filistinliler Aynı Topraklarda Beraber Kardeşlik İçinde Yaşamalıdır.” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi	196
Tablo 4.75 : Ankete Katılan Kişilerin “Filistin Devletini Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesi Konusunda Bilgi Sahibi Olma Durumu” ile “Seyretmiş Olduğunuz Bu Film Sizce Tarihsel Bir Konu Anlatımı Bakımından Ne Kadar Etkili?” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi.....	197
Tablo 4.76 : Ankete Katılan Kişilerin “Filistin Devletini Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesi Konusunda Bilgi Sahibi Olma Durumu” ile “1900’lü Yıllarda Yahudilerin Filistinli Haktan Para Karşılığı Toprak Satın Aldığına İlişkin Bilginin Doğruluğuna İnanıyor Musunuz?” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi	198
Tablo 4.77 : Ankete Katılan Kişilerin “Filistin Devletini Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesi Konusunda Bilgi Sahibi Olma Durumu” ile “Filistinlilerin	

Yahudilere Karşı Ayaklanmasını Haklı Görüyor Musunuz?”	
Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi	199
Tablo 4.78 : Ankete Katılan Kişilerin “Filistin Devletini Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesi Konusunda Bilgi Sahibi Olma Durumu” ile “Yahudilerin Filistin Toprağında Hakkı Var Mıdır?” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi	200
Tablo 4.79 : Ankete Katılan Kişilerin “Filistin Devletini Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesi Konusunda Bilgi Sahibi Olma Durumu” ile “Filistin’le İlgili Bilgileriniz Neye/Nelere Dayanır?” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi	201
Tablo 4.80 : Ankete Katılan Kişilerin “Filistin Devletini Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesi Konusunda Bilgi Sahibi Olma Durumu” ile “YouTube Ne Sıklıkla Kullanırsınız?” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi	202
Tablo 4.81 : Ankete Katılan Kişilerin “Filistin Devletini Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesi Konusunda Bilgi Sahibi Olma Durumu” ile “Hangi Kitle İletişim Aracı Ve / Veya Araçları Fikirlerinizi Etkiler?” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi	203
Tablo 4.82 : “Hangi Kitle İletişim Aracı ve / veya Araçları Fikirlerinizi Etkiler?” ile “Seyretmiş Olduğunuz Bu Film Sizce Tarihsel Bir Konu Anlatımı Bakımından Ne Kadar Etkili” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi	204
Tablo 4.83 : “Filistin’le İlgili Bilgileriniz Neye/Nelere Dayanır?” ve “Seyretmiş Olduğunuz Bu Film Sizce Tarihsel Bir Konu Anlatımı Bakımından Ne Kadar Etkili” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi	205
Tablo 4.84 : Ankete Katılan Kişilerin “Hangi Kitle İletişim Aracı ve / veya Araçları Fikirlerinizi Etkiler?” ve “Seyretmiş Olduğunuz Bu Film Sizce Tarihsel Bir Konu Anlatımı Bakımından Ne Kadar Etkili” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi	206

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 4.1 :	Örneklemin Kayıtlı Olduğu Üniversite Dağılımı	126
Şekil 4.2 :	Örneklemin Cinsiyet Dağılımı	127
Şekil 4.3 :	Örneklemin Uyrak Dağılımı	128
Şekil 4.4 :	Örneklemin Yaş Dağılımı	129
Şekil 4.5 :	“Filistin Devletinin Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesi Konusunda Bilgi Sahibi Misiniz?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı	130
Şekil 4.6 :	“1900'lü Yıllarda Yahudilerin Filistinli Haktan Para Karşılığı Toprak Satın Aldığına İlişkin Bilginin Doğruluğuna İnanıyor Musunuz?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı	131
Şekil 4.7 :	“Filistinlilerin Yahudilere Karşı Ayaklanmasını Haklı Görüyor Musunuz?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı	132
Şekil 4.8 :	“Yahudilerin Filistin Toprağında Hakkı Var Mıdır?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı	134
Şekil 4.9 :	“Filistin'le İlgili Bilgileriniz Neye/Nelere Dayanır?” Verilen Cevapların Dağılımı	135
Şekil 4.10 :	“YouTube Ne Sıklıkla Kullanırsınız?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı	137
Şekil 4.11 :	“Hangi Kitle İletişim Aracı Ve / Veya Araçları Fikirlerinizi Etkilemektedir?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı	139
Şekil 4.12 :	Üniversitedeki Derslerinizde Öğrenim Metotlarından Hangisini Tercih Edersiniz?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı	164
Şekil 4.13 :	“Seyretmiş Olduğunuz Bu Film Sizce Tarihsel Bir Konu Anlatımı Bakımından Ne Kadar Etkili?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı	165

Şekil 4.14 : “Seyretmiş Olduğunuz Filistin'in Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesini Anlatan Bu Film, Bu Konu Hakkındaki Var Olan Bilgilerinize Alternatif Bir Bilgi Ekledi Mi?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı.....	166
Şekil 4.15 : “Sizce Bu Filmin Vermek İsteddiği Mesaja Göre Adı Ne Olabilirdi?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı	167
Şekil 4.16 : “Filistinliler Yahudilere Topraklarını Kendileri Satmıştır, Bu Sebep Bu Sonuca Katlanmalıdır.” İfadesine Katılımcıların Yorumlarının Dağılımı	168
Şekil 4.17 : “Yahudiler Bu Toprakları, Yerli Halkı Katlederek ve Göç Ettirerek Sahip Oldular.” İfadesine Katılımcıların Yorumlarının Dağılımı	170
Şekil 4.18 : “Yahudiler ve Filistinliler Aynı Topraklarda Beraber Kardeşlik İçinde Yaşamalıdır.” İfadesine Katılımcıların Yorumlarının Dağılımı	171

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 2.1 : Filistin Henüz Bölünmemişken Filistin Toprakları ve Yahudi Yerleşimcilerin Yaşadıkları Bölgeler	55
Harita 2.2 : 1947 Tarihli BM Kararı Sonucunda Filistin ve Yahudi Yerleşimcilerin Bölgedeki Dağılımı	56
Harita 2.3 : 1948'de İsrail'in Kurulmasından İtibaren 1967 Yılına Kadar Geçen Dönemde İsrail ve Filistin'e Ait Yerleşimler	57
Harita 2.4 : 2012 Yılında Filistin'in Son Hali.....	63

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
BFI	British Film Institute
Bkz./bkz.	Bakınız
Bkz.yuk.	Tezin kendi içinde yukarıya atıf
BM	Birleşmiş Milletler
Bs./bs.	Baskı/Basım
CGI	Computer Generated Imaging (Bilgisayar Üretimli İmgeleme)
Çev.	Çeviren
Ed./ed.	Edition (Baskı)
Edt.	Editör (Yayına Hazırlayan)
Ens.	Enstitüsü
FHKC	Filistin Halk Kurtuluş Cephesi
FKÖ	Filistin Kurtuluş Örgütü
İİT	İslam İşbirliği Teşkilatı
MAH	Milliyetçi Arap Hareketi
Md.	Madde
M.Ö.	Milattan Önce
M.S.	Milattan Sonra
OIC	Organisation of Islamic Cooperation (İslam İşbirliği Teşkilatı)
TDK	Türk Dil Kurumu
TİKA	Türki İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı
Ünv.	Üniversitesi
Vol.	Volume (Cilt)
yy.	Yüzyıl

GİRİŞ

Kamuoyu, çoğu zaman bir grubu etkileyebilecek ve sorun olarak algılanabilecek bir olay ya da durum ortaya çıktığında, bu olay ya da durumun etkilerinin grup tarafından değerlendirilerek bir görüş ortaya çıkması, sonrasında ise bu görüşlerin belirli tutum ve buna bağlı davranışlar biçiminde gösterilmesi ile oluşmaktadır. Dar anlamda kamuoyu görüş, tutum, kanaat ve yargıların toplamıdır. Geniş anlamda ise halkı ilgilendiren belli bir mesele hakkında, belirli bir zamandaki ‘genel yargı’ veya ‘ortak kanaat’ olarak adlandırılabilir. Kamuoyunu oluşturan faktörlerden biri olan tutumlar, kişilerin belirli konular, varlıklar karşısında takındıkları ‘olumlu’ ya da ‘olumsuz’ tavırlarıdır. Tutumlar, bireyin kendi tecrübe ve kanaatlerine dayalı olarak çevresindeki herhangi bir toplumsal konu ya da olaya karşı göstermiş olduğu bilişsel, duygusal ve davranışsal karşılık vermedir. Bireyin kanaatlerini oluşturmada en büyük etkiye sahip olan tutumlar inanç ve değerlerin bir bütünüdür.

Birey doğduğu andan itibaren içgüdülerinin etkisiyle hareket eder, yetişkinliğe erişene kadar geçen sürede gözlemleriyle doğru veya yanlış ayırt ederek bazı kanaatlere sahip olmaktadır. Bireyin tutum ve tavırlarının neticesi olan kanaatler, bireyin içinde yaşadığı toplumsal düzenin etkisi ve bireyin karakteri ile şekillenmektedir. Bu sebeple kanaatlerin oluşmasında ilk adım bireyin yaşantısının ilk yıllarını geçirdiği aile ve okul gruplarında atılmaktadır. Birey toplum içindeki görev ve sorumluluklarını, davranış biçimlerini geliştirerek bazı tutum ve kanaatlere sahip olabilmektedir. Eğitim ise bireyin düşüncesini belirlemede aileden sonra gelir ve bu açıdan bireyin yeni tutumlar geliştirmesine ve eski tutumlarını değiştirmesine katkısı büyüktür. İkincil grup olarak da adlandırılabilen baskı grupları, kanaat önderleri, kültürel yapı, hukuki ve siyasi ortam ile kitle iletişim araçları, bireyin kanaat ve tutumlarının oluşumu, değişimi, gelişmesi ve yok olmasında etkin rol oynamaktadır (Bektaş, 2002: 45, 60, 73; Kağıtçıbaşı, 2017: 78).

Yaygın olarak kamuoyunun oluşması ve biçimlenmesinde büyük etkiye sahip olan kitle iletişim araçlarının, bireylere yaymış olduğu fikir ve düşünceler bireylerin veya grupların bazısını ya da tamamını etki altında bırakarak kanaat ve tutumların

ortaya çıkmasında, değişmesinde etkin rol oynayabilmektedir. Yapılan çalışmalar neticesinde bu kitle iletişim araçlarının kitleleri fiziksel olarak bir araya getirmeden de bir arada tutabildiği, etkileyebildiği, fikir ve düşünelerine şekil vererek kamuoyunun oluşmasına katkı sağlayabildikleri ortaya konmaktadır.

Kitle iletişim araçlarının, özellikle artan teknolojik imkânlarla birlikte kamuoyunu yönlendirebilmesi konusu, günümüzde giderek güç kazanmış ve insanlara ulaşma, onların tutumlarını ve kanaatlarını oluşturmada yaygın hale gelmiştir (Güzel, 2016: 146). Kitle iletişim araçları toplumdaki farklı görüş, düşünce ve kanaatlerin yayılmasında, bireyleri etkilemede önemli bir role sahiptir (Yüksel, 2001: 145). Lasswell'e göre ise kitle iletişim araçları propaganda amacıyla kullanılarak istenilen kamuoyu bilinci yaratılmaktadır. Çünkü kitleleşmiş bireyleri kitle iletişim araçlarıyla ikna edebilmek kolaydır. Buna örnek olarak 19. yy. sonundan itibaren yaygınlık kazanan kitle hareketleri sonucu ortaya çıkan İtalyan ve Alman Faşizm ideolojisi ve Sovyetler Birliği'nin kurulması; kitleleşen toplumsal birimlerin yönlendirilmesinde propaganda faaliyetlerinin çok güçlü bir araç olduğuna ilişkin kanaati oldukça güçlendirmiştir (Çetin, 2014: 149).

Sinemanın özellikle 1930'lar ve sonrası Avrupası'nda, siyasi bir propaganda aracına dönüştüğü yadsınamaz bir gerçektir. Aslında filmlerin çoğu üretildikleri dönem ve mekânı yansıtarak propaganda öğelerini içinde barındırabilmektedir. Ancak Propaganda Sineması dendiğinde, genellikle belli bir görüşün taraftarlarını harekete geçirmek, şüphecileri ikna etmek ve koşulsuz itaat edenlerin zihinlerinde kuşku uyandırmak isteyen kurmaca filmler ve belgeseller akla gelmektedir. Dziga Vertov'ın yönettiği *Lenin için Üç Şarkı (Tri Pesni o Lenine 1934)* filmi Sovyet Devrim Sinemasının propaganda filmlerine örnek olarak gösterilebilir. Almanya'da Nazi Hükümetinin sinemada propaganda aracı olarak kullandığı, Veit Harlan'ın yönettiği *Jud Süß (1940)* filmi de bu türe farklı bir örnektir. Öte yandan, İkinci Dünya Savaşı'nın etkisiyle yaşanan siyasi gelişmeler ve devrimler de muhalif filmlerin ortaya çıkması için gerekli ortamı oluşturmuştur (Parkinson, 2015: 104). 1940'larda ortaya çıkan 'İtalyan Yeni Gerçekçilik' akımı bu sinema türünün en iyi örneklerden biridir. Savaş yıllarından sonra yaşanan sosyo-kültürel gelişmeler ve teknolojinin ilerlemesi ile film maliyetlerinin düşmesi yeni akımların birbiri ardına

ürünler vermesiyle sonuçlanmıştır. Örneğin, 1950'lerin sonunda, İtalyan Yeni Gerçekçilik akımının da etkilerini içinde barındıran Fransız Yeni Dalga Sineması doğmuştur.

1930'larda Hollywood ana akım Sineması'na tepki olarak gelişen, ticari kaygı taşımayan, farklı teknik ve anlatıları ile bağımsız yönetmenlerin elinden çıkmış türde ilk filmler 'Amerikan Deneysel Sineması' diğer bir deyişle 'Yeraltı (Underground) Sineması' olarak ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde bu dönemde 'Avrupa Yeraltı Sineması' gibi akımlar da oluşmuştur. Yaklaşık 90 yıllık bir dönemi kapsayan bu akımlar ana akım Sinema'ya değişen biçimlerde alternatifler oluşturarak sinema sanatına yenilikler getirmişlerdir. Dahası sinema bu yeni uygulama ve akımlar ile beslenerek sanatını sürdürmektedir.

Kitle iletişim araçlarının gelişimsel tarihi aynı zamanda etki araştırmalarının da tarihi olarak kabul edilmektedir ve ilk çalışmalar İkinci Dünya Savaşı öncesinde başlamıştır. Paul F. Lazarsfeld, Harold D. Lasswell, Carl Howland ve Kurt Lewin bu araştırmacıların öncüleridir. 1930'dan 1940'lara kadar süren araştırmalarda kitle iletişim araçlarının inanç ve düşünceleri şekillendirerek kamuoyu oluşumunda etkisinin büyük önemi olduğu savunulmaktadır. Buna karşılık 1940 ile 1960 yılları arasında gerçekleştirilen çalışmalarda bu etkinin sınırlı olduğu iddia edilmektedir. 1949 yılında Howland'ın '*Kitle İletişim Üzerine Deneyler*' adlı çalışması bu etkinin aslında tek başına güçlü olmadığını ispatlar nitelikte önemli bir kuram ortaya atmıştır. 1960'lardan günümüze kadar ise bu etkinin tekrardan güçlü olduğu üzerine yoğunlaşan araştırmalar kaydedilmiş ve hatta bu dönem için 'Güçlü Etkilere Geri Dönüş Dönemi' denmiştir (Yüksel, 2001: 11). Günümüzde de kitle iletişim araçları aynı şekilde, bireylerin duygu, düşünce ve bilinçaltına hitap ederek onların tutum ve kanaatlerini etkilemekte; inanç ve değerlerinin kalıplaşmasına, gelişmesine ya da unutulmasına neden olmaktadır (Temizel, 2008: 128).

2000'li yıllara gelindiğinde kitle iletişim araçları açısından bir devrim yaşanmıştır. Özellikle internet erişiminin hızlanması ve yaygınlaşması ile birlikte 'sosyal medyanın' yükselişi, beraberinde çalışmamızın konusu olan 'sinema ve kamuoyu ilişkisinin' tekrar ele alınması ihtiyacını ortaya koymuştur. Özellikle YouTube platformunda amatörlerin ve ana akım medyada yerini bulamayan

profesyonellerin yüklediği videolar yeni tartışmalar ve araştırmaların yapılmasına yol açmıştır. Matt Evans'ın İsrail-Filistin Çatışması ve YouTube hakkında çalışması YouTube'un diğer kitle iletişim araçlarından farklı olarak, farklı görüşlere sahip birçok kitleye bilgi verdiğini ispatlar niteliktedir (Evans, 2016: 325).

Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde değinileceği üzere YouTube'un izleyiciler üzerinde kısa süreli etkilerini inceleyen araştırmalar henüz oldukça sınırlı ya da yetersiz kalmaktadır. Bu tez çalışması 'sinema ve kamuoyu ilişkisini' tekrar ele alarak; yeni bir alternatif sinema uygulaması olan YouTube özelinde alternatif sinema uygulamalarının kamuoyu oluşumu üzerindeki rolünü irdelemeyi amaçlamaktadır. Tezin Birinci Bölümünde kavramsal açıdan alternatif sözcüğü, alternatif sinema yaklaşımları, tanımlayıcı özellikleri ve sinema alanında alternatif uygulamalar incelenmiştir. Tezin İkinci Bölümünde Filistin tarihiyle Dünya'da ve Türkiye'deki Filistin algısı ve Filistin Sineması incelenmiştir. Üçüncü Bölümde ise kamuoyunun tanımı, unsurları, türleri, kamuoyu oluşumunda etkili faktörler, kamuoyu ve sinema ilişkisi konuları incelenmiştir. Bu bölümlerin hazırlanması için yabancı ve Türk literatüründe ulaşılabilen tüm makale ve kitaplar kaynak taraması yöntemiyle gözden geçirilerek değerlendirilmiştir. Tezin son ve Dördüncü Bölümünde çalışmanın amacına uygun olarak bir alan araştırması gerçekleştirilmiştir. Belirlenen amaç çerçevesinde anket yöntemi kullanılarak ön test ve son test uygulamaları yapılmış, YouTube kanalında yer alan seçili filmin örneklem üzerinde kamuoyu oluşturmada etkinliği gözlemlenmiştir. Araştırmacı kamuoyunda önceden edinilmiş bilgilerin sebep olduğu fikir ve düşüncelerin, araştırma özelinde YouTube filmleri aracılığıyla kısa süreli değişiminin mümkün olabileceğini ortaya koymuştur. Kuşkusuz bu değişimin sürekliliğinin irdelenmesi ayrı bir çalışmanın konusudur. Bu çalışma, sinema ve kamuoyu ilişkisini irdeleyen çalışmalar arasında, bir alan araştırması ile bu yöndeki literatür bilgilerini somut bulgularla desteklediği için önem taşımaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ALTERNATİF SİNEMA YAKLAŞIMLARI VE UYGULAMASI

Her sanat dalında olduğu gibi sinema sanatı da toplumsal hareketler, devrimler, savaşlar, muhalif düşünce gruplarının hareketleri ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak biçimlenmiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrası feminist hareket, siyasal eylemciliğin doğuşu, gay ve lezbiyen hareketlerinin coşkusu, Amerikan-Vietnam savaşına muhalefet, 1968 başkaldırısıyla bütünleşen öğrenci hareketleri, Doğu Avrupa’da Stalinizme karşı Prag Baharıyla simgeleşen karşı çıkış, yeni sol siyasal akımı, kişisel ilişkilerin siyasallaşması gibi dinamikler sinemada yeni yaklaşımların ortaya çıkmasına katkı sağlamıştır (Fountain, 2007: 30).

Bu hareketler ve dönüşümler sinemacı girişimcilerin çalışmalarının sınırlarını genişlettikçe onları izleyenleri de cesaretlendirmiştir. Batton’a (2007: 86) göre bu dönemde ana akım¹ ticari sinema ilişkilerinin yanı sıra birçok yeni eğilim, özellikle ‘Gerçek-Sinema’² ve ‘Yeraltı Sineması’³ gibi yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Çoğu zaman küçük bütçeli ve 16 mm’lik filmler çeken amatör ya da yarı-profesyonel birçok genç sinemacı farklı deneyimler yaşamış, kendilerini özgürce dile getirme olanağını yakalamıştır.

1 Birinci Dünya Savaşının kesintiye uğrattığı Batı Avrupa sinemasının ardından Amerikan sinema endüstrisi, hem yapım değerleri hem de arz güvenilirliği açısından rakiplerini geride bırakarak yüksek sermayeli yapımlar üretmeye başlamıştır. Birleşik Devletler’deki film piyasası dünyanın en karlı piyasası haline gelmiştir. Amerikan filmleri, dış piyasada gösterim alanlarının büyümesine paralel olarak daha sistematik ve verimli üretim, dağıtım yöntemleri dahil olmak üzere, standartlamış iş pratiklerinin uygulanmasını teşvik eden bir yapıya sahip olmuştur. Bu filmler Hollywood’un modernizm anlayışını benimseyerek yeni kurgu teknikleriyle etkili ve saydam öyküler anlatan, hazır, herkese uygun standart yapıdaki ana akım filmler olarak tanımlanmaktadır (Smith, 2008: 76-94).

2 Dürüst Sinema’nın kendi versiyonlarını sunan gerçek sinema ile Doğrudan Sinema, gerçeği dram ve propaganda amaçlarıyla manipüle etme eğilimindeki belgesel yaklaşımına karşı 1960’ların isyanına öncülük etmiş, ancak aynı zamanda gerçekliğin etiğine dair bir tartışmayı da ateşlemiştir (Parkinson, 2015: 165).

3 Yeraltı terimini Renan’a göre ilk kez eleştirmen Manny Farber 30’lu ve 40’lu yıllarda maço serüven filmlerini anlatmak için kullanmıştır. 1959 yılından sonra ise bu terim, Amerika’da kişisel olarak ve sanat için yapılan her türlü filmi içine alan bir terim haline dönüşmüştür. Amerikalı yönetmenler ‘gizlilik ve sinsilik’ duygusu vermesi nedeniyle yeraltı terimini sevmemekte, onun yerine Bağımsız (Independent) terimini kullanmayı tercih etmişlerdir (Coşkun, 2011: 262).

Üçüncü Dünya⁴ ya da Birinci Dünya⁵’da özellikle azınlık gruplarında köklenen “Rocha’nın ‘açlığın estetiği’⁶ ve Rogerio Sganzerla’nın ‘kara filmleri’⁷ gibi alternatif sinema örnekleri bahsedilebilir (Stam, 2000: 168).

Tüm bu farklı sinema akımlarını, ‘alternatif sinema yaklaşımları’ şeklinde adlandırmak uygun olacaktır. Bu noktada alternatif sinema yaklaşımları terim ve alanlarını tanımlayabilmek için öncelikle alternatif kavramının anlamını ve sinema alanındaki kullanımını açıklamak faydalı olacaktır.

1.1. Alternatif Sözcüğü

Türk Dil Kurumu Sözlüğüne göre “alternatif” sözcüğü 1. “seçenek”;² 2. “alması”³ anlamlarını ifade etmektedir. Yani asıl olana seçenek oluşturacak şekilde ‘farklı olma’, ‘başka olma’, ya da ‘öteki olma’ anlamına gelmektedir.

Ozan (2002: 690) ise bu anlamlar ışığında alternatif düşüncüyü egemen düşünceye ve onun yolunda atılan adımlara karşı çıkan ve farklı bakış açıları getiren düşünce olarak özetlemektedir.

1.2. Alternatif Sinema Yaklaşımlarının ve Uygulamalarının Tanımlayıcı Özellikleri

Alternatif sinema yaklaşımları içinde bulunduğu dönemin siyasi, toplumsal ve ekonomik koşullarına bağlı olarak ana akım sinemaya göre farklılıklar gösteren bir sinema türü olarak ifade edilmektedir. Sinema tarihi boyunca sinemanın izleyicisini tatmin etmediği ve izleyicinin sinemadan uzaklaşmasıyla sinema

4Nüfus bilimci Alfred Sauvy tarafından Fransa’da halkın gelir durumu ve yaşam koşullarına göre sınıflandırılması sonucu ortaya çıkan Üçüncü Dünya terimi, Odabaş’a göre az gelişmiş, geri kalmış ülkeleri genellemek amacıyla kullanılmaktadır (Biryıldız ve Erus, 2007: 20; Odabaş, 2013:10).

5 Birinci Dünya kavramı Soğuk Savaş sonrası ABD’nin Batı dünyasına kendi mevcut düzenini, siyasi ve sosyal yapısını geliştirmesinin büyük bir göstergesi olan liberal demokrasi ve serbest piyasa ekonomisini dayatmasıyla ortaya çıkan gelişmiş ve demokratik devletleri nitelendirilmektedir.

6 Glauber Rocha, 1965 denemesi ‘açlığın estetiği’ (şiddetin estetiği) ile birçok kişi tarafından üçüncü sinema manifestolarını başlatan kişi olarak görülmüştür. Rocha’ya göre bir film her anlamda geleneksel kalıpların dışına çıkmalıdır. Yönetmen Yeni Dalga akımının üslup ve teknik özelliklerinden etkilenmekle birlikte, konu olarak şehirden ziyade kırsal hayatı ve işçiler ile köylülerin yaşam mücadelelerini seçtiği filmler ortaya çıkarmıştır. Filmlerin açlığın estetiği olarak anılmasının sebebi Latin Amerika’nın özgünlüğünün, onun açlığı olması ve açlığın en soylu kültürel bildirgesinin de şiddet olduğudur.

7 Brezilyalı film yapımcısı olan Sganzerla marjinal yeraltı filmlerine imza atmış bir yönetmendir, Luc Godard’ın etkisi altında kara film türünde filmler yönetmiştir.

seyircisinin azaldığı dönemlerde yaşanan krizler, yapımcıları farklı arayışlara yönlendirirken bu krizlerin aşılmasında alternatif sinema yaklaşımlarının farklı yöntem ve teknikleri kullanılmıştır. Alternatif sinema yaklaşımları modern teknolojiyle uyumlu yöntem ve teknikler aracılığıyla farklı ideolojileri yansıtan üretimlerle, ana akım filmle rekabet edebilmektedir.

Alternatif sinema yaklaşımları, izleyiciye ideolojik olarak belirlenmiş geleneksel kodlara bağlı haz verici ve ticari ana akım filmler yerine, farklı anlamlar çağrıştıran ve izleyiciye bunu değerlendirebilmesi için daha geniş seçenek sunabilen filmlerdir (Roloff & Seesslen, 1995: 70-79).

Ana akım sinema, klasik anlatı yapısına uygun; başı-sonu belirli, sebep-sonuç ilişkisine dayalı olaylarla örülmüş, şöhret sistemine dayanan nitelikleriyle izleyici de gerçek dışı algı yaratan filmlerdir. Oysa alternatif, devrim dönemi Rus tiyatrosundan ve Epik tiyatronun kurucusu olan Bertolt Brecht'in sahne ve izleyici arasındaki ilişkiyi yeniden düzenleyen kuramından etkilenecek, kendisini İtalyan 'Yeni-Gerçekçiliği'nde, 'Fransız Yeni Dalgası'nda, kimi ulusal sinemalarda ve bağımsız yapımlarda göstermektedir. Burada her şeyden önce diyalektik bir ilişki vardır. Tıpkı her antitezin kendisini gösterebilmesi için bir teze ihtiyacı olduğu gibi, alternatif sinema yaklaşımları da kendisini inşa edebilmek üzere egemen olan ana akıma ihtiyaç duymaktadır (Monaco, 2014: 54).

Benzer bir şekilde Laura Mulvey (Kirel, 2012: 222) de "Görsel Zevk ve Anlatı Sineması" isimli makalesinde alternatif sinema kavramını aşağıdaki sözlerle tanımlamıştır. "Alternatif, geçmişi reddetmeden ve arkada bırakmadan, yıpranmış ya da ezici biçimlerin aşılmasından ya da yeni bir arzu diline vücut vermek amacıyla normal zevk verici beklentilerden kopma cüretinden kaynaklanan heyecandır".

Kirel'in (2012: 222-223) aktarımıyla Mulvey'in ileri sürdüğü şey sinemanın erkek egemen hazlar sunan ve bu bakışı ön planda tutan baskın ve alışlagelmiş film türlerine karşı bir itirazdır. Sinemada egemen olan bu geleneği kırmak için ise yazar öncelikle bu sorunun varlığına okuyucuyu ikna eder. Ardından bu geleneği oluşturan teknik özellikleri gündeme getirir ve son olarak da bu filmlere üretilebilecek alternatifleri ana akım filmleri yok saymadan onları anlayarak ve çözerek

gerçekleşeceğini savunur. Gelişen sinema, egemen düzence biçimlenmiş olan bilinçdışının, görme biçimlerini ve bakmadaki hazzı yeniden inşa etmenin yollarına ilişkin soruları ortaya koyar. 2000’li yılların başından bu yana sinema değişime uğramıştır. Artık sinema 1930, 1940 ve 1950’lerdeki Hollywood tarafından en iyi biçimde örneklenen büyük sermaye yatırımlarına dayalı bütüncül bir sistem değildir. Teknolojik gelişmeler (16 mm. vb.) de sinemasal üretimin ekonomik koşullarını değiştirmiştir. Böylece alternatif bir sinemanın gelişme olanağı ortaya çıkmıştır. Hollywood, her ne kadar öz bilinçli ve muhalif olmayı başardıysa da kendisini her zaman egemen ideolojik sinema kavramını yansıtan resmi bir sahneye hapsetmiştir. Mulvey’e göre alternatif sinema hem siyasi hem de estetik anlamda radikal bir sinemanın doğabileceği ortamı sağlayarak anaakım filmlerin temel varsayımlarına meydan okumaktadır. Bu meydan okuma, anaakım filmleri ahlaki açıdan reddetmek değildir. Aksine bu filmleri üreten toplumun biçimsel kaygılarını ve psikik takıntılarını yansıtış yollarını aydınlatarak alternatif sinema yaklaşımlarının özellikle bu takıntı ve varsayımlara karşı harekete geçmek zorunda olduğunu vurgulamaktır. Üstelik internetin toplumları bir ağ toplumuna dönüştürmesi ile birlikte Youtube gibi alternatif sinema uygulamaları da ortaya çıkmıştır (jenkins, 2016: 361).

Bir sinema türünün alternatif sinema yaklaşımı veya uygulaması olarak tanımlanabilmesi için üretim, dağıtım veya gösterim açısından aşağıda yer alan özelliklerin bir veya birkaçına sahip olması gerekmektedir. Bu özellikler; ‘yenilik getirme’, ‘karşı söylemci olma’, ‘yeni teknolojilerle uyumlu olma’ (Monaco, 2014:268; Badley, Palmer ve Schneider, 2016: 23; Neupert, 2014: 83). Bu özellikleri içeren sinema filmlerinin birçoğu zamanla sinema akımlarını doğurmuştur. Bu noktada, bu filmlerin bilinçli bir biçimde alternatif olma dürtüsüyle yola çıktıkları genellemesinde bulunmak doğru olmayacaktır.

1.2.1. Yenilik Getirme

Türk Dil Kurumu Sözlüğüne göre ‘Yenilik’ 1. “Yeni olma durumu”; 2. “Yeni olan bir şeyin özelliği ya da eskimiş, zararlı veya yetersiz sayılan şeyleri yeni, yararlı ve yeterli olanlarıyla değiştirme” anlamına gelmektedir. Sinemada yenilik getirmek ise görüntü, kurgu ve teknikler, öykü ve anlatı açısından var olan mevcut düzen ve alışkanlıklara yeni bir yön vermektir. Örneğin, 1960’lı yıllarda ana akım filmler

özellikle Hollywood sinema anlayışını genel olarak yeniden değerlendirerek sinemanın genel ideolojisine meydan okuyan filmler üretmiştir. Bu filmler Avrupa sinemasının yaşanan politik ve siyasi süreçlerin de etkisiyle sinemada yeni yöntem ve tekniklerin denendiği düşük bütçeli, yıldız oyuncusuz ve stüdyoların uzak durmaya çalıştığı konuları içeren türde filmler olarak yeni akımların oluşmasını sağlamıştır (Coşkun, 2011: 181-197). Ayrıca sinema, teknolojideki yeniliklerin her akımı pekiştirmesi ve o akımların da üzerinde yükselip, sınırlarını reddetmesiyle sürekli yeni olma yolunda ilerlemiştir.

1.2.2. Karşı Söylemci Olma

Türk Dil Kurumu Sözlüğüne göre ‘Karşı’ 1.“Zıt”; 2.“Muhafif” anlamlarını ifade etmektedir. Sinemada karşı söylemci olmak ise konunun uzmanları tarafından benzer bir biçimde şu şekilde kaydedilmiştir. Örneğin Erus (2015: 134-135), Hollywood stüdyolarının zorla benimsettiği, izleyiciye haz veren, egemen sınıflar tarafından sık sık tekrarlanılarak öğretilip imrendirilen zevkler ve ideolojileri barındıran filmlerin yerini muhalefetçi, karşı söylemci hatta devrimci sinema filmlerinin aldığını savunmaktadır. Erus, modern sinema tekniklerinin gelişmesi ve alternatif akımlarla beraber yükselen alternatif sinema uygulamalarının, sistemin çözmediği sorunları halkın gözünden, onların çıkarlarını gözetecek bir açıyla bakabilen, yeni insan, yeni kültür ve toplumsal değişimin ifadesi olan devrimci sinemalar olduğundan bahsetmektedir. Erus’a özellikle göre alternatif sinema uygulamaları, seyirciyi tüketim odaklı ideolojiden ve pasif konumdan çıkararak aktif bir seyirciye dönüştürmüştür (137-140).

Gürkan (2015: 65) ise alternatif sinema yaklaşımlarını, klasik anlatı biçiminin ve özellikle de olayların neden – sonuç ilişkisinin karşısında olması nedeniyle karşı söylemci olarak tanımlamaktadır.

1.2.3. Teknolojiyle Uyumlu Olma

Her sanat dalı, sadece içinde bulunduğu toplumun siyaset, felsefe ya da ekonomik koşullarıyla değil, aynı zamanda teknolojisi tarafından da şekillenmektedir. Bu ilişki her zaman açık olmasa da teknolojik gelişmelerin sanatsal yaratıcılık üzerinde değişikliğe neden olabildiği gibi bazen de bu yaratıcılığın yeni

bir teknolojiye ihtiyaç duyduğunu göstermektedir. Çoğu kez de teknolojik gelişmelerin kendisi, ideolojik ve ekonomik faktörlerin karışımının sonucudur. Ancak sanatsal dürtüler teknoloji aracılığıyla dışavurulana dek, sanat eserinden söz edilememektedir (Monaco, 2014: 69).

Şentürk (2016: 31) sinemayı bir sanat dalı yapan unsurlarından bazılarının süphesiz ki film kamerası, fotoğraf makinası gibi teknolojik icatlar olduğunu, teknoloji olmadan sinemanın varlığından da söz etmenin imkânsız olacağını vurgulamaktadır. Bu sebeptendir ki, sinemanın varlığı ve gelişim aşamaları, diğer klasik sanat dallarından farklı olarak teknolojik gelişmelere bağlı olmaktadır.

Sinemanın doğuşunu mümkün kılan bu teknolojik gelişmeler, daha sonraki yıllarda sinemanın gelişim ve dönüşüm aşamaları olan üretim, dağıtım ve gösterim alanlarına büyük oranda katkı sağlamıştır. Sinemanın teknolojiye olan bağımlılığı sinemanın belirli tarihsel bir dönemin sanatı olarak doğduğuna işaret etmektedir. Sinema günümüze gelene kadar ki her teknolojik gelişmenin yansımalarıyla alanında değişimler geçirmiştir. Sinemaya yansıyan bu değişim ve dönüşüm sürecinin dönüm noktası ise bilgisayar teknolojisiyle ortaya çıkan dijitalleşmedir.

1.3. Sinema Alanında Alternatif Yaklaşımlar ve Uygulamalar:

Bu bölümde alternatif sinema yaklaşımları ile çalışmanın temel konusu detaylı bir şekilde ele alınacak ve sinemanın tarihsel gelişimine göre sırasıyla ‘B.Film’ ‘Deneyisel Sinema’ ‘İtalyan Yeni Gerçekçilik Sineması’ ‘Fransız Yeni Dalga’ ‘Feminist Sineması’, ‘Queer Sinema’, ‘Üçüncü Sinema’ ve ‘Dijital Sinema ve alternatif sinema uygulamasına Örnek Olarak YouTube Filmlerinin ne anlamda alternatif sinema örnekleri oldukları tartışılacaktır.

1.3.1. B.Filmler – B.Sinema

B Filmler, 1910’larda Universal’ın bünyesindeki Bluebird, Red Feather ve Butterfly gibi yapım şirketlerinin, stüdyolarını ve teknik personelini orta metrajlı ve düşük bütçeli filmlerin yapımı için kullandırma olanağı sağlamasıyla üretilen filmlerdir. Kısıtlı bütçelerle, ikinci sınıf oyuncular ve ekipler tarafından çekilen ve teknik anlamda yetersizliklerle üretilen B Filmler, Dünya çapında sinema endüstrilerinin estetik gelişimi ve ekonomik olarak var olabilmeleri açısından

sinemada alternatif bir yaklaşımları temsil etmişlerdir. 1930'larda sinemalarda gösterilen filmlerin %75'i, tek bilet fiyatına Hollywood filmleriyle birlikte gösterilen B Filmler olması nedeniyle hem büyük hem de küçük stüdyolar kendi B.Film birimlerini kurmuşlardır. Bu filmlerin düşük maliyetlerle üretilmelerinin nedeni eski setler ve gösterilmiş filmlerin arşiv görüntülerinin bu filmlerin üretiminde yeniden kullanılmasıdır. Bu da farklı stüdyoların kendi içlerinde geliştirdikleri teknikler aracılığıyla olduğu için B Filmler sinema tekniklerinin kullanıma alternatif bir yöntem getirmiştir. 1950'lere gelindiğinde artan film süreleri, yükselen masrafların etkisi ve renkli çekimin yaygınlaşmaya başlamasıyla Paramount gibi yapım şirketlerinin aldıkları bazı kararlar sonucunda geleneksel B Film yapımı sona ermiştir (Parkinson, 2015: 110).

Amy Lynn Best'e göre yetenekli yönetmenlerin Hollywood filmlerinden daha düşük bütçeyle çektikleri, arkalarına stüdyo desteği almadıkları ve "iyi filmler" adıyla tanımlanan B filmler daha sonraları bağımsız sinema türüne örnek olarak alternatif filmlerden olmuşlardır (Erdoğan, 2004: 43-44).

1.3.2. Deneysel Sinema

Kaliç'in aktarımıyla Nijat Özön'ün *Sinema ve Televizyon Terimleri Sözlüğü*'nde 'Deneysel Sinemayı', sinema alanındaki her çeşit yenilik ve denemeyi içine alan doğrultuda filmler gerçekleştiren sinema türü olarak tanımlarken, Amerikalı yazar Sheldon Renan ise Deneysel Sinemayı; sinematik stillerin, biçimlerin ve yönetimlerin 'Bir patlama halinde dışavurumundan ibarettir' sözleriyle açıklamaktadır (Kaliç, 1992: 11).

Biryıldız'ın (2012: 129-132) aktarımıyla Katz'a göre Deneysel Sinema Birinci Dünya Savaşı sonrasında Fransa ve Almanya'da bir film akımı olarak ortaya çıkmış daha sonra Sovyetler Birliği, Amerika ve İngiltere'ye doğru hızla yayılmıştır. Deneysel filmler kesin bir tanım içermemektedir ve deneyselliğin bu filmlerde bazen biçim bazen de içerik olarak ön planda olduğu görülmektedir. Çünkü deneysel filmleri tanımlamak sınırlamak demektir ve gerçek bir sinema sanatçısı kendisini sınırlamak istemeyecektir. Her Deneysel Sinema kendi birikimi ve anlayışı doğrultusunda özgün ve ileri ürünler ortaya koymuştur. Deneysel Sinemada her

sanatçı, başlı başına bir akımın öncüsü olmuş ve her yenilik getirmiş film, deneysel film olarak kabul edilmiştir.

Deneysel Sinema çoğu zaman diğer sinema akımlarından ‘Yeraltı Sinema’, ‘Öncü (Avant-Garde) Sinema’, ‘Bağımsız (Independent) Sinema’ ve ‘Deneysel (Experimental) Sinema’ ile aynı anlamda kullanılmaktadır. Tüm bu tanımlamaların yönetmenlerin adlandırmalarına bağlı olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Örneğin Amerikalı yönetmenler yeraltı terimin gizlilik algısı oluşturması nedeniyle tercih etmemiş yerine Bağımsız Sinema terimini kullanmışlardır (Kaliç, 1992: 12). Amerikalı deneyselcilere göre bu terim amatörlük anlamını da içinde barındırmaktadır. Hatta zamanla kendilerini tanımlamak için amatör yerine deneyci ya da experimentalist terimlerini de tercih etmişlerdir. Yine Kaliç’e göre Avrupalı yönetmenler ise Deneysel Sinemayı daha çok derin bir entellektüellik içermesi nedeniyle Öncü terimini kullanarak tanımlamayı tercih etmişlerdir (Kaliç, 1992: 53, 54). Deneyselliği bu anlam yakınlığına bağlı olarak iki başlık altında incelemek mümkündür.

1.3.2.1. Bağımsız Sinema

Amerikalı yönetmenlerin “Deneysel Sinema” yerine kullandıkları “Bağımsız Sinema” terimi Amerika’da belli yapımcılara ticari ya da üretim bakımından bağlı olmayan, satıştan ziyade sanat kaygısıyla çekilen düşük bütçeli B tipi filmleri ifade etmek için kullanılmıştır (Kaliç: 1992: 12).

Günümüzde kullanılmakta olan Bağımsız Sinema ifadesi, 1977’de dilimize yerleşmiştir ve geleneksel finansman sınırları dışında çekilen, köklü Hollywood yapım şirketlerine bağlı olmayan yapımcıların filmlerini ifade etmektedir. Bu bağlamda Holm’a göre Bağımsız Sinema, Hollywood’dan bağımsız olmak demektir. Holm ayrıca, geleneksel ana akım film stüdyolarının 1910’ların başlarına kadarki dönemde henüz ortaya çıkmamış olmaları nedeniyle gerçekte o döneme kadar üretilen ilk sinema filmlerinin bağımsız filmler olduğunu savunmaktadır (Holm, 2011: 11-13, 16).

Bağımsız Sinema, stüdyo sisteminin dışında, yüksek meblağlı olmayan yapımlar, yönetmenin hem içerikte hem de sinema dilinde doğrudan ya da dolaylı

müdahale görmediği filmlerdir. Bağımsız filmler, herhangi bir ekole ve yapımcıya bağlı kalmaksızın, anlatmak istediğini özgürce veya hiçbir müdahale olmadan anlatabilen popüler kültürden ve klasik anlatım biçimlerinden farklı kendine özgür bir tarz geliştiren yönetmenlerin ürettiği filmlerdir (Boydak, 2006: 6). Bu özellikleriyle alternatif sinema yaklaşımları olarak karşımıza çıkmaktadır. Erken dönem bağımsız bir film örneği olarak sinematograf Gregg Toland tarafından çekilen, yönetmenliğini Robert Florey'in yaptığı ve Slavko Vorkapich tarafından yazılan 11 dakikalık kısa filmi *The Life and Death of 9413-AHollywood Extra* (1928) verilebilir. Jules Raucourt'un başrolünü üstlendiği film 1920'ler itibarıyla Hollywood'un kapalı değerlerini, ve anlatı stratejileri sistemini eleştirir, toplumsal etkileşim ile insan potansiyeli hakkında doğru şeyler söyleyerek Hollywood emperyalizmine ışık tutmaya çalışmıştır. Gregg Toland bu filmle aynı zamanda sinemaya hızlı kamera hareketi, loş ışıklandırma gibi yeni teknikler getirmiştir (Holm, 2011: 20).

1923 yılında Kodak'ın 16 mm'lik filmi piyasaya sürmesi, Bağımsız Filmler'in yapımı açısından büyük bir gelişmeye neden olmuştur. Buna ek olarak, 8 mm'lik filmlerin de piyasaya sürülmesiyle amatör anlamda film çekimleri yapılmaya başlanmıştır. Maya Deren'in *Meshes of the Afternoon* (1943) adlı filmi 16 mm'lik kameranın öznel ve nesnel kullanılarak çekildiği bağımsız filmlerden biri olarak kabul edilmektedir. Herbert J. Biberman tarafından yönetilen ve Biberman ile Micheal Wilson tarafından yazılan *Salt of the Earth* (1954) New Mexico, Grant County'li madencilerin film yapımından birkaç yıl önce gerçekleştirdikleri grevlerini anlatan emek ve sendika meseleleri, ırksal ilişkileri ve feminist hareketi de içeren konusu nedeniyle bir alternatif sinema yaklaşımı örneğidir (Holm, 2011: 20, 24, 25).

Biryıldız'ın aktarımıyla Bohn Stromgren'e göre 1950'lerin sonu ve 1960'ların başlarında sinema dili açısından zengin ancak bütçe olarak yoksun 'Çağdaş Amerikan Bağımsız Sineması' olarak anılmaya başlanan bu yaklaşımlar bir devrim yaratmıştır. Bağımsız Sinema filmleri üç ana başlık altında toplanmıştır; sosyal karşı duruş, anarşi yaratma ve özgürlük filmleri (Biryıldız, 2012: 138). Buna örnek olarak, işçilerle ilgili hikâyesi ve bankacılık sistemine çok sayıda iğneleyici gönderme yapan dönemin Sovyet filmlerinin ruhunu yansıtan King Vidor'un *Our*

Daily Bread (1934) filmi, amatörlerin başarısı olarak değerlendirilen Bağımsız filmlerdendir. Holm, Bağımsız Sinema'nın önemini "Her ne kadar bugün bildiğimiz gibi çok sayıda eleştirmen bağımsız sinemanın doğumu olarak Steven Soderbergh'in 1989 tarihli *Sex, Lies and Videotape* filmi olarak belirlese de aslında hareket 1980'de, John Sayles'in popüler ve başarılı *Return of the Secaucus 7* filmiyle birlikte doğmuştur" sözleriyle ifade etmiştir (Holm 2011: 29- 23). Özellikle *Pulp Fiction* filmi Amerikan Bağımsız Sineması'nın o dönemdeki en başarılı örneklerinden biri kabul edilmektedir. Yine Gregg Toland tarafından çekilen ve Orson Welles'in yönettiği *Yurttaş Kane* (*Citizen Kane*, 1941) ise Bağımsız Sinemaya önemli bir örnek olarak gösterilebilir. *Yurttaş Kane*, konusunun sağlamlığı, karakter çözümlemesindeki inceliği, anlatımının canlılığı, sinemanın olanaklarının tümünden yararlanması, yürekli denemelere girişmesi, sinema dilini zenginleştirmesi, sinemaya yeni ufuklar açması, kendinden sonraki sinemacıları etkilemesi bakımlarından sinema tarihinde bir dönüm noktası sayılan başyapıtlardandır. Toland bu film için 'Deep Focus-Derin Odak' tekniğini geliştirmiş ve sinema tekniklerine önemli bir yenilik kazandırmıştır Bağımsız sinemanın en önemli filmlerinden kabul edilen bu film 'karşı söylemci' bir içerikle, kamera, ses ve görüntüdeki 'farklılık' ve 'yeniliklerle Bağımsız Sinema' filmlerinin en önemli örneklerinden sayılmaktadır (Özön, 1995: 22, 26).

Sinemadaki teknik gelişmeler, Bağımsız Sinemayı alternatif sinema yaklaşımları arasına dahil etmektedir. Aynı zamanda toplumsal olayları ya da kendi fikir ve düşüncelerini ifade etmek isteyen birçok yönetmeni, kendini finansa edebilen, düşük bütçeli filmler çekmek için harekete geçirerek bağımsız filmler üretmeleri konusunda teşvik etmiştir. Bağımsız filmler konu ve anlatım olarak da ana akım filmlerin seyirci kitlesinin istek ve beğenileri doğrultusunda yapılan, izleyiciyi belirli bir doyuma ulaştıran ve ticari amaca hizmet filmlere alternatif olmaktadır (Holm, 2011: 11- 13, 16).

1.3.2.2. Öncü Sinema

Tam olarak gelişimini 1920-1939 yılları arasında kaydetmiş olan 'Öncü Sinema'nın kökeni Fransa'dır ve bu akım için Fransız Deneyselemler 'Öncü' terimini tercih etmişlerdir (Biryıldız, 2012: 132). İlk dönem Öncü Filmler ise 1920'lerde

özellikle Paris, Berlin, Münih'te yaşayan belirli ressamalar, kolajcılar ve fotoğrafçılar tarafından yapılmaya başlanmıştır. Erdoğan'ın aktarımıyla Richter, 1921 ve 1931 arasındaki sinematografideki sanatsal hareketi öncü olarak ifade etmektedir (Kaliç, 1992: 6). Louis Feuillade, Emile Cohl ve Jean Durand, önemli Öncü Sinemacılar. İlk öncü film yönetmenlerinden Georges Méliés, kullandığı yenilikçi ve farklı teknikler ile sinemaya alternatif bir bakış açısı kazandırmıştır. Georges Méliés'in sinemada denediği yöntemler şu şekilde sıralanabilir: Gözden yitme⁸, Değiştirim⁹, Maket kullanma¹⁰, Üste Bindirme¹¹, Çoklu Çevirim¹² ve Karartma¹³ (Kaliç, 1998: 15).

Kaliç'in aktardığı üzere (1992: 21, 22) Fransız yönetmen Jean Cocteau ise 'şair özelliği' sayesinde sinematik anlatımda şiirselliği yakalayan öncü sinemacılardan olmuştur. Cocteau hiçbir ticari kaygısı olmadan kişisel deneyimlerini şiirsel bir aktarımla izleyiciye yansıttığı *Bir Şairin Kanı (Le Sang d'un Poète, 1930)*, *Güzel ve Vahşi (La Belle et la Bête, 1946)* ve *Korkunç Anne-Baba (Les Parents Terribles, 1948)* isimli filmlerinde sinema sanatını aracı olarak kullanmıştır. Şiir sanatı dışında mimarinin de sinemaya yansması bir mimar ve ressam olan Walter Ruttmann'ın *Berlin Bir Büyük Şehir Senfonisi (Berlin-Die Symphonie einer Grosstadt, 1972)* adlı eserinde görülmektedir. Ruttmann'ın 1929 yılında *Haftasonu (Wochenende)* isimli filmi ise hiç görüntü kullanılmayan yalnızca ses bandının kurgulanmasından elde edilmiştir. Bu iki film ana akım filmlerin seyirci beklentilerini karşılayan konu ve anlatımından farklı olarak yönetmenlerin kendi iç dünyalarını, anlatmak istediklerini sanatsal bir yorumla anlattıkları filmlerdir. Sanat olgusuyla üretilmiş, yönetmenlerin kendilerini kalıplara bağlı kalmadan ifade edebildikleri, sanatsal değerleri yüksek filmler olarak Öncü Filmler alternatif birer sinema örneğidir. Bunuel'in *Altın Çağ (L'Age d'Or, 1930)* filmi de kilise, düzen ve

8 Makinenin durdurulmasıyla oluşmaktadır.

9 Bir kimsenin veya bir şeyin başka bir kimse veya nesneye dönüşmesi olayıdır.

10 Gerçek boyutlarıyla verilemeyen eşyanın verilmesi ve film hilesiyle büyük izlenimi verecek biçimde kullanılmasından oluşmaktadır.

11 İki çekimin aynı pelikül üzerinde gerçekleştirilmesiyle sağlanmaktadır.

12 Aygıtın lensi örtülerek, aynı kare içinde çeşitli çevrimlerin yer alması sağlanmaktadır.

13 Varolan görüntüyü silerek ya da belli belirsiz hale getirerek yeni bir çekimle açılışı sağlamaktadır.

orta sınıfın değer yargıları gibi dönemin önem arz eden değerlerine acımasızca saldırarak sanatsal ve toplumsal hareketlere ortaya çıkmasına ve bununa birlikte karşı söylemcilik ve devrimcilik kavramlarının oluşmasına ortam sağlamış alternatif sinema yaklaşımlarına örnek filmlerden biridir (Kaliç, 1992: 21). Ayrıca ilk dönem Öncü Sinemacılara; İsveçli ressam Viking Eggling, Alman ressam Hans Richter, Alman ressam ve mimar Walter Ruttmann, Fransız ressam Fernand Leger, Fransız ressam ve kolajcı Marcel Duchamp, Alman ressam Oskar Fischinger, İspanyol ressam Salvador Dali ve Londra’da film yapan Yeni Zelandalı Len Lye örnek verilebilir.

Erdoğan’ın aktarımıyla Richter yapmış olduğu Öncü Filmlerin sunum dışı ve ticari olmadığını belirterek bu filmler için “Salt film”¹⁴ kavramını kullanmıştır. Fischinger’in soyutlamaları kağıt üzerine karakalem, cam üzerine yağ, balmumu ve cam boyama ile çalıştığı stop-motion fotoğrafçılığı ile gerçekleşmiştir. Lye ise film üzerine kendisi çizerek ve boyayarak filme kamera kullanmaksızın görüntü eklemiştir ve ‘direct’ (saf-pür) film tekniğinin öncüsü haline gelmiştir (Erdoğan, 2004: 6). Kullanılan teknikler ve konusu bakımından ticari kaygı olmaksızın her yönetmenin kendi sanatına ilişkin düşüncelerini yansıtan Öncü Sinema dönemin alternatif sinema yaklaşımlarından biri olarak kabul edilmektedir.

1.3.3. İtalyan Yeni Gerçekçilik Sineması

İtalya’da faşist iktidar (1922-43) ilk yıllarda sadece tarihsel filmleri ve faşist dönem kahramanlarını konu alan filmleri desteklemekte, o dönem itibarıyla sinema ile fazla ilgilenmemekte, film yapım endüstrisi de iktidarın ideolojik, politik ve kişisel çıkarlarına hizmet etmektedir. Faşist hükümetin sağladığı olanaklardan yararlanarak yetişen genç sinemacıların resmî ideolojiye karşı olmaları ve bu ideoloji doğrultusunda yapımına izin verilen filmleri yapmak istememeleriyle bir grup yönetmen ve bu yönetmenleri takip edenler, faşizmin çökmesini fırsat bilerek bu isteklerini okullarından edindikleri ileri teknik donanım ile birleştirmiş ve kendi anti-faşist dillerini yaratmışlardır. Yeni Gerçekçi İtalyan Sinemasının başlangıç filmi,

¹⁴ TDK’ya göre Gerçek olguları, bir öyküyü ya da betimleme amacı gütmeksizin, öznel bir görüşle ele alan, bunlar yardımıyla çağrışımlar oluşturan, ritmik biçimler yaratan film çeşidi.

Roberto Rossellini¹⁵'nin 1944 yılının sonlarında yapmaya başladığı *Roma, Açık Şehir*¹⁶ (*Roma, Citta Aperta*) olarak kabul edilmektedir (Coşkun, 2011: 172-178). *Roma, Açık Şehir* filminde karakterler siyah ve beyaz çekilmişlerdir. Karakterler ya direniş için ya dafaşist sempatzanlığı için çalışırken toplumun iktidar yanlısı ya da devrimci kesimini karakterize ederek izleyiciye sunulmuştur. Rossellini'nin diğer bir filmi *Hemşeri (Paisa, 1946)* bir başka yeni gerçekçilik filmidir. *Roma Açık Şehir* filminden daha fazla doğaçlama kullanılmıştır. Film, Hollywood'un savaş tecrübesini ele alışına alternatif bir bakış açısı sunmuştur. Yönetmen filmde hareket halinde görünen uzun çekimler ve el kameralarıyla çalışarak film yapım bakımından alternatif bir yol izlemiştir.

Biryıldız'ın (2012: 70) ifade ettiğı gibi İtalyan Yeni Gerçekçi yönetmenlerin amacı, bir anti-stüdyo görüşüdür; yeni gerçekçiler, stüdyo ışığı yerine doğal ışığı kullanmış, abartılı kostümlerin ön planda olduğu melodramatik filmleri bırakarak savaştan zarar görmüş ülkelerinin sokaklarına yönelmiş ve kamera ile en iyi şekilde eldeki anın gerçeğini yakalamaya çalışmışlardır. Oyuncular profesyonel olmayan doğaçlama yoluyla İkinci Dünya Savaşı'nın İtalya'daki etkilerini seyircisine gerçekçi olarak yansıtabilmeyi hedefleyen oyuncular olarak görölmektedir. Tüm bu gelişmeler sinemada yeni bir yönelmenin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Özellikle savaş boyunca Yeni Gerçekçi Filmlerde 16 mm kameranin kullanılmaya başlanması film yapım maliyetlerini önemli ölçüde azaltarak sinema üretim tekniklerine yenilik getirmiştir. Monaco'ya göre Yeni Gerçekçi Filmlerin düşük bütçeli filmler olarak izleyicisine ulaşmasını sağlayan bu yenilik, film üretim ve dağıtım aşamalarına alternatif bir yöntem getirerek büyük katkı sağlamıştır (Monaco, 2014: 286).

Niş ve Eryılmaz'a (1981: 147-154) göre Yeni Gerçekçilik, gerçeğı yeni ve değişik yollarla kendinden önceki sinemanın kullandığı biçim ve araçlardan farklı

15 Roberto Rossellini (d. 8 Mayıs 1906, Roma - ö. 3 Haziran 1977), İtalyan senaryo yazarı ve yönetmen. Yeni Gerçekçilik akımının en önemli yönetmenlerindendir. Babası Roma'daki ilk sinemanın kurucusudur. Bu sayede çocuk yaşta film izlemeye başlayan Rossellini babasının ölümünden sonra da sinema sektöründe çalışmaya devam etmiştir.

16 *Roma, Açık Şehir* sinema tarihinin köşe taşlarından biridir. Almanlar'ın Roma'yı işgali sırasında gizlice planlanan film, müttefiklerin kente girmesinden kısa bir süre sonra çekilmiştir. Film, çekim aşamasındaki koşullar bakımından filmin gerçekçiliğine önemli katkıda bulunmuştur (Monaco, 2014: 286).

olarak yeni bir yorumla ele almaktadır. Bu tanım, Yeni Gerçekçi Filmlerin de alternatif bir sinema yaklaşımı olduklarını desteklemektedir. Yeni Gerçekçilik, yüksek maliyetli, genel haz verici, yıldız oyuncularından oluşan klasik ana akım filmlerinden farklı olarak toplumsal olayları yansıtan, profesyonel olmayan oyuncu kadrosuna sahip, düşük bütçeli, karşı söylemci ve teknolojik yenilikleri barındıran alternatif bir yaklaşımdır.

Yeni Gerçekçi Sinemacılar, yaşamın gerçeğe en yakın görünümünü yakalayıp sunmayı amaçladıklarından, zaten stüdyo yapaylığına, ünlü oyunculara, alışlagelmiş senaryolara, yapmak istedikleri filmlerin doğası gereği karşı olmuşlardır. Öte yandan parasal sınırlılıklar Yeni Gerçekçi Filmlerin yalın, açık seçik bir anlatım kazanmasında etkili olmuştur. Buna en güzel örnek şüphesiz ki Yeni Gerçekçilik yönetmenlerinden Luchino Visconti'ye ait olan *Yer Sarsılıyor* (*La Terra Trema*, 1948) filmidir. Filmin ana karakterleri Acı-Trezza bölgesinin yerli halkıdır. Çünkü Yeni Gerçekçilik ivedi ve o anlık gerçeğin sinemasıdır. Buna karşılık bu filmde kendi görüntüsüne de yer veren Visconti, kesinlikle gerçekçi olmak uğruna teslimiyetçiliği de önermemiştir. Hatta filmin içeriğindeki siyasal ajitasyon, *Yer Sarsılıyor*'un kimi kişilerce bir propaganda başyapıtı olarak nitelendirilmesine yol açmıştır. Ayrıca Yeni Gerçekçi filmlerin konularında toplumsal olaylardan ziyade savaşın etkilediği gruplar, iktidara karşı bir duruş sergileyerek karşı söylemci bir tutum sergilemişlerdir. Yine Visconti başka bir filmi olan *Tutku* (*Ossessione*, 1942) filminde ise dünyevi bir ortamdaki insanları konu alan bir yapıt ortaya koymuştur. Film, Katolik kilisesi ve Mussolini'ye gönderme yaparak muhalefet yanlısı bir tutum ortaya koymaktadır. Yönetmen sokak ve parklarda gizli kamera çekimlerini kullanarak Faşist sansürcüleri şaşırtmaktadır. Visconti bu sayede aslında İtalyan insanının kendine özgü ses ve görüntüsünü beyaz perdeye yansıtarak sinemada yeni bir deneyim gerçekleştirmiştir.

İtalyan Yeni Gerçekçi yönetmenler faşist hükümet yanlısı yönetmenlerin aşıladığı siyasi görüşe zıt fikir ve düşünce yapısına sahip filmlerini, savaş ortamlarını olduğu gibi aktaran sahneler, yeni kamera, doğal ışık gibi farklı teknikler ile harmanlayarak alternatif sinema filmleri ortaya koymuşlardır.

1.3.4. Fransız Yeni Dalga

“Yeni Dalga” terimi Monaco (2014: 6)’ya göre yeni, isyankâr veya zamana uygun olarak görülen her kültürel olguya uyarlanabilen, çok yönlü ve dikkat çeken ifadeleriyle tanımlanmıştır. Yeni Dalga ilk kez *L'Express*¹⁷ sayfalarında François Giroud tarafından kendisini o dönemin Fransız sinemasında hissettiren yeni bir gençlik ruhuna göndermede bulunmak amacıyla kullanılsa da “Öncü” terimiyle de aynı anlamda kullanılarak basite indirgenmiştir. Yeni Dalga akımının 1958-1963 yılları arasında Fransa’da televizyonun yaygınlaşmaya başlaması, yüksek bütçeli filmlerin maliyet sıkıntısı ve sinema seyircisinin düşüşüne bağlı olarak ortaya çıktığı söylenmektedir. Yapımcılar bu düşüşe karşı olarak büyük maliyetli tek bir film yapmak yerine genç yönetmenleri ve onların yenilikçi tarzının sağladığı olanakları kullanarak dar bütçeli sekiz-dokuz film yaparak riski azaltmayı ve sinema izleyicilerini tekrar salonlara çekmeyi hedeflemişlerdir. Böylelikle filmlerden bir veya ikisinin iyi iş yapmasını umarak, riski azaltmışlardır (Coşkun, 2011: 200). Richard Neupert’in (2014: 79) ifade ettiği üzere bu filmler, genç izleyicileri hedefleyerek baştan çıkarıcılık ve ihanet hakkında cinsel temaları içeren oldukça çağdaş ve farklı konuları ön plana çıkarmıştır.

Neupert’a (2014: 82-83) göre Fransız *ciné-club*’lerin yöneticisi Pierre Billard, 1958’in başlarında ana akım filmlerin verimsiz ve durgun olduğundan şikâyet etmektedir. Çünkü Fransız ana akım sineması yaratıcılık yerine ‘Papa’nın Sineması’ olarak adlandırılan itaat inşa eden bir iktidar sinemasıdır. Bu yeni arayış ve yeni dalga beklentisi Fransız Yeni Dalga akımıyla alternatif filmler yaratmıştır. Bu filmleri alternatif yapan özelliklerden biri de yönetmenlerinin sinema anlatımında öykü bütünselliğine önem vermemeleri bunun yerine eksiltili bir anlatımı hedefleyen, anlatım bozulmaksızın öykünün bazı öğelerini dışarıda bırakan, aynı film içinde kendilerini sınırlamadan belgeselden yapıntıya dek çeşitli sinema stillerini kullanmalarındır. Özellikle ana akım sinemasının aksine, yönetmenler filmleri doğaçlama gibi gösteren oldukça düşük bütçelerle filmler çekmişler, ayrıca senaryo ve dekor konusunda dışavurumsal olmak yerine işlevsel olan klasik düzgün

¹⁷ 1953 yılında Françoise Giroud ve Jean-Jacques Servan-Schreiber tarafından kurulan, Fransa’nın ilk haftalık aktüalite dergisi.

görüntülere karşı çıkmışlardır. Yeni Dalga filmleri kent caddelerinde başıboş dolaşan makyajsız oyuncuların bir el kamerası ile takip edildiği görüntülerden oluşan filmler ortaya çıkarmıştır (Neupert, 2014: 79).

Yeni Dalga yönetmenleri, belli bir toplumsal birikimin sonucu olarak kendinden önceki kuşakların değer yargıları ve kurallarına bağlı yapıtlara başkaldıran ve anne-babalarının aksine akşamları evde oturmak istemeyen gençleri içine alan bir kesime hitap eden filmler üretmişlerdir (Rhode, 1978: 520). Yeni Dalga akımının en önemli yönetmenlerinden biri olan François Truffaut ve onun en önemli filmlerinden biri *400 Darbe (Les Quatre Cents Coups)*, 1959), o günlerin siyasi düzen ve toplumsal yapısını eleştiren bir öykü ve anlatımı ile devrim yaratmıştır. Film, çocuklara yapılan muameleyle küçük, ama etkili bir film olmuştur. Film, canlılığı, kurgusunun basitliği ve Truffaut'un doğal sese izin verip, doğal seste aralara (pause) olanak sağlaması, filmin karakterlerine özgürlük ve ona da güç kazandırmıştır. Truffaut çelikli sabit bir kamera efekti geliştirmiş ve kamerasının yorum yapması, üstelik bunu sürekli, ama sakın bir şekilde yapmasını istemiştir. Truffaut için derin odak, 'yorumlayıcı pan' diyebileceğimiz hareketin kaynağıdır. Bu nedenle *400 Darbe* filmi sadece muhalif bir sinema anlatımıyla değil film üretim teknikleri bakımından yeni kurgu ve tekniklerle de sinemada alternatif bir akım yaratmıştır.

Yeni Dalga filmlerine bir başka örnek Jean-Luc Godard'ın *Çinli Kız (La Chinoise)*, 1967) adlı filmidir ve kesin karşıtlık üzerine odaklanmıştır. Eski Fransız Solunu, o dönemde Yeni Sol'dan ayıran çok önemli bir tartışma konusu olan şiddet sorunudur ve bu sorun 1968 başkaldırısını izleyen yıllarda solun en temel sorunsallarından birini yansıtarak karşı söylemci çağrışımlarda bulunmaktadır. Godard'ın *Serseri Aşıklar (À bout de souffle)*, 1960) filmi de tıpkı diğer filmi gibi devrimci bir filmidir ve bugün bile toplumsal veya politik yorumundan çok, tarzındaki yenilikçiliği ile bilinmektedir. Her iki film, tıpkı birçok yeni dalga filmleri gibi karşı söylemci alternatif sinema yaklaşımlarına örnek verilebilir. Claude Chabrol'un *Sadakatsiz Kadın (la Femme infidèle)*, 1968), *Kızıl Düğün (Les Noces rouges)*, 1972) iğneleyici diyaloglarla Fransız küçük burjuvaziye yönelik alaycılığını yansıtarak toplumun bu kesimine karşı bir muhalefet oluşturmuştur (Monaco, 2014: 40- 43, 185). Diğer bir yönetmen Eric Rohmer ise filmlerinde karakterlerine özellikle

de kadınların, kent ile kır, aile ile kişisel bağılıklar arasında gidip gelen duygularını, cinsel dürtülerini, tereddütlerini ve ahlaki ikilemini anlatır.

Neupert'e (2014: 85-86) göre Yeni Dalga filmleri o günün televizyon belgeseli çeken set ekiplerinin kullandığı el kameralarını kullanan düşük bütçeli filmler olmasına rağmen anlatıları oldukça çağdaş gözükmetedir. Yeni Dalga filmleri sadece anlatı ve içerik olarak değil üretim teknikleri bakımında da modern sinema tekniklerini takip etmiştir. Ana akım filmlere alternatif olarak titreş ve bazen de bulanık omuzdan çekilmiş görüntüler ile Auricon Cine Voice, Arriflex 16BL ve Éclair NPR gibi kameraların gelişimine yol açan Yeni Dalga, sinemaya teknolojik anlamda büyük yenilik getirmiştir (DiGiulio, 1976: 484). Teknolojik koşulların gelişmesine bağlı olarak ortaya çıkan devrim niteliğindeki hafif, ucuz kameralar ve yeni portatif manyetik ses kayıt cihazları alternatif film yapımına zemin hazırlamıştır. Bu da alternatif filmlerin teknolojiyle beslendiğine bir kanıt olmaktadır. Ana akımın yönetmenlerinin çok titiz hazırlanmış aydınlatma teknikleri, temel olarak durağan çekim açıları ve bunun da neticesinde yavaş çalışma alışkanlıklarına zıt olarak yeni dalga yönetmenleri, kameranın görsel olanaklarını çok iyi kavrayarak yeni bir ışıkçı-kameraman kuşağını geliştirmişlerdir. Ayrıca bu yönetmenler karartma, üst üste getirme, zaman ve mekân değişikliğini göstermek için klasik yöntemlere alternatif yöntemler üreterek sinematografik araçlara yenilik kazandırmışlardır. *İdam Sehpaı* (*L'ascenseur Pour L'echauf aud* (*Lift to Scaffold; Elevator to Gallows*, 1957), *Aşıklar* (*Les Amants* 1958), *Yakışıklı Serge* (*Le Beau Serge*, 1958), *Kuzenler* (*Les Cousins*, 1959), *Hiroshima Sevgilim* (*Hiroshima mon amour*, 1959) ve *Siyah Orfe* (*Black Orpheus* (*L'Orphee Noir*, 1959) Yeni Dalga' nın diğer önemli filmleri kabul edilmektedir (Abisel ve Eryılmaz, 2010: 44-46).

Smith'in ifade ettiğı gibi Yeni Dalga filmlerinin ortak yanları, ana akım sinemanın kurallarına kayıtsız bir yaklaşım, daha serbest bir kurgulama biçimi ve gevşek bir şekilde oluşturulmuş senaryolardır. Françoise Truffaut ve *Cahiers du Cinema*¹⁸'daki arkadaşlarının öncülük ettiğı Yeni Dalga, 1950'lerin formülcü ve

18 1951 yılından beri yayımlanmakta olan aylık Fransız sinema dergisidir.

stüdyo bağımlısı olduğu için eleştirilen ana akım kalite anlayışına bir alternatif olmuştur (Smith, 2008: 652).

Neupert'in ifade ettiği üzere Fransız Yeni Dalgası, bir filmin nasıl çekileceği üzerine var olan bütün tasarımı sonsuza kadar değiştirerek farklı bir soluk getirmiştir. Bu sinema hareketi sıfırdan var olmayarak aslında çok çeşitli etkenler ve nedenler sayesinde ortaya çıkarak toplumsal bir fenomen haline gelmiş, mevcut olan akımı yok etmeden sinemaya yeni bir anlatı ve teknoloji getirmiş alternatif filmleri ile ifade edilmektedir. O günün Fransız gençlerinin yaşam koşulları ve ekonomik gelişmelerin sonucu olarak modern toplumun içinde sinemaya yenilik kazandırmıştır. Yeni dalga filmleri, bu yenilikçi anlatıları tarzı ve üretim pratikleriyle ticari Fransız sinemasının kurallarını aşarak fark yaratmıştır. Böylece, Yeni Dalga, alternatif bir sinema yaklaşımı yaratmak adına yeni kuşak teknikerler, oyuncu ve hatta yapımcıları motive eden üretim seçenekleri sunmuştur. Chabrol, Traffaut, Godard ve diğer tüm Yeni Dalga yönetmenlerin filmleri var olan üretim normlarına meydan okumuş ve ilgi çekici yeni karakterler, konular ve teknikler sundukları için ana akım filmlerine alternatif birer sinema yaratmışlardır. Bu genç yönetmenler, üretim biçimlerinden, eleştirmenliğin ve film teorisinin anlatsal yeniliklerine kadar sinemanın tüm aşamalarına yenilik kazandırarak bir başkaldırı sineması yaratmışlardır. Bu genç başkaldırı, Fransa'nın ötesinde yeni nesillere kendi topraklarında sinema yapma imkânlarının keşfi için ilham vermeye devam etmiştir (Neupert, 2014: 79, 81, 82, 93).

1.3.5. Feminist Sineması

Kadınların oy mücadelesi verdiği ve erkeklerle eşit olmayı istediği 1960 ve 1970'li yıllar, yeni bir toplumsal ve politik ortam oluşturmuştur. Bu yeni ortam mevcut düzeni sorgularken radikal yeniliklerin köklerinin atılmasını ve feminist hareketin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Feminist hareketler Amerika Birleşik Devletler'inde başlayarak İngiltere'ye ulaşmıştır. Feminizm ve kadın hareketinin geliştiği 1960 ve 1970'li yıllarda birçok Feminist sinemacı da geleneksel sinemanın sınırlarından kurtulmanın bir aracı olarak gördüğü, o dönemde yükselişe geçen Öncü Sineması'ndaki düşüncelerden

etkilenmişlerdir. O dönemde Avrupa filmlerinde cinsiyet rolleri tek tip olma eğilimdedir ve filmlerde, erkek karakteri anlatının odak noktasında yer almaktadır. Kadının ise görsel etki ve erotik bir haz nesnesi olarak sunulması Feminist Sinemacıları feminist filmler üretmeye teşvik etmiştir (Gürkan, 2015: 28).

Batı Almanya'daki Feminist Sinemanın başlangıcı da Amerika ve İngiltere'deki toplumsal hareketlerin beyaz perdeye yansımalarıdır. Almanya'daki sınıflar arası çatışmalar, 1960'ların sonundaki öğrenci hareketi mücadeleleri ve 1970'lerin başında Berlin'deki işçi olaylarının hareketlenmesi, bu endüstrinin erkek egemenliğinden çıkmasına ortam hazırlamıştır. Feminist filmler, bu ortaya çıkış nedenlerine bağlı olarak egemen yapıya karşı çıkmakta ve klasik sinemadaki erkek bakışına tepki göstermektedir. Bu unsurlar neticesinde Feminist Sinema, sinemaya yeni bir dil kazandırarak alternatif sinema yaklaşımlarına örnek teşkil etmektedir (Gürkan, 2015: 25; Smelik, 2006: 35-37; Knight, 1992: 62-74).

Anneke Smelik'e göre feminist duruşa sahip filmlerle geleneksel sinema kodları ve kalıplarının alternatifleri mümkün olmaktadır. Dişil seyrircilerin birer birey ya da toplumsal grup olarak görmezden gelinmesinin sonucunda Feminist Sinema ana akım sinemayı reddedererek alternatif sinemalar içinde yer almakta ve klasik Hollywood filmlerine karşı duruşa sahip alternatif yaklaşımları içererek alternatif sinemayı oluşturmaktadır (2006: 13-22).

Gürkan'ın (2015: 25-26) aktardığı gibi Claire Johnston'un kaleme aldığı "Karşı Sinema Olarak Kadın Sineması" başlıklı makalesinde, Feminist Sinemanın karşı sinema olabileceği ve aynı zamanda üretim ve içerik anlamında Hollywood filmlerine alternatif bir dil olabileceğini belirtilmektedir. Örnek olarak Smelik'in ifade ettiği gibi (2006: 32) Helke Sander'in *Öznel Faktör (Subjektitude;1967)* filmi, 1960'ların sonunda Batı Almanya'da kadın hareketinin yükselişini anlatmaktadır. Film, Feminist hareketin yükselişe geçtiği döneme rastlar ve türler arası var olan geleneksel ayrımları yıkmaktadır. Sander'in filmi, kurgu ile belgeseli bir arada kullanarak türleri karıştırması açısından diğer Feminist filmlerle ortak bir özelliğe sahiptir. Klasik sinemadan farklı olarak filmin açılış sahnesinde filmin devamını bir geriye dönüş olarak sunmak yerine, karmaşık bir tarih yazımı meselesi, kadın tarihi üzerine bir film olarak sunar. Klasik sinemada sinemasal söylemin sadece öyküyle

sınırlandırıldığı yöntemin etkilerinden biri de yönetmenin ne görüntülerde ne de ses kayıtlarında yer almış olmasıdır. Feminist film örneği olan bu filmde Sander hem imge hem de ses olarak filmde yer almaktadır. Sander, anlatıcı konumunda imgelere eşlik eden dış sesiyle belirgin biçimde filmde yer almasıyla Feminist Sinema tarihinde bir ilki gerçekleştirmiş kalıplaşmış formların dışında yenilikçi bir anlatım tarzıyla dikkat çekmiştir.

Feminist Sinema hem tematik olarak hem de görsel olarak egemen, ticari, öykülü sinemanın kodlarına ve geleneklerine alternatifler sunmaktadır (Gürkan, 2015: 27). Feminist Sinemanın ilk örneklerinden biri de Fransız yönetmen Germaine Dulac'ın *Bayan Beudet'nin Gülüşü* (*La souriante Madame Beudet*, 1922) isimli filmidir. Film, boğucu bir burjuva evliliğinde kapana kısılmış, sıkılan bir taşralı ev kadınının hayatını konu almaktadır. Güler yüzlü Madam Beudet'nin en büyüleyici yönü, filme adını veren ev kadının Germaine Dermozy'un monoton varoluşunun sınırları dışındaki bir yaşamı hayal ettiği ayrıntılı rüyalarıdır. Dulac, filmde radikal özel efektler ve kurgu tekniklerinin yardımıyla dönemin öncü estetik anlayışının bazı ilk örneklerini birleştirerek teknolojik açıdan da yenilikçi bir yaklaşıma sahiptir. Madam Beudet'nin düş yaşamının zengin ve canlı kadını yanı, kocası Alexandre Arquilliere ile paylaştığı hayatın kasvetiyle dengelenmektedir. Bu film hem Feminist hem de Deneysel Sinemanın ilk örneklerinden biri kabul edilmektedir (Yücel, 2008: 78).

1.3.6. Queer Sinema

Uzun yıllar popüler kültürün göz ardı ettiği, kültürel algının sınırları dışında kalan Queer Kavramı, 1980'lerden itibaren Dünya literatürüne girerek akademik çalışmalar aracılığıyla bazı filmler üzerinden tartışılmaya başlanmıştır. Bu çalışmaların özellikle Kuzey Amerika'daki üniversitelerde hız kazanmasıyla 'queer' kavramı toplumda yerleşik bir konuma sahip olmaya başlamıştır. Ülkemizde ise bu kavram ile ilgili çalışmaların fazla olmaması ve olanların da genel olarak yabancı kaynaklardan çevrilmesi sebebiyle queer kelimesinin Türkçe karşılığı yetersiz kalmaktadır. Türk Dil Kurumu'nun sözlüğünde yer almamakla birlikte Erkılıç'ın aktarımıyla Benshoff'a göre "Queer, hem gey, hem heteroseksüel, hem de bunların arasındaki tüm gri alanlardaki cinsellikleri" ifade etmek amacıyla kullanılan bir

terimdir. Yine Erkılıç'ın aktarımıyla Ulusay'a göre queer "aslında siyahların 1960'larda beyazların kendilerine ithaf ettikleri zenci kelimesini benimseyerek onların eşitlik mücadelelerinde kullanmalarına benzemektedir". Buttler'a göre ise queer sözcüğü "siyasi ve karşı hareketler içinde ortak bir kimlik, direniş ve onur işareti olmaktadır" (Özarslan, 2016: 225-226).

Sinemada ilk queer yansıması Thomas Edison Studio tarafından çekilen dolaylı olarak birbirlerine yaklaşan iki erkeğin birlikte vals yapmalarını gösteren *The Gays Brothers* 1895 filmi olmuştur. Film, eşcinselleri alaycı olarak ele alan ve onları bir güldürü unsuru olarak yansıtan sinema filmlerine örnek olarak verilebilir (Ulusay, 2008: 3). 1930 ve 1940'lı yıllara ait filmlerde ise gey karakterler, erkek başrol oyuncunun efemine arkadaşı olarak yansıtılırken, 1950'lerde gey karakterler genel olarak intihara eğilimli, sapkın, hastalıklı, patolojik veya psikolojik hastalıklara sahip, sorunlu kişiliklerin imgeleriyle gösterilmektedir (Özarslan, 2016: 229). Arcan'ın aktarımıyla Gross'a göre "Kitle medyası geyleri güçsüz, gülünç, kokuşmuş ve şeytani göstermekle kalmamış aynı zamanda onların varlığını inkâr ederek onları dışlamıştır" (İri, 2010: 223).

1960'larda ise eşcinselliğin insan hakları konusu olarak ele alınması konusunda farkındalığın artmasıyla özellikle ABD ve Avrupa'da çok sayıda öğrenci, kadın ve siyahların başlattıkları eşitlik ve özgürlük mücadelesine genç ve aktivist eşcinseller de katılarak ilk queer hareketini başlatmışlardır. Genç ve aktivist eşcinseller çok sayıda gösteriler, protestolar ve kitle iletişim araçlarının aracılığıyla gerçekleştirdikleri etkinliklerle kendi seslerini duyurmaya başlamışlar ve ilk kez gey ve lezbiyen tanımını kullanmışlardır (Ulusay, 2008: 5).

1960'ların sonları ve 1970'lerin başı bu anlamda gey/lezbiyen hareket için önemli bir aşama olmuş ve bu karakterler, filmlerde ana kahramanlar olarak yer almaya başlamıştır. Örnek olarak yönetmen John Schlesinger'ın *Geceyarısı Kovboyu* (*Midpoint Cowboy*, 1969), William Friedkin'in *Boys in The Band* (1970) filmleri örnek verilebilir. Eşcinsel erkeklerin birbirlerini nasıl davrandıklarını ve bunların kendilerini nasıl hissettirdiklerini konu alan *Boys in The Band* filmi eşcinsel karakterlerin tasvir edildiği Queer Sinemanın bir kilometre taşı olarak gösterilmektedir (Özarslan, 2016: 229).

1970'ler ise Gey Aktivistler İttifakı ile Sinema ve Televizyon Yapımcıları Derneği arasında yapılan görüşmelerin gerçekleşmesiyle, sinemada o zamana kadar yansıtılan eşcinsel karakterlerin tekdüzeliği, gülünecek, acınacak ya da hastalıklı olarak yansıtılmasından vazgeçildiği, sinema ve televizyon kuruluşlarının yöneticilerine ve çalışanlarına, eşcinselliği ele alış biçimlerine farklı öneriler getirildiği yıllar olmuştur. Örnek olarak yönetmenliğini Lamont Johnson'un yaptığı *O Malum Yaz (That Certain Summer, 1972)* isimli filmi, eşcinselliğe empati ile yaklaşan ilk televizyon filmi olmuş ve ABC'de gösterilmiştir. 1970'lerin ortasında toplumda farklı bir sınıflandırmayla nitelenen lezbiyen ve geyler kendi alt kültürlerini oluşturmuşlardır. Sidney Lumet'in yönetmenliğini yaptığı *Köpeklerin Günü (Dog Day Afternoon, 1975)* filmi ana karakterin (Al Pacino) ana akım filmlerde yansıtılan basmakalıp eşcinsel karakterlerden farklı olarak maço karakter özellikleriyle tasvir edilmesi ile Queer Sinemada bir ilk olurken en iyi özgün senaryo olarak Frank Pierson'a Oscar kazandırmıştır (Ulusay, 2008: 6).

1980'ler ise Queer Sinema için az, ancak önemli yapıların ortaya çıktığı yıllar olmuştur. Bunlardan MGM stüdyolarında üretilen ve yönetmenliğini Blake Edwards'ın yaptığı E. M Foster'ın romanından uyarlanan *Victor Victoria (1982)* filmi örnek verilebilir (İri, 2010: 226). Stephen Frears yönetmenliğinde *Benim Güzel Çamaşırhanem (My Beautiful Laundrette, 1985)* isimli film, Thatcher dönemi Britanya'sında biri beyaz bir Punk, diğeri ise Pakistanlı bir ailenin oğlu iki erkeğin birlikte açtıkları çamaşırhanede birbirleriyle yakınlaşmalarını anlatırken göçmenlik ve ırkçılık gibi önemli konuları da ele almıştır (Ulusay, 2008: 7). Queer filmler sadece eşcinsel sorunlu değil aynı zamanda toplumsal meselelere de değinmektedir. Norman Rene'nin *Kalıcı Dostluk (Longtime Companion, 1989)* adlı filmin de AIDS gibi önemli bir konu ele alınarak karakterler yalnızca cinsel tercihleri ile tanımlanmamış, sadakat ve dostluk kavramları da ele alınmıştır (Özarslan, 2016: 227- 228).

B. Ruby Rich tarafından daha önce yapılan Queer Filmleri yeniden ele alarak, kimlik politikalarından ve hümanist yaklaşımlardan uzak tutan, enerjik, sade filmleri yansıtan özellikle Kuzey Amerika'da bir grup sinemacının 1990'ların başında gerçekleştirdikleri, birçoğu 1980'lerin aktivizmiyle beslenen filmleri içine alan 'Yeni

Queer Sinema' kavramı ortaya atılmıştır. 1991 ve 1992 yılında Sundance Film Festivali'nde büyük ilgi gören Jennie Livingston'un New York'ta yaşayan gey ve transseksüel gençleri konu aldığı *Paris Is Burning* (1990) Todd Haynes 'ın *Poison* (1991) filmleri, karakterlerine olumlu bir görünüm kazandırmaktan kaçınan filmlerden Tom Kalin'in *Swoon* (1992) isimli yapıtları Michele Aaron'a göre sadece gey ve lezbiyen toplulukların odağında değil içlerinde alt kültürleri de konu eden filmler bu türe örnek olarak ötekileştirilmiş kültürlerin de sesi olarak alternatif sinemanın karşı söylemcilik ve muhalif olma özelliklerini içine almaktadır.

Queer Sinema Aaron'a göre ana akım sinemanın basmakalıp yaklaşımlarını reddetmez ve alternatif sinema yaklaşımlarına bağlı olarak bu tarzı yenileyerek farklı bir anlayış ortaya koymaktadır. John Greyson'un *Zero Patience* (1993) adlı Kanada yapımı filmi, AIDS'in ilk kurbanı olduğu ileri sürülen bir pilotun hayata geri dönüşünü anlatan eğlenceli bir müzikal türü olarak 'Yeni Queer Sinema' örneği olarak değerlendirilmektedir. Bir başka film yönetmenliğini Jonathan Demme'nin yaptığı *Philadelphia* (1993)dir. Eşcinsel bir avukatın AIDS olduğu için işten çıkarılması ve buna karşı avukatıyla verdiği hukuk mücadelesini anlatmaktadır. Film ana akım Amerikan sinemasının ayrımcılığına bir tepki olarak kabul edilmektedir. Queer Sinema eşcinselliğin kaygı ve korku yaratan bir durum olarak filmlerde ele alınmasına ve eşcinsel kimliklere verilen basmakalıp rolleri reddederek ana akıma karşı durmasıyla alternatif sinema yaklaşımlarının karşı söylemcilik özelliğini taşımaktadır. Ulusay'ın aktarımıyla B. Ruby Rich'e göre Yeni Queer Sinema aynı zamanda düşük bütçeli, yeni, özür dilemeyen, çekici ve biçimsel açıdan cesur filmlerin sinemasıdır. Özellikle Lisa Cholodenko'nun 1998 yapımı *High Art* filmiyle lezbiyen toplumun karanlık yüzünü göstererek çağdaş Lezbiyen Sinemanın tabularına da meydan okumaktadır. Film aynı zamanda yapım ve dağıtım açısından da önemli bir filmidir. Eski Queer filmlerde ünlü olmayan oyuncular yer alırken bu filmle Queer Sinema film kariyerlerini yükseltmek isteyen oyuncular yer almaya başlamıştır (Ulusay, 2008: 11).

2000'lere gelindiğin de ise Queer Sinema kuramının farklı çalışmalara konu olması, Queer imge ve anlatının ne olduğuna dair yapılan araştırmalar neticesinde farklı görüşler ortaya çıkmış ve 'Queer' kavramı 'muhaliflik', 'karşı olma', 'anti

olma' olarak nitelendirilmiştir. 1990'ların popüler kültürü ile beslenen 2000'lerin Queer Filmlerine Ang Lee'nin *Brokeback Dağı* (*Brokeback Mountain*, 2005) Todd Haynes'ın *Beni Orada Arama* (*I'm Not There*, 2007), Lisa Cholodenko'un *İki Kadın, Bir Erkek* (*The Kids Are All Right*, 2010) isimli filmleri örnek gösterilebilir (Özarslan, 2016: 237).

Bu filmlerin öncülüğünde 2000'ler Queer kimliğin farkındalık kazanması ile önemli bir noktaya ulaşılan yıllar olmuştur. Bu filmler Queer kimlikleri normalleştirerek öteki ya da marjinal olarak temsil edilen karakterlerin toplumdan uzak, izole, tarihsel olarak olumsuz kalıplarla özdeşleştirilmesinden sıyrılmış ve ana akım sinemanın karşı cinsel kimliği merkezine alan filmlerinden farklı bir anlatı içeren alternatif film yaklaşımları olmuştur. Queer filmler, toplumun kadın ve erkeğe verdiği rolleri görsel bir anlatı sunarak kadınlık ve erkeklik hallerinin tanımlanmasında ve bu tanımlarla ilgili imgelerin oluşumunu özellikle Hollywood ana akım filmlerinin belli kalıplarına bağlı olarak alışlagelmiş kadın ve erkek profilleriyle tasvir eden filmler üretmesine karşı olan alternatif filmlerdir. Ayrıca Hollywood ana akım filmlerde seslerini duyuramayan bağımsız yönetmenlerin ürettikleri filmler olarak bilinen ve genel olarak eşcinselliğin sinemadaki temsil biçimini yansıtan Queer filmler tanınmayan, inkâr edilen ya da yanlış tanımlanan, sosyal ilişkiler bakımından küçük düşürücü ve aşağılayıcı söylemlerle nitelendirilen eşcinsellerin kendilerini ifade ettikleri topyekün mücadelenin temsili olan filmlerdir (İri, 2010: 220, 228).

1.3.7. Üçüncü Sinema

Önceki bölümlerde değinildiği üzere İkinci Dünya Savaşı'nı izleyen yıllarda Hollywood'un öncülüğündeki ticari ana akım sinemadan farklı olarak Avrupa'da düşünsel ve zihinsel alanların etkisinde İtalya'da Yeni Gerçekçilik, Fransa'da Yeni Dalga gibi akımlar ortaya çıkmıştır. Geleneksel anlatımdan farklı olarak açık uçlu anlatım tarzını benimseyen bu alternatif sinema akımları teknolojik gelişmelerinde etkisiyle yönetmenleri ticari sinema tekelinden bağımsızlaştırmıştır. Tüm bu akımların özellikle İtalyan Yeni Gerçekçilik akımının etkisiyle Üçüncü Sinema yönetmenleri gibi ifadelerle anılan yeni bir akım ortaya çıkmıştır. Bu yönetmenler Üçüncü Dünya ülkeleri olarak atfedilen ülkelerin İkinci Dünya Savaşı sonrası

yaşadıkları sosyal hareketlilikleri, sömürgecilik karşıtı ayaklanmalar ve siyasi devrimleri beyaz perdeye yansıtmışlardır (Biryıldız, Erus, 2007: 23, 24). Odabaş'a göre Üçüncü Sinema; 1960'lı yıllarda muhalif hareketlerin yükseldiği bir dönemde, Avrupalı yönetmenlerin etkisi altındaki Üçüncü Dünya ülkeleri yönetmenlerinin üretimi olan filmlerdir. Hollywood'un popüler filmlerinin egemenlik kurduğu sinemalarından hoşnut olmayan Üçüncü Dünya sinemacıları kendi yeni üretim, dağıtım ve gösterim düzenlerini kurmak için harekete geçerek Üçüncü Sinema olarak adlandırılan alternatif filmlere imza atmışlardır. Yine Odabaş'a göre Üçüncü Sinema eğer internet sayfası olsaydı şifresi Arjantinli yönetmen Fernando E. Solanas'ın dört saat yirmi dakika süren ve üç bölümden oluşan *Kızgın Fırınların Saati* (*La Hora de Los Hornos – The Hour of Furnaces* 1968) filmi olurdu. Arjantin'de 1966 askeri darbesiyle ortaya çıkan kısıtlayıcı ortama başkaldıran ve Dünyaya hakim olan Batı emperyalizmine karşı mücadele eden halkın sesini duyurdukları film, 1968 İtalya Film Festivalinde de gösterilmiştir. Bu film Üçüncü Sinemanın başlangıç filmi olarak kabul edilmektedir. *Kızgın Fırınların saati* ikinci ve üçüncü bölümlerinde seyirciyi pasif bir izleyici olmaktan çıkararak seyircinin filme katılmalarını sağlayan açık uçlu anlatı tarzına sahiptir. İzleyicinin filmdeki gösteriye katılarak kendi hayat tecrübelerini paylaşması gerçeklik duygusunu izleyiciye yaşatır. Deneysel ve siyasal özellikleri aynı anda barındıran film fotoğraflardan, hareketli görüntülerden, röportajlardan ve reklam tarzı çekimlerden oluşmaktadır. Yönetmenlerin arşiv görüntüleriyle birlikte açık ya da gizli çekim kullanarak çektikleri film, yapım, gösterim ve dağıtım açısından da sinemaya farklılık ve yenilik getirmiştir (Odabaş, 2013: 28, 35,38, ,39).

Latin Amerika Belgeseli olarak kabul edilen film Fernando Solanas ile Octavia Getino'nun 1969 yılında yayınladıkları 'Üçüncü Sinema'ya Doğru' manifestosunun beyaz perde örneğidir. Yeni sömürgeci tarafından yanlış bilineni doğru bilgilendiren ve gerçeği yeniden yakalayan film olarak Üçüncü Sinema tarihinin önemli filmi olarak kabul edilmektedir (Smith, 2008:603)

Üçüncü Sinema Kavramı aynı zamanda tarihi ve kültürel olarak özel söylemleri içeren filmlerdir. Üçüncü Sinema savunduğu ideoloji ve gösterdiği bilinçle diğer filmlerden kendini ayırmaktadır. Solanos ve Getino'ya göre; Birinci

Sinema Hollywood sineması politik bir sinema olarak sistemin ideolojisini benimserken, Yeni Gerçekçilik, Yeni Dalga ve benzer akımlar ise Hollywood'un bir adım önündedir; ancak siyasal bir reformist olmasına rağmen köklü bir değişim başaramamaktadır. Ancak Üçüncü Sinema gerçek bir muhalefet yaratarak, devrimci bir muhalefetin parçası olmuş ve seyirciyi aktif olarak filme katılmalarını sağlamıştır. Özetle Üçüncü Sinema emperyalist sistemin kendine uydurmada başaramadığı, doğrudan ve açıkça sistemle mücadeleye koyulan filmlerin sinemasıdır (Biryıldız, Erus, 2007: 28; Smith, 2008: 846).

Erus'un aktarımıyla Gerima'ya göre Üçüncü Dünya toplumsal siyasi ve ekonomik bağımsızlığı ve gelişimi için mücadele yürütmektedir ve bu mücadele süreçleri sadece Üçüncü Dünya ülkelerinde değil, geniş biçimde dünya sinemasına da bir katkı sağlamaktadır (Biryıldız, Erus, 2008: 96).

Üçüncü Sinema Üçüncü Dünya ülkelerinde yapılan bir sinema olarak kabul edilse de aslında dünyanın birçok ülkesinde Üçüncü Sinema örnekleri bulunmaktadır. Odabaş'ın aktarımıyla Amanda Selfridge'e göre Üçüncü Sinema baskı altında olan ve sinemasal egemenliği ve kuralların geçerli olduğu Batı'ya karşı koyan toplulukların bulunduğu her yerde yapılabilir. Örnek olarak Gillo Pontecorvo'nun *Cezair Savaşı (La Battaglia Di Algeri)* (1965) isimli yüz on dakikalık filmi de Üçüncü Sinema türünün önemli bir örneğidir. Film Ali La Pointe isimli gencin etrafındaki siyasi ve toplumsal olayları anlatırken, Fransızların en büyük ve en eski sömürgesi olan Cezayir'de Cezayirlilerin Fransızlara karşı verdiği özgürlük mücadelesini, ulusal direniş hareketini sebep ve sonuçlarıyla beyaz perdeye yansıtmıştır. Film, sömürgecilik ve işgale karşı yapılmış yenilikçi tarzda bugün de halen etkili olabilen devrimci bir filmidir. Filmde FLN ve Fransız silahlı kuvvetlerinin resmi belgelerinin kullanılması filmi belgesel türünde olmaya yakınlaştırır. Sadece sekiz yüz dolara mal olan film yüzlerce insanın katıldığı gösterilerin yer aldığı sahneler ile sinemada gerçeklik duygusunu yansıtmıştır. Ayrıca gazetecilerin kullandığı 16 mm.'lik aktüal kamera ve alt yazı anlatımıyla film, yenilikçi sinema tekniklerini gerçeklik duygusuyla buluşturan önemli alternatif sinema örneklerindendir (Odabaş, 2013: 14, 15,61).

Erus'un aktarımla Gerima'ya göre ise bu tür sinema sözde tarih sunumlarıyla mücadele eder. Üçüncü Sinema filmleri seyirciyi gerçeği daha derin bir biçimde anlamaya zorlar ve onları gerçekler karşısında sadece bir izleyici değil aynı zamanda eyleme geçebilen ve buna bağlı üretken olabilecek bireyler haline getirmektedir. Üçüncü Sinema filmleri sadece duygu ve hislere değil zeka ve akla da hitap etmektedir. (Biryıldız, Erus, 2008: 96,97,127, 128).

Teshome Gabriel'in *Third Cinema in Third World: The Aesthetic of Liberation* (Üçüncü Dünya' da Üçüncü Sinema: Kurtuluşun Estetiği, 1982) adlı kitabında genellikle Üçüncü Sinema'nın Üçüncü Dünya ülkelerindeki toplumsal ve siyasi mücadeleyi yansıtan filmler olduğunu aktarılırken kitapta bu filmlerin konusunun özellikle toplumcu, özgürlükçü hatta devrimci nitelik taşımak zorunda olduğuna değinilmiştir. (Biryıldız, Erus, 2008, 94; Odabaş, 2013: 14) Bu özellikleri taşıması sebebiyle Üçüncü Dünya Sineması alternatif sinema yaklaşımları arasında ele alınabilir.

1.3.8. Dijital Sinema ve Alternatif Sinema Uygulamalarına Örnek Olarak YouTube Filmleri

Türkçeye 'sayısal' olarak geçen 'dijital' sözcüğü Latince kökenlidir ve 'parmak' anlamına gelmektedir. İngilizce kökeni 'digit' olup 0' dan 9'a kadar olan tamsayıları ifade etmektedir. Dijitalleşme ise söz, resim, mektup gibi analog mesajların nakledilebilen, işlenebilen ve elektronik olarak depolanabilen ayrı ayrı vuruşlardan oluşan sinyallere dönüştürülmesidir. Ses, renk, geniş perde, üç boyut gibi birçok teknolojinin gelişmesinin yanı sıra özellikle dijitalleşme her zaman teknoloji ile etkileşim halindeki sinemanın biçim ve içeriğinde değişim ve dönüşümlere neden olmuştur. Dijitalleşme ile sinemadaki en önemli radikal değişim ve dönüşüm yaşanmıştır. Dijital devrim, teknolojinin kendisine tanıdığı imkânlarla sinemada devrim meydana getirmiş ve sinema sınırsız bir anlatım gücüne kavuşmuştur. Zengin'in aktarımla Manovich'e göre Dijital Sinema, canlı hareket materyalleri, boyama, görüntülü işlem, kompozisyon 2D ve 3D bilgisayar grafik

animasyon işlemlerinin toplam karşılığı olarak tanımlamıştır (Şentürk, 2016: 185-187, 191).

Dijital Sinema öncesi dönemde film yapım, gösterim ve dağıtım süreçlerinin fiziki koşulları, maddi boyutları, zaman ve mekân sınırlamalarına bağımlı olarak gelişmiştir. Bu dönemde, filmin çekildiği yerden başka bir mekânda tanıtılması, dağıtılması ve gösterilebilmesi için film materyalinin belirli bir fiziki mesafeyi aşması gerekli olmuş, ayrıca film yapımı ve çekimi esnasında görev alan ekipler arasındaki iletişim ve iş organizasyonu gerçek zaman ve mekanlarla sınırlı kalmıştır (Şentürk, 2016: 37).

Dijitalleşme bilginin hızlı üretimi, yayılımı ve tüketimine hız kazandırmakla kalmayarak, teknolojinin ucuzlaması ve yaygınlaşması ile izleyiciye filmlerde gerçek görüntü kalitesi ve kurgusal bilinç sunmaktadır (Kaplan ve Ertürk, 2012: 9). Sinemada dijitalleşme, optik görüntülerin elektrik sinyallerine dönüştürüldüğü video teknolojisinin gelmesiyle başlamıştır. Analog bilgilerin dijitalle dönüştüğü 1990'lar sinema yönetmenlerinin de bu teknolojiden faydalandığı yıllardır. George Lucas *Yıldız Savaşları: Bölüm 2 (Episode II of the Star Wars, 1999)* filmini Sony şirketinin 1998 yılında üretmiş olduğu HDCAM formatındaki profesyonel seviyedeki yüksek çözünürlüklü kameralar ve okuyucular aracılığıyla çekmiştir. Dijital sinema kameralarıyla çalışmak, farklı anlatım tarzlarını oluşturmak açısından da yönetmenlere büyük kolaylıklar sağlamıştır. HD kameraların 2000'li yıllarda yaygınlaşması, bant teknolojisinin yok olması, veri depolamayı sağlayan sabit disk, BluRay, HDDVD gibi yüksek kapasiteli disklerin ortaya çıkması ile yaşanan tüm teknolojik yenilikler sinemanın üretim, gösterim ve dağıtım aşamalarına büyük yenilik ve kolaylık kazandırmıştır. Bu teknolojik yeniliklere ek olarak dijital video kameralarının yaygınlaşması sonucu 2000 yılında, önceki yıllara oranla iki kat daha fazla uzun metrajlı film çekilmiştir. Ayrıca dijitalleşme, yabancı filmlerin tüm dünyada aynı anda sinema salonlarında gösterime girmesini, film kopyalarının taşınma sorununun ortadan kalkmasını, film baskı ve kopya çıkartma maliyetlerinin de azaltılmasını sağlamıştır (Ormanlı, 2012: 33-35).

2009 yılında vizyona giren James Cameron'un gişe rekorları kıran filmi *Avatar* sinema salonlarında oynatılmış ilk 3 boyutlu dijital film değildir. Fakat filmin

elde ettiği gişe başarısı, yapımcı firmalara ve sinema salonu sahiplerine heyecan verici yeni bir kapı açmayı başarmıştır. Dijitale dönüşü hızlandıran bu hamle sonrası her ne kadar 3 boyutlu dijital uyarlamalar *Avatar'ın* ulaştığı seyirci rakamlarına ulaşamamış da olsa, artık yeni nesil sinema deneyimine yapılan yolculuk böylelikle başlamış; sinema salonlarında giderek artan bir şekilde dijital projektörler kullanılmaya başlanmıştır. Ünlü sinema zinciri Cinemaxx'ın Genel Müdürü Christian Gisy tarafından Cinemaxx'a ait sinema salonlarının bu yöndeki tadilatının Temmuz 2013 ayı sonunda tamamlandığı ve şirkete ait sinema salonlarında artık çok sayıda film ve reklamın sadece dijital kopyalarının gösterildiği açıklanmıştır. Gisy'nin yaptığı açıklamalarda kendisinin sinema dünyasındaki bu yeni esneklikten oldukça memnun olduğu, böylelikle bir filmin izlenme oranına göre daha kolaylıkla küçük ya da daha büyük bir sinema salonunda gösteriminin mümkün olacağı da ifade edilmiş, ayrıca dijital projektörlerin spor etkinlikleri ya da kültürel etkinliklerde de kullanılabileceği belirtilmiş ve konuşması şu sözlerle noktalanmıştır: “Örneğin, Cumartesi akşamı New York Metropolitan Operası'ndan yayın yapacağız. Şu anda Beyrut'ta Wagner eserlerinin gösterimini yapıyoruz. Bunlar dijitalleşme olmadan mümkün olmazdı.” (Şenk, Deutsche Welle Türkçe, 2013).

Dijital teknoloji, sinematografi, doğrusal olmayan kurgu, ses, özel efektler, gösterim ile internet üzerinden yayılım ve dağıtım gibi bir kısım uygulamalar yoluyla, filmlerin yapım aşamasından önce başlayıp gösterim sonrasındaki tüm süreçlere kadar kaçınılmaz olarak etki etmekte, geleneksel (konvansiyonel-peliküle dayalı) film üretimi uygulamaları yerini dijital film üretimine bırakmaktadır. Dijital görüntünün ortaya çıkması, sinemanın fiziksel gerçeklik ile olan ilişkisini değiştirmeye başlamakta, öyle ki sinemada objektif önündeki nesnelerin kaydının yerini dijital algoritmalarla (1 ve 0'lardan) oluşturulmuş görüntüler almaktadır. Erkılıç'a göre dijital sinema teorisinin, Francesco Casetti tarafından gündeme getirilen ve dijital sinemanın gerçekçi kuram çerçevesinde yapılan sorgulaması üzerine kurulu olduğu değerlendirilmektedir. Casettiye göre; Dünya ile temsiliyeti arasındaki temel bağ, kaybolmaya ve dolayısıyla da özellikle gerçekçi kuram bu bağlamda yeniden sorgulanmaya başlanmıştır. Perdedeki ya da ekrandaki bir görüntüye odaklanan izleyicinin, görüntünün bir varlığın sadece onun temsili

olmadığını ve bu görüntünün kendisine has bağımsız bir dünya oluşturduğunu bu andan itibaren bildiğini vurgulayarak, tartışmanın merkezindeki temel soruyu sormaktadır: “Bu, sinemanın gerçekçi doğasının sonu mudur?”. Yani sinemanın bize dünyayı olduğu gibi gösterme yeteneğinin sonu mudur yoksa sinema bir anlamda alanını mı genişletmektedir? (Casetti, 2011: 95).

Casetti’nin bu sorusuna Erkılıç tarafından verilen yanıt ise tarafımızca da desteklenen yeterli bir açıklama getirmektedir. Buna göre geçmişten günümüze görüntü yakalama, görüntülü kayıt, aktarım ve depolama teknolojinin genel gelişimine bakıldığında; fotoğrafın icadına kadar gerçeklik kavramının yalnızca resim ve plastik sanatların sorunu olarak görüldüğü ve fotoğraftan sonra resmin sanatsal olarak özgürleştiği, buna benzer şekilde sinemanın icadından sonra da gerçekliğin kaydı olarak fotoğrafın yerini daha çok hareketli görüntülerin aldığı, bu anlamda elektronik ve video teknolojisinin gelişiminin sinema yapım pratiğini ve anlatısını genişlettiği, sinematografinin esasında bir icat ve sinemanın da teknik gelişmelere bağlı olarak anlatısını dile getiren bir sanat olduğu bakışına atıfta bulunarak, sinemada dijital teknolojinin gelişimini de aynı perspektiften görmek gerektiği ifade edilmekte ve eleştirel anlamda denilebilecek bir şekilde “sadece yirminci yüzyılın perspektifiyle, yirmi birinci yüzyılı okumak mümkün müdür?” sorusu sorulmaktadır. İlave olarak, CGI’nin (Computer Generated Imaging-CGI) artık, teknolojiye duyulan bir hayranlık neticesi olarak yapılan işlemlerin ötesine geçerek, sinemada anlamı oluşturan önemli bir kod ve temel bir yapım pratiği haline geldiği, dijital sinemanın elastik ve algısal gerçekliğiyle Hollywood anlatımıyla bağımsız yapımlar, tecimsel örnekler ile sanat sineması içinde kendine önemli bir yer edindiği ve deneysel ile avant-garde filmler arasındaki sınırları da esneterek yeni anlatım biçimlerine, stillerine, formlarına ve melez yaklaşımlara olanak tanıdığı tespitlerindedir.

Seyirci açısından ise, yeni ortamlarda ve yeni bağlamlarda sinematografik öykü anlatımı şeklinde yapılan filmlerin genel seyirci açısından ‘perdede oynamaya devam eden filmler’ olarak algılandığı ve edinimin bu yönde olduğu, bununla birlikte dijital teknolojiyi haiz yeni nesil filmlerin seyirci için ‘ne zaman ve nerede istersen’ gibi yeni medya uygulamalarıyla ve kimi zaman da interaktif olarak seyircinin

katılımıyla farklı alanlarda sunulabildiği, bu durumun ise kitlelerin yeni medya uygulamalarına ve dijitalleşmeye hızlı adaptasyonu ile mümkün olduğu belirtilmektedir (Erkılıç, 2017: 58, 68-69).

Bu gelişmelere nispeten olumsuz bir yaklaşım sergileyen sinemacı ve kuramcılar tarafından 'sinemanın ölümü' olarak nitelendirilmekte, hatta bu süreç sözü edilen yazarlar arasında yer alan Usai tarafından 'dijital karanlık çağ' olarak adlandırılmaktadır (Usai, 2001: 7; Petho, 2012: 162). Oysa diğer birçok yazara göreyse ölen yalnızca peliküldür, yani eski nesil sayılan film şeridinden ibarettir ve sinemanın kendisi değildir. Usai'nin görüşüne karşı çıkan yazarlar arasında bulunan Rodowick'e göre dijital sinema uygulamaları ile sinemada yeni bir dönem başlamıştır, fakat bu karanlık bir çağ değildir. Öyle ki sinema, yüz yılı aşkın bir süredir peliküle dayalı konvansiyonel üretim şeklinden dijital sinema üretim şekline evrilince, sinema teorisi de değişime uğramak zorunda kalmıştır. Bu kapsamda, pelikül maddi olarak kaybolmakta ancak yeni medya ortamında sinema; form, anlatı, biçimsel stiller ve psikolojik bir deneyim tarzında yenilenerek devam etmektedir (Rodowick, 2007: 181-189). Klasik sinema teorisinde gerçekçi kuramcılar olarak bilinen Bazin ve Kracauer, sinemanın fotoğrafik özelliğine, gerçekliğin, yaşamın ve doğanın rastgele sabitlenmesine, kaydedilmesine ve yeniden üretilme becerisine odaklanmaktadırlar. Bazin'e göre sinemanın hammaddesi gerçeklik değil, gerçekliğin bıraktığı izdir (Büker, 2016: 105-106). Bu kapsamda Bazin, sinemanın gerçekliğinin kesinlikle konunun gerçekçiliği ya da dışavurumun gerçekçiliği olmadığını, bunun yerine uzamın gerçekçiliği olduğu ve onsuz hareket eden imgelerin sinemayı oluşturamayacağını ifade etmekte, derinlemesine görüntü/alan derinliği ve uzun çekim gerçekliği yakalayan unsurların bu anlamda aslında gerçekliği yakadıkları için önemini vurgulayarak, sinemanın nesnelerdeki gizli anlamı ortaya çıkarırken duygularla kavrayamadığımız gerçekliği de verebildiğini belirtmektedir (Bazin, 2011: 112).

Dijital teknolojinin gelişimine yönelik olarak 2000'li yılların başında geleceğe dair yapılan öngörüler kapsamında, Jenkins'e göre daha kapsamlı bir şekilde ortaya konulan bakış açısıyla dijital teori; gişe rekoru kıran Hollywood filmlerinde bilgisayar kullanılarak oluşturulmuş görüntü özel efektlerinin rolünden

yeni iletişim sistemlerine, bilgisayar oyunları gibi eğlencenin yeni türlerine, teknoloji gibi yeni müzik tarzlarına veya dijital fotoğrafçılık ve sanal gerçeklik gibi yeni sistemlere kadar her şeyi derinden etkileyebilecek ve irdeleyebilecektir (Jenkins, 2007: 236; Erkılıç, 2017: 58)

Yukarıda değinildiği gibi, dijital teknoloji sadece film yapımı, çekimi ve tasarımı süreçlerini değil, tanıtım ve dağıtım süreçlerini de değiştirmiştir. Bu değişim ise sadece dijital teknolojiyle değil, aynı zamanda dijital medya araçlarının birbirleriyle olan etkileşimlerinin sonucunda meydana gelmiştir. Örnek olarak pazarlama stratejileri bakımından önem taşıyan hedef seyirci kitlesinin dijital film ürünlerine yönelmelerini sağlamak için dijital ortamda, 'YouTube', 'Twitter', 'Facebook' 'vimeo' ve 'Instagram' gibi uygulama alanları geliştirilmiştir (Şentürk, 2016: 39). İnternetin gerek bilgi almak gerekse zaman geçirmek için yoğun olarak kullanılması potansiyel izleyiciye ulaşımı da kolaylaştırmıştır. Örneğin kurulumundan yaklaşık bir yıl sonra Google tarafından satın alınan YouTube internet sitesi internet ortamında video paylaşımını mümkün kılmıştır (Şentürk, 2016: 126-127, 129).

15 Şubat 2005'te üç eski PayPal çalışanı Chad Hurley, Steve Chen ve Jawed Karim tarafından kurulan YouTube, kullanıcıların yüksek teknik bilgi seviyesine ihtiyaç duymadan ve standart tarama programlarının teknolojik kısıtlamaları ve nispeten ılımlı genişliği dahilinde akışlı videoları yükleyebilecekleri, yayımlayabilecekleri ve izleyebilecekleri çok basit ve entegre bir arabirim sağlamıştır. 2006 yılı Ekim ayında, Google'ın 1.65 milyar dolar ödemeyi kabul ettiği YouTube Kasım 2007, itibarıyla, BBC web sitesi sıralamasında ikinci sırada yer alan ve hâlihazırda İngiltere'nin en popüler eğlence sitesi olmuştur. Billups, *Dijital Film Yapımı* adlı kitabının Teknoloji Mit'i (The Myth of Technology) adını verdiği ilk bölümünde amatör film yapımı konusunda okuyucularına ilham verecek söylemlerde bulunmakta, bu kapsamda kimsenin dijital dünyanın bütün incelikli detaylarını bilmesi gerekmediğini, gelişen teknolojinin en güzel yanlarından birinin de başarıyı getiren unsurun, kişiyi bizzat teknolojinin kendisinin nasıl çalıştığını bilmesine bağlı kılmaması olduğunu, başarı için yalnızca teknolojinin ne yaptığının, yani kullanımı sonucunda ortaya ne çıkarabildiğinin bilinmesinin yeterli olduğunu belirtmektedir.

Billups kitabında ayrıca, film çekimi için kullanılacak aletler konusunda ise Marshall McLuhan'ın (1911-1980) “önce biz kendi cihazlarımızı şekillendiririz, onlar da sonrasında bizi şekillendirir” sözüne gönderme yaparak, film dünyasında metodolojinin profesyonelliğin artmasıyla birlikte aldatıcı bir çıkış yaparak değiştiğini, bunun nedeninin ise alet/cihaz üreticileri tarafından yaratılan, cihazların halihazırda sinematografları şekillendirdiğine yönelik ön kabul olduğunu ifade etmekte, bunun yanında film çekimi için ihtiyaç duyulan cihazların önemini de yadsımayarak; insanlık tarihinde nasıl tekerlek, bacakların kullanım sürecinin bir uzantısı olarak ortaya çıkmışsa, nasıl sesin bir uzantısı olarak radyo ortaya çıkmışsa, nasıl gözün bir uzantısı olarak kamera ortaya çıkmışsa, nasıl bilgisayar, beynin bir uzantısı olarak ortaya çıkmışsa ve nasıl kablolar, devreler ve internet, sinir sisteminin bir uzantısı olarak ortaya çıkmışsa kişinin film çekimi için ihtiyaç duyacağı alet ve cihazlarından kişinin kendisine has zihin ve bedeninin bir uzantısı olarak ortaya çıkacağını, kişinin bu alet ve cihazları belirlerken de yapması gereken tek şeyin pazarda kendisine en uygun olana yönelik yapacağı bir araştırmadan ibaret olduğunu söylemektedir. Billups, diğer yandan dijital sinematografi konusunda ise Steven Poster'in “dijital sinematograf diye bir şey yoktur, dijital sinematografi alanında hepimiz birer sinematografız” sözlerine atıfta bulunarak, gelişen teknoloji ile yüksek mobilité, düşük hacim ve ağırlıkla birlikte üstün teknik imkânlar sunan video kayıt cihazları sayesinde arzu eden herkesin bu konuda sinematografi alanında çalışmalar yürütebileceğini belirtmektedir (Billups, 2003: 1, 51, 173-175).

Parlayandemir'in aktarımıyla Benjamin'e göre geleneksel sanat yapıtları tek ve benzersiz olma özelliklerini kitle iletişim araçları sayesinde yeniden üretme ve iletebilmeye bırakmıştır. Buna örnek olarak 1960'larda ortaya çıkan Yeni Medya kavramı gelişen teknolojiye bağlı dijital uygulamaların sonucu olarak sinemada film izlemeye alternatif kanallar ortaya çıkarmıştır. Bu uygulamalardan en popüler olanın Youtube olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. İnternet tabanlı yeni medya izleyiciliği sayesinde de youtube üzerinden film izlemek sinema salonunda film izlemeye alternatif olmaktadır. Bu filmler ana akım filmlerin geleneksel dağıtım ağlarına alternatif olarak web-tabanlı platformlara kayarak sadece gösterim değil dağıtım sürecine de yenilik katmaktadır. (2015: 14, 42, 44).

YouTube'un önemli bir özelliği, kullanıcıların sitenin farklı alanlarına giderek bilgi seçmesine olanak sağlamasıdır. Çevrimiçi olarak görüntülü ve video yoluyla sunuma yönelik bilgi arayan kişilerin en çok başvurdukları site olan YouTube (Yoo & Kim 2012: 86-88; Kim, 2012, s.53-67) yayımladığı hikâyeler ile beraber özellikle izleyicileri kendi videolarını çekerek bloglarına koymaya teşvik etmektedir. Bir içerik üreticisi olmasa da hem bir platform hem de bir içerik toplayıcı görevi üstlenmiştir. Bu nedenle, YouTube, geleneksel medya pazar modellerinde tanımlanan bu görev türü olarak, bir dereceye kadar erişilebilir bir iş konumunda çok sayıda ziyaretçiye ve çeşitli izleyicilere hizmet eden ve katılımcılarına geniş bir hizmet imkânı sunan bir uygulamadır. YouTube'un internet sitesinde; herkesin kendi tarzını yansıtabilmesi gerektiğine, insanların dinledikleri, paylaştıkları ve hikâyeleri ile birbirine bağlandığında dünyanın daha güzel bir yer olacağına olan inanç ile ifade özgürlüğü, bilgi edinme özgürlüğü, fırsat özgürlüğü ve aidiyet özgürlüğü üzerine kurulu dört temel değeri benimsediği ifade edilerek, kuruluşun misyonu olarak 'herkese sesini duyurma ve dünyayı tanıma şansı verme' olarak belirtilmektedir.

Burgess ve Green'e göre YouTube yalnızca video paylaşımı için basit bir platform değil, aynı zamanda kültürel bir sistemdir (Burgess & Green, 2013: 18, 34, 172). Film yapımı konusunda temel bilgileri eksik ve yeterli bütçeye sahip olmayan ancak bu işe duydukları ilgi ve sevgi nedeniyle film üretmek isteyen birçok amatörün filmlerinin izleyicisi ile buluşmasını mümkün kılmıştır. Günümüzde bu altyapıyı kullanan amatör film üreticilerinin paylaştığı video sayısının profesyonel film yapımcılarının üretebileceği sayıya göre daha fazla olduğu bilinmektedir. Mueller'in medya üzerinde 'Katılım Kültürü'ne (participatory culture) yönelik araştırmasında, Amerikalı medya bilim insanı Henry Jenkins tarafından geliştirilen 'katılım kültürü' konseptinin, medya endüstrisindeki değişimlerin ve YouTube platformunun yorumlanması bakımından geliştirilmiş olduğu belirtilmekte, sosyal medya alanında geleceğe dönük toplumsal beklentiler kapsamında katılım kültürünün çoğunlukla tüketim kültürü konseptinin bir anti-tezi olarak açıklandığı, kültürel anlamda insanları bireysel olarak üretmeye, ürettiklerini yaymaya ve yorumlamaya davet ettiği ifade edilmekte, bu çerçevede YouTube'un 'kendini yayımla/kendin yayımla (broadcast yourself)' sloganı ile yaptığı çıkışın, medya sektöründe üretim ve dağıtım

süreçlerinin kontrolünü elinde bulundurma amacıyla, kişilerin kendilerini ifade etme arzusundan istifade ederek bireylerin kişisel olarak ortaya koyacağı imajları elde etme ilkesini yansıttığı açıklanmaktadır (Mueller, 2014: 3, 5).

Cesur Yeni Medya isimli kitabında ise Henry Jenkins, internetle birlikte yakınlaşma kültürünün ortaya çıktığını, bunun eski medyanın yerini almaktan ziyade, köklü ve yeni oluşan kurumlar arasındaki giderek aratan irtibat ve işbirliği, medya üretip dağıtan oyuncuların sayısındaki artış ve içereğin muhalif platformlar ve ağlardaki akışı ile şekillenmekte olduğunu kaydetmiştir. Ona göre Youtube birbirinde farklı bir dizi taban topluluğunun buluşma noktasını temsil etmektedir (Jenkins, 2016: 392).

Son on beş yılda (2000-2015) çok sayıda amatör film çekilmiş ve bu filmler video paylaşım siteleri özellikle de YouTube sayesinde izleyicisine ulaşmıştır (Şentürk, 2016: 116, 126). YouTube'un bu yükselişinin yanı sıra sosyal medyaya olan ilginin artışı araştırmacıların da dikkatini çekmiş ve buna bağlı birçok araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalardan bazılarına göre yeni medya gittikçe artan bir şekilde halkın birincil yeni kaynağı haline gelmiş, bilginin nasıl ve kimin tarafından iletildiğine ilişkin çelişkili tartışmalar üretilmiştir. Bu sebeple Twitter ve Facebook'ın toplumsal organizasyon için önemli bir araç olduğu ve siyasi katılımı kolaylaştırdığı iddia edilmektedir. YouTube'a yüklenen videolar, izleyicileri o videoları izlemeye maruz bırakarak içerdiği yeni bilgileri ve yansıttığı bakış açılarını izleyicisine empoze edebilmektedir. Bunun dışında bazı araştırmalar ise sosyal medya uygulamalarının medyanın yankı odaları olarak hareket ettiğini ve yeni bilgi veya algı sunmaktan ziyade mevcut görüşleri güçlendirdiğini iddia etmektedir (Evans, 2016: 325). Buna göre Facebook, Twitter ve YouTube yanıltıcı bilgiler ile pekçok genç izleyici için şimdinin eğlence kaynağı olan yeni televizyondur (Cunningham & Craig, 2017: 71).

Öte yandan konuyu ekonomi politik açıdan değerlendiren bazı araştırmacılar Youtube'un, emperyalist güçlerin kontrol ettiği bir platform olması nedeniyle ne kadar alternatif olduğunu tartışmaya açık bir konu olduğunu belirtmektedir. Çünkü, onlara göre Youtube üzerinden paylaşılan filmler büyük çoğunlukla, toplumun hangi kesimine hitap edeceğini, halkın neyi görmesi ve duyması gerektiğine karar vermede

kamuoyunu yönetme yetkisine sahip bazı güçler tarafından kontrol edilmektedir. Hemen hemen tüm kitle iletişim araçlarında olan tekelleşmiş mülkiyet, hükümet çıkarlarını gözeten ve medyayı finansa eden kişi ya da kuruluşların etkileri bu güçlerin bileşenleridir. Bu bileşenler, kaliteli, toplumsal ya da tarihsel olaylara yer veren, gerçek bilgilere dayalı, tarafsız ve sorgulayıcı, topluma ayna tutmaya yarayan filmlerin Youtube üzerinden erişimini engelleme konusunda etkili olmaktadır. Tüm bunlar Youtube’da yayınlanan her filmin farklı fikir ve düşünce gruplarına hitap etmede yetersiz olma ihtimalini doğurmakta ve Youtube’nin alternatif bir kitle iletişim aracı olduğunu sorgulamaya sebep olmaktadır (Güngör, 2011: 124).

İKİNCİ BÖLÜM

FİLİSTİN TARİHİ VE SİNEMASI

2.1. Filistin Tarihi

Dinler ve medeniyetler beşiği Filistin üç dinin kutsal kitaplarında farklı sıfatlarla anlatılmıştır. Filistin'in tarihte önemli şahıslara ev sahipliği yapmış olması da bu dinlere mensup halklar tarafından paylaşılamayan topraklar olmasına neden olmuştur. Bu bölümde Filistin kelimesinin köklerinden buraya gelen ilk yerleşimcilere, kurulan medeniyetlere ve günümüze kadar bu topraklarda yaşanan önemli olaylardan özetle bahsedilmektedir.

2.1.1. İlk Yerleşimciler

Filistin'in sözcük olarak kökleri araştırıldığında bu konuda farklı kaynaklardan farklı bilgilere ulaşmak mümkündür. Antik çağlarda bu topraklar için Kan'an ülkesi 'Canaan Land' ifadesi kullanıldığı iddia edilmektedir. Diğer bir bilgi ise Filistin'in kökeninin Asur belgelerine göre M.Ö. 800 yıllar civarında Asur Kralı tarafından kullanılan 'Filastia' kelimesinden geldiği yönündedir. Bunlarla beraber Filistin ismini M.Ö 12 Yüzyılda kavimler göçü sırasında deniz yoluyla buraya gelen Filistlerden almış olduğuna dair farklı görüşler bulunmaktadır. Agathar Chides, Strabo gibi tarihçilere göre ise, Filistin olarak kastedilen toprakların 'Finithia' ismiyle Mısır sınırlarını, Suriye'nin Güneyi denilen bir yeri işaret ettiği iddia edilmektedir. Yakın tarihe bakıldığında da yaygın olarak Filistin'in Arap- İsrail Savaşları öncesi henüz bir İsrail Devleti kurulmadan Suriye ile Mısır ve Akdeniz ile Şeria nehri arasında kalan topraklar olduğu görülmektedir (Mark, 2010).

Tevrat'a göre dünyanın en eski milleti ve Arapların atası olarak kabul edilen Amalika Kavmi'nin bu topraklarda yaşayan ilk halk olduğu bilinmektedir. Amalika halkından sonra M.Ö 3100'de Sami Dili konuşan ve Arap oldukları bilinen Semitler (Samiler) Filistin'de ilk medeniyet kuran halk olmuştur. Nuh'un büyük oğlu Sam'ın soyundan geldiği de ifade edilen Samilerin Kavimler göçü sırasında Filistin'e geldikleri ve bugün bilinen Gazze Şeridi ve civarında, beş şehir kurarak burayı

anavatanları olarak inşa ettikleri bilinmektedir. Samilerin yaşadıkları bu topraklar Canaan (Ken'an) ülkesi olarak adlandırılmıştır (Graudy, 2018: 25, 41). M.Ö 2000 – 1550 yıllarında Yahup'un oğlu İshak'ın torunu olarak bilinen Amoriler¹⁹ bu topraklara göç etmeye başlamışlardır. Amorilerin Mısır'da Firavun'un zulmünden kaçarak Hz. Musa öncülüğünde bu topraklara yerleştiği söylenmektedir. Ancak tarih tam olarak bilinmemektedir. Hz. Süleyman'ın ölmesi ile birlikte (M.Ö 925-926) yaklaşık olarak M.Ö 63 yılına kadar Filistin topraklarında Asur, Babilliler ve Persliler, Makedonya Krallığı, Hoşmonay Devlet'i hüküm sürmüşlerdir. (Al-Ghadiry, 2006: 4-6).

2.1.2. Roma İmparatorluğu

M.Ö. 63 yılında, Roma İmparatoru Pompey'in Rumen birlikleriyle uzun süren bir kuşatma sonrasında Kudüs'e girmesiyle Filistin ve Suriye'nin Batısı Rumen Eyaleti'nin bir parçası haline gelmiştir. M.S. 70 yılında Vespasianus zamanında Roma Veliaht Prensi Titus, Kudüs'ün tüm zenginliklerini yağmalamış ve 115-117 yılları arasında gerçekleşen ikinci büyük isyandan sonra Yahudilerin azalmasının ardından 132-135 yılları arasında meydana gelen üçüncü ayaklanma ile Yahudiler, Kudüs'ten tamamen sürülmüşlerdir. Bu tarihten sonra Romalılar Kudüs'ü bir Roma şehri kimliğiyle yeniden imar ederek ismini Aelia (Ar. İliya) Capitalina koymuş ve Syria Palestina dedikleri Filistin'i başşehir yapmışlardır. Hz. İsa'nın Hristiyanlığı getirmesinden ve İmparator Konstantinos'un 312 yılında Hristiyanlığı kabul etmesiyle, Kudüs dini açıdan önem kazanarak dini ağırlıklı binalarla donatılmaya başlanmıştır. Daha sonra Herod Saltanatı'nın başlamasıyla Kudüs ve Filistin Bölgesi, onun egemenliği altında M.Ö.37 yılına kadar kalmıştır.

2.1.3. Fetihler, İslamiyet Dönemi ve Osmanlı Egemenliği

Müslüman Araplar M.S. 614 yılında Antakya, Şam ve Kudüs'ü işgal etmişler, devam eden dönemde Hz. Ömer yönetimindeki Müslüman Ordusu Yermuk Savaşı olarak bilinen savaşta (M.S. 636) Bizans Ordusu'nu ağır bir yenilgiye uğratmış ve

¹⁹ Babam göçebe bir Arami'dir “Tesniye, 26/5” (Garaudy, 2018: 58).

Filistin'i Romalıların elinden alarak İslam Devletleri arasına katmıştır. Abbasiler, Memlûklular gibi birçok İslam Devleti'nin egemenliği altında yaşamış olan Filistin, 1099'da Haçlıların Kudüs'ü işgal etmesiyle Haçlılara, daha sonra 1187 yılında Selahattin Eyyubi'nin Kudüs'ü Haçlıların egemenliğinden kurtarmasıyla da Fatimilere bağlanmıştır (Dabag, 1979: 47- 48).

Osmanlı Padişahı Yavuz Sultan Selim'in Mısır Seferi sonrası 29 Aralık 1516 yılında Kudüs'ü ve Filistin'i Osmanlı Devlet'ine bağlamasıyla Filistin, 1918'yıldaki İngiliz işgaline kadar Osmanlı Egemenliği altında yaşamıştır. Filistin, Yavuz Sultan Selim tarafından Mercidabık Muharebesi'nden (1516) sonra Osmanlı Egemenliği altına girmesinin ardından Kanuni Sultan Süleyman, Filistin çevresini de Osmanlı İmparatorluğu'na katmıştır. 1799'da Napolyon Bonaparte Mısır ve Yafa'yı işgal edip Akka'yı kuşatarak Safed ve Nasıra'ya kadar ilerlemiş ancak Cezzar Ahmed Paşa'nın üstünlüğü karşısında geri çekilmiştir. 1832 yılında Mehmed Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa tarafından ele geçirilen Filistin, 1840'ta İngiltere ve Avusturya'nın yardımıyla tekrar Osmanlı idaresine girmesine rağmen her zaman büyük devletlerin göz hapsinde olmuştur (Al-Ghadiry, 2006: 21).

2.1.3.1. Osmanlı Devleti Döneminde Filistin'de Toprak Yapısı, Siyasal ve Hukuksal Düzen

Osmanlı döneminde Filistin'de toprak mülkiyeti ve toprağın işlenmesine ilişkin birtakım düzenlemeler vardı ve Osmanlı egemenliği altında toprak sisteminde devlet mülkü kabul edilen araziler çoğunlukla çiftçilere verilmekte ve ekilmesi şartıyla nesilden nesile aktarılmaktaydı. 1858'de çıkarılan Arazi Kanunnamesi ile bu toprakları eken çiftçilere, tapulama yoluna gidilmişti; ancak çiftçilerin vergi ve askerlik endişeleri nedeniyle tapulama faaliyetlerine isteksiz kalmaları sebebiyle bu kanunun yeterince etkin olmadığı kaydedilmiştir. O dönemlerde Avrupa'nın aksine toprak, mülk ve işgücü gibi üretim araçlarının büyük bir bölümü azınlığın elinde

toplanmıştı. Tanzimat Dönemi'²⁰nde ise hukuk ve eğitim gibi süreçler mevcut İslam yasaları çerçevesinde ilerlemekteydi. Davalar daha öncelerde olduğundan farklı olarak dini mahkemelerde değil yeni oluşturulan idari mahkemelerde görülmekteydi. Filistin'de laik hakimlerin yönetimi altında bir hukuk sistemi hakimdi. Eğitim alanında ise Osmanlı reformları Filistin'i de etkilemiş, ilköğretim daha fazla öğrenciyi kapsayacak şekilde arttırılmıştı. Filistin, üç büyük din mensuplarınca kutsal topraklar olarak kabul edilmesiyle o dönemlerin dünya şartlarında Avrupalı milletlerce çok önemli stratejik bir konuma sahip görülmekteydi. Bu nedenle bu bölgede kiliseler, dini okullar ve misyoner cemiyetlerinin kurulmasına yönelik istekler Osmanlı Devlet'i tarafından olumlu karşılanıyordu (Al-Ghadiry, 2006: 23).

Mercidabık Muharebesinden (1516) sonraki yıllarda Osmanlı tarafından mukaddes yerleri korumak için Kudüs'te Müslümanların "Harem" veya "Eski Şehir" olarak adlandırdıkları 868 dönümlük kısmın etrafındaki duvarlar yeniden inşa ettirilmiştir. Kutsal topraklara duyulan ilginin günden güne artmasıyla Filistin, yabancı devletlerin müdahalelerine de maruz kalmaya müsait bir ortama dönüşmüştür. Bu bölgeyi ziyaret etmek, işgal etmek, buraya yerleşmek ve kökten değiştirmek Avrupalıların ortak arzusu haline gelmeye başlamıştır. O dönemlerde Arapçayı kusursuz bir şekilde bilen ve Yahudi cemaatinin çıkarlarına hizmet eden birçok misyoner için bölge, hedef haline gelmiş özellikle bölgeyi ziyaret eden yabancı gezginlerin Filistin ve çevresi hakkındaki gezi notları içeren 3.000'in üzerinde kitapçık ve kitap basılarak dağıtılmıştır. 19. yy.da 'Filistin Keşif Fonu' adlı bir İngiliz Arkeoloji Derneği dahi kurulmuştur (Pappe, 2006: 28-32).

2.1.3.2. II. Abdülhamid Yılları ve Siyonizm

1834 yılında Osmanlı İmparatorluğu egemenliğindeki Filistin, tarihinde ilk olarak Mısır tarafından işgal edilme girişimine karşı ayaklanmıştır. O dönemlerde Filistin'deki Osmanlı idaresi, bölgedeki köylüler üzerinde baskı oluşturan birtakım aşiretler aracılığıyla sürmektedir. Mısırlı yöneticilerin mevcut aşiretleri başka

20 Tanzimât, Osmanlı İmparatorluğu'nda 1839 yılında Tanzimât Fermânı olarak bilinen Gülhane Hatt-ı Şerifi'nin okunmasıyla başlayan modernleşme ve yenileşme döneminin adıdır. Sözcük anlamı "düzenlemeler, reformlar" demektir (wikipedia,2015).

aşiretlerle değiştirmesi sonucunda oluşan, baskı ve kötü idareye karşı Filistin halkı direniş başlatmıştır. 1856 yılında Paris Kongresi ile alınan karar neticesinde Osmanlı İmparatorluğu'na bağlı eyaletler Avrupalı yatırımcılara açılarak yabancılara bu tarihte mülk ve arazi satışına izin verilmiştir. Hristiyan ve Yahudi asıllı Filistinli tacirler zamanla Filistin'de ticaretin gelişmesini sağlamış; Yunanistan ve Lübnan'dan gelen küçük sanayicilere imkânlar sunmuşlardır. Filistin'deki Müslümanlar ise küçümsenerek ötekileştirilmeye başlamıştır (Pappe, 2006: 12- 13, 16).

Yahudilerin "Siyon"a (Dünyada cenneti sembolize eden topraklar, Filistin) dönüşlerini savunan bir kavram olan Siyonizm²¹ XIX. yüzyılda oluşmaya başlamıştır. Bu siyasi hareketin lideri Theodor Herzl²², 1897'de Basel'de toplamayı başardığı Birinci Dünya Siyonist Kongresi'nde siyonizmin programının amacını "Yahudi halkı için Filistin'de hukukunun güvencesi altında bir yurt kurulmasını sağlamak" şeklinde açıklamıştır. Bir Yahudi devleti kurma hayalini gerçekleştirmek için ilk adımı atan Theodore Herzl, 1896 yılında yayımlamış olduğu *Der Judedant* adlı eserinde bu tasarıdan ayrıntılı olarak bahsetmiştir. Aynı yılın Haziran ayında İstanbul'a gelen Herzl, II. Abdülhamid'e 1880- 1890 yıllar arasında Rusya'da Yahudilere yapılan zulmü ve o dönemlerde Avrupa'da kök salmaya başlayan milliyetçilik dalgasından bahsederek Filistin'in Yahudi glerine açılmasını ve buranın özerk bir Yahudi yönetimine sahip olmasını teklif etmiştir. Buna karşılık Osmanlı'nın Avrupa devletlerine olan borçlarının ödeneceği ve Avrupa basınında padişah lehine propaganda yapmayı kabul edeceklerini ifade etmiştir. Ancak II. Abdülhamid'in bu teklifi kabul etmediği bilinmektedir (Umar, 2004: 128-134; Umar, 2002: 421; Uğurluel, 2015: 42-45).

Pappe'nin ifade ettiği gibi 1897 yılında Basel'de düzenlenen Dünya Siyonist Kongresi'nde Yahudiler, Filistin'i yeniden ele geçirme hayallerini dile getirmişlerdir (2006: 33). Dünya Siyonist Kongresinin toplanmasını sağlayan Theodor Herzl, Filistin'i Yahudi milli yurdu haline getirecek olan komitenin de başkanlığına

21 TDK'ya göre Siyonizm XIX. yüzyıl sonlarında çeşitli ülkelerde Yahudilerce ortaya atılan, Filistin'de bağımsız bir Yahudi devleti kurmayı amaçlayan akım (Sempozyum, 2009).

22 Theodor Herzl, politik siyonizmin kurucusu, gazeteci. 1948'de kurulan İsrail Devleti'nin babası sayılır (britannica, 2017).

getirilmiştir. New York'taki Osmanlı şebhenderliğinden²³ Osmanlı Hariciyesinin 2 Aralık 1897'de aldığı bir yazıda, Kudüs-i Şerif'te oturup da sonradan Amerika'ya dönen William H. Rudy, Kudüs'ün bir köyünde, bundan on altı yıl evvel kurulmuş olan bir Yahudi yerleşim yerinin şimdi 194 nüfusa ulaşmış olduğunu, buraya yerleşmenin nedeninin de Siyonizmi gerçekleştirmek olduğunu, bu amacın hızla gerçekleştirildiğini ve hatta Kudüs'ün şimdiden bir Yahudi beldesi halini aldığını beyan etmiştir (Umar, 2002: 422).

1882'de başlayan ve 1903'e kadar devam eden ilk göç dalgasının yoksulluktan ve Yahudi düşmanlığından kaçan Romanya ve Rusya Yahudilerinden oluştuğu ve bunların çoğunluk olarak Yafa, Kudüs ve Hayfa'ya yerleştikleri bilinmektedir. Buraya göç eden ve çiftçilik yapmaya başlayan Yahudilerin, Rusya İmparatorluğu'nda toprak sahibi olmalarının yasak olması sebebiyle tarımcılık tecrübesine sahip olmadığı ancak hayırsever banker Baron Edmond de Rothschild'in Yahudileri tarım fonları ile teşvik etmesi ile bu Yahudilerin, bölgede güçlenerek daha sonraları burada büyük arazilere sahip olduğu bilinmektedir (Çimen, 2016: 260; Aral, 2015: 6-11).

1891'de çıkarılan bir İrade-i Seniyye²⁴ ile hiçbir Yahudi'nin Osmanlı vatandaşlığına alınmayacağı ve Yahudilerin Osmanlı topraklarına yerleşmelerine müsaade edilmeyeceği belirtilmesine rağmen, Yahudilerin bu topraklardaki nüfusu artmıştır (Umar, 2002: 422). Başta Filistin olmak üzere tüm Osmanlı topraklarında Yahudilere toprak ve mülk satışı yasaklanmış olmasına karşın Filistin'de arazi ve mülk satışları Siyonistler ve birçok yaşlı Museviye gerçekleştirmiştir. 1893 ilkbaharına kadar Filistin'de yasal yollarla toprak satın almış olanların Siyonizm ile ilişkilerinin olmadığına dair konsolosluklarından aldıkları belgeye göre tapuları dağıtılırken; Musevilerin bu zor şartlardan dolayı önce Almanya, Avusturya veya İngiltere'ye uğrayıp bu devletlerin vatandaşlığına geçtikten sonra Filistin'e gelerek toprak sahibi oldukları kaydedilmiştir (Umar, 2002: 423). Bunu gören Dâhiliye

23 Konsolosun yaptığı iş, konsolosluk (Sempozyum, 2009).

24 İrade-i Seniyye Osmanlı devleti'nde özel veya resmî bir iş hakkında Padişahın sözlü veya yazılı emri için kullanılan bir tabir (İslam Ansiklopedisi, 2014).

Nezareti yeni bir tedbir alarak, 1898 Ağustos’unda Kudüs Mutasarrıfı²⁵, yabancı devletlerin Filistin temsilcilerine bir bildiri dağıtarak satışların Musevilere kapatıldığını ilan etmiştir. Osmanlı Devlet’inin Washington Elçisi Ali Ferruh Bey, 24 Nisan 1899 yılında yerel bir yayın kuruluşundaki demecinde Osmanlı Hükümetinin hiçbir Arap memleketinin toprağını satma gayesi içinde olmadığını açık bir şekilde belirtmiştir. II. Abdülhamid’i kendilerine tehdit olarak gören Yahudiler, İttihat ve Terakki Cemiyeti içerisinde rolü bulunan Emmanuel Carosso’yu etkileyerek kendi emellerine alet etme gayretine girmişlerdir. Örneğin Yahudiler, İttihat ve Terakki iktidarı’nın, daha önceleri II. Abdülhamid’in Kudüs’ü ziyaret edecek kişilere geçici olarak uyguladığı ‘kırmızı tezkere’ adı verilen izin belgesi uygulamasını kaldırmasını sağlamışlar ve bu durumu olumlu bir gelişme olarak nitelemişlerdir. 1903 yılındaki Altıncı Siyonist Konferansında İngilizler tarafından Doğu Afrika’daki sömürgelerden Uganda’nın Yahudilere verilmesi teklifi başta kabul edilse de Chaim Weizmann²⁶’ın liderliğinde yapılan Yedinci Kongrede bu teklif Siyonistler tarafından reddedilmiştir. O dönemlerde II. Abdülhamid, Siyonizm’i siyasi bir mesele olduğu fikrinden yola çıkarak Yahudilerin toplu olarak Filistin’e yerleşmeleri konusunda Osmanlı İmparatorluğu açısından büyük bir sorun çıkacağını öngörmüştür (Umar, 2002: 424).

II. Abdülhamid’e göre Yahudiler, Filistin’e yerleşmekle kalmayarak orada bir imparatorluk kuracaktır, hatta bu görüşünü Doktor Atıf Hüseyin’e şu sözlerle ifade etmiştir: “Para kuvveti her şeyi yapar. Onlar (Siyonistler) bugün (Filistin’de) bir hükümet teşkil edecek değiller ya, bu bir mukaddemedir. Gaye ve emeldir. Şimdi ise başlayıp birçok sene, hatta bin sene sonra maksatlarına muvaffak olabilirler ve zannederim olacaklardır da” (Karaman, 1991: 20; Kızıloğlu, 2012: 35-60).

Herzl’le görüşen ve tüm kongreleri izleyen Osmanlı Elçisi Tevfik Paşa, Berlin’den yolladığı raporunda; Herzl’in asıl amacının bağımsız bir Yahudi Devleti kurma arzusu olduğunu ve bu hareketin Filistin dışındaki komşu ülkelere de yayılacağını bildirmiştir. II. Abdülhamid’in tüm çabalarına rağmen Siyonistler

25 Mutasarrıf; Tanzimat’tan sonra, Osmanlı yönetim teşkilâtında sancakların yöneticisine verilen ad. (tr.wiktionary, 2018).

26 İsrail Devleti’nin ilk Cumhurbaşkanı (Umar, 2002: 424).

binlerce taraftarlarını Filistin'e yerleştirmeyi başarmışlardır. II. Meşrutiyetin ilanı ile beraber 1908 yılında Filistin'de yaşayan Musevi nüfusu göçmen akınları sayesinde II. Abdülhamid'in tahta çıktığı 1876 yılına göre üç kat artış göstermiştir (Umar, 2002: 425-426). Filistin'e yerleşen birçok Yahudi, buradaki şartları beğenmediği için uzun süre kalmak istememişlerdir; ancak 1920'lerin başında ABD hükümeti'nin Amerika'ya göç etmek isteyen Yahudileri engellemeye ya da kısıtlamaya yönelik girişimleri olmuştur. Bu engellemelere karşılık olarak da Yahudiler, Filistin şartlarında yaşamak zorunda kalmışlardır. Bununla beraber Filistin'e Yahudi göçleri gittikçe artış göstermiş ve bu artış oranı 1924 ile 1939 yılları arasındaki on beş yıllık dönemde daha önceki kırk yıla nispeten üç kat daha fazla olmuştur (Çimen, 2016: 262). Siyonistler gibi 19. Yüzyılda Filistin'e yerleşen Avrupalılar da Filistin halkından ve Filistin'i geliştirmekten ziyade bu toprakların ekilmesi ve yerli halktan tamamen koparılması için çabalamışlardır. Filistin'de üretimin zenginliği ve diğer Arap ülkelerine kıyasla ekonomik gelirin yüksek olmasından kendilerine pay biçerek Filistin halkı üzerinde üstünlük kurmuşlardır (Pappe, 2006: 43)

11. Abdülhamid döneminin sonuna gelindiğinde Siyonizm ilerlemeye başlamış; Filistinli ileri gelenler, Siyonistlerin diplomatik girişimleri ve bölgede toprak edinme konusundaki yoğun çabalarının farkına varmaya başlamışlardı. Filistinli ileri gelenler Mısır, Lübnan ve Türkiye'de yayımlanan gazeteler aracılığıyla Siyonistlerin hedefleri konusunda bilinçlenmeye başlamışlardır. Ancak bazı Filistinli ileri gelenlerin Yahudilerin cazip tekliflerine dayanamayıp topraklarını sattığı yönünde iddialar bulunmaktadır (Pappe, 2006: 52, 58). Çimen'in kaydettiğine göre Yahudilerin Filistin'e yerleşmeden önceki dönemde toprağı işleyenler Filistinlilerdi. Yahudilerin ise daha önce de değinildiği üzere çok azı çiftçi idi. Filistin'de yerleşik hayattaki bütün işleri Yahudilerin bağımsız olarak yürütme arzusu giderek onların vizyonu haline geldi. Çünkü Siyonistler, Yahudilerin gerçek bir millet olmak için başkalarına özellikle beraber yaşamakta oldukları Filistinlilere karşı bağılıktan kurtulmaları ve hayatın her alanında bağımsız olmaları gerektiğine inanıyorlardı. Siyonistlerin görüşüne göre Filistin halksız bir topraktı ve topraksız bir halk düşüncesi de mükemmel bir tercih olmaktaydı. Filistin'de yoğun bir Arap işgücüne rağmen Siyonistler bağımsız bir Yahudi devleti için iki topluluğu birbirine bağlayan

ekonomik bağların koparılması gerektiğini düşünmekteydiler. Böylelikle iki ulus arasında tarımsal anlamda alışveriş gerçekleşmeyecekti. Yahudiler kendi ürettiklerini tüketecekler ve dışa bağımlı olmayacaklardı (Çimen, 2016: 260).

2.1.4. İngiliz Mandası, Nakba ve İsrail Devleti

Pappe'ye (2006: 43, 52, 58) göre ise Siyonist kurucu Herzl, Yahudilerin Siyonizm'i Avrupalı güçlerin desteği olmadan devam ettiremeyeceğini düşünmekteydi. İngiltere'nin Orta Doğu siyasetine olan ilgisinin farkındaydı ve İngilizler ile iş birliği yapmaları gerektiğini düşünüyordu. 1880 yılında Mısır İngilizler tarafından işgali edildi ve 19. yy. sonlarında da Siyonizmin lehine politikalarda artışı gözlemlenmeye başladı. I. Dünya Savaşı sırasında Osmanlı-Alman ittifakına karşı olan Avrupalı güçler, Siyonistleri ve Osmanlı topraklarında Türk olmayan halkları, devlet otoritesine karşı kışkırtmaya başlamış ve cephede yenemedikleri Türkler'i ayaklanmalar ile içten çökertmeyi hedeflemişlerdi (Karaman, 1991: 96- 97).

O dönemlerde İngiltere, Orta Doğu bölgesindeki Osmanlı himayesindeki Araplara, bağımsız ve meskûn yerleri vaat ederken aynı zamanda Dünya Siyonist Teşkilatı ile müzakarelere girmiştir. 1914 yıllarında Amerika'da Siyonist faaliyetler artarken, İngiltere Dışişleri Bakanı Arthur James Balfour 2 Kasım 1917 de Lord Rothschild'e bir mektup yazarak İngiliz Hükümeti'nin Yahudi Siyonizmine sempati duyduğunu ifade etmiştir. Balfour mektubunda Yahudi halkının Filistin'i milli yurtları olarak görmeleri ve tanımları ilkesinden bahsetmemiş sadece Filistin'de bir Yahudi Milli Yurdu kurulmasını olumlu karşıladığını ifade etmiştir (Altuğ, 2010: 29, 32- 34, 38-41).

Balfour'un mektubundaki bu vaadinin²⁷ ardından 9 Aralık 1917'de Mısır'dan gelen İngiliz keşif gücü Genel Komutanı General Allenby Kudüs'ü ele geçirmiştir (Pappe, 2006: 91). 4 Ocak 1918' de İngiliz Hükümeti, Kahire'de D.G. Hogart isimli

²⁷ Tarihte Balfour Deklerasyonu olarak da adı geçen bu vaad Birleşik Krallık tarafından bizzat oluşturulmuş olup İngiltere Dışişleri Bakanı Arthur Balfour'un imzasını taşımaktadır.

bir subayı Balfour Mektubu'ndaki vaatleri Araplara yaymakla görevlendirerek Arapların kendi aralarında birleşmelerini teklif etmiştir (Altuğ, 2010: 29). Eylül 1918'de Filistin'in Kuzeyi de sessiz sedasız bir şekilde İngiltere tarafından ele geçirilmiştir. Balfour Mektubu'nun içerdiği taahhütlere bağlı olarak İngiliz Yönetimi siyonist hareketin ilerlemesine destek vererek tüm Filistin'de İngiliz çıkarlarına hizmet eden bir Siyonist yapılanmanın gerçekleşmesini hedeflemiştir (Pappe, 2006: 27). Filistin'in özellikle sahil bölgeleri işgalin izlerini taşıırken bölgede yaşayan 800.000 kişilik nüfus yeni yönetim tarafından derhal dinsel inanışlarına göre sınıflandırılmıştır. Kayıtlara göre 650.000 Müslüman, 80.000 Hristiyan ve yerel Yahudi milleti ve sonradan gelen Siyonist yerleşimciler dahil 60.000 Yahudi bulunmaktadır. Savaşın sona ermesiyle sanki bu bölgede Osmanlı egemenliği hiç olmamış gibi Türklerin yönetim biçimi ve Türkçe'nin kullanılması tamamen ortadan kaldırılmıştır.

İngilizler yerel tarım politikaları, eğitim altyapısı, sağlık hizmetleri ve siyasi eğilimler üzerinde daha etkili olmaya çalışmışlardır. İngilizlerin amacı açık ve net olmakla beraber sınırlı bir modernleşmeyi sağlamaya yöneliktir. Yöneticiler, köylülerin kırsal bölgelerde kalmalarını sağlamayı istemektedir. Osmanlı yönetiminin son yıllarda köy ekonomisini yönlendiren üretim biçimleri İngiliz Mandası altındaki Filistin'de aynen sürdürülmüştür. Buğday, darı ve susam ekimi tüm bölgede yoğun bir biçimde uygulanırken bu uygulama neticesinde tarlalardaki ürün çeşitliliği ve renk zenginliği azalmıştır. Eğitim olarak İngiliz Eğitim Politikası çerçevesinde kırsal bölgelere yönelik eğitim politikaları geliştirmiştir. Öğretmen yetiştiren iki kolej açılmıştır. Osmanlı'nın kurduğu Sultaniye Mektebi kapatılmış ve Cemal Paşa'nın Almanya'dan getirdiği eğitim araçları bu mektepten alınarak yeni açılan kolejlere aktarılmıştır. İngiliz Mandası altındaki Filistin'de köylerin geleneksel yaşam sürmeleri ve üretim biçimlerini devam ettirmelerini arzu eden ancak kentleşmeye yönelik değişimi istenmeyen bir politika izlenmiştir (Pappe, 2006: 91). Filistinlilerin kendi varlıklarını kentli seçkinlere kıyasla yoğun bir tehdit olarak görmelerine bağlı olarak Siyonist yerleşimciler ile yerel halk arasında sürekli bir gerilim hakimdir. Bu gerilim, toprak satın alma işleminden sorumlu olan Siyonist görevlilerin ilk gezilerini gerçekleştirdikleri 1919 yılında kentli seçkinlerin mülkiyeti

altında ve çoğunluğu sulama alanlarında bulunan, yeni inşa edilen ve tel örgülerle çevrili koruma altındaki Yahudi topraklarında yaşanmıştır.

Allenby'nin iki yıllık görevinin bitmesiyle 1920 yıllarında ticari yaşam canlanmaya başlamıştır. Yeni yerleşimciler olan İngiliz ve Yahudiler meyve ve sebze yetiştirmek adına insan gücüne ihtiyaç duymaktadır. Her ne kadar Siyonistlerin Filistin iş gücünü dışlamaya ve bu alanda yaptırımları arttırmaya yönelik çalışmaları olsa da 1921- 1935 yılları arasında Yahudi ekonomisinde istihdam edilen Filistinlilerin sayısının 4.000'den 12.000'e yükseldiği bilinmektedir. Filistin ve Yahudi piyasaları birbirlerine bağımlı bir biçimde yaşamlarını sürdürmektedir. Filistin'de Osmanlı Dönemi'nin sona ermesiyle birlikte, yaşlı kuşağın siyasi yaşamı da sona ermiş ve daha genç politikacılar kuşağı ortaya çıkmıştır. Kudüs, Yafa, Nablus, El Halil ve Hayfa'nın seçkin ailelerinden gelen bazı genç erkekler almış oldukları laik ve belirli ölçüde Batılı eğitimleri sebebiyle yeni yöneticileriyle daha kolay ilişki kurabilmektedir. Ancak bu gençlerin bazıları Şam, Beyrut ve Kahire'de kurulan milliyetçilik esaslı gizli Arap örgütlerine etkin bir biçimde katılmayı tercih etmişlerdir. Bu dönemde, Filistin İngilizler tarafından yönetiliyor, Siyonistler tarafından arzu ediliyor ve Haşimiler tarafından sahipleniliyordu. Bununla beraber bölgedeki milliyetçiler Balfour Vaadi'nin birinci yılında farkındalık yaratmak adına Yafa, Hayfa ve Kudüs'te yayımlanmak üzere gazeteler çıkartmaya başlamıştır. Filistinlilerin ilk siyasi partisi olan Hristiyan-Müslüman Birliği'nin kurulması bu gelişmeleri izlemiştir. Balfour Vaadi'nin birinci yılı, ulusal protesto günü olarak ilan edilerek Filistin'in siyasi geleceğinin belirlendiği yıllarda yüzlerce, binlerce Filistinli genç bu olayı protesto etmiştir. Ancak bu gençler gelecekte kurulması temenni edilen bir Filistin Devleti'nin altyapısını oluşturabilmek üzere daha tutarlı bir zeminde örgütlenmeye çekimser kalmışlardır. Bu seçkin gençlerin ulusal liderlere dönüşme sürecinde 'Filistinli Müslümanlar' adını verdikleri cemaatin bir lidere sahip olmaması da İngilizlerin işine gelmiştir. Osmanlı Devleti Dönemi'nde Filistin'de Müslümanların toplumsal hiyerarşisinin en yüksek konumunu belirleyen, Kuran ve İslamiyet konusuna hakîm kişi olan müftüydü. İngilizler Filistinli gençlerin oluşturduğu bu gruba lider olarak da müftüyü uygun gördüler. İngilizler'in Kudüs'deki Hanefi müftüsünü, Filistinli Müslüman çoğunluğun lideri olarak tayin

etmek istemelerinde yatan sebebin Filistin halkının laik ve siyasi bir devlet kurmalarının önüne geçerek, halkın sadece, bir din toplumu olarak kalması olduğu iddia edilmektedir (Pappe, 2006: 91-95, 98-99, 103-106).

Bu yıllarda Amerika Birleşik Devletleri Filistin'deki üç ulusal grup içerisinde katalizör görevi görmekteydi. Daha sonraları Amerikalıların kendilerini geri çekmesinin ardından Birinci Dünya Savaşı yıllarında İngiltere ve Fransa'nın da onayı ve Arapların da desteği ile Osmanlılara karşı zafer kazanan Kral Faysal'ın yaşanan anlaşmazlıklar nedeniyle Balfour Vaadi'ni reddetmesi ve Temmuz 1920'de Fransızlar'ın Kral Faysal'ı devirmesi gibi olaylar birbirini izlemiştir (Altuğ, 2010: 29). Temmuz 1922'de Milletler Cemiyeti'nin İngiliz Manda yönetimini onaylamasıyla Maverai-Ürdün (Şeria Irmağının Doğusu) Eylül 1922'de Balfour Vaad'i kapsamında çıkarılmış ve bu bölge 1927'de İngiliz Mandası altında bağımsız bir devlete dönüşmüştür. 29 Eylül 1923'de Filistin İngiliz Mandası İngiliz Cemiyeti Konseyi'nin önderliğinde tasdik edilmiştir (Altuğ, 2010: 32).

İngilizler aslında 1929 yılından itibaren Müslüman ve Yahudi taraflarının seçkinleri arasında asla sona ermeyen anlaşmazlıklar sebebiyle Filistin'de modern bir devlet kurulmasının mümkün olamayacağını anlamışlardır. Filistin liderlerinin İngilizler ile işbirliğine yanaşmaması ve gittikçe artan sert Yahudi politikaları bu ortamı körüklemiştir. 1936'da Manda Yönetimine karşı ayaklanmalar başlamıştır (Pappe, 2006: 118). İlk önemli Arap-Yahudi çatışması 1928'de Burak Duvarı (Ağlama Duvarı) sebebiyle çıkarken Hitler'den kaçan Yahudiler 1936'dan 1939'a kadar Filistin'de bir iç savaşa neden olmuşlardır. Kasım 1935'de bir araya gelen Arap Siyasal Partileri, Yahudilere toprak devrinin yasaklanmasını, Yahudi göçünün durdurulmasını ve ülkede demokratik kurumların oluşmasını talep etmiştir (Altuğ, 2010: 34- 38- 41).

İngilizler'in Kudüs'te Filistinlilerin liderliği görevini verdiği Müftü Emin El Hüseyini Kudüs, Safad, El Halil bölgelerinde Yahudi ve Müslümanların yakın yaşadıkları mahallelerde gerilimin artmasına karşı kontrolünü yitirmeye başlamasıyla özellikle Yahudilerin kutsal yerlere yakın yerlerde dua etmesini sindiremeyen cemaatler, bu eylemleri Filistin'in İslam'dan arındırılmasına yönelik çalışmalar olduğu düşüncesine kapılarak Yahudilere göre 'Ağlama Duvarı' olarak adlandırılan

Müslümanlar için 'Al Burak' olarak kabul edilen duvar civarında çatışmalara girmişlerdir. Yıllar ilerledikçe Siyonistlerin Filistin'e yapılan göçlerine paralel olarak bölgede Yahudi yayılcılığını arttırması da bu çatışmaları doruk noktasına ulaştırmıştır (Karaman, 1996: 95). Yahudiler, İngiliz Hükümeti'nin ülke ekonomisinin ikiye ayrılması önerisiyle Yishuv adını verdikleri yerleşim bölgelerinde güçlü bir ekonomik varlık kazanmışlardı. Bu yükseliş Siyonist korumacı siyasetlere yetki tanınmasıyla gerçekleşmiştir. Aslında İngiliz yöneticiler, Siyonizm'e karşı tavırları konusunda ikiye bölünmüşlerdi. Siyonizm'e sıcak bakanlar Yahudilere davalarında bir adım daha ileri gidebilmeleri için destek sağlarken; Siyonist aleyhtarları dengeyi sağlamak adına Filistinlilere yardım etmeyi amaçlıyorlardı. Onların bu girişimleri istemsiz de olsa bir ulusal hareket olarak Siyonizm'in güçlenmesine dolaylı da olsa katkı sağlamaktaydı.

1920'den önce Siyonizm henüz bir devletin temellerinin atılması için Yahudilere gerekli ortamı sağlayamamış ve onları İngiliz Mandasına bağımlı bir duruma mecbur kılmıştır. 1929'dan sonra ise Yahudilere aktırılan yabancı sermaye ve Filistin'de gerçekleştirdikleri yatırımlardan sağlanan fonlar ile Yishuvlar²⁸ın zenginliğinin arttığı bilinmektedir. İsraili Yahudilerin en saplantılı konusu ise daha fazla toprağa sahip olma arzusu idi. Yishuvlarda yaşayan Yahudi halkı büyük toprak sahiplerinden satın aldığı iddia edilen topraklarla kentlerin iş gücünü ele geçirebilmişlerdi. Öte yandan, Siyonist topluluğun genel işçi sendikası olan Histadrut'un topluluğun sınırlarının genişletilmesi, işçi haklarının ön plana çıkması gibi hususlara büyük katkı sağlamıştır. Siyonist seçkinler, Maver-ı Ürdün Kralı Abdullah ile manda yönetiminin son yıllarında Filistin'in Haşimiler ve Siyonistler arasında bölünmesine yönelik başarıyla sonuçlanan müzakere sürecini başlatmışlardır. Siyonizm'in sürdürülebilmesinin bedeli olarak Arap dünyası ile bir savaşa girmek zorunda olduklarını, Yahudi toplumunun zihnine yerleştirmişlerdir.

28 İngiltere'nin 1917 yılında işgal ettiği Filistin'e siyonist Yahdileri yerleştirdiği dönemde Filistin'e göç eden ve orada yaşamaya başlayan Yahudi nüfusunun genel adı (jewishvirtuallibrary,2017).

Buna karşın Filistin Yönetimi'nde bu tür stratejik planlama ve yönetsel becerinin bulunmadığı kaydedilmiştir.

İkinci Dünya Savaşı yıllarında Filistinli milliyetçiler çok etkili olmasalar da milliyetçi diplomatlar kimliğini benimsemişler ancak buna rağmen Filistinli ileri gelenler kendilerini bu konuda yetersiz hissetmişlerdir (Karaman, 1996: 96). Siyonist hareket, 1930'lu yılların başlarında Yahudi Ajansı adı verilen bir liderlik yapısını oluştururken ve 1934 yılında Filistinliler de Arap Yüksek Komisyonu adı altında bir hükümet oluşturabilmişlerdi. Milliyetçi Filistinli seçkinler, köy ve kırsal yerlerde yaşayan Filistinlilere destek sağlamak ve milliyetçi hareketin kapsamını geliştirmek adına faaliyetlerde bulunmaya başlamışlardı. Filistinli seçkinlerden Nashasbi ailesi 1934 yılında bir köylü partisi kurarak kırsal Filistin'in toplumsal yaşamında büyük bir rol üstlenmeye yönelik bir girişimde bulunmuştur.

Buna karşılık İkinci Dünya Savaşı yıllarında Yahudi gençleri, Avrupa'da fiilen savaşmanın yanı sıra, 1941'de Bağdat ve diğer yerlerde oluşturulan Alman yanlısı Arap rejimlerini devirmek amacıyla İngiliz ordusuna katılmışlardır. Filistin ise Birinci Dünya Savaşı'nda çatışma bölgesi iken İkinci Dünya Savaş'ında büyük bir askeri kamp görevi üstlenmiştir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ekonomik çöküşün başlaması ve özellikle bankacılık sisteminin savunmasız kalması gibi etkenler, savaş süresince ve savaştan sonra, Yahudilerin yasa dışı yollardan Filistin'e göçleri ve buna bağlı Yahudi göçlerinin artışı, özellikle 1942 yılında Nazilerin Avrupa'da uyguladıkları Yahudi katliamlarının Filistin'deki Yahudi toplumunun ayakta kalma hırslarını körüklemeleri gibi gelişmeler neticesinde de Filistinliler ülkelerinden tehcir edilerek vatanlarını kaybetmeye mahkûm olmuşlardır (Karaman, 1991: 95).

İngiliz Manda Yönetiminin Yahudi göçlerine izin vermesi ve onları silahlandırması gibi etkenlerle beraber Filistinlilerin 1936'da başlayan ayaklanmalara ek olarak topraklarını ekip biçememeleri ve tarımsal kredi gibi olanaklardan yoksun olmaları, Yahudilerin zenginleşmesi karşısında kendilerinin de aynı oranda fakirliğini getirmiştir. Nihâyetinde manda yönetimin de sona ermesiyle beraber Filistin halkını felce uğratan bir sosyo-ekonomik felaket süreci başlamıştır (Karaman, 1991: 95).

Harita 2.1: Filistin Henüz Bölünmemişken Filistin Toprakları ve Yahudi Yerleşimcilerin Yaşadıkları Bölgeler (aksam.2017)

Ayrıca 1946'da Kudüs'teki King David Oteli'nde bulunan İngiliz karargâhının Siyonist aşırılıkçılar tarafından havaya uçurulması, İngiltere'nin Amerika Birleşik Devlet'ine olan borçları konusunda Amerika'nın sert tavrı, İngiltere'de yaşanan ekonomik krizin birbirlerini tetiklemesi de Filistin'deki İngiliz Manda yönetiminin sonun gelmesine hızlandırmıştır. İngilizlerin Filistin topraklarından çekilmeleri, 1947'de Filistin sorununu Birleşmiş Milletlere devredilmesiyle nihayetlenmiştir. Bu döneme kadar bir bütün olarak bağımsız bir Filistin Arap Devleti'nin kuruluşuna yardımcı olmak adına karar vermiş gibi görünen aralarında Suudi Arabistan, Lübnan, Mavera-i Ürdün'ün bulunduğu Arap Birliği ülkelerinden Ürdün'deki Haşimilerin aslında Filistin'in Yahudilerle kendilerine paylaşılması konusunda Yahudi Ajansı ile gizli müzakerelere girdiği de iddia edilmiştir (Pappe, 2006: 161-164).

Harita 2.2: 1947 Tarihli BM Kararı Sonucunda Filistin ve Yahudi Yerleşimcilerin Bölgedeki Dağılımı (aksam.2017)

29 Kasım 1947 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun aldığı 181 sayılı karara göre Filistin, Kudüs hariç yedi bölgeye ayrılarak bunlardan üçünün Yahudiler diğer üçü ve Yafa'nın sahil kesiminin de Araplara verilmesi öngörülmüştür. Kudüs ve çevresi de milletler arası bir statüye sahip kalacaktır. Buna bağlı olarak Filistin topraklarının %57'ye yakın bir bölümü Yahudilerin ellerine geçmiştir. 1946 yılında Filistin'in toplam nüfusu 1.942.349 iken bunun 1.175.196'sını Müslümanlar, 602.586'sını Yahudiler, 148.910'unu Hristiyanlar ve 15.657'sini de diğer din mensuplarına tabi kişiler meydana getiriyordu. Bu durumda Yahudiler nüfusun %31'ini teşkil ettikleri halde ülke topraklarının yarıdan fazlasına sahip olmuştur (Yaşar, Özcan, Kor, 2011: 40).

Tarımın ticarileştirilmesi, Siyonistlerin toprak edinme hırsları, köyleri tükenme noktasına getiren ölçüde sömürgeleştirme Filistin'in kırsal bölgeleri için harap edici olurken; Siyonist hareket ve büyük toprak sahipleri arasındaki etkileşim,

1948 yılında yerli halkın yurtlarından sürülmesi olarak nitelendirilen Nakba²⁹ felaketini beraberinde getirmiştir. Filistinli halkın tehcir edilmeleri 1948 yılında gerçekleştiğinde toplumun her kesiminden Filistinli de toprağını kaybetmiştir. Siyonistlerin özellikle Manda Yönetimi sırasında özel mülkiyet kapsamındaki toprakların yüzde yirmisine sahip olup ülke dışında yaşayan toprak sahiplerinden toprak satın aldığı kaydedilmektedir (Deveci, 2015: 1-21; Bileydi, 2005: 79; Porath, 1977: 81, Pappe, 1999: 56-57).

İngilizler'in 15 Mayıs 1948 tarihinde İngiliz Manda Yönetiminin sona ereceğini açıklamasıyla Yahudiler kendilerine ayrılan bölgeleri işgal ederek buralarda yaşayan Arapları öldürmeye veya tehcir ettirmeye başlamışlardır (Kızıloğlu, 2012: 59; Fildiş, 2012: 338, 346; Arı, 2017: 245-247; Pressman, 2005: 4-5).

Harita 2.3: 1948'de İsrail'in Kurulmasından İtibaren 1967 Yılına Kadar Geçen Dönemde İsrail ve Filistin'e Ait Yerleşimler (aksam.2017)

29 Nakba, Filistinlilere göre On Dokuzuncu yüzyılın sonunda beyaz Avrupalı yerleşimci gruplarının Filistin'e taşınmaya, giderek o toprakların yerli sakinlerini sürgünde yaşamaya, mülteci kamplarında kalmaya veya kendi vatanlarında ikinci sınıf yurttaş gibi hayatlar sürmeye zorlayıp, arazileri üstlerine geçirmeye ve orada yeni bir Yahudi İsrail Devleti kurmalarıyla sonuçlanacak felaketi nitelendirmek için kullandıkları kelimedir (Dabaşı, 2009: xxx).

14 Mayıs'ı 15 Mayıs'a bağlayan Mayıs gecesi Tel Aviv'de İsrail Devleti'nin kurulduğu ilan edilmiştir. ABD Başkanı Truman ve ondan kısa bir süre sonra Sovyetler Birliği de bu devleti tanıdıklarını bildirmişlerdir.

İsrail Devleti'nin kurulmasının ardından Arap Birliği, İsrail'e savaş açtı ve Mısır, Ürdün, Suriye, Lübnan ve Irak kuvvetleri üç yönden saldırıya geçerek ilk başta önemli ilerlemeler sağlasalar da batılı güçlerin İsrail desteği karşısında savaşı kaybettiler. BM Güvenlik Konseyi taraflar arası barışı sağlamaya yönelik olarak İsveç Kralı V. Gustave'ın yeğeni Kont Bernadotte'yi ara bulucu olarak atadı; ancak Kont'un İsrail'e karşı tavrı ve Arapları desteklemesi neticesinde Bernadotte 17 Eylül 1948 tarihinde Yahudi militanlar tarafından öldürüldü. Kısa bir süre sonra el-Lecnetü'l -Arabiyyetü'l- ulya li-Filistin Birliği Emin El-Hüseyni başkanlığındaki Şam'da bir toplantı yaparak bütün Filistin topraklarını içine almak üzere Gazze'de bir Filistin devletinin kurulduğunu ilan etti. Mısır, Irak, Suriye, Lübnan ve Suudi Arabistan yeni kurulan bu Filistin Devletini tanımalarına karşı Filistin toprakları üzerinde emelleri bulunan Ürdün buna karşı çıktı. Kral Abdullah taraftarı olan bazı Filistinliler de Ürdün'ün Filistin'i himayesi altına almasını istemişlerdir (Şenel, 2014: 164-165).

Bu dönemlerde ABD'nin ateşkes çabasına rağmen İsrail, Arapların ele geçirdikleri toprakları kan dökerek geri almış hatta Akabe körfezine kadar bütün Filistin'i, Sina yarımadasına kadar işgal etmişti. 24 Şubat 1949 tarihinde Gazze bölgesi Mısır'a bırakılmış ancak Sina'nın büyük bir kısmı İsrail işgali altında kalmıştı. Yurtlarını terk etmek zorunda kalan Filistinliler'den 250.000 kişilik bir kısım Gazze'ye yerleştirildi. 23 Mart 1949 Lübnan- Filistin sınırı kabul edilerek 3 Nisan 1949'da Batı Şeria bölgesi Ürdün'e verilmiş ve Kudüs şehri ikiye bölünerek Ürdün'e Doğusu, İsrail'e Batısı bırakılmıştır. İsrail bu savaş neticesinde kendisine ayrılan topraklardan daha fazlasına sahip olurken Ürdün'de İsrail'den sonra en çok toprak kazanan ülke olmuştur. Buna göre 1947'de 650.000 civarında bulunan Yahudilerin sayısı 1949 sonunda 758.000'e ulaşırken Yahudi zulmü altında kalmak istemeyen Filistinliler komşu ülkelere sığınmacı veya mülteci olarak yerleşmişlerdir. 1967 yılında Arap ülkeleri bir kez daha İsrail'e karşı savaşa girseler de savaş Arapların aleyhine sonuçlanmıştır. Batı Şeria, Sina Yarımadası, Golon Tepeleri ve

Kudüs İsrail'in eline geçmesiyle İsrail, 1981'de 12.500 Yahudi göçmeni Golon Tepelerine yerleştirmiştir (Armaoğlu, 2017: 463-540).

Arap ülkeleri 17 Haziran 1950 tarihinde askeri ittifak yapmalarına rağmen Batılı güçlerin kendilerine uyguladıkları ambargoya direnemeyerek İsrail'i desteklemeyi tercih etmişlerdir (Sander, 1998: 264).

2.1.5. Filistin Kurtuluş Örgütü ve Filistin Direnişi

1952 yılında Mısır'da darbeyle iktidarı ele geçiren Cemal Abdunâsır, Gazze bölgesindeki Filistinli gençleri teşkilatlandırarak İsrail topraklarına saldırı düzenlemelerine yönelik teşvik edici çalışmalar başlatmıştır. 1956 yılında ise Süveyş Kanalı'nı millileştirmiştir. Ancak bu millileştirme neticesinde İngiltere ve Fransa'nın çıkarları tehlikeye girmiş bunun üzerine iki ülke Mısır'a karşı savaş açarken İsrail'de onların arasına katılmasıyla üç ülke Orta Doğu'da büyük bir askeri güç birliği oluşturmuşlardır. Bu savaş neticesinde İsrail Gazze'yi işgal ederek orada bulunan birlikleri dağıtmıştır. Bunun üzerine 1950'lerin başında Kahire'de bir üniversite öğrencisi olan Yaser Arafat, Filistinlilerin kendi kaynaklarına güvenmesi ve diğer Arapların Filistin davasını kendi çıkarları için kullanmalarını önlemek için Filistin meselesine odaklanması gerektiği felsefesine dayanarak Filistin Öğrenci Birliğini siyasi bir örgüt haline getirerek Filistin Kurtuluş Örgütü'nü (FKÖ) kurdu. Filistin Millî Konseyi 1-5 Ocak 1969 tarihinde gerçekleştiren Kahire toplantısında 11 üyeli bir Yürütme Komitesi oluşturmuş ve başkanlığına da 39 yaşındaki Yaser Arafat seçilmiştir (Karaman, 1996: 96).

1967'de Arap-İsrail Savaşı sonrasında Mısır'ın yerine Suudi Arabistan Devleti Filistinlilere maddi destek sağlar olmuştur. Bu dönemde Arap ülkeleri Laik Arap Milliyetçiliği çizgisinden ayrılarak Radikal Arap Milliyetçiliğini benimsemişlerdir. 1968 yılından sonra Marksist-Leninist çizgideki George Habbash'ın öncülüğünde 'Filistin Kurtuluşu İçin Halk Cephesi' örgütü kurulmuştur. 1974'te Arap Birliği, İslam Konferansı Teşkilatı, Afrika Birliği (OAU) ve ardından 22 Kasım 1974'te Birleşmiş Milletler Genel Kurulu Filistin Kurtuluş Örgütü'nü (FKÖ) Filistinlilerin tek meşru temsilcisi olarak tanımıştır.

Filistin Kurtuluş Örgütü, Filistin halkının sesini dünyaya duyurmaya çalışarak mücadeleler vermiştir. İlk defa 1976 yılında FKÖ, İsrail ve Filistin olmak üzere iki devletten bahsetmiştir. Buna göre İsrail Devleti'nin varlığı ancak Filistin Devleti'nin kurulması şartıyla kabul edilmiştir (Armaoğlu, 2017: 220-224, 520-522).

1948 ve 1967 yıllarındaki tehcir döneminde ülkelerinden kaçmak zorunda kalan Filistinlilerin bulunduğu ülkelerden biri olan Lübnan'da o dönemlerde iç savaş yaşanmıştır. FKÖ'nün burada üs kurarak siyasi faaliyetlerde bulunması da Lübnan Hükümetini rahatsız etmiştir. FKÖ'nün burada güçlenmesi, Lübnan Başbakanı Cemayel'in Suriyelilerce öldürülmesi sonucunda İsrail, Lübnan'a saldırarak Filistinlilerin arşivlerini imha etmiştir. 1982 yılında Filistinlilerin sığınmacı olduğu 'Sabra' ve 'Şatila' adlı kamplarda iki bine yakın sivil Filistinli İsrail tarafından katledilmiştir. Lübnanlılar İsrail Devleti'ne karşı daha olumlu bir tavır içine girerek İsrail'in FKÖ'yü Lübnan'dan tamamen atmasına yardımcı olmuşlardır (Gönlübol, 1996: 303; Özel, 2002: 13, Kaştan, 2012: 1797-1811).

Filistinliler 1967 Arap-İsrail Savaşı sonucunda parçalanmış, dağılmış ve nüfusunun büyük çoğunluğu diğer Arap ülkelerinde yaşamak zorunda kalmışlardır. 1991 yılında yapılan nüfus sayımına göre 4.5 milyon Filistinliden 1.2 milyonu Şeria nehrinin doğusunda Ürdün'de, 360 bini Lübnan'da, 250 bini Suriye'de, 150 bini Suudi Arabistan'da, 250 bini Kuveyt, Mısır, Umman, Arap Emirlikleri, Katar, Irak, Libya ve 250,000'i de ABD ve Batı ülkelerinde yaşamaktadır ve Batı Şeria'da 1.1 milyon, Gazze'de 650,000 Filistinli, İsrail sınırları içinde de Golon ve Kudüs'te 550,000 Filistinli bulunduğu bilinmektedir (Gönlübol, 1996: 303).

Christison'ın (2009: 152) da ifade ettiği gibi Birleşik Devletler'e ait uluslararası havayolu şirketinin bir uçağının kaçırılması, İsrail hedeflerine yönelik saldırılar ve Mart 1973'te Sudan'daki Hartum kentinde iki diplomatın öldürülmesi gibi ABD hedeflerine yönelik eylemler FKÖ'nün adının kötü bir biçimde duyulmasına yol açtı. Yaratılan olumsuz imaj, Filistin ve terör kelimelerinin zihinlerde eşleştirilmesine neden oldu. Oysa Filistinlilerin yaşadıklarını dünyaya anlatması gerekirdi (Christison, 1999: 17, 154, 163, 269).

FKÖ 1993 Oslo Anlaşması'na kadar faaliyetlerini Tunus'ta sürdürmeye devam etmiştir. Bu yıllar FKÖ'nün sessizlik içinde faaliyetlerini sürdürmeye devam ettiği dönem olmuştur. İsrail'in 1982 yılındaki saldırı ve işgali neticesinde 1987 yılında Filistin halkı kendi imkânları ile yalnız başlarına taşla, sopayla, kadın ve erkek çocuk fark etmeksizin 'intifada' adı verilen bir mücadeleye başlamıştır (Hale, 2000: 176-182; Özel, 2002: 14).

İsrail hükümeti FKÖ, Gazze'de ' Hamas' ile İslami Cihat Örgütü'nün, Güney Lübnan'da da Hizbullah'ın kendilerine karşı başlattıkları eylemler neticesinde ve ABD'nin onları, barış görüşmelerine zorlamasıyla sürekli kılınacak bir önlem almaya karar vermiştir. ABD Başkanı Bush "6 Mart 1991'de Arap-İsrail savaşlarının çözümünü isteyerek ABD Dışişleri Bakanı Baker'in bölgede incelemeler yapması için görevlendirmiş ve 15 Nisan 1991'de Kafkasya'da Kislovodoks şehrinde Sovyet Dışişleri Bakanı Besmertnik'le yapılan görüşmeler sonucunda bölgede barışı sağlama konusunda mutabık kalmışlardır (Soysal, 1995:464). Bununla birlikte İsrail Devleti Batı Şeria, Gazze ve Doğu Kudüs'te devlet kurma düşüncesiyle ülke dışından gelen Filistinlilere karşı çıkmasına rağmen ABD İsrail'i zorlayarak Filistinlilerin devlet kurma isteğini desteklemiştir (Gönlübol, 1996: 303)

Öte yandan Irak Devlet Başkanı Saddam Hüseyin'in Kuveyt'i işgali etmesi ile Kuveyt'teki yaklaşık 600.000 Filistinli göç ettirilmiş, Kuveyt FKÖ'ye olan desteğini kesmiş ve FKÖ maddi olarak sıkıntıya düşmeye başlamıştır (Özel, 2002: 14).

2.1.6. İsrail ile Barış Müzakereleri

30 Ekim 1990 ile 4 Kasım 1991 tarihlerinde Madrid'de FKÖ ile İsrail arasında yapılan Barış Konferansı'na birçok ülkeden gözlemci katılmış ve barış görüşmeleri çerçevesinde 10-12 Aralık 1991 Washington'da delegeler düzeyinde, 28-29 Ocak 1992 Moskova'da bakanlar düzeyinde temsil edilerek İsrail ve Filistin cephelerinde her iki ülke adına artık kan akıtılmaması için kararlar alınmıştır (Hale, 2000: 176-182, 312).

1992 yılında İsrail Sosyalist Parti lideri İshak Rabin, FKÖ ile temaslara başlayarak 1993'te İsrail Parlamentosu'ndan hükümetin FKÖ ile görüşme yasağını

kaldırmıştır. 9 Eylül 1993 tarihinde Filistin Kurtuluş Örgütü'nün İsrail'i tanıdığını, Başbakan İshak Rabin'in de 10 Eylül 1993 tarihinde İsrail'in Filistin Kurtuluş Örgütü'nü Filistin halkının yasal temsilcisi olarak kabul ettiğini bildiren belge ile Oslo Anlaşması Washington'da imzalanmıştır. İsrail ile Filistin arasındaki 1947 beri süregelen çatışmalar son bularak barış dönemine geçilmiştir. Oslo Anlaşması ile 1948 öncesinde Filistin'den ayrılanlar artık Filistin topraklarına geri dönemeyeceklerdir. Anlaşma sonrasında İsrail, askerlerini Gazze ve Eriha bölgesinden çekmiştir ve daha sonra 4 Mayıs 1994'te Kahire Antlaşması da denilen "Gazze-Eriha Anlaşması" imzalanmıştır. İsrail- Filistin Kurtuluş Örgütü'nün imzaladığı Oslo Barış Anlaşması eksiklerine ve bazı Filistinlilerin tepkilerine rağmen tarihi bir belge kimliğine sahiptir. İsrail uzun yıllar boyunca işgal ettiği topraklardan çıkmama ve FKÖ'yü tanımama konusundaki ısrarından vazgeçmiştir (Özel, 2002: 14).

2000 yılındaki Camp-David görüşmeleri ise her ne kadar olumlu olarak başlasa da görüşme neticesinde hiçbir sonuç alınamaması Filistin için İkinci İntifada olayının başlamasına zemin hazırlamıştır (Armaoğlu, 2017: 388-405; Hale, 2000: 312; Ünal, 2002: 47-48). İsrail'de sağcı muhalefet partisi Likud'un Genel Başkanı Ariel Şaron, barış çözümleri için adım atmış ancak 28 Ocak 2001'de Mısır'ın Taba kentinde İsrail- Filistin görüşmeleri olumsuz geçmiştir. 9 Eylül 2001'de İsrail, Filistinli Bakanı kaçırmıştır. Daha sonraları Şaron'un El Halil kentinden çekilerek Filistinlilere yönelik ambargoyu gevşetme konusundaki adımı İsrail Hükümeti içinde krize neden olmuştur. 17 Ekim 2001 tarihinde İsrail- Filistin barış anlaşmalarına karşı çıkan Ulusal Birlik Partisi Genel Başkanı Rehavam Ze'nin evine düzenlenen silahlı saldırıyı Filistin Halk Kurtuluş Cephesi üstlenmiş ve 19 Ekim 2001'de Ramallah'da örgütün 23 üyesi tutuklanmıştır. İsrail, 21 Ocak 2002 tarihinde Tulkarim kentini işgal ederek 100 adet tankı kente sokarak bölgede sokağa çıkma yasağı ilan etmiştir. İsrail Ordusu'nun Filistin kentlerinde yaptığı büyük saldırı İspanya, Fransa, İrlanda ülkeler tarafından kınanmıştır. 24 Haziran 2002 tarihinde ABD Başkanı Jr. Bush İsrail-Filistin sorunun çözmek yaptığı girişimleri ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Koffie Annan'ın da barış çalışmaları başarısızlıkla sonuçlanmıştır. 25 Mart 2004 tarihinde Hamas'ın dini Lideri Şeyh Ahmed Yasin

öldürülmesini üstlenen İsrail'i kınayan BM kararını, ABD veto etmiştir. 17 Nisan 2004 tarihinde Hamas Lideri Şeyh Ahmed Yasin'in öldürülmesinin ardından, Hamas lideri olan Abdülaziz Rantisi de İsrail tarafından öldürülmüştür (Pehlivanoğlu, 2004: 256-260; Çakmak, 2007: 90).

Davutoğlu'na (2004: 308) göre Filistin Sorunu'nun kaynağı Siyonizm'e onun da kökeni Avrupa'da Yahudi sorununa dayanmaktadır. Avrupa'da büyük eziyet ve soykırımla karşı karşıya kalan ve kendilerine vatan arayışı içindeki Yahudilerin Filistin'e yerleşerek yaşamlarını burada sürdürmeleri ve aslında akıllarındaki tek vatanın baştan beri hep Filistin olduğunu ifade etmek doğru olacaktır. Yahudiler Filistin'i anavatanları olarak görmekte ve yüzyıllar önce buradan kovulduklarını iddia etmekteydiler. Bu iddia Yahudilerin iddiası da olsa Osmanlı Devleti'nin çökmesi ile birlikte gelişen Siyonizm akımı ile geri dönme hayalleri gerçeğe kavuşmuştur.

Harita 2.4: 2012 Yılında Filistin'in Son Hali (aksam.2017)

ABD Başkanı Donald Trump 6 Aralık 2017 tarihinde “Ben artık zamanın geldiğine inanıyorum. Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanıma vakti gelmiştir. Büyükelçiliği Kudüs'e taşıma talimatı veriyorum” açıklamasının ardından Filistin Kurtuluş Örgütü Genel Sekreteri Saeb Erekat 7 Aralık Perşembe günü verdiği bir röportajda Trump'ın açıklamasına istinaden “Bu ifadelerin sorumlu ve bilinçli bir

politikaya hizmet etmediğini, Filistin Devleti kurulmasına yönelik umutları tamamen yok ettiğini” beyan etmiştir. Ayrıca Trump’un bu siyasi adımının kendisine seçim döneminde büyük destek sağlayan Netanyahu’ya bir çeşit minnet borcunu ödemeye yönelik olduğu iddiaları güçlü olmakla birlikte Trump’ın Yahudi asıllı damadının da bu iş için özellikle görevlendirildiği vurgulanmaktadır (BBC, 2017; NY Times, 2017).

2.2. Dünya’da Filistin Algısı

Malcolm Kerr’e göre 1948 yılında Filistinlilerin evlerinden çıkarılması ve dağılmaları tarihin bilinmeyen bölümü olarak kalmıştır (1971:1-7). Günümüzde bile birçok Amerikalı’ya göre İsrail sahneye çıkıp onları yenene kadar Filistin ve Filistinlilerin bir geçmişi olmadığına dair inanış yaygındır.

1948’de Filistinlilerin yerinden edilmesinin ardından, pek çok faktör birleşerek İsrail’in güvenliğini ABD kamuoyunun ilgi odağına yerleştirmiştir. Peter Grose’un 1983 yılında yayımlanan *Amerika Zihnindeki İsrail (Israel in the Mind of America)* isimli kitabını yorumlayan Sarna’ya göre "Yahudilik mirası Amerika’nın ilk göçmenleri ile birlikte, onların akıllarında yeni kıtaya gelmişti ve yeni Amerikan Cumhuriyetini şekillendirmeye yardımcı oluyordu” (Gal, 1991: 40). Ayrıca İsrail, Amerikan Rüyası vizyonunu ve değerlerini benimsedi. Diğer bir deyişle iki ülke karşılıklı etkileşim halindedir. İsrail’i bu duygularla kucaklayan ve Filistin ile olan uyumsuzluğa daha çok İsrail’in bakış açısıyla yaklaşan Amerika, İsrail’in Filistinlileri kendi yurtlarından ve özgürlüklerinden yoksun bırakmasına da kayıtsız kalmaktadır (Shlaim, 2002: 183-192, Zanotti, 2017: 9-10).

Öte yandan, AB, bölgede iki devletli bir çözüme ulaşılmasını istemekte ve Filistin halkını kendi devletlerini kurabilmeleri yönünde gerek siyasi açıdan ve gerekse de ekonomik yardımlar yoluyla desteklemektedir. Söz konusu yardımlar; kapasite geliştirme, demokratik yönetimin geliştirilmesi, sosyo-ekonomik gelişimin sağlanması ve insanı yardım gibi pek çok alanda planlamıştır. Bahse konu yardım projeleri ile AB, Doğu Kudüs’te Filistin varlığının ekonomik anlamda güçlenmesini sağlamayı hedeflemektedir. Bu amaçlar doğrultusunda AB ülkelerine ilave olarak Norveç ve İsviçre’nin de dâhil olduğu ülkeler tarafından 08 Aralık 2017 tarihinde

“Filistin’e Sağlanacak Desteklere İlişkin 2017-2020 Avrupa Birleşik Stratejisi (European Joint Strategy in Support of Palestine 2017-2020 kabul edilerek yayımlanmış, bu çerçevede ayrılan yardım bütçesi ile 2017 yılında toplam yaklaşık 359 milyon Avro yardım yapılmış, 2018 yılı Ocak ayında ise Avrupa Komisyonu tarafından Filistin halkına sağlanacak mali destek miktarı 42.5 milyon Avro olarak kabul edilmiş ve onaylanmıştır. Bu kapsamda, Filistin halkına destek amaçlı AB stratejisinin Filistin Yönetimi ile koordineli olarak aşağıdaki öncelikli alanlarda işbirliğini geliştirmesi hedeflenmiştir (ec.europa, 2017):

- Yönetim alanındaki reformlar ile finansal ve siyasi yapının güçlendirilmesi,
- Hukukun üstünlüğü, adalet, vatandaş ve insan hakları alanlarında iyileştirme ve gelişim,
- Sürdürülebilir hizmet dağıtımı,
- Su ve enerji alanında kendi kendine yetebilir duruma erişim,
- Sürdürülebilir ekonomik kalkınma.

Bahsedilen yardımların Avrupa Komisyonu’nda onaylanmasını müteakip AB’nin Komşuluk İlişkileri ve Genişlemeden Sorumlu Komiseri Johannes Hahn tarafından yapılan konuşmada; Filistin halkına bağımsız devletlerini kurma yolunda ve Kudüs’ün hem İsrail’in hem de Filistin’in başkenti olarak kabul edileceği iki devletli çözüm ilkesi temelinde, AB’nin Filistin halkının en güvenilir destekçisi olmaya devam edeceği vurgulanmıştır (European Commission Press Release, 31 January 2018³⁰).

Buna istinaden AB, İsrail ile olan ticari ilişkilerini ve ekonomik kazanımını korurken, diğer taraftan İsrail ile Filistin arasındaki uyuşmazlık ve sorunlarda üçüncü tarafların politik müdahalesine de izin vermeyerek Filistin-İsrail uyuşmazlığında önemli bir görev üstlenmiştir. Dessi (2017: 1-3) bu görevle AB’nin Orta Doğu’daki çok yönlü kriz unsurlarının başında gelen Filistin-İsrail çatışması hususunda yeni

³⁰ 31 Ocak 2018 tarihli Avrupa Komisyonu Basın Bildirisi (europa, 2018).

küresel strateji ve politikalarıyla test edildiğini kaydetmektedir. AB'nin bölgedeki barış girişimleri için diplomatik bir rol üstlenmesi AB açısından gelecek için tutarlı bir stratejik adım olarak ifade edilmekte, AB'nin bahsedilen yeni küresel stratejisi çerçevesinde Filistinlilerin haklarını korumalarına destek sağlama yönünde son derece ciddi hareket ettiğini ifade etmektedir. Bu durumun AB'nin Filistin halkının gözündeki değerinin artmasına büyük katkı sağladığı iddia edilmektedir.

AB ülkelerinin yanı sıra Rusya'nın Filistin-İsrail sorununun çözümü konusundaki duruşu ise genelde Filistin yanlısı olmuştur. Rusya Dışişleri Bakanlığı'na yapılan açıklamada; Rusya'nın, İsrail tarafından 1967 yılında başlatılan Arap Topraklarının işgalinin sona erdirilerek, İsrail ile komşu, bağımsız, kendi ayakları üzerinde durabilen, sınırları Dünyaca tanınan ve Başkenti Doğu Kudüs olan bir Filistin Devleti'nin kurulmasından yana olduğunu belirtmiştir. Bu kapsamda Orta Doğu'da uluslararası hukuk kuralları çerçevesinde adil bir çözüm istendiği ifade edilmektedir. Yapılan açıklamada ayrıca; İsrail'in Batı Şeria'da Filistin topraklarındaki işgali, uluslararası hukuk kurallarının çiğnediğine yönelik bir harekettir denmiştir.

Rusya, İsrail ve Filistin taraflarını tek taraflı girişimlerden ve şiddet kullanımından kaçınmaya çağırmakta, Filistin halkı tarafından oluşturulan tüm girişim ve hareketlerin Filistin Kurtuluş Örgütü çatısı altında birleştirilmesinin Filistin-İsrail sorununun çözümüne katkı sağlayacağına inanmaktadır. Buna istinaden Rusya'nın Orta Doğu'da kalıcı barış ve istikrarın sağlanması sürecine fiilen katkıda bulunarak hem taraflarla ikili görüşmeler gerçekleştirmekte ve hem de Rusya, ABD, BM ve AB'den oluşan Orta Doğu Uluslararası Arabulucular Dörtlüsü (Middle East International Mediators' Quartet) bünyesinde çözüm girişimlerine katıldığı vurgulanmaktadır.

Demchenko, Filistin-İsrail ihtilafının çözümüne yönelik Rusya'nın rolüne ilişkin olarak kaleme aldığı yazısında (2011); Rusya'nın SSCB döneminde olduğu şekilde bölgede iki bağımsız devletten oluşan bir çözümü istediği, aynı zamanda 60 yılı aşkın bir süredir tarafsız ve dengeli bir politika izleyerek hem Yahudi hem Arap tarafların müttefiki olmayı başardığını ve nihayetinde de barışa giden sürecin işletilmesi çabalarında ortak bir sponsor görevi üstlendiğini belirtmektedir. Bunun

yanında, Hamas'ın Filistin'deki parlamento seçimlerini kazanmasını takip eden dönemde Rusya tarafından, Hamas Hükümeti'ne karşı oluşturulacak bir uluslararası boykotun veya Filistin'e yönelik uluslararası yardımın kesilmesinin bölgede daha büyük şiddet olaylarına yol açabileceğini ifade etmiştir. Ayrıca, Hamas Heyeti'nin Moskova'ya davet edilmiş olmasını, Rusya tarafından atılmış olumlu ve sıra dışı bir adım olarak nitelendirmektedir. Rusya, Filistin-İsrail arasındaki ilişkileri olumlu bir sürece taşımak adına Filistin'in siyasi, ekonomik ve idari alanda özerkliğini sağlamak ve güçlendirmek için tüm imkanlarını kullanması gerektiğini de savunmaktadır.

Krilov ve Morozov (2017: 99-112) tarafından tehlikeli bir türbülansın merkezi olarak nitelenen Orta Doğu'da giderek daha da karmaşık bir hale geldiği belirtilen problemlerin çözümü yönünde Rusya'nın bölgede güçlenen rolü, ABD'nin Filistin-İsrail uyuşmazlığının çözümü konusunda başarısızlıkla sonuçlanan girişimleri ile ilişkilendirilmektedir. Krilov ve Morozov ayrıca, taraflar arasındaki uyuşmazlığın asıl kaynağının ABD'nin arabuluculuk girişimlerinin başarısız olması; özellikle Obama'nın Filistin-İsrail uyuşmazlığı konusunda izlediği politikaya bağlamaktadır. ABD'nin bölgedeki başarısız politikalarının, İsrail'in Filistin topraklarını işgalinin önünü açtığı, Filistinlilerin İsrail tarafından evlerinden çıkartılarak temel özgürlüklerinin gaspedilmesine neden olduğu vurgulamıştır. Bu şartlar altında, taraflar arasındaki uyuşmazlığın çözümüne somut bir katkı sağlanabilmesi için Rusya'nın da içinde bulunduğu Orta Doğu Uluslararası Arabulucular Dörtlüsü'yle birlikte Türkiye, Mısır, Ürdün, Suriye, Lübnan, Çin, Hindistan ve diğer ilgili devletlerinde dahil olacağı uluslararası bir konferansın düzenlenmesi gerektiği kaydedilmiştir.

2.2.1. Kitle İletişim Araçlarına Yansıyan Filistin Algısı

Birçok tarih kitabında ya da inceleme yazısında, Filistin'in Yahudi ileri gelenlerine Osmanlı dönemlerinde toprak sattıklarına dair yayılmış bir bilgi mevcuttur (Sander, 1998: 267; Karaköse, 2004: 43-57). Dönemin medya kanallarında Filistinlilerin topraklarını terk ettikleri ya da sattıklarını ayrıca Filistinlilerin topraklarına bağlılığının zayıf olduğunun kaydedildiği iddia edilmiştir (Kasalak, 2016: 72). Oysa Amerikalı yazar Dan Kurzman 1948 yılına ait *Genesis*

isimli kitabında Arap-İsrail Savaşına dair olayları hem Araplar hem de İsrailliler açısından aktararak İsrail Askeri Arşivlerini ve İngiliz Yayın Kuruluşunun radyo izleme dosyalarını araştırmış ve o dönemde yayın yapan ve Filistinli sivillere tahliye talimatı veren herhangi bir Arap radyo haberleşmesine rastlamadığını kaydetmiştir (Kurzman, 1970; Khalidi, 1972; Dajani, 2006: 5).

19. yy. ortalarında Birleşik Devletlerde popüler bir yazar olan, Mark Twain'e³¹ göre Filistin toprakları kasvetli bir manzaraya sahiptir. Yazar, Filistin köyünü tarif ederken de köyün tamamen çirkin ve küçük, hüzünlü ve rahatsız edici olduğunu Filistin halkının da çoğunlukla yaşlı, bakımsız ve hasta olduklarını betimlemiştir. Twain'in ifadesine göre onun ziyaret ettiği Filistin ıssız bir arazidir ve Yahudiler yerleşip toprakları ekmeye başlayarak Filistin'i modern bir görünüme kavuşturmuştur. Twain'in Filistin topraklarını ve halkını tanımlamak için kullandığı bu ifadeler daha çok İsrail lehine propaganda yapan ABD'liler kabul görmüştür (Zwick, 1992: 181).

Bernard Reich tarafından yayımlanan *Arap-İsrail Çatışmasının Tarihi Bir Ansiklopedisi* (*An Historical Encyclopedia of the Arab-Israeli Conflict by Bernard Reich, 1996*) isimli kitap da İsrail görüşlerine dayanmaktadır. Kitapta Filistinliler hakkındaki makalelerde olaylar, 'katliam' ve 'cinayet' gibi terimlerle ifade edilmiştir. İsrail terör örgütü Irgun'un eylemleri ya da 1946'daki King David Hotel'in bombalanarak birçok Filistinlinin öldürülmesi gibi İsrail'in üstlendiği olaylardan bahsedilirken bu terimler İsrailliler için kullanılmamıştır. Irgun'un Deir Yassin'e olaylarına kısaca değinmiş ve olay 240 Arap sivilin yaralanmasına neden olan bir saldırı olarak tanımlamıştır. Söz konusu Ansiklopedi, Siyonist liderlik ile Kral Abdullah arasındaki 1948 öncesi iş birliğiyle ilgili ve Filistinlilerin 1948'de sınır dışı edilmesine ilişkin hiçbir bilgi içermemektedir.

19. yy'da ve özellikle de son yarısında, Doğu'ya ve özellikle Orta Doğu'ya olan ilginin artmasıyla Orta Doğu'nun özellikle gezginler, akademisyenler ve

31 Samuel Langhorne Clemens (30 Kasım 1835 – 21 Nisan 1910): Daha çok takma adıyla Mark Twain olarak bilinir. Amerikalı mizahçı, satirist, roman yazarı, ve öğretmen ve *Tom Sawyer*'ın *Maceraları* adlı ünlü çocuk romanının yazarıdır (Wikipedia, 2015)

emperyalist ajanlar için favori bir yer olmaya başlaması neticesinde çoğunluğu kurmaca eserler ortaya çıkmıştır. 1873'te yazar Harriet Beecher Stowe, o dönemde popüler olan dokuz eserlik bir koleksiyon hazırlamış ve bunların ikisi Orta Doğu'yu konu almıştır. *Arap Geceleri* 19. yüzyılda Birleşik Devletlerde sık sık basılan eserlerdendir. Stowe'un *Aladdin'in Lambası* ve *Sailbad* isimli hikâyeleri de birçok yazara göre yerli Arap halkını medeniyetsiz olarak gösteren ve küçümseyen karakterlere sahip yayınlar olmuştur (Aliakbari, 2017: 78-85). O dönemde yazılan tarih kitapları da Arap toplumlarını özellikle de Filistinlileri anlatmak için yetersiz ya da yanlış bilgiler içermiştir (Kalin, 2010; Güldal, 2010: 64-67). Siyonist olduğu düşünülen yazarlar ve entelektüeller, Siyonizm'i yayma faaliyetleri sırasında Filistin'in "arazisi olmayan bir halk için haksız arazi" olarak nitelendirdikleri sloganı yaymışlardır. Oxford Üniversitesi profesörü olan İsrailli tarihçi Avi Shlaim, Arapların kaderini belirleyen 1948 Arap-İsrail Savaşı'nı, İsrail'in kazanmasını "galilerin propagandası" olarak yorumlamıştır (Hedrick, 1995: 6).

Öte yandan Filistinlik kavramı zaman içinde terörist kelimesi ile eşanlamda kullanılmaya başlanmıştır. Terörist tabirini Filistinlilerin yaptığı her türlü eylem için kullanmak kitle iletişim araçları ve medya aracılığıyla da bu terminolojiyi sürekli Filistinli birey ile ilişkilendirmek bu konuda az bilgi ya da orta derecede bilgi sahibi olan bireyin zihninde Filistinli/Terörist kelimelerinin birbirinin ikamesi olarak algılanmasında etkili olmuştur (Fisk, 2001, 287-290).

Christison'un (1999: 7) aktarımıyla İngiliz Gazeteci Robert Fisk'e göre "Filistinlileri terörist olarak sınıflandırmak ve mağdur olduklarında öfkeyi daha az hissetmek adına daha kolaydır, çünkü terörist sıfatı, Filistinlilerin siyasi direnişlerinin ve mücadelelerinin haksız olduğu algısını yaratmak amaçlı bir terimdir. Filistinliler Filistin'den sürülmeleri ve atılmaları nedeniyle ortaya çıkan ulusal ve toplumsal felaketi "Nakba" sözcüğü ile ifade etmelerine karşılık olarak İsrail basını, Nakba'nın aslında İsrail'in yaratılışına ve İsrail Devletinin kurulmasına karşı olan Arapça bir ifade olduğu karşılığını vermiştir. Filistinli Amerikalı bilim adamı Rashid Khalidi Filistin algısını oluşturmada dilin önemli olduğunu, bu nedenle Filistinlilerin topraklarının isimlerinin İsrailliler tarafından İbranice kelimelerle değiştirildiğini kaydetmiştir.

Sinema filmlerinin büyük bir kısmı da özellikle Amerikan filmleri gibi *The Arab* (1915), *The Barbarian* (1933), ve *True Lies* (1994) olmak üzere Arapları hoşgörüsüz, büyük oranda apolitik olan olarak tanımlamakta ve bu anlamda olumsuz bir imaj yaratmaktadır (Sasapost, 2015). Bu algıyı değiştirmek adına bir avuç Filistinli, Lübnanlı ve Suriyeli, Siyonizm'i benimseyen İngiliz ve ABD politikalarını aktif bir şekilde protesto etmişlerdir (Yetkin, 2014: 90-108). Bu aktivistler gösteri düzenleyerek, bazı ABD'li yetkililere mektup yazsalar da etkileri Siyonist yapılanmanın faaliyetlerine karşı yetersiz kalmıştır. Bu dönemde birçok Amerikalının genel görüşe uymayan Filistin Sorunu hakkındaki görüşleri dinlemek konusunda isteksiz davrandığı kaydedilmektedir (Yetkin, 2014: 90-108; Oruç, 2014, 5-6; Walt, Mearsheimer, 2014: 20-21).

Bu nedenle, 20. yüzyılın sonlarında, A.B.D' de Filistin meselesinden haberdar olmayan ve en azından yaratılmaya çalışılan algılar nedeniyle Filistinlilerin gerici İsraililerin ise Araplar tarafından kuşatma altına giren, ilerici bir toplum olduğu fikri yaygın bir biçimde kabul edilmiştir. Siyonizm'in temeli atıldığı yıllardan 1990'lı yıllara kadar İsrail egemen bir ulus oluşturabilirken, Filistinliler kendi ulusları için bunu gerçekleştirememişlerdir. İsrail ve taraftarları, Filistinlilerin kendilerine göre haklı olduklarını iddia etmelerine fırsat vermeden bu iddianın gerçek bir dayanağı olmadığını ispatlamak adına daha ince argümanlar tasarlamışlardır (Zatari, 2018; Birsell, 2014) O dönemlerde basın kuruluşları İsrail yanlısı yayın yapmaya devam etmiştir. Örneğin Güney Lübnan'da İsrail'in Filistin hedeflerine yönelik baskını hakkında basında yirmi dört haber yapılmışken bu haberlerden sadece üçü baskınların Filistinlilere olan etkilerinden bahsetmiş, ancak hiçbiri Filistinli kurbanlara, haberlerde yer ayırmamıştır. Bununla birlikte, Filistin'in İsrail'e karşı yaptığı baskınlarla ilgili yapılan on dört haberin on birinde, İsrail kurbanları geniş yer kaplamıştır (Ulutaş, Bölme ve Demir, 2012: 182-200).

2.2.2. Filistin Algısına Yeni Bakış

Filistinlilerin direniş hareketleri gerek filmler gerekse kitaplar aracılığıyla seslerini duyurma çabaları 1970'lerde hız kazanmaya başlamıştır. Ancak bu

dönemde milliyetçilik kavramı henüz Arap Dünya'sına girmemiştir. Oysa Siyonizm kavramı İsrail Devlet'i kurulmadan çok önce 1897 yılında yapılan Birinci Siyonist Kongresi'nde, 117 yerel Siyonist grupla dünyaya duyurulmuştur. Bir yıl sonraysa, İkinci Siyonist Kongresi'nde üye sayısı 900'e ulaşmıştır. Siyonistlerin hızla örgütlenmeleri, Yahudilerin de aynı hızla Filistin topraklarına yerleşmelerine katkı sağlamıştır. Yahudilerin örgütlenerek bir ulus olma adına attıkları adımlara karşılık Osmanlı himayesi altındaki Filistin, kendi idari birimlerine sahip olmamakla birlikte yaşama ve yaşamlarını sürdürme hedeflerini ilerletmek adına örgütlenme, propaganda yapma ya da tanıtma gereği de duymamıştır. Bunun en önemli sebebi Yahudilerin aksine Filistinlilerin farklı ülkelere dağılmadan, öteden beri kendi vatanlarında yaşamlarına devam ediyor olmalarıdır (Uzer, 2017: 134-157; Balpınar, 2016: 458-474).

Ayrıca dış ülkelerin İsrail Hükümeti'yle olan politik ilişkileri ve özellikle dünya güç dengesinin merkezi olan ABD'li politikacıların İsrail yanlısı siyasi tutumları da Filistin'i siyasi olarak görünmez kılmıştır. Amerikan eski başkanlarından Woodrow Wilson'ın, İngiltere'nin Balfour Bildirisi yani Filistin'de bir Yahudi vatanının kurulmasını destekleyen nitelikteki vaatlerinin onaylaması buna örnek olarak gösterilebilir (Köse, 2018; Dilek, 2018: 97-137).

Filistin Kurtuluş Örgütü'nün kurulması ve FKÖ'nün Mısır ve diğer Arap ülkeleri tarafından diplomatik bir araç olarak görülmesine rağmen başlarda Birleşik Devletler, FKÖ'nün önemini reddetti. 1950'lerin sonlarında ve 1960'ların başında Filistinlilerin siyasi ve askeri eylemleri neticesinde Birleşik Devletler FKÖ'yü fark etmeye başladı. Yıllar geçtikçe Arafat ve meslektaşları ortaya çıkan diğer Filistin gruplarıyla bir araya gelerek Filistinli sürgün toplumunda bir ağ oluşturdu. Filistinliler daha aktif hale geldikçe ve kendilerini siyasi bir faktör olarak ileri götürmeye başlarken, Birleşik Devletler de İsrail'e yakınlaşmaktaydı. Dolayısıyla, İsrail merkezli ABD'li politikacılar, Filistinlileri görmezden gelmeye daha istekli davrandılar (Oruç, 2014; Ulutaş, Bölme, 2012: 7-10; Erhan, 2001: 173-180, Kaştan, 2012: 1801). FKÖ, İsrail'e psikolojik ve varoluşsal bir tehdit oluşturuyordu. Arafat, BM tarafından New York'ta konuşmaya davet edildi; Onun "Zeytin dalı ve özgürlük savaşçısı tabancası taşıyarak sana geldim" ve "Zeytin dalının elimden düşmesine izin

verme "sözleri barış çağrısı olarak yankı buldu. Arafat'ın konuşmasının ardından, BM'nin FKÖ'ye gözlemci statüsü vermesiyle Filistin halkının "vazgeçilemez haklarını" onaylayan bir karar almış oldu. Bu karar neticesinde FKÖ, Filistin sorununu Filistin bakış açısıyla başta BM Devletleri olmak üzere diğer ulusların aktarmada başarı kaydetmiştir.

1971'de Amerikan Demokrat Parti temsilcisi Lee Hamilton Temsilciler Meclis'inde Filistinlilerin siyasi, insani ve ekonomik adalete ihtiyacı olduğunu ifade eden bir demeç vermiştir. Sözlerinde Filistinlilerin Batı Şeria'da bağımsız bir devlet kurmalarını ya da Ürdün'e bağlı yarı özerk bir varlık olma haklarını savunmuştur. Medyada birkaç ses de Filistinlileri fark etmeye başlamıştır. Yabancı muhabir ve sendika hakkında yazılar yazan köşe yazarı Georgie Anne Geyer, Filistinliler için ortaya çıkan kişisel bir uyanışı anlatmış, 1969'da Orta Doğu'yu ilk defa ziyaret ederek büyük şaşkınlık yaşadığını ve bunun sebebinin kendi bilgi eksikliği ve Araplara karşı ön yargıları hakkında olduğunu açıklamıştı (Christison, 1999: 150). Geyer, seyahatı öncesinde ön yargılı olduğunu, Arapları bilmediğini çünkü daha önceleri onlar hakkında yargısız infazda bulunan çok sayıda yazı okuduğunu ifade etmiştir.

ABC muhabirleri Peter Jennings ve Barrie Dunsmore ise Filistinlilerin genel kamusal imajını agresif sığınmacı olarak kabul etmemek gerektiğini söylemiştir. Dunsmore, 1970 yılında Filistinliler hakkında 'Arap Dünyası' adıyla bir belgesel hazırlandığını, bu belgesel kapsamında on dört gazetecinin, Kissinger'a İsrail'den Suriye'ye gidişlerinde eşlik ederek Orta Doğu'ya odaklandığını, yerel halklarla tanışarak tıpkı Geyer gibi Filistin sorununu ve Filistinlileri de yerinde öğrendiklerini belirtmektedir. Bu gazeteciler, ABD kamuoyunu da Filistin algısını oluşturmayı bir ölçü de başaramışlardır. Ancak uzmanlar İsrail yanlısı lobinin, politika oluşturma çabaları neticesinde ABD kamuoyunun ezici bir çoğunlukla İsrail yanlısı kaldığını kaydetmiştir. Fakat yine de bu algı değişikliği, Filistinlileri çeyrek yüzyıldır göz ardı eden kamuoyunu değiştiren ilk aşama olmuştur (Dunsmore, 74-75; Christison, 1999: 131, 147).

2.3. Türkiye Cumhuriyeti Filistin İlişkileri ve Filistin Algısı

Türkiye’deki Filistin algısının incelemek ve doğru tespitler yapabilmek için Türkiye Cumhuriyeti’nin gelişen Filistin ve İsrail politikalarını irdelemek faydalı olacaktır. Zira Christison ifade ettiği gibi bireylerin büyük bir bölümü topluma egemen olan inanç ve değerleri kabul etme eğilimdedir (1999: 17, 154, 163, 269).

Arbell’e göre nüfusunun çoğunluğu Müslüman olan Türkiye, 29 Kasım 1947 yılında Birleşmiş Milletlerde Filistin topraklarının bölünmesi kararına karşı oy kullanmasına rağmen 1949 yılında İsrail’i ilk tanıyan ülke olmuştur. Birçoklarına göre o dönemde Pan-Arabizm³² ve Arap Milliyetçiliği tarafından Sovyetler Birliğinin Orta Doğu üzerinde baskın bir rol oynamasının önünün açılması olasılığı Türkiye’nin İsrail’i destekleme kararında etkili olmuştur. İsrail’in ilk Başbakanı ve İsrail Devletinin kurucusu David Ben-Gurion (1886-1973) İsrail’in bölgede izole edilmesini önlemek ve Devletin güvenliği ile meşruiyetini korumak amacıyla Türkiye ile ilişkilerin geliştirilmesi doğrultusunda bir politika izlemesi bu iddiayı güçlendiren diğer bir gelişme olmuştur. Türkiye ise Bağdat Paketi³³’nda (1955-1979) yer alıyor olması nedeniyle ilk başlarda İsrail’in girişimlerine karşı temkinli davranışa da daha sonrasında 1957 yılında Birleşmiş Milletler’de Irak’ın Kıbrıs konusunda Türkiye aleyhine oy kullanması, Şubat 1958’de Mısır ve Suriye arasında Birleşik Arap Cumhuriyeti’nin kurulması ve ABD’deki Siyonist lobinin etkinliği gibi gelişmeler, Türkiye’nin izlediği politikayı tekrar gözden geçirmesine; Türk ve İsrail taraflarının diplomatik, ekonomik ve askeri alanlarda işbirliğine gitmesine neden olmuştur (Arbell, 2014: 4-5).

32 Pan-Arabizm: Arapça konuşulan bütün İslam ülkelerini, büyük bir ortak düzen içinde birleştirmeyi amaç edinen siyasi hareket (turkcebilgi, 2008).

33 Türkiye, Balkan Paketi’ndan sonra Orta Doğu’da da benzer bir savunma sisteminin kurulmasını amaçlıyordu. Türkiye’nin çabaları sonucunda 24 Şubat 1955 tarihinde Türkiye ile Irak arasında “Bağdat Paketi” imzalandı. Bağdat Paketi’ne göre, taraflar arasında güvenlik ve savunma konusunda iş birliği yapılması öngörülüyordu (dunyaatlasi,2017).

Türkiye 1956 yılındaki Süveyş Krizi'nden³⁴ sonra İsrail ile olan diplomatik temaslarını temsil anlamında daha aşağı bir seviyeye çekmiş ve 1960'ların ortalarında Adalet Partisi Dönemi'nin başlamasıyla özellikle de 1967 Savaşı³⁵ndan sonra Filistin ve Arap dünyası ile daha fazla dayanışma içinde bir tutum sergilemeye başlamıştır. Bunun yanında, savaş sırasında savaş karşıtı diğer devletlerle birlikte İsrail'in saldırgan girişimlerini kınayarak, BM Genel Kurulu'nun olağanüstü toplantıya çağrılmasına destek vermiştir.

Türkiye Türk Kızılayı aracılığıyla Arap ülkelere insani yardım ulaştırmış; diğer yandan savaş sırasında NATO üssünü kullanarak İsrail'e yardım sağlamayı amaçlayan ABD planlarına izin vermemiştir. Sovyetler Birliği'nin Araplara destek amacıyla Türk Hava Sahası'nı kullanmasına ise müsaade etmiştir (Ataöv, 1979: 24; Oğuzlu, 2014: 437-438). İlerleyen yıllarda da İsrail'e karşı bu tutumunu devam ettirmiştir. İsrail'in Doğu Kudüs'te Yahudi yerleşim yerleri kurmaya başlamasını ve 1969 yılında Mescid-i Aksa'nın bir İsrailli yerleşimci tarafından yakılmasını kınayarak, İslam ülkeleri arasında İslam İş birliği Teşkilatı'nın (İİT, Organisation of Islamic Cooperation-OIC) kurulmasını desteklemiştir. 1973 Savaşı³⁶ sırasında İsrail'e askeri malzeme götüren ABD uçaklarının inişine izin vermemiş, 1975 yılında FKÖ'yü Filistinliler'in tek yetkili temsilcisi olarak tanıdığını duyurarak, aynı yılın Kasım ayında Siyonizmi Irkçılık olarak kabul eden BM'nin 3379 sayılı kararını desteklediğini açıklamıştır. İsrail'in Temmuz 1980'de Kudüs'ü ebedi başkent olarak kabul etmesi ve Lübnan'ı işgal etmesi iki ülke arasındaki ilişkileri maslahatgüzar düzeyine indirmiştir. 1988 yılında Yaser Arafat'ın Filistin'i bağımsız bir Devlet olarak ilan etmesiyle birlikte Türkiye, Filistin'i bağımsız bir Devlet olarak tanıdığını bildirmiştir (Arbell, 2014: 6; Aras, 2009: 4).

34 Mısır Başkanı Nasır'ın 26 Temmuz 1956'da, Süveyş Kanalı'nı kamulaştırması (millileştirme) üzerine İngiltere, Fransa ve İsrail'in gizli bir ittifakı sonucunda gelişen olaylara ve başlayan savaşa Süveyş Krizi ya da İkinci Arap-İsrail Savaşı adı verilir (sessiztarih, 2014).

35 Altı Gün Savaşı, diğer adlarıyla 1967 Arap-İsrail Savaşı, Üçüncü Arap-İsrail Savaşı, Altı Günün Savaşı veya Haziran Savaşı, 5 Haziran 1967'de İsrail ile Arap komşuları Mısır, Ürdün ve Suriye arasında başlayan ve 6 gün süren savaşa verilen addır. Vikipedi : 5 Haz 1967 – 10 Haz 1967

36 Dördüncü Arap-İsrail Savaşı olarak da bilinir. Dört Arap devleti ile İsrail arasında 6-26 Ekim 1973'te başlayan savaştır.

Aralık 1991'den tarihinden sonra ise Türkiye ve İsrail arasındaki ilişkiler pozitif yönde gelişim göstermiştir. Türkiye, Madrid Orta Doğu Barış Konferansı'nı takiben BM'nin daha önce Siyonizmi Irkçılık olarak kabul eden kararını yürürlükten kaldıran 46/86 sayılı Genel Kurul Kararı'nda İsrail aleyhinde oy kullanmayarak çekimser kalmıştır. Dönemin Cumhurbaşkanı Turgut Özal her iki ülke arasındaki diplomatik ilişkilerin geliştirilmesi adına karşılıklı üst düzey ziyaretler gerçekleştirmiş ve izleyen yıllarda önce Başbakan Tansu Çiller sonra 1996 yılında dönemin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel İsrail'i ziyaret ederek iki ülke arasındaki ilişkileri en üst seviyeye çıkarmıştır. Bu gelişmelere rağmen Türkiye'nin Filistin'e bakışı, 1993 yılındaki Oslo Deklerasyonu'ndan sonra olumlu yönde olmuştur. O dönemlerde Türkiye tarafından Filistin'e mali yardımlarda bulunulmuş, 1997 yılında Filistin şehri olan El-Halil'de (Hebron) kurulan Geçici Uluslararası Güce, Türkiye de katılım sağlanmıştır (Arbell, 2014: 7-10; Eminoğlu, 2016: 94).

Konunun uzmanları Filistin'in 2000 yılındaki *İkinci İntifada* ilanından sonra ve Türkiye'nin Filistin halkı ile dayanışmasının daha güçlendiğini kaydetmiştir. 2 Nisan 2002 tarihinde dönemin Dışişleri Bakanı İsmail Cem, Orta Doğu'da yaşanan gelişmeler neticesinde Filistin'de yaşanan ve vahşete dönüşen insanlık dramına ilişkin TBMM'de yaptığı konuşmasında; Türkiye'nin dört yüz yıl boyunca bölge insanıyla birlikte yönettiği ve üç büyük dine ev sahipliği yapan Filistin-İsrail bölgesinin Türkiye için fevkalade önem taşıyan bir coğrafya olduğunu ifade etmiş, Türkiye'nin güvenliği ve ekonomisi açısından da bu meselenin öncelikli olduğunu vurgulamıştır. İsmail Cem ayrıca Kudüs'te Kanuni Sultan Süleyman tarafından inşa ettirilen duvarın Türkiye'nin o coğrafyadaki varlığını kanıtlayan önemli bir sembol ve tarihsel bir miras olduğunun altını çizerek Müslümanlık için çok kutsal bir mekan olan Harem-i Şerif'in Kudüs'te bulunduğunu, Türkiye'nin bölgeye yönelik her zaman devam eden ilgi ve alakasının son iki yılda daha da yoğunlaştığını belirtmiştir. Cem açıklamalarını şu sözlerle sürdürmüştür (Cem, 2002);

Özellikle 2000 yılında Yaser Arafat'tan ve İsrail tarafından gelen talep üzerine barış görüşmelerine Türkiye tarafından büyük katkı sağlanmıştır. Türkiye'nin bölgeye yönelik politikasının daima adalet temeli üzerine kurulu olduğunu, ancak bir buçuk yıl süresince Kudüs'te yaşanan olayların neticesi olarak Şubat 2001'den sonra Türkiye'nin olumlu katkısını geçmişte olduğu gibi ortaya koyabilme imkanı kalmadığını, öyle ki yaşanan son şiddet, terör

ve işgal olaylarının Orta Doğu'yu ciddi bir bunalımın içine sürüklediğini, bu çerçevede Türkiye'nin BM Güvenlik Konseyince alınan ve İsrail birliklerini Ramallah dahil Filistin kentlerinden çekilmeye davet eden kararını desteklediğini ve derhal uygulanmasını istediğini, ABD'nin bölgenin istikrarı için her iki tarafa da eşit uzaklık sergileyecek şekilde harekete geçmesi gerektiğini, Türkiye'nin Madrid ve Oslo süreci gibi yeni bir sürecin başlatılması doğrultusunda uluslararası temaslar gerçekleştirdiğini, bölgede şiddetin azaltılması ile barışa yönelik görüşmelere başlanılmasının bir arada ve eş zamanlı olarak gerçekleştirilmesinin, olumlu sonuca ulaşmak adına bir anlam ifade edecektir.

2002 yılında İsrail'in Filistin kentlerini işgalinin ardından dönemin başbakanı Bülent Ecevit tarafından Cenin şehrinde İsrail tarafından gerçekleştirilen zulüm 'soykırım' olarak nitelendirilmiş, takiben 2004 yılında da Hamas'ın önde gelen liderlerinden Şeyh Ahmad Yassin'in Rafah mülteci kampında İsrail tarafından suikaste uğraması ve beraberinde birçok sivilin yaralanmasının ardından, İsrail'in söz konusu saldırısı dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından 'Devlet terörü' olarak nitelendirilmiştir (Aras, 2009: 4-5). Türkiye'nin Filistin ve İsrail'e karşı sergilediği tutum birçok yazara göre Türkiye'de Adalet ve Kalkınma Partisinin (AKP) iktidara gelmesiyle bir üst seviyeye taşınmıştır. Arbell tarafından Ortadoğu Politikasının Merkezi'nde yapılan değerlendirmede Türkiye'nin İsrail'e karşı duruşundaki değişimin, AKP'nin Türk Hükümet Sistemi içinde edindiği güçlü pozisyonundan kaynaklandığı vurgulanmıştır (Arbell, 2014: 18). Zira kendini muhafazakar ve demokrat olarak tanımlayan AKP Müslümanlık vurgusu ile çoğu seçmeninde oy almıştır (Suveren, 2014: 24).

Eski milletvekili ve Bakan Vehbi Dinçerler başkanlığında Filistin Ekonomik ve Sosyal İşbirliği ve Koordinasyon ofisi oluşturulmuş böylece siyasi yakınlık ekonomik ilişkilerin de gelişmesine katkı sağlamıştır. Bu ofis daha sonra Batı Şeria faaliyetlerini yürütmek adına Filistin-Ramallah Program Koordinasyon Ofisi adıyla TİKA'ya ³⁷bağlanmış ve halen bölge halkının sosyal ve ekonomik kalkınmasına

³⁷ 1992 yılında kurulan Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı ya da kısaca TİKA, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlığı'na bağlı olarak yurt dışı ofisleri aracılığıyla Türkiye'nin dış yardımlarını organize etmektedir (Vikipedi, 2017)

katkı sağlayarak ortak tarihi ve kültürel mirasın korunmasına hizmet edecek kalkınma ve işbirliği projeleriyle çalışmalarını sürdürmektedir.

2005 yılında Türkiye, İsrail ve Filistin arasında arabululuculuk yapma önerisini dile getirmiş ancak bu öneri dönemin İsrail Başbakanı Arel Şaron tarafından reddedilmiştir. İsrail'in Gazze'den çekilmesinin ardından Başbakan Erdoğan tarafından Filistin'e ekonomik alanda destekte bulunulacağını ifade edilmiştir. Aynı yıl Filistin Hamas'ın ³⁸yerel seçimlerden galip olarak ayrılmasını müteakip Türkiye, Hamas'la diplomatik ilişkiler kurarak, uluslararası toplumu Filistin'deki demokratik seçim sonuçlarına saygı göstermeye davet etmiştir. Ayrıca Filistin Yönetimi'ne karşı alınacak ekonomik yaptırım kararlarının uluslararası demokratik ilkelerle uyuşmayacağını altı çizilerek sürgünde bulunan Hamas'ın eski lideri Halid Maşal Türkiye'ye davet edilmiştir (Aras, 2009: 5-9).

Dönemin Cumhurbaşkanı Abdullah Gül de Filistin'deki topraklara ait tapu belgeleri halen Türkiye'deyken Filistin Sorunu'na Türkiye'nin seyirci kalmasının mümkün olmadığına değinirken AB nezdinde diplomatik girişimlerde bulunarak Hamas Yönetimi altındaki Filistin'e ekonomik yardım yapılmasını sağlamıştır. Yine Gül döneminde Hamas ile El-Fetih partileri arasındaki çatışmanın durdurulması konusunda da Türkiye arabulucu rolünü üstlenmiştir (Aras, 2009: 6-9).

Dönemin İsrail Başbakanı Ehud Olmert'in Ankara ziyaretini gerçekleştirdiği ve ziyareti esnasında Gazze'de herhangi bir insanlık trajedisi yaşanmayacağını söylemesinin üzerinden daha birkaç gün geçmeden, 27 Aralık 2008'de Gazze'ye yönelik İsrail tarafından başlatılan askeri harekâta 400'ü çocuk olmak üzere 1400'den fazla Filistinli'nin hayatını kaybetmesiyle, dönemin Başbakanı, İsrail'in Gazze saldırısının insanlığa karşı işlenen bir suç olduğunu, Filistin ve Gazze halkının Türk halkının kardeşi olduğunu, bununla birlikte İsrail Başbakanı'nın sözlerine gönderme yaparak, bu hareketin doğrudan Türkiye'ye yönelik bir saygısızlık niteliği taşıdığının altını çizmiştir. Hemen sonrasında bölgedeki İsrail zulmüne karşı Orta

38 Hamas, Filistin Ulusal Yönetimi'nde seçimle belirlenmiş Filistin Parlamentosunda çoğunluğu elinde tutan Filistinli paramiliter örgüt ve siyasi parti (Vikipedi, 2005).

Doğu ülkelerine yönelik ziyaretler gerçekleştirerek, bu ziyaretleri süresince, ABD'nin, AB'nin ve BM'nin Gürcistan'da meydana gelen saldırılarda gösterdiği hassasiyeti Gazze'de göstermediğine dikkat çekmiştir. Gazze'nin bir açık hava hapisanesine dönüştüğünü belirterek uluslararası toplumun Gürcistan'da olduğu gibi harekete geçmesi gerektiği çağrısında bulunmuştur. Türkiye bu dönemde Gazze halkına ulaştırdıkları yardımlarla finansal yardım ve destek sağlamıştır (Aras, 2009: 6-9).

Diğer yandan, Türkiye çapında gerek Devlet yetkilileri ve gerekse yardım kuruluşları ile halk Gazze halkına destek olabilmek için seferber olmuş, ülke çapında geniş katılımlı protestolar düzenlenmiş, Gazze'de yaralanan Filistinliler'in tedavi amacıyla İsrail'e getirilmesi planlanmış, dönemin Dışişleri Bakanı Gazze ziyaretine izin verilmemesi nedeniyle İsrail ziyaretini iptal ederek kararını boykot etmiştir. Milli Güvenlik Kurulu toplantısı kararlarında İsrail saldırıları nedeniyle Gazze'de yaşanan olaylardan ve kayıplardan duyulan derin kaygı ifade edilerek, İsrail'e askeri operasyonlarını bir an önce durdurması ve insani yardım malzemelerinin ulaştırılabilmesi için Gazze etrafındaki ablukanın kaldırılması çağrısında bulunulmuştur (Mast & El-Zabri, 2015: 12-13; Bölme, 2009: 24; Aras, 2009: 3, 8; Barkey, 2011: 7).

Türk Hükümeti'nin Filistin halkına olan desteği, 2008 yılında İsrail'in düzenlediği Gazze saldırısı sonrasında da artarak sürmüş, 2009 yılı başında Dünya Ekonomik Forumu'nun Davos Zirvesi'nde Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı tarafından, dönemin İsrail Cumhurbaşkanı Şimon Perez'le karşı karşıya geldiği tartışmalar dünyada ses getirmiştir. Mayıs 2010 yılının sonunda Gazze'ye insani yardım malzemesi götüren uluslararası gemi grubunda yer alan Türk bayraklı Mavi Marmara Gemisi'ne İsrail tarafından uluslararası sularda düzenlenen baskın neticesinde dokuz Türk vatandaşının İsrail askerleri tarafından öldürülmesi Türkiye-İsrail arasındaki ilişkileri iyice gerginleştirmiş, Türk tarafı İsrail saldırısını korsanlık ve katliam olarak niteleyerek, BM Güvenlik Konseyini İsrail'e karşı bir karar almaya çağırarak, BM Güvenlik Konseyi Kararı ABD'nin karşı girişimleri ile zayıflatılmıştır. Bu olaya müteakip, Türkiye Tel Aviv Büyükelçisi'ni geri çağırarak İsrail'in Ankara

Büyükelçisi'ni ülkesinden çıkarmış, iki ülke arasındaki askeri ilişkiler dondurulmuştur (Arbell, 2014: 13-17; Ertekin, 2012: 21).

TC. Cumhurbaşkanı'nın Şubat 2017'de Uluslararası Barış Enstitüsü'nce Manama/Bahreyn'de düzenlenen konferansta yaptığı konuşmada İsrail işgali altında bulunan Filistin'in uzun yıllardan beri vicdanlarda derin bir yara oluşturduğu ve bu durumun kabul edilemez olduğu ifade etmiştir. Türkiye'nin tüm imkânlarını kullanarak Filistinlilerin yanında yer almaya devam edeceğini ve desteğini sürdüreceğini, Kudüs'ün Müslümanların ilk kiblesi olduğunu, bu açıdan Kudüs'ün Müslümanlara yönelik saldırıların yaşandığı bir alan olamayacağına da değinmiştir (maannews, 2018).

7 Aralık 2017 tarihinde ise ABD Başkanı Donald Trump'ın Kudüs'ü İsrail'in Başkenti olarak tanıma kararına karşılık olarak Türkiye Cumhuriyeti 'karşı' bir tutum sergilenmiştir. Dönemin Cumhurbaşkanı olan Erdoğan ve dönemin Başbakanı Kudüs meselesinin bölge barışı için kırmızı çizgi niteliği taşıdığını ifade ederek Türkiye'nin haklı davalarında her zaman Filistinlilerin yanında olacağını vurgulamışlardır. Erdoğan'ın çağrısı ile İslam İşbirliği Teşkilatı³⁹ 13 Aralık 2017'de İstanbul'da olağanüstü toplanmış ve zirvenin Sonuç Bildirgesi'nde ABD'nin Kararı kınanarak Filistin halkı ile dayanışma ve işbirliği içinde bulunulduğu kaydedilmiştir. Son olarak yaşanan gelişmeler kapsamında, 19 Temmuz 2018'de İsrail Meclisi'nin kabul ettiği ve İsrail'in tüm dünyadaki Yahudilerin ana vatanı olduğunu ifade eden 'Yahudi Ulus Devleti' kanuna karşı Türkiye yaptığı açıklamada, Filistinlilerin bu topraklar üzerindeki tarihi varlığı ve haklarını görmezden gelen söz konusu karar en sert biçimde kınanarak, tüm devletler bu karara karşı tepki gösterilmeye davet edilmiştir (euronews, 2018).

Tarih araştırmacısı Abuzaiter Filistin topraklarının 400 yıl boyunca Osmanlı Devleti idaresi altında huzur içinde bulunduğuna atıf yaparak, bu tarihsel ve kültürel

³⁹ İslam İşbirliği Teşkilatı ya da kısaca İİT, Eylül 1969 tarihinde Fas'ın başkenti Rabat'ta toplanıp İslam ülkelerini çatısı altında toplamak üzere kurulan 57 üyeye sahip, uluslararası hukuk tüzel kişiliğini haiz bir uluslararası teşkilattır. 38. (Vikipedi, 2017).

bağların Türkiye ve Filistin'i doğal olarak birbirine yakınlaştırdığını, hem İslam alemi hem de diğer dinler için kutsal bir mekan olan ve Filistin topraklarında bulunan Mescid-i Aksa'nın Türk halkı nezdinde özel bir yeri olduğunu, Türk halkının Filistin'de yaşanan zulme karşı her zaman sağduyulu ve toplumsal olarak Filistin'e destek veren bir yaklaşım sergilediğini, özellikle son yıllarda daha büyük bir yakınlaşma ve gelişim içine giren ilişkiler kapsamında Filistin halkına ve Hükümetine en büyük desteğin Türk Hükümetinden geldiğini kaydetmiştir. Mayıs 1994'te Yaser Arafat'ın özel talimatıyla kurulan Filistin Polis Teşkilatına en büyük desteğin de Türkiye tarafından verildiğini kaydetmiştir. Türk Emniyet Genel Müdürlüğü ile Başbakanlığa bağlı Türki İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığınca (TİKA) Filistin polis gücünün oluşturularak geliştirilmesi için yoğun çaba sarfettiği, 23 Haziran 2008 tarihinde Berlin'de gerçekleştirilen uluslararası konferans sonrasında Türkiye tarafından Filistin Polisinin eğitimi ve iç güvenlik sisteminin oluşturularak emniyet teşkilatının kurumsallaştırılması amacıyla 2008-2010 yılları arasında 150 milyon Dolar yardımda bulunulduğu, Filistin Emniyet Teşkilatının Türk Emniyet Teşkilatını kendisine model aldığı şeklindeki açıklamaları, önemli olduğunu yazmıştır (Abuzaiter, 2011: 5, 33, 81-82, 101-102).

Şenocak ise Türkiye'nin Filistin'e yakın duruşunu günden güne artarken İsrail'i karşısına aldığı ifade etmiştir. Türkiye'nin Orta Doğu'da Filistin sorununa yönelik süreçlerin bir parçası olduğunu bu kapsamda bilhassa 1980'li yılların sonundan itibaren bölgede kalıcı barışın tesisi amacıyla uzlaşmacı ve arabulucu rolü üstlenmesiyle konuya doğrudan müdahil olduğu, ancak 2000'li yılların başından itibaren Filistin sorununa yönelik izlediği aktif dış politikanın Türkiye ve İsrail'i çatışma noktasına getirdiğini kaydetmiştir (Şenocak, 2016: iii).

Türk Halkının Filistin ve Filistin Sorunu konusundaki yaklaşımı ve algısı ise gönümöze kadar etraflica araştırılmamıştır. Ancak yine de bu konuda münferit çalışmalar yapılmıştır. Örneğin; 2000 yılında Türk halkına yapılan kamuoyu yoklamasında katılımcıların %71'inin Filistin meselesini yakından takip ettikleri ve %60'nın ise Türkiye'nin Filistin halkı adına daha aktif çaba göstermesi gerektiğini yönünde neticeler elde edilmiştir (Aras, 2009: 7). Aynı yıl Kasım ayında yapılan bir başka kamuoyu yoklamasında, Türk halkının %41'inin Kudüs'ün Filistin

yönetiminde olması gerektiğini düşündüğü, %29'unun Kudüs'ün özerk bir statüde olmasının daha iyi olacağını değerlendirdiği, buna karşılık %2'sinin de Kudüs'ün İsrail yönetimi altında olmasını istediği sonucuna ulaşılmıştır (Abumayyaleh, 2018: 42). Diğer yandan, 2002 yılında İsrail tarafından Filistin şehirlerine yönelik düzenlenen saldırı sonrasında, Türkiye çapında İsrail karşıtı düzenlenen siyasi partilerden sivil toplum kuruluşlarına ve öğrenci birliklerine kadar uzanan geniş protestolar Türk hakkının büyük bir çoğunluğunun Filistin'e desteğini göstermektedir (Aras, 2009: 7; Abumayyaleh, 2018: 42).

2.4. Filistin Sineması

Odabaş Filistin Sineması'nı, 'Kurtuluş' mücadelesini yansıtan filmler; Filistin kamplarında Filistin halkının görüntülerini içeren belgeseller ve son olarak Filistin dışında yapılmış olan filmler olarak üç gruba ayırmaktadır. Özgürlük savaşı veren bir halkın sinemada temsil edilmesiyle Üçüncü Sinema özelliğini taşıyan Filistin Sineması'nın bu bağlamda aynı zamanda bir alternatif sinema yaklaşımı olarak kabul edilmesi yanlış olmayacaktır (Biryıldız ve Erus, 2007: 435) Joseph Massad'a göre Filistin Sineması, kendi filmlerini uluslararası alanlarda direniş silahı olarak yaygınlaştırma aracına dönüştürmek istemekte ve Siyonist gücün kalesinde küçük delikler açmayı hedeflemektedir (Dabaşı, 2009: 30).

Gillo Pontecorvo'nun *Cezayir Savaşı* (*La Battaglia di Algeria*, 1965) ve *İsyan* (*Queimada*, 1969) filmleri bu filmlere örnek gösterilebilir (Odabaş, 2013: 14-15). Dünya sinemasında Sovyet işçi birliği, İtalyan Yeni Gerçekçiliği, Fransız Yeni Dalgası ya da Alman Yeni Sineması gibi köklü akımlar, önemli bir siyasal altüst oluşun ve ulusal travmanın hemen akabinde ortaya çıkmıştır. Filistin'in esas travması olan 'Nakba'⁴⁰ sonrasında da Filistin Sineması'nın ortaya çıktığını söylemek doğru olacaktır (Dabaşı, 2009: xxii). Dabaşı' nin aktarımıyla Edward Said'e göre Filistin Sineması Nakba'dan sonra 1948'i izleyen yıllardaki varlığına görsel bir alternatif, görsel bir ifade ediş sağlarken ayrıca bir karşı söylem ve bir karşı kimlik oluşturmaya çalışarak, Filistinlilere dayatılan terörist kimliğine ve şiddete meyilli halk etiketine

⁴⁰Nakba; detaylı bilgi için bkz. ikinci bölüm sayfa 45.

karşı alternatif yaratma çabasındadır. Filistin Sineması, Filistinlilerin bir yandan görünmezliğe ya da yokmuş gibi davranılmasına karşı varlıklarını göstermenin bir yandan da terörizm ve şiddetle ilişkilendirilen bir görsel kimliği temsil eden maskeli Arap ve taş atan Filistinli imgesine karşı koymanın yolunu sunmaktadır. Dabaşı'nın aktarımıyla Joseph Massad'a göre Filistin Sineması bastırılmış öfkenin değişime uğrayarak estetikleştirilmiş bir şiddete dönüştüğü ve Filistinli devrimcilerin Siyonist işgalcilere karşı Filistin direnişlerini kültürel ifade etme biçimidir. Filistin Sineması, karşı söylemciliği, devrimciliği, toplumsal ve siyasi mücadelenin sineması olması nedeniyle Üçüncü Dünya Sineması olarak kabul edilmektedir (Dabaşı, 2009: xiv, 14).

2.4.1. Filistin Sinemasının İlk Yılları

Filistin Sinemasının ilk örneklerinden biri, 1935 yılında, yönetmen İbrahim Hasan Sarhan tarafından çekilmiş, Kral Abd-ül Aziz' bin Abd-ül Rahman bin Faysal el-Suud'un Kudüs ve Yafa ziyaretlerini ve yolculuğunu içeren belgeseldir (Dabaşı, 2009: xx). Bu yirmi dakikalık 50 dinarlık bir kamerayla çekilen belgeseli (Biryıldız ve Erus, 2007: 425) aynı yönetmenin *Dreams Come True* adlı filmi ve Ahmet Hilmi Paşa hakkındaki belgeseli takip etmiştir. Aynı zamanda filmlerin çekildiği yıllar İngiliz Mandası altındaki Filistin'de mücadelenin henüz başlamadığı ve Filistin Sineması'nın sansürlü olduğu dönemlerdir (Oylum ve Sivaslıoğlu, 2011: 78).

1964'te Filistin Kurtuluş Örgütü'nün⁴¹ kurulması ve 1967 Arap-İsrail savaşlarının başlamasıyla Filistin ve Filistin'deki hayatın her yönünü devrimcileştirmenin yollarını arayan görkemli bir dönem başlamıştır (Dabaşı, 2009:18). Joseph Massad'a göre 1960'ların sonlarında Filistin gerillalarını Hollywood Westernlerinden esinlenmiş ikinci sınıf macera filmlerindeki gibi gösteren Suriye ve Lübnan filmleri yaygındır ve bu filmler daha duygusal hikâyelerdir (Dabaşı, 2009: 16).

41 Filistin Kurtuluş Örgütü: Bağımsız bir Filistin Devleti kurmak amacıyla 1964'te oluşturuldu. FKÖ'nün kuruluşu Arap Birliği'nin Kahire'deki bir toplantısında ilan edildi. Örgütün amacı, silahlı mücadele yoluyla Filistin'in kurtuluşu olarak açıklanmıştır.

2.4.2. Filistin Sinemasında Direniş ve Devrimci Filmler Dönemi

Odabaş'a göre Filistin Sineması'nın asıl kurucusu Qesim Hawal olarak kabul edilmektedir ve Hawal'ın ilk uzun metrajlı Filistin filmi *Yafa'ya Dönüş (Le Retour a Jaffa)* 1970'lerde çekilmiştir. Aynı yılda Ürdün'de yaşanan Kara Eylül katliamlarını belgeleyen yönetmen Mustafa Abu Ali'nin *Ruhla ve Kanla (Bi Al ruh bi Al dam)* adlı filmi çekilmiştir (Biryıldız ve Erus, 2007:424- 427). Joseph Massad'a göre geniş bir teknisyen ve sanatsal danışman grubu tarafından ortaya konulan bu belgesel devrimci mücadelenin önemli belgesellerindendir (Dabaşı, 2009: 19). Filistinli yönetmenlerin bu yönde film yapmalarındaki en büyük çıkış noktası İkinci Dünya Savaşı sonrasında yapılmaya başlayan Siyonizm içeren Hollywood filmleri olmuştur. O dönemlerde ortaya çıkan Yahudi asıllı yönetmen ya da yapım şirketlerinin ürettiği Siyonist işgalciliği haklı gösteren, Yahudilerin ezilen, öldürülen bir halk olduğunu ima eden ve Filistin topraklarının onların hakkı olduğu yönünde algı oluşturan filmler yapılmıştır. Hollywood yapımı Otto Preminger'ın yönettiği *Eksodus (Exodus, 1960)* filmi bu filmlere örnek verilebilir. Filmde, 1947 Yahudi soykırımından kurtulmayı başaran 611 Yahudinin Exodus isimli bir gemiyle Filistin'e giderek orada Bağımsız İsrail Devleti kurma süreci anlatılmaktadır. Filmde Filistin sıcak, susuz ve vahşi bir doğaya sahip olarak tasvir edilmiştir ve oraya gemiyle gelen Yahudiler ezilen, öldürülen, çalışmaktan sıkılmayan bir halktır. Filmde ayrıca Yahudilerin yaşadıkları Nazi soykırımının ve zulümlerin aslında tanrının onları sinaması, sabır ve çalışmalarının sonunda da Filistin topraklarının onlara lutuf olarak verildiği ve böylece Bağımsız bir İsrail Devleti'nin onların hakkı olduğu algısı yaratılmaya çalışılmıştır. O yıllarda çekilen birçok Siyonist temalı film de bu filmlerden farklı değildir. Filmlerin çoğunda İsrail, Araplarla bağımsızlık için savaşıyor temiz yüzlü, iyi insanlar olarak gösterilirken, savaştıkları Filistinli halklar terörist olarak imgelelendirilmiştir. Herman'ın aktarımıyla Geoffrey Stokes'un "Filistinli mangalara 'terörist' denirken, İsrail'in mangalarına 'komandolar' denmesinin bir nedeni mi var? Gerçekten, giydikleri hoş uniformalar yüzünden mi bu?" sözleri, terörist algısının Filistinliler için oluşturulmaya çalışıldığını ifade etmektedir (Herman, 2004: 114).

Bu sebeple 1970'lerin Filistin filmlerinin ayırt edici özelliği bu algıyı yıkmak ve kendi mücadelelerini anlatarak siyaseti teşvik etme ve eleştirme amacını yürütmektedir. Filistin ve Filistinlilerin tarihini, bugünü ve geleceğini dair bir anlatı ortaya koymaktır. Bu yüzden, bir istisna dışında hepsi belgesel içerikli filmlerdir. Bu istisna, Filistin Halk Kurtuluş Cephesi⁴²'nin yardımıyla Irak'lı yönetmen Kasım Heval tarafından çekilmiş film olan 1982 tarihli *Hayfa'ya Dönüş (Return to Haifa)* filmidir. 1980 yıllarda Filistin Çağdaş Filistin Sineması'nın kurucusu olarak kabul edilen yönetmen Michel Khleifi 1960 yılında işgal altındaki Filistin topraklarından ayrılarak Belçika'ya yerleşmiş ve *Celile'nin Düğünü (Wedding in the Gelile, 1987)* filmini çekmiştir. Yetenekli ve yenilikçi bir sinemacı olan Khleifi Avrupa'dan temin ettiği fonlarla, 1970'lerin filmlerine kıyasla üslup ve amaç bakımından hayli farklılık taşıyan filmlere imza atmıştır. Filistin'deki hayatı, toplumsal olan ile siyasal olanı, cinsel olan ile estetik olanı, İsrail'in Filistin topraklarını gasp etmesini ve Filistinlilerin hayatlarını beyaz perdeye taşımıştır. Khleifi'nin belgesel ve filmleri, Filistin Ulusal Kurtuluş hareketinin evrensel dokusunu yansıtmayı hedeflemiştir (Dabaşı, 2009: xxx- 22).

Joseph Massad'a göre farklı yönetmenlerin giriştikleri yenilikçi deneysel üsluplar, aynı zamanda Filistin Yönetimi'nin idaresinde, iddia edilen İsrail işgaline dair yeni bakışın doğasını da göstermektedir. İsrail, Batı Şeria ve Gazze'de ortaya çıkan Filistinli yönetmenler dışında diasporalardan⁴³ çıkan yönetmenler de filmler çekmiştir. Bir başka Filistinli yönetmen Kays el- Zubeydi'nin *Filistin, Bir Halkın Sicili 1984 (Palestine: A People's Record, 1984)* adlı belgeseli de bu dönem ön plana çıkan başka bir yapıttır. Filistin'in eski tarihli arşiv belgelerini kayda geçiren belgesel bir filmidir. Bir diğer bir yönetmen Muhammed Bekri'dir. Bekri, *Cenin, Cenin (2002)* isimli filminde Cenin mülteci kampında yönetmene refaket eden ve haksız bir propagandaya karşı, sesini çıkaracak bir dil icat etmeye mecbur olan sağır ve dilsiz bir Filistinliyi anlatır. Bu sağır ve dilsiz adam Filistin'in kendisidir. Rashid Maşaravi

42 Filistin Halk Kurtuluş Cephesi (FHKC) 11 Aralık 1967 tarihinde kurulan Marksist-Leninist, Filistin siyasi ve askeri partisi. Milliyetçi Arap Hareketi (MAH), Filistin Kurtuluş Cephesi ve bazı diğer direniş örgütlerinin birleşmesiyle kurulmuştur

43 TDK'ya göre 'diaspora', herhangi bir ulusun yurdundan ayrılmış kolu anlamına gelmektedir. Filistin halkının Filistin dışında yaşayan vatandaşlarını ifade etmektedir (Sempozyum, 2009).

Hayfa (Haifa, 1995) isimli filmde Filistin şehri Hayfa'nın filmin başkarakteri olarak Hayfa isimli bir genç ile imgelendirilip işgal sonrasında sömürgeciliğin tahribatının bu imgeyle nasıl temsil edildiği, harap edilmiş, tüketilmiş bir beden ve içi boşaltılmış bakışla mülksüzleştirilmiş Filistinlilerin, Filistin tarihi ve Coğrafyasının haritasını gözler önüne sermiştir.

Öte yandan *Yokoluş Güncesi (1996)* ve *Kutsal Direniş (2002)* filmlerinde filmin yönetmeni Elia Süleyman'ın kendi sinema dilini oluştururken öncü Avrupalı yönetmenlerin etkisi her bakımdan görülmektedir. Filmlerinin özgünlüğü uluslararası düzeyde beğeni toplamıştır. Nada El- Yaser ise *Dört Filistin Şarkısı (Four Songs for Palestine, 2001)* isimli kısa filmde bir Filistinli kadının günlük işlerini Filistin bayrağının renkleri olan siyah, beyaz, kırmızı ve yeşil renklerini fon olarak kullanarak belki de sözcüklerin açıklamakta yetersiz kaldığı olguları görüntülerle tanımlayan bir sinema dili kullanmıştır (Dabaşı, 2009: xxix, 24-26).

Filistinli yönetmenlerin Filistin hakkında yaptıkları filmlerin yanı sıra İsrailli yönetmenler de Filistin hakkında bazı filmler yapmışlardır. Örnek olarak İsrailli yönetmen Amos Gitai'nin *Ana Arabia (Ben Arabım, 2013)* adlı filmi Nazi Kampından kaçarak Filistin'de Müslüman bir erkek ile evlenen bir kadının bir gazeteci gözünden hikayesi anlatılmaktadır. *81 dakikalık film, İsrail'deki BatmYam ve Yafa sınırındaki bir bölgede Müslüman olan bu kadını, ailesini ve komşularının hikayesini beyaz perdeye yansıtmıştır. Bölgede yaşanan çatışmaları, Yahu ve Müslüman iki insanın yan yana var olabileceğini göstermeye hedeflemektedir. Film sabit bir kamerayla çekilmiştir. Yönetmenin diğer bir filmi West Of The Jordan River (Şeria Nehri'nin Batısı, 2017)'da nefret diliyle konuşan Filistinli ve İsraillilerden, bölgedeki siyasi ve hukuk düzenini korkusuzca eleştiren İsrailli askerlere, yakınlarını bölgedeki çatışmalarda kaybeden İsrailli ve Filistinlilerin birlikte çalıştıkları bir derneğin üyeleriyle yaptığı söyleşiler yer almaktadır (euronews, 2014; iksv, 2018).*

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARININ KAMUOYU OLUŞTURMAYA ETKİSİ, KAMUOYU VE SİNEMA İLİŞKİSİ

Latince’de publicus (kamu) ve opinion (oy) terimlerinin birleştirilmesiyle İngilizce karşılığı olarak “public opinion” ifadesiyle tabir edilen kamuoyu terimi, ilk dönemlerde “efkâr-ı umumiye”, “halk efkârı” ve “amme efkârı” gibi terimler ile dilimize girmiştir (Atabek, 2002: 223).

Kamuoyu kelimesinin sıklıkla 18. yy.da kamusal hareketliliğin başlamasıyla kullanılmış olduğu bilinse de aslında daha öncelerde 1588’de Montaigne, Fransızca olarak “l’opinion publique” ifadesiyle kamuoyundan bahsetmiştir. İngilizcede ise kamuoyu hakkında ilk düşüncelerini ifade eden Jeremy Bentham’dır. Daha sonralarında sosyologların ve siyaset bilimcilerin terim üstüne araştırmaları dikkat çekmektedir. Sir William Temple ise yine İngiltere’de kamuoyu için “public opinion” (kamuoyu) yerine “Vulgar opinion (halkoyu)” ifadelerini tercih etmiştir. Siyasal alanda ise kamuoyu ilk defa Fransız ihtilalinden önce Jean Jaques Rousseau tarafından ortaya koyulmuştur (Bektaş, 2002: 19).

Habermas, kamuoyunu özgür ülkelerin toplumlarında varolan 'genel görüş' şeklinde ifade etmiştir (Habermas 1989: 94). Siyaset bilimcisi V.O. Key (1967) kamuoyunu, "yönetimlerin dikkate değer derecede öngörülü buldukları özel kişilerin kanıları" olarak tanımlamıştır (Milburn, 1998: 39).

18. yy.dan bu yana kamuoyu, Rousseau, Tocqueville, Bentham, Lord Acton, Bryce ve diğerleri gibi çeşitli öncü siyaset kuramcıları tarafından siyasi bir güç olarak kabul edilmiştir; ancak üzerine anketler yapılarak kamuoyu niceliğinin ölçülmesi 20. yy.ın başında başlamıştır. 1950’li yıllara gelindiğinde, kamuoyu araştırmalarının akademik araştırmalar yoluyla incelenmesi ve ölçülmesi kurumsallaşmıştır (Oberschall, 2008:83).

Ancak bu nitelemeler, günümüzde bu kavrama atfedilen anlamlardan oldukça uzaktır. 19.yüzyılın sonlarında modern devlet ve kitle demokrasisine dayalı olan

rejimler ve temel ilke olarak halk egemenliği fikrinin benimsenmeye başlanmasıyla halkın kanaati, düşünceleri de önem kazanmış olup, oy kavramı bugünkü anlamı olan görüş tarzları ve tutumların karşılığı olarak kullanılmaya başlanmıştır (Bektaş, 2002: 49).

3.1. Kamuoyunun Tanımı

Kamuoyu terimi kapsamında bulunan “kamu” sözcüğü kısaca grup ve “oy” kelimesi de kısaca kanaat manasını taşımaktadır (Bektaş, 1996:41-68). Toplumun farklı kesimlerinin birbirinden ayrı yargı ve tutumlarla ilgilendiği düşünülürse, kamuoyunun yalnızca toplumdaki çoğunluğun düşüncesi olduğunu ifade etmek gerçek olmayacaktır. Kamuoyu, çoğunluk ve azınlık yargılarının karşılıklı etkileşimin neticesidir (Vural, 1999: 1).

Türk Dil Kurumu Sözlüğü’nde ise kamuoyu, “bir konuyla ilgili halkın genel düşüncesi, halk oyu” şeklinde tanımlanmaktadır (Sempozyum, 2009).

İletişim sözlüğünde kamuoyu, “halkı ilgilendiren konulara ilişkin kanıların toplamı; genel kamunun üyelerinin siyasi konular ya da güncel olaylar hakkındaki tutumlarının anlatımları” şeklinde açıklanmaktadır (Mutlu, 1993: 117).

Kamuoyu kavramını “siyasi, iktisadi, sosyal veya eğitim alanları ile ilgili herhangi bir konu, olgu, olay ve tartışmalı meselelere dair belirli bir kesimin, topluluğun ve halkın sahip olduğu veya benimsediği fikir ve düşünceler bütünüdür” şeklinde açıklayabiliriz. Bu kamuoyu düşünce yapılarının kendi içinde yerel, bölgesel ve uluslararası biçimlerde yer alabilir. Kamuoyu genel itibari ile bir topluluğun sahip olduğu düşünceler bütününe kapsamaktadır. Kamuoyunun toplumsal meseleler hakkında belirli bir gücü ve etki alanı bulunmaktadır. Birçok araştırmacıya göre kamuoyu için dört faktör önem teşkil etmektedir ve bu faktörler şu şekilde sıralanabilmektedir (Zareian, 2012: 14):

- İnsanları cezbeden bir konu olmalıdır.
- Ortak ilgi alanlarına sahip bazı insanlar olmalıdır. Böylece konu kendi çıkarlarıyla bağlantılı olacaktır.

- Konuyu insanlar arasında yaymak için bazı eylemler gerçekleştirilmelidir: böylece ortak bir anlayış geliştirilmektedir.
- Bu anlayış doğrudan veya dolaylı olarak etkisini göstermelidir.

Kısaca kamuoyu, belli bir dönemde, tartışmalı bir konuda bu konu ile ilgili şahıslar grubuna veya gruplarına egemen olan düşüncelerdir; bunun aynı zamanda kanaat olduğunu da söylemek doğru olacaktır (Kapani, 1983: 115). Fakat kamuoyu hususunda araştırmalar yapanların ortak kanaati kamuoyu ifadesinin tek ve açık bir açıklamasının mümkün olmadığı şeklindedir (Mutlu, 1993: 117).

Demokrasinin yapıtaşlarını oluşturan kamuoyu, vatandaşların kendi tercihlerini en iyi şekilde temsil ettiklerini düşündüğü politikacıları seçebilmelerinde de etkilidir. Bu siyasi otoritelerin kamuoyunun arzulan sonuçlarını teşvik eden politikalar uyguladıkları düşünülmektedir. Halk ile elitler arasındaki en temel ve en doğrudan bağlantı, seçmenlerin hangi politikaları yürütmek istediğini gösterdikleri seçimlerdir. Seçimlere ek olarak son zamanlarda devlet daireleri ve siyasi partiler tarafından yapılan anketlerin kullanımında da belirgin bir artış olmuştur. Bu yöntemlerle kamuoyunun nabzı tutulabilmektedir.

Politikacıların tarih boyunca kamuoyunun fikirlerini farkında olma potansiyeli hiç bu kadar artmamıştır. Önemli olan şu ki bu farkındalığın siyasi kararlara dönüştürölüp dönüştürölmemesidir. Bu nedenle, kamuoyunu incelerken halkla siyasetçiler arasındaki ilişkinin farkında olmak önemlidir. Demokratik süreçte, elbette siyasetçiler ile halk arasında önemli bir bağlantı bulunmaktadır, ancak demokrasi ve adalete ilişkin konulara odaklanırken, siyasetçilerin kamuoyu ile ilişkisi sorgulanmalıdır.

Kamuoyunun bilgi, tutarlılık ve istikrarsızlığı üzerine tartışmalara rağmen (Converse vd., 1965), çeşitli çalışmalar kamuoyuyla hükümet tarafından uygulanan politikalar arasında önemli deneysel bir ilişki olduğunu ve bunun sonucu olarak kamuoyunun mevcut politikalardan etkilendiğini söylemek doğru olacaktır. (Erikson, Wright & McIver, 1993).

3.2. Kamuoyunun Unsurları

Kamuoyu kamu ve oy unsurlarından oluştuğu için bu kavramı kamu ve oy olarak iki başlık altında inceleyemek faydalı olacaktır.

3.2.1. Kamu Unsuru

Kamu yani “public” Meriam-Webster sözlüğüne göre şu anlamlara gelmektedir:

Tablo 3.1: Kamu Kavramının Tanımları

S.No.	Tanım
1	Genel görünüme maruz kalan, açık
	Tanınmış, bilinen
	Algılanabilir, materyal
2	Bir ulusun veya devlet kamu hukukunun tüm halkını veya alanını ilgilendiren veya bunlarla ilgili olan
	Bir hükümetten veya onunla ilgili
	Topluluk ya da ulusun hizmetinde bulunma, bu hizmetlerle ilgili olma
3	Genel olarak insanlarla ilgili ya da bunlara ilişkin: evrensel
	Genel, popüler
4	Özel işlerden ziyade iş dünyası ya da topluluk çıkarları ile ilgili ya da bunlara ilişkin: sosyal
5	Genel veya ulusal refaha adanmış: insancıl
6	Topluluğun tüm üyeleri tarafından erişilebilir veya paylaşılabılır olan
	Açık pazarda serbestçe işlem gören hisselerde aktifleşen
7	Kamu fonları ve reklamlardan elde edilen gelir değil, özel katkılarla desteklenen

Kaynak: (Gerrymander, 2003).

Sözlük anlamı açısından “kamu” kelimesi umumi; herkese ait, yani hususi olmayan aleni; halk, amme kelimelerinin üçünü de kapsamaktadır. Günümüze kadar tarihsel, ekonomik ve sosyolojik değişimler karşısında “kamu” kelimesi de anlam değiştirmiş ve 20. Yüzyılda çoğunlukla “halk” (people) ve “kitle” (mass) kavramlarının alternatifi olarak da kullanılması nedeniyle kamu kavramının tam olarak karşılığını açıklamak isteyen araştırmacıların araştırmalarına dâhil olmuştur. Bu kavramın kesin bir karşılığı ifade edilmese de günümüzde kamu; kapalı karşıtı, herkese açık kurum ve tüm bireyleri kapsayan bir tanıma sahiptir (Bektaş, 2002: 42-44).

3.2.2. Oy Unsuru

Kamuoyu kavramının ikinci unsuru oy, tartışmalı bir konuda ifade edilen kanaat, düşünce anlamındadır. TDK Sözlüğü’ne göre oy, siyasal ya da toplumsal bir süreç içerisinde kişinin tercihini ifade eden bir faaliyet alanını kapsamaktadır (Sempozyum, 2009).

Oy aynı zamanda düşünceleri, kanaatleri ve tutumları ifade ederken bireylerin içerisinde bulundukları grubun şekillenmesi, ortak hareket etmesini sağlayan kanaat ve tavırları ortaya koyabilmesidir. Oy, esnek bir özelliğe sahip olup farklı süreçlerde değişebilir. Desteklenen olaylar güçlenebilir, değiştirebilir, izleri tamamen silinebilir. Toplumun bilinçaltına itilerek silindiği izlenimini de verebilir (Bektaş, 2002: 50).

3.3. Kamuoyu Türleri

Kamel Kurşid Murad’a (2011: 76) göre kamuoyunun beş farklı türünden bahsetmek mümkündür. Ancak bunlara değinmeden önce Murad’ın kamuoyu ile ilgili üzerinde durduğu ve aşağıdaki şekilde sıralanan üç kavramı açıklamak yerinde olacaktır:

- **Yoğunluk:** Bir meselenin ya da örnek olarak politikacı hakkında insanların ne kadar güçlü ve yoğun duygular hissettiklerini anlamaktadır. Çok yoğun olan bazı fikirler halkı kutuplaştırma özelliği bulunan fikirlerdir.

- **Önem:** Konuların, insanların yaşamları ve değerleri ile ne ölçüde ilgili olduğunu anlatmaktadır. Siyasi ortam ve ekonomik koşullar sıklıkla insanların önemli bulduğu konulardır. Buna göre, konular öncelik sırasına göre sıralanır.

- **Akış:** Bir görüşün zaman içinde ne derece değiştiği ile ilgilidir. Yine, siyasi ve ekonomik olaylar ve koşullar (dış olaylar) belirli bir konuya ya da politikaya karşı bir görüş değişikliği olup olmadığını etkileyeceklerdir.

Kamuoyunun türlerini ise aşağıda sıralandığı gibi beş başlık altında ele almak mümkündür.

3.3.1. Kendiliğinden Gelişerek Oluşan Kamuoyu

Kendiliğinden oluşan kamuoyu türü ikiye ayrılmaktadır. Bunlar;

3.3.1.1. Gizlenen Kamuoyu

Gizli yürütülen siyasi ve sosyal olguların etkisiyle oluşan, açıklanması sakıncalı olabilecek fikirlere sahip bireylerin örgütlenmeleriyle oluşan kamuoyu türüdür. Bu kamuoyu türü devrim niteliğinde ayaklanmalara neden olabilmektedir. Bireylerin mevcut siyasi düzene zıt fikir ve düşüncelerini sosyal medya aracılığıyla buluşarak örgütlenmeleri neticesinde başlayan propaganda ve gösterilerin gittikçe büyüyerek isyanlara ve devrime neden olmasını örnek gösterilebilir (Murad, 2011: 76).

3.3.1.2. Görünür Kamuoyu

Kamuoyunun kitle iletişim araçları, sivil toplum örgütleri, siyasi, sosyal ve kültürel kurumlar aracılığı ile yansıtmakta olduğu düşünceler bütünüdür ve bu kurumların tek hedefi bireysel, toplumsal ve siyasi açıdan kitlelerin davranışlarını etkilemektir.

3.3.2. Kalıplaşmış Kamuoyu

Murad, kalıplaşmış kamuoyunu da üç başlık altında toplamaktadır, bunlar;

3.3.2.1. Sabit ya da Değişken Olmayan Kamuoyu

Tarihsel, kültürel ve dinsel inanç ve fikirleri baz alan kamuoyu biçimidir. Bu tarz kamuoyuya sahip olan düşüncelerin çoğunluğu, sabit olup günlük gelişen olaylardan nadiren etkilenmektedir.

3.3.2.2. Geçici ya da Değişken Kamuoyu

Bu kamuoyu düşünce biçimi ise daha çok ani, tesadüfen ve belirli bir zaman dilimi içerisinde gerçekleşen olaylara bağlıdır. Örnek olarak seçim döneminlerinde partilerin düzenledikleri seçim propagandalarıdır. Bu propaganda çalışmaları genellikle belirli bir hedef amaçlı belirli bir zaman diliminde gerçekleştirilmektedir.

3.3.3. Etki Gücü ve Siyasi Katılımı Bakımından Kamuoyu

Murad, etki gücü ve siyasi katılımı bakımından kamuoyunu iki başlık altında toplamıştır, bunlar;

3.3.3.1. Olumsuz Kamuoyu

Kamuoyu araştırmacıları bu kamuoyu türünü, siyasi gelişmeler ve olaylar üzerindeki etki ve aktifliğine göre değerlendirmektedirler. Araştırmacılar, olumsuz kamuoyu düşünce biçimine sahip olan kesimin, belirli bir bakış açısı ve yönlendirmelerle yetindiği ve bunlara dayanarak düşüncelerini oluşturduklarını ifade etmektedirler. Buna örnek olarak seçim dönemlerinde yaşanan bıkkınlık ve uzaklaşma şekillerini sayabiliriz (Murad, 2011: 76).

3.3.3.2. Olumlu Kamuoyu

Toplumun entellektüel, aydın, okuryazar, eğitimli ve kanaat önderliği yapabilen kişilerin oluşturduğu kamuoyu türüdür. Toplumsal olaylar hakkında sağlam bir fikre sahip ve gelişmeler karşısında güçlü öngörülerinin olması nedeniyle olaylardan etkilenmeden toplumu yönlendirebilmede etkili olma özelliğine sahiptirler. Medya organlarının propagandalarından etkilenmeden, olayları ve gelişmeleri pozitif bir bakış açısıyla değerlendirebilen kamuoyudur. Bunu gerçekleştirmede başarılı olan kesimler çoğunlukla sivil toplum örgütleri, sendikalar, yazarlar, sanat birlikleri ve insan hakları savunuculuğunu üstelenen kurumlardır.

3.3.4. Bölgesel Kamuoyu

Öte yandan Murad'ın bu konuda aktardığı üzere bazı araştırmacılar (Vural, 1999; Ergin, 2009; Muhana, 2009; Yeşil, 2015: 203-207; Bekiroğlu, 2006: 37-47) bu kamuoyu düşünce biçimini coğrafi ve sosyolojik olarak farklı başlıklar altında değerlendirmektedirler. Bu noktada bunları da vermek çalışmamızın kapsamlı bir biçimde ilerlemesi için faydalı olacaktır.

3.3.4.1. Yerel Kamuoyu

Bu kamuoyu düşünce biçimi ise daha çok; belirli bir coğrafi alana ait bölge ve şehir halkının sahiplendiği kamuoyu türüdür. Genelde bu tür kamuoyu belirli olaylar bütününe kapsayan, zaman içerikli, hararetli tartışmalara neden olan ve insani çıkarları konu alan meseleler üzerine oluşan bir düşünce yapısıdır.

Yerel kamuoyu; tüm ulusu içine alan kamuoyundan daha dar kapsamlı olmakla birlikte, bölgede yaşamını sürdüren kişilerin oluşturduğu ve bu kişilerin, birbirlerinden ve bölgelerindeki neredeyse tüm gelişmelerden direkt olarak ve yoğun bir biçimde etkilenmeleri ile ortaya çıkankamuoyu şeklindedir. Bu kamuoyunun sınırları belli olup, beklentiler net bir biçimde belirgindir ve etkilenme düzeyi bireyler arasında birbirine oldukça yakındır (Vural, 1999: 71).

Bahsedildiği üzere, yerel kamuoyu ulusal kamuoyu düşünce biçiminden farklıdır. Yerel toplumun oluşturduğu kamuoyu genelde yöresel aidiyet, bireyler arası benzerlik ve kişisel yeterlilik gibi özellikleri barındırmaktadır. Örnek olarak Sünni-Alevi çatışması gibi, mezhepsel ve etnik çatışmalar aşiretler arası ve o bölgenin ileri gelen aileleri arasında çıkan anlaşmazlıklar da sayılabilir.

3.3.4.2. Ulusal Kamuoyu

Daha çok devletin sınırları içinde, vatani kavramları barındıran ve bunları içeren olaylarla direkt olarak bağlantılıdır. Bunu temsil eden ise o ülkede var olan siyasi otoritenin kendisidir. Ulusal boyutu olan kamuoyunun bazı özellikleri ise şu şekildedir (Muhana, 2009: 266):

- Tutum ve kanaatlerin bireyden bireye farklılık göstermesine rağmen kültürel ve geleneksel değerlerin ortak olmasıdır.

- Araştırma enstitüleri ve kurumlarının yaptığı çalışmalar ve değerlendirmeler aracılığı ile bu kamuoyunun tepkilerini ölçebilme öngörüsüne sahiptir.

- Ulusal meselelerin tartışılmasının ülke çıkarlarını gözetmek adına, uluslararası kamuoyundan öncelikli olarak değerlendirilmesidir.

Bunların yanında, genel çerçevede ulusal kamuoyu bir ülkedeki yurttaşların meydana getirdiği kamuoyu olarak tanımlanmaktadır. (Ergin, 2009: 319).

3.3.5. Etkilenme ve Etkileme Gücü Bakımından Kamuoyu

Murad, etkilenme ve etkileme gücü bakımında kamuoyu biçimini de üç başlık altında toplamıştır, bunlar:

3.3.5.1. Hakim ya da Egemen Kamuoyu

Bu kamuoyunu oluşturan ve yönlendiren kesim, çoğunlukla o toplumun bilim insanları, yazarlar, liderler, düşünürler, medyatik gücü olan kişilerden oluşan elit kesimdir. Tüm toplumlarda bu kesim, küçük bir grubu temsil etmesine rağmen toplumun düşüncelerini yönlendirebilecek ve yönetebilecek etkiye sahiptir. Ayrıca bu kişiler, medya organlarının propagandalarına esir düşmeyecek kadar da bilinçlidirler. Bu elit kişiler burjuvazi kesime ait, monarşik rejimin destekleyicileri veya askeri hiyerarşi temsilcileri olabilmektedirler. Örnek olarak Arap ülkelerinde yaygın olarak var olan siyasal ve sosyal düzen temsilcileri bu grubu temsil etmektedir (Murad, 2011: 82).

3.3.5.2. Entelektüel Kamuoyu

Entellektüel kamuoyu toplumun eğitimli ve kültürlü kesimini içine almaktadır. Bu kamuoyunun toplumdaki etkisi ve gücü, bu kesimin eğitim ve kültürel seviyesi ile doğru orantılıdır. Belirli bir derecede medya organlarından etkilenebilme ihtimalleri mevcuttur. Ancak, bilgi birikimi ve toplumsal bilinç seviyelerine göre bu durum farklılıklar arz edebilmektedir. Buna örnek olarak; partiler ve sivil toplum örgütlerini gösterebiliriz (Murad, 2011: 82).

3.3.5.3. Gdlen Kamuoyu

Toplumun genel kabul grdg, kabullendiği düşünceler biçimini oluşturmaktadır. Bu düşünce yapısına sahip bireyler, halkın çoğunluğunu oluşturmakla birlikte medya organları ve propagandalardan da en çok etkilenen kesim olarak bilinmektedirler. Çünkü kendilerine aşılanan herhangi bir fikri, düşünceyi elekten geçirmeden kabul etmeye hazır kişilerden oluşmaktadır.

3.4. Kamuoyu Oluşturma ve Kamuoyunun Oluşumu

“Kamuoyu oluşturma” terimi, daha çok iletişim ve siyaset bilimi alanı üzerinde medyanın durumu incelenirken düşünülür. Terim, bir konu ile ilgili meydana gelen kişisel düşüncelerin bütününden, iletişim metoduyla karar vermeye kadar geçen süreci ifade etmektedir (Atabek ve Dağtas, 1998; Gökçe, 1996; Bektaş, 1996; Price, 1992). Türk Dil Kurumu sözlüğünde “kamuoyu oluşturmak ya da yaratmak”, “bir düşünceyi yaygınlaştırmak ve halkın dikkatini o düşünce etrafında toplamak ve yoğunlaştırmak” şeklinde kullanılmıştır (Sempozyum, 2009).

Noelle-Neumann’a (1974: 86-87) göre kamuoyu, halkı ilgilendiren önemli meselelerde grup liderleri, kanaat önderleri ve baskı grupları gibi kamuyu ilgilendiren alanlarda sorumluluk sahibi olan ve düşüncelerini açıklamaya hazır olan ve yönetilenler adına hükümeti eleştiren ve kontrol eden insanların kanaatlerinden oluşmaktadır. Gelenekler, adetler ve özellikle uyulması gereken kuralların belli olduğu alanlar içinde bireylerin dışlanmamak için açıkça ifade ettiği yada etmek zorunda olduğu kanaat ve davranış biçimleri de kamuoyunu oluşumuna etkisi büyüktür. Muhtelif araştırmalar kamuoyunun oluşumunda etkili olduklarını tespit ettikleri faktörler üzerine çeşitli sınıflandırmalar geliştirmişlerdir.

Medyanın kamuoyunun oluşumu üzerine etkisini araştırmak adına, iletişim ve siyaset bilimi araştırmaları oldukça yaygındır. Bektaş’ın (2002: 10) ifade ettiği üzere kamuoyu oluşumu genellikle demokratik rejimlerde serbestçe ‘oluşan’ demokratik olmayan rejimlerde ise ‘oluşturulan’ bir sürece işaret etmektedir. Serbestçe oluşan kamuoyu, haber ve fikirlerin zgre yayılabildiği, tartışılabildiği bir ortamın ürünüdür ve haberleşme ve ifade özgürlükleri başta olmak üzere temel hak ve

özgürlüklerin sağlandığı bir hukuk düzeninde gerçekleşmektedir (Fishkin ve Luskin, 2005: 284).

Fikirlerin özgürce açıklanabilmesi kamuoyu oluşumunun birinci basamağını oluştururken bu fikirlerin açıklanıp başkalarına iletilmesi de ikinci basamağını oluşturmaktadır. Edinilen bu bilgiler ve fikirler, üçüncü basamakta algılanarak yorumlanmaktadır. Fikirlerin iletilmesi büyük oranda kitle iletişim araçlarından sağlanır ve bu nedenle kitle iletişim araçları kamuoyu oluşumunda büyük önem taşımaktadır. Özellikle siyasi konularda kamuoyu oluşturmak isteyen siyasi gruplar, partiler veya hükümetler propaganda ile bireylerin davranışlarını etkileme yolunu tercih ederler ve propaganda, bireylere ulaştırılmak istenilen bilgileri gerçek, yarı gerçek ve zaman zaman yalan olarak yayarak onların inanç, tutum ve davranışlarını etkilemek konusunda yapılan planlı çabaların tamamını kapsamaktadır (Krosnick, 1990: 160).

3.4.1. Kamuoyu Oluşumunda Etkili Faktörler

Yurdakul'a (2016: 84-85) göre kamuoyunu sosyolojik-psikolojik olarak meydana getiren ve dolaylı olarak tanımladığı araçlar arasında şu öğeler öne çıkmaktadır: 'Aile', 'Eğitim', 'Toplumsal denetim mekanizmaları', 'Kültür', 'Kanaat', 'Motivasyon', 'Algılama', 'Tutum'. Bu terimler kamuoyunun meydana gelmesinde Yurdakul'a göre oldukça önemlidir.

Yurdakul öte yandan kamuoyunu direkt olarak meydana getiren araçları ise şu şekilde listelemektedir: 'Siyasal grup ve partiler', 'baskı grup ya da örgütler', 'medyanın gücü', 'medyanın etkileri, medyanın psikolojik ve sosyolojik etkenleri etkilemesi', 'kurum, örgüt ve grupların medyayı kullanması'.

Yurdakul'a göre kamuoyunun direkt olarak meydana gelmesinde bahsedilen araçlar özellikle önem taşımaktadır. Belli grupların, siyasal karar alıcıların veya baskı gruplarının kamuoyu oluşturmaları kendileri için önem taşıyan bir unsurdur.

Öte yandan birçok araştırmacı (Baysal, 1989; Bektaş, 2002; Temizel; 2008: 135-143; Doob, 1966; Sezer, 1972) bu süreçte etkili olduğunu düşündükleri 'tutumlar', 'kanaatler', 'çatışma', 'gruplar', 'kanaat önderleri', 'kültürel yapı' ve 'kitle iletişim araçları' gibi kavramları tartışmışlardır.

3.4.1.1. Tutumlar

Tutum, bireyin kendine ya da çevresindeki herhangi bir toplumsal konuya ya da olaya karşı deneyim ve bilgilerine dayanarak düzenlediği bilişsel, duygusal ve davranışsal bir tepkidir (Baysal, 1989: 167). Kişilerin belirli konular, varlıklar karşısında takındıkları olumlu ya da olumsuz tavırlar onların tutumlarını belirler. Bektaş'ın (2002: 73) aktarımıyla Katz'a göre ise tutum, bireyin sahip olduğu değerler dizgisine bağlı olarak bir simgeyi, bir nesneyi, bir kişiyi veya dünyayı iyi ya da kötü, yararlı ya da zararlı yönleriyle algıladığı bir öndüşünce biçimidir. Genellikle tutumlar erken yaşlarda edininirler ve zamanla yerleşip gelişirler. Bunlar, yeni deneyimler, yeni bilgiler ile değişikliğe uğrayabilirler. Bununla birlikte tutumların zamanla kalıplaştığı ve kişinin bilinçaltına yerleşerek davranışlarını etkilediği de bir gerçektir (Bektaş, 2002:74).

3.4.1.2. Kanaatler

Bireyin kişilik yapısını oluşturan psikolojik özelliklerinin de etkisiyle bireyin istek ve gereksinimleri, iç dünyası ile dış dünyası arasındaki etkileşimler ile şekillenmektedir. Bu etkileşimlerin bir tepkisi olarak kişinin sergilediği davranışlar, bireyin kanaatlerini oluşturmaktadır. Katz'ın ifade ettiği gibi kanaatlerin oluşumunda kişisel unsurlar içinde en önemlisi bireyin edindiği tavırlardır (attitude)'dır. Kanaatler, tutumların veya tavırların sözlü bir ifadesidir.

Kanaatler genellikle kamuoyu kavramının oluşturan oy unsurunun yerine de kullanılmaktadır. Bektaş'ın (2002:50- 56) aktarımıyla Chisman'a göre kanaat veya oy terimleri yargı, inançlar, ilkeler, beğeni, hoşlanma veya hoşlanmama, onaylama veya reddetme gibi terimleri kapsamaktadır. Tartışmalı bir konu hakkında ifade edilen görüş tarzları ve tutumlar, bireyin oyunu yani diğer bir deyişle kanaatlerini oluşturmaktadır. Yani kanaatler, bir görüş ya da düşünsel tavır yansıtmaktadır. Sosyologlar, kanaatlerin kişiler ve gruplar arasındaki toplumsal ilişkiler ve etkileşimler sonucu ortaya çıktığı görüşünü savunmaktadırlar. Toplumsal iletişimde sağlanan yüz yüze temas sonucu ortaya çıkan kanaatler ise kamuoyunu oluşturmaktadır. Yine Bektaş'ın (2002: 72-73) aktarımıyla Albig'e göre kanaatler,

ilgili grubun genel olarak kabul ettiği değil tartişmalı konular hakkındaki anlatımları ifade etmektedir.

3.4.1.3. Çatışma

Bireylerin farklı istek, beklenti, dūřınce, tutum ve kanaatleri, içsel ya da dışarıdan gerçekleşen psikolojik ve sosyal engellenme hali bireyler, gruplar ve kitleler arasında mücadeleye, bu mücadele hali de çatışmaya neden olmaktadır. Bu farklı amaç ve beklentilerin zıtlığı sonucunda oluşan çatışma netisinde toplumsal hareketlilik meydana gelmektedir. Marx'a göre "Toplumlar bir sınıf atışması halinde oluşur ve bugüne kadar gelen bütün toplumların tarihini, bir sınıf çatışmaları tarihi" şeklinde yorumlaması nedeniyle kamuoyu oluşumunun aslında çatışma süreciyle gerçekleştiğini vurgulamaktadır (Ertař, 2000: 11-12).

3.4.1.4. Gruplar

Aynı toplumsal gruplara ye olanların belirli bir olay karşısında gösterdikleri ortak tutumlar kamuoyunu ve bu grupları oluşturan kişiler arasındaki etkileşimler ise sonucu kanaatleri bu da kamuoyunu oluşturmaktadır (Bektaş, 2002: 56; Doob, 1966: 117).

Toplumbilim araştırmalarına göre bireylerin davranışlarını ve kanaatlerini belirlemede kendi başlarına hareket etmekten ziyade bağlı oldukları birtakım gruplara göre davranışlarına ve kanaatlerine yn verdiğini ileri sürmektedir. Grubun olabilmesi için, bireyin kendisi dışındaki bireylerle ortak hedef ve amaçları olması ve bu ortak amaç ve hedeflerin yanı sıra ortak menfaat ve gruba ait olma duygusuna sahip olması gerekmektedir. Birey önce yesi olduğu küçük gruplar aracılığıyla toplumla bütünleşir, kanaatlerini oluşturur ve onlara yön vermektedir. Bu sebeple bireyin şekillenmesinde ve kendini ortaya koymasında bağlı olduğu grubun veya grupların önemli bir yeri bulunmaktadır. Bireyler bağlı bulundukları grup ya da gruplar tarafından dışlanmamak için davranışlarını grup davranışına uydurmakta ve kanaatlerini ifade etmede grup ile uyumlu olmak zorunda kalmaktadır (Bektaş, 2002: 82).

Bu gruplar; birincil ve ikincil gruplardır. Birincil gruplar, öğrenme sürecinin hızlı bir faaliyet gösterdiği birey yaşantısının ilk yıllarında bireyin tavırlarını,

görüşlerini, inançlarını ve kanaatlerini etkileyen ve oluşturan aile ve okul gibi gruplardır. Birincil gruplar, genellikle üyeleri arasında yüz yüze, kişisel ilişki ve etkileşme olan gruplar olarak tanınmaktadır. Bu gruplar içerisinde en fazla rol oynayan grup ailedir. Birincil gruplardan ailenin kamuoyu oluşumuna etkisi bu nedenle önem taşımaktadır. Çünkü birey toplum içinde rol ve sorumluluklarını ve bazı davranış biçimlerini geliştirmeyi, toplum içinde birlikte hareket etmeyi kısacası bu ortak menfaat, amaç ve hedefleri ailesinden öğrenmektedir (Bektaş, 2002: 83).

Ayrıca ailenin belirli ölçülerde devletin müdahale alanı dışında kalması sayesinde birey, belirli etkilere tepki göstermeyi tutum kazanmayı ailesinden öğrenmektedir. Eğitim, birincil gruba dahil olarak bireyin düşüncesini belirlemede aileden sonra gelen en etkili kurumdur. Bireylerin bilinçlenmesi amacıyla oluşturulan bu kurumlar kamuoyuna kaynak oluşturmaktadır. Eğitim kurumları aynı zamanda sosyal sistemler oldukları için bireyin yeni tutumlar geliştirmesine ve eski tutumunu değiştirmesine neden olmaktadır (Sezer, 1972: 20).

Üyeleri arasındaki ilişkinin kişisel ve yakın olduğu gruplara ikincil gruplar denmektedir. İkincil gruplar “referans grupları” görevini gördükleri, yani kişinin bir gruba özdeşleşmesini sağladıkları için önemlidir. Bu özdeşleşme insanların en derin inançlarını ve duygularını etkiler; yaşantısı boyunca bir yandan kendisini kabul etmesini istediği insanları, öte yandan sosyal özdeşleşmesini, yani toplum içindeki yerini belirler (Onaran, 1984: 30).

Halkın görüş, ilgi ve istekleri demokratik sistemin çekirdeğini oluşturur ve hükümetin kendi çıkarlarına uygun olarak karar verme veya politika süreçlerini etkilemeye çalışan bazı gruplar veya birlikler vardır. Bu gruplara ‘baskı grupları’ denir ve baskı grupları ikincil gruplardandır (Neumann, 1998: 36). Geniş bir grubun idaresini demokratik kurallara uygun bir şekilde yerine getirebilmek için bazı dernekler, sendikalar, meslek kuruluşları, partiler gibi örgütler kurulmaktadır. Bu örgütler çeşitli kitle iletişim araçlarını kullanarak ve kulusçılık (lobbying) yaparak hem üyelerini hem de kamoyunu kendi amaçları doğrultusunda etkilerken örgütün ve dolayısıyla üyelerinin çıkarlarını kamuoyunda savundukları gibi kamuoyunu da bu çıkarlar doğrultusunda oluşturmaya ve etkilemeye çalışmaktadırlar (Bektaş, 2002: 89).

Baskı grupları çoğu zaman toplumun genel çıkarları anlamına da gelen kendi özel çıkarlarını, devlet yönetimini ellerinde tutanlara ileterek, kamuoyu oluşturmakta ve böylece sürekli olarak siyaset arenasında rol oynayabilmektedirler (Dinçer, 1998: 3). Baskı grupları kitle iletişim araçlarını kullanarak propaganda yolu ile ya da eyleme başvurarak örneğin gösteri yürüyüşleri, protesto mitingleri, işgal, kontak kapama gibi yollar da kullanarak kamuoyunu oluşturur veya etkileyebilirler. Siyasal partiler de kamuoyu oluşturma açısından en önemli ikincil gruplardan sayılmaktadır. Bütün siyasi sistemlerde, kamuoyu ve baskı grupları çok önemli bir rol oynamaktadır (Neumann, 1991: 35).

3.4.1.5. Kanaat Önderleri

Kanaat önderi; düşünce ve davranışları örnek alınan insanlardır. “Kanaat önderleri, görece belli bir sıklıkta, diğer bireylerin tutumlarını ve/ya da davranışlarını teklifsiz olarak etkileyebilen kişiye karşılık kullanılmaktadır” (Mutlu, 1994: 122).

Dar çevrelerde, küçük toplantılarda, arkadaş grupları arasında söz konusu olan yüzyüze temasların ve bu temaslarda yapılan görüşmelerin, sohbetlerin, tartışmaların kanaat oluşturmadaki katkısı önemlidir. Genellikle küçük çevrelerde bazı kişiler gazetelerden, radyo ve televizyondan edindikleri bilgileri direk yada çarpıtılmış olarak bu konulara fazla ilgi ve bilgi sahibi olmayan kimselere aktararak bu kişilerin belli kanaatlere ulaşmalarında rol oynarlar. Bu aktarımı sağlayan kişiler kamuoyu literatüründe kanat önderleri (opinion leaders) olarak nitelendirilirler ve genellikle kendi yorumlarını da ilave ederek aktardıkları haberlerle çevrelerinde belli görüşlerin benimsenmesinde hatırı sayılır derece başarılı olabilmektedirler (Bektaş, 2002: 109). Kanaat önderlerinin faaliyetlerinin özellikle kitle iletişim araçlarının yeter derecede yaygın olmadığı az gelişmiş ülkelerde önemli bir yer tuttuğu bir gerçektir. Kişilerin kitle iletişim araçlarının yaymak istedikleri mesajları almaları ve yorumlamaları zorlaştıkça, kanaat önderlerinin etkisi de artmaktadır (Bektaş, 2002: 110-111).

3.4.1.6. Kültürel Yapı

Günlük konuşmalarda sıklıkla aydın kişileri tanımlarken kullanılan “kültür” toplumsal olarak başkalarına, topluma yeni gelenlere veya yeni doğanlara aşılanabilen çeşitli değer, tutum ve davranışların toplamı anlamına gelmektedir (Uygur, 1984: 18).

Kültür insan topluluklarının anlaşılabilmesinde temel olan unsurdur. Toplumu oluşturan bireylerin kuşaklar boyunca biriktirdiği yaşam bilgisinin sonucu ortaya çıkan ve toplumsal yaşamın devam etmesine olanak sağlayan bir ürün olan kültür bireyi yaşamını etkilemekte; tutum, kanaat ve davranışlarını biçimlendirmektedir. Bireylerin sürekli etkileşim içerisinde bulunduğu toplumu şekillendiren ve diğer toplumlardan ayıran önemli öğelerin başında yer alan kültürel yapı ise toplumların kamuoyu değerlerinin oluşmasında önemli bir yere sahiptir (Bektaş, 2002: 79).

3.4.1.7. Kitle İletişim Araçları

Kitle iletişim araçları toplumdaki siyasi ya da güncel olaylar hakkında bilgi verme işlevini yerine getirirken aynı zamanda bireylerin çeşitli konular hakkındaki fikir ve görüşlerini paylaşarak kitlelerin aynı fikir üzerinde örgütlenmesine de yardımcı olmaktadır. Paylaşılan fikirlerin toplumdaki akışı iki yönlü olarak gerçekleşir ve bu bilgi akışı neticesinde kamuoyu oluşmaktadır. Bu nedenle kitle iletişim araçları bilgiyi iletmekle beraber kamuoyu oluşumunu da sağlamaktadır (Temizel, 2008: 127).

Çoban’ın Horkheimer’den aktardığı gibi kamuoyu, egemen özel ve kamu bürokrasisinin ürünüdür ve kitle iletişim araçları tarafından pazarlanmaktadır (Çoban, 2014: 3). Medya, halka ve iktidara hâkim grupların ekonomik, toplumsal ve siyasal gündemlerini halka ulaştırarak bunların yayılmasını ya da savunulmasını sağlayarak kamuoyu oluşturur (Chomsky & Herman: 1998:100). Neumann’a (1991:8) göre, insanlara görüşlerini savunmakta kullanacakları kelimeler kitle iletişim araçlarıyla iletilmektedir ve insanlar kendi bakış açılarına uygun, düzenli bir biçimde tekrarlanan ifadelerle karşılaşmayınca dilsizleşirler.

Bireylerin ne düşüneceğini belirleyen ve yeniden üreten bir işleve sahip olan kitle iletişim araçları, egemenler için vazgeçilmezdir. Çünkü medya aracılığıyla halklar onlar gibi düşünmekte, onların istediği gibi tepki vermekte ya da sindirilmektedir (Mora, 2011: 47).

Belli çıkarları olan kişi ya da kişiler, bireylerin kanaat ve tutumları üzerinde etki sağlayabilmek için kitle iletişim araçlarını kullanarak kitleleri istedikleri düşünce ve davranış bakımından yönlendirebilmektedirler. Kanaat oluşturma ya da eski kanaatleri değiştirme gücüne sahip olduğu kabul edilen kitle iletişim araçları, kamuoyunun biçimlenmesine de katkı sağlamaktadırlar (Gezgin, 2002: 17).

Kitle iletişim araçlarının etkileri üzerine çok sayıda araştırma yapılmaktadır. Medyanın gücünün günden güne arttığı göz önüne alındığında bireyleri siyasi ya da toplumsal ideolojilere inandırmak, siyasi bir partiye oy vermek konusunda ikna edebilmek, bir ürünün satışı için gerekli reklamları sağlamak, fenomen yaratmak, olumsuz kanıları oluşturma ya da olumluya çevirebilme, belli bir olaya dikkat çekmek ya da gündem değiştirmek konularında medyanın nasıl ve ne derecede etkili olduğu gibi soruları etki araştırmaları çalışmalarına ivme kazandırmıştır. Kitle iletişim araştırmaları için çeşitli yöntembilimsel yaklaşımlar geliştirilerek bunlara dayalı bazı araştırmalar yapılmıştır.

Harold Lasswell, Paul Lazarsfeld, Joseph Klapper, W. Shramm gibi iletişim bilimciler kitle iletişim araçlarının etkilerine ilişkin farklı çalışmalarıyla bilinmektedir. 1940 -1960' lı yıllar arasında kitle iletişimin etkinliğine dair araştırmalarda sosyo-psikolojik, işlevselci kuram ön planda bulunmaktaydı. İletişim alanındaki çalışmalar bununla sınırlı kalmayarak ilerleyen yıllarla beraber gelişti. Harold D. Lasswell propaganda yoluyla kitleleri ikna etmenin daha etkili olduğu görüşünü savunarak; “Hipodermik iğne” “Sihirli Mermi”adını verdiği kuramlarıyla bu görüşünü yaydı. Ona göre iletişim sürecinde önemli olan unsur “etki”dir ve kaynağın mesajını hedef kitleye göndermesinin temel nedeni hedef kitleyi etkilemektir (Işık, 2005: 116), Çünkü iletişim iknaya yönelik bir süreçtir (McQuail ve Windhal, 2005: 29). Bu ikna sürecinde en etkili yöntemlerden biri olan ve 19. yüzyılda ortaya çıkan propaganda, kitle iletişim araçlarının gelişmesiyle beraber etkisini arttırmıştır. Lasswell (1948), 1. Dünya Savaşı sonrasında ekonomide yaşanan

sıkıntılarının ve siyasal istikrarsızlığın halkların psikolojisini olumsuz yönde etkilediğini ve kitle iletişim araçlarının “Şırınga iğnesi” gibi insanların bilincine girip onları istedikleri doğrultuda etkilediğini savunmuştur. Günümüzde hala kitle iletişiminin etki yarattığı bir gerçeği kabul görmekte ve Lasswell’in kuramları geçerliliğini korumaktadır. Ancak Lasswell, modelinde sosyal etkilere yer vermez. Onun anlayışına göre alıcılar homojen ve her şeyi kabul eden kitlelerdir.

Kitle iletişimini açıklayan ilk, ancak etkili modeller olan bu kuramlar kitle iletişim araçlarının birer “iğne” ya da “mermi” gibi mesajın verilmek istendiği hedef kitleyi istedikleri yöne yönlendirebilme gücüne sahip olan doğrusal bir etki-tepki ilişkisi içinde olduğunu desteklemektedirler. Bilimsel açıdan verilere dayanmayan daha çok gözlem ve buna dayalı genellemelere dayalı olan bu araştırmalar daha sonraki yıllarda farklı kuramlarla çürütülmüştür.

Etkilere yönelik yapılan araştırmalar tartışıldığında, etkilerin sanıldığı kadar da güçlü olmadığı iddia edilmeye başlanmıştır. 1930’ lu yıllarda yapılan bazı araştırmalar, etkilerin mekanik ve doğrusal etki- tepki ilişkisi içinde gelişmediği iddiaları üzerinde yoğunlaşmıştır. Örneğin Paul Lazarsfeld Amerika’da yapılan başkanlık seçimlerinde bir kasabada seçim kampanyasının etkisini araştırırken yaptığı çalışma sonucunda kitle iletişim araçlarının etkisinin çok az olduğu sonucuna ulaşmıştır. Lazarsfeld’in araştırmasına göre seçim kampanyalarının seçmenlerin oy verme davranışı üzerinde çok da fazla bir etkisi olmadığı sonucuna çıkmaktadır. Bunu takip eden çalışmalar neticesinde kitle iletişim araçlarının etkilerinin sınırlı olduğu kanaatine varılmıştır (Baran & Davis, 2011: 147). Yeni yaklaşımlardan biri “İki Aşamalı Akış Kuramı” olarak nitelendirilmiştir. İki basamaklı akış modelinde, araya “kanaat önderi” denen aracı girer; böylece etki akışı bu kanat önderinin kontrolünde gerçekleşir. Kamuoyunu oluşturanlar insanlardan iletişim araçlarıyla daha fazla ilişkisi olanlar, fikirleri “ileri” olan kişiler, yani kanaat önderleridir. Bu kişiler, düşüncelerini kitle iletişim araçları aracılığıyla sağlarken bu edindikleri fikirleri de seçmenlere iletmektedirler (Nisbet & Kotcher, 2009: 330).

Bir başka ifadeyle kitle iletişim aracından verilen mesaj, doğrudan bireye gitmeden önce fikir liderlerine ya da grup sözcüsünün süzgecinden geçerek kabul ya

da reddedilmektedir. Ulaştırılmak istenilen fikirler bütünü iki aşamada akışkanlık kazanırken fikir liderinin önemi ortaya çıkmaktadır (Baran, 1997: 65).

Pek çok araştırmada kullanılan yöntemler geliştikçe elde edilen sonuçlar ve ortaya konulan kuramlar, bireysel farklılıklardan ve sosyal çevreden kaynaklı değişkenlerin değerlendirmeye dâhil olması gerektiğini ortaya koymaktadır. DeFleur ‘Bireysel Farklılar Kuramı’ ile kitle iletişim araçlarının bilişsel özelliklerinden dolayı farklı etkilere neden olacağını savunurken, ‘Sosyal Kategoriler Kuramı’ ise bireylerin ‘yaş’, ‘cinsiyet’, ‘eğitim’, ‘dini inanış’, ‘gelir düzeyi’ gibi özellikler bakımından ayrıldığı sosyal kategorilerine bağlı olarak kitle iletişim araçlarından gelen mesajlara az çok benzer tepkiler gösterdiğini ve bireylerin resmi olmayan sosyal ilişkilerinin, kitle iletişim mesajlarından gelen iletilerin etkisini değiştirebileceğini savunmaktadır. ‘Kültürel Normlar Kuramı’ ise kitle iletişim araçlarının seçtiği bazı konuları özellikle vurgulamasıyla o konu hakkında toplumda bir dereceye kadar belirli düşüncelerin yayılması konusunda etkili olabildiğini ancak bu etkinin bireylerin sahip olduğu kültürel normlar çerçevesinde sınırlı olarak gerçekleşebileceğini ileri sürmüştür (Yüksel, 2001: 14-15). 1960’lı yıllara gelindiğinde iseteknolojinin ilerlemesi, televizyonun değerinin artması, gelişen ve değişen düşünce akımları, kitle iletişim araçlarının boyutlarını daha kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi ve etkilerinin ölçülmesine olanak sağlamıştır. Bu bağlamda güçlü etkilere geri dönüş sayılan ve halen içinde bulunduğumuz bu dönemde, kitle iletişim araçlarının ekonomik, sosyal ve siyasal güç sahibi olabilmek için etkili birer araç olarak kullanabileceğine inanç giderek yaygınlaşmıştır. ‘Toplumsal Medya Kuramları⁴⁴’, ‘Kitle Toplumu Kuramı’, medyanın zaman içerisinde egemen ideolojiyi meşrulaştırıcı işlevler gördüğünü ileri süren ‘Marksist Kuram’⁴⁵, ideolojinin ekonomik temele bağımlı olduğunu savunan ve medya patronları ile sektörün pazar güçlerinin işleyişi üzerinde durarak medyanın sistemin

44 Baudrillard’ın savunduğu bu yaklaşımda medya özerk olmaktadır. Bu şekilde, medya sosyal sistemden soyutlanır ve medya teknolojisi egemen sosyal güç yapılır; medya mesajdır, ama gerçeküstünün ya da gerçek ötesinin mesajıdır. Bu gerçeküstünün sorumlusu ise, yaratılan masal evreninin tuzağına düşen, gerçek yerine şahane gösteriyi seçen ve zevkle katılan, izleyicilerdir (Erdoğan, 2004: 341).

45 Marksist eleştirel kuram Karl Marks’ın görüşlerini içerir ve 1960’ların Neo-Marksist Bağımlılık ve Emperyalizm kuramlarıyla gelişmiştir. Marksist yaklaşıma göre, iletişim sorunu, özlüce, (a) üretim, dağıtım, dolaşım ve tüketimin doğası ve ilişkileri ve (b) ideoloji, bilinçyönetimi, egemenlik ve mücadele bağlamında ele alınır (Alemdar ve Erdoğan, 2005: 231-247).

bir parçası olduğunu savunan ‘Siyasal ve Ekonomik Kuram’, ‘Eleştirel Medya Kuramı’⁴⁶, 1950’lerde ise Merton’un çalışmalarıyla önem kazanan ve her bir parçanın sisteme etkide bulunan parçalardan oluştuğunu savunan ‘Yapısal İşlevci Kuram’⁴⁷ ortaya çıkmıştır.

Kısacası kitle iletişim araçlarının etkilerine yönelik çalışmaları üç dönemde özetleyebiliriz; medyanın etkilerinin çok güçlü olduğuna inanıldığı dönemi ‘etki-tepki dönemi’, bireysel özelliklerin ve sosyal çevrenin bağımsız değişkenler olarak medyanın etkisini değiştirebileceğini savunan ve kanaat önderlerinin iki aşamalı akış sağlayarak mesajları topluma ilettiğini savunan ‘sınırlı etki dönemi’, ilk ve ikinci dönemin bir sentezi olarak bireysel farklılıkların, sosyal çevrenin ve medyanın bir sentezi olarak var olduğunu savunan ve medyanın etkilerinin yeniden güçlü olduğu ‘güçlü etkilere geri dönüş dönemi’.

3.5. Kamuoyu ve Sinema İlişkisi

Sosyal bilimciler tarafından kitle iletişim araçlarının 21.yy.ın en önemli aygıtları arasında yer aldığı kabul edilmekte, bu araçlar arasında bulunan sinemanın ise ulusal olduğu kadar uluslararası alanda da birçok insana ulaşabilmesi ve insanları dolaylı ya da doğrudan etkileyebilmesi bakımından hayati bir öneme sahip olduğu ifade edilmektedir. Kitle iletişim araçlarını kontrol eden ya da kullanan medya, bilim çevreleri tarafından yasama, yürütme ve yargıdan sonra dördüncü güç olarak kabul edilmektedir. Bu açıdan sinema, kimi zaman herkesin anlayabileceği açıklıkta ve kimi zaman da izleyicinin bilinçaltını hedef alarak gizlice mesajlarını izleyici kitlesine aktarmaktadır. Bu konuda Turam, izleyicilerin üzerinde etkili olan programların, özellikle kamuoyu oluşturmak için yapılmış olan siyasal programlar veya yönlendirici yayınlardan ziyade, bunların haricinde kalan sinema, filmler, diziler, reklamlar ve eğlence programları ile bir nebze de haberler olduğunu,

46 Eleştirel Medya Kuramı Marxizme ve mevcut sosyoloji kuramlarına geleneksel bilim felekesesi anlayışına bir tepki olarak doğar. Aslında Marksist çizgiden etkilenir fakat belli noktalarda ayrılır. 19. yüzyılda, bilimin özgürlükçü karaktere sahip olduğunu ve 20. yüzyılda ise tekelsel kapitalizmi kabullendiğini belirtir. Horkheimer 1930’ları incelediğinde, Marksist kuramı daha “tercihlî” olarak ele alır: Daha çok yabancılaşma, fetişizm ve sahte-bilinç üzerinde durur.

47 Bu yaklaşıma göre bir toplumsal yapıda her bir unsurun bir işlevi vardır İşlevselcilik, çıkarlardan çok değerlere ağırlık vermektedir ve bağımsız fikirlerin önemini ve güç ile toplumsal kabul arasındaki bağları göstermekle beraber, gücün baskıcı yönlerini ve insanların birbiriyle çatışan amaçlarının anlamını ihmal etmektedir (Wallace & Wolf, 2012: 93).

izleyicilerin bu programları seyrettiklerini ve farkında olmadan etkilendiklerini belirtmektedir (1994: 492).

19. yy. sonunda bir halk eğlencesi olarak ortaya çıkan ve izleyiciyi etkilemek için tasarlanan filmleri yapanlar, izleyiciye daha çekici ve daha zengin deneyimleri sunmak amacıyla sinemanın özelliklerini kontrol edebileceklerini keşfetmişlerdir (Bordwell & Thompson, 2008: 2). Sinemanın insanları etkileme ve yönlendirme gücünün farkında olan hükümetler, devletler, kişiler ya da gruplar, sinemayı ideolojik anlamda kendi fikirlerini empoze etmek için kullanabilmekte, özellikle emperyalist bakış açısına sahip devletlerce sinema, hâkimiyet altına alınmak istenen diğer milletlere karşı kullanılabilmekte, kendi ideolojilerini “öteki”lere kabul ettirmeye çalışan egemen ve güçlü devletler, ekonomik üstünlüklerinin yanında medyayı da kullanarak dünya görüşlerini empoze edebilmektedirler. Bu nedenle, sinemanın insanların yaşamları içinde yer almasını takip eden süreçte, hükümetler ve devletler gelişen teknoloji ve imkânlarla donanmış olan medyayı kendi amaçlarına ulaşmak ve bu amaçlar doğrultusunda kitleleri etkileyerek yönlendirmek için kullanma yoluna gitmişlerdir. Diğer yandan filmlerin ideolojik bir mesajının olduğunu bilen yapımcılar ve yönetmenlerse, devlet ve medya arasındaki ilişkileri konu alan filmler üretmeye başlamışlardır (Karakoç ve Mert, 2013: 279-281). Bu konuda egemen iktidarın uyguladığı politikaya yönelik bir bakış açısıyla konuyu ele alan Kabadayı, kültürün özünü oluşturan hegemonyada, egemen iktidarın, hâkimiyeti altındaki insanların rızalarını kazanmak amacıyla çeşitli stratejilere başvurduğunu ifade etmektedir (2013: 61-62).

Diken ve Laustsen’in tanımıyla sinema, hem bir temsil hem de bir gösterimdir. Buna göre her insanın kafasının içinde bir parça sinema vardır ve bundan dolayı sinema insan ruhuyla paraleldir. Bu haliyle sinema, gerçeği, gerçek dışını, bugünü, hafızayı gerçek yaşamı ve rüyayı aynı ortak zihinsel düzeyde yeniden birleştirir. Sinemanın gerçekliği güçlü ve inandırıcı bir biçimde sunması nedeniyle de psikopolitik olarak izleyiciler üzerinde büyük bir etkisi vardır. Bu nedenle de sinemanın ortaya çıktığı zamandan itibaren sosyopolitik olarak modern yaşamda ve modern kültür üzerinde aynı şekilde önemli bir etkisinin bulunduğu ifade edilmektedir (Diken & Laustsen, 2010: 28).

Ercan'ın aktarımıyla Ryan ve Kellner'e göre eğlence aracı olmak dışında sinema, toplumun her kesiminden bireyin ya da grubun yaşantısını, fikirlerini ve düşüncelerini yansıtmaktadır (Ryan & Kellner, 2016: 10). Birey ya da grupları temsil eden filmler, sinema alanında kendi egemenlik mücadelesini vererek toplumsal gerçekliğin nasıl kavranacağı konusunda birbirleriyle rekabet etmektedirler. Filmlerin rekabet ettiği bu alanda sinema, toplumsal gerçekliği oluşturan bir anlatı sanatı ve kültürel temsil sisteminin bir parçası olarak rolünü sürdürmektedir (İri, 2010: 220; Güçhan, 1993: 61)

Sinema temsil ettiği birey ya da grupların anlatılarına yer verdiği ölçüde bu yapıları da etkilemektedir. Toplumsal yaşam simgelerle çevrilidir ve bu simgeler, toplumsal düzende uyulması gereken bazı kuralları ve anlayışları yansıtarak bu kuralların anlam ve değerlerini oluşturur. Sinema ise toplumsal dönüşümleri, beklentileri, eleştirileri ve sınıfsal farklılıkları ifade etmektedir. Sinema seyircisi kendisine iletilenleri algıırken simgesel iletilerin ardındaki anlamın etkisi altına girerek bu anlam çevresinde bazı inançlar oluşturabilmektedir. Filmler, sinemasal anlatım yolları, ışık, kamera hareketleri ile izleyicisini belirli düşünce kalıplarına çekebilmektedir. Sinema, başka sanat dallarında olmayan bu özelliği ile toplumun davranışlarının oluşmasına ve bu sayede kamuoyunun oluşumuna katkı sağlamaktadır (Güçhan, 1993: 51-52, 54, 62- 63).

Sinemanın izleyici birey üzerindeki etkisine dair psikolojik bir yaklaşımda; sinemayı izleyen seyircinin belli bir süre sonra yoğun bir konsantrasyon haline geçtiği ve filmin konusundaki kahramanlarla kendisini özdeşleştirdiği, bu şekilde filmle özdeşleşen sinema seyircisinin, iletilen mesajın hiçbir engelle karşılaşmadan alıcı durumundaki kendisine ulaşması ile birlikte duygu, düşünce, zihin olarak kendisini filmin içerisinde görmeye başladığı, zaten sinemanın amacının da belirli bir durumun izleyiciye anlaşılır kılınmasının yanında, izleyicinin acı ya da tatlı bir maceraya tanık olmasını, ona katılmasını sağlamak olduğu ifade edilmektedir (Alav, 2001: 74; Ramonet, 1999: 42)

Yüksel, televizyon, radyo, dergi, gazete ve sinema gibi kitle iletişimine olanak sağlayan ortamların, toplumdaki farklı görüş, düşünce, fikir ya da kanaatlerin

yayılmasında, bir başka deyişle farklı görüşlerin seslerini duyurabilmeleri anlamında önemli bir aracılık rolünü üstlendiğini belirtmektedir (2007: 575).

Sinemanın kamuoyunu belirli bir ideoloji ya da ideolojiler doğrultusunda yönlendirme amaçlı kullanımına dikkat çeken Arslantepe, ideolojinin bulunmadığı bir film düşünölemeyeceğini; ancak günümüzde modern sinemada izleyicinin filmdeki ideolojiyi çoğunlukla göremediğini, ideolojinin açıkça gösterilmemesinin ise popüler filmlerin ayrıca incelenmesi gereken en önemli özelliğı olabileceğini belirtmektedir (2012: 80). Kanipek ve Blıkıoğlu da benzer şekilde; sinema her ne kadar kurgulanmış bir yapımlar sürecinden oluşmuş olsa da izleyicilerin söz konusu davranış ve ifadeleri kendi iç dünyalarında yeniden yorumlayabildiğı ve olumlu veya olumsuz bir şekilde etkilenebildiğini belirtmekte, bu çerçevede sinema, insanları ikna etme, davranış ve tutumlarını değıştirmede kullanılan bir iletişim aracı olarak nitelendirilmektedir. Yazarların tespitlerine göre, görsel etkinin gerçeklik etkisi ise özellikle savaş zamanlarında ve seçim propagandalarının yapıldığı dönemlerde yoğunlukla kullanılmakta, partilerin veya siyasi liderlerin, kendi ideolojik fikirlerini halkı ikna yolu ile kabullendirmek ve gerektiğinde kitleleri yönlendirerek kendi iktidarını sağlamlaştırmak amaçları doğrultusunda, ideolojilerine göre de eşitlik, vatanseverlik, ulusal bütönlük gibi unsurlar, filmlerin içerisine ya açıkça ya da subliminal bir ifade biçimi ile yerleştirilebilmektedir (2013: 2).

Yılmaz'ın toplumsal bilinç özelinde sinemaya yönelik tanımlaması ise hem pesimistik hem de optimistik bakış açılarını sergilemektedir. Bu tanımlamaya göre sinema, bir yanıyla yanlış bilinç üretir ve diğör yanıyla da bir sınıfın dünya görüşünü savunur ve aktarır, bir yanıyla toplumu bir arada tutan değerleri oluşturup toplumsal bir sıva işlevi görürken, diğör yanıyla da bütün bunları somut ve maddi bir pratik haline dönüştürür (Yılmaz, 2008: 63). Sinema ve filmlere kültürel temsil açısından bakan Ryan ve Kellner'e göreysö sinema, sosyal gerçekliğın bir şekilde inşa edilmesine zemin hazırlayan psikolojik bir duruşu ifade etmekte, dünyanın ne olduğuna ve ne olması gerektiğine ilişkin toplumdaki ortak düşünceyi yönlendirerek toplumsal kurumları ayakta tutan daha geniş bir kültürel temsiller sisteminin bir parçası olma özelliğini taşımaktadır. Öyle ki, filmler herhangi bir durumun tasarlanan belirli bir biçimini oluşturmak üzere seçilmiş ve birleştirilmiş temsili

öğeler yoluyla birtakım tezler öne sürmekte, bunu yaparken de izleyiciye belirli bir bakış açısını telkin etmektedirler (Ryan & Kellner, 2016: 18, 38).

Butler, filmlere yönelik siyasi eleştirilerini dile getiren birçok yazarın düşüncesinde, her filmin ideolojik bir sistemin ürünü olması varsayımından yola çıkarak, her sinema filminde siyasi bir anlam ve mesaj bulunduğunu belirtmekte, örnek olarak bir filmin, kişiyi önemli birisi olduğu ve dünyada farklılık yaratabileceği, kendi başına önemli zaferler elde edebileceği, girişimlerinin ise ödüllendirilerek parasal ve ailesel rahatlığa kavuşabileceği gibi bir kaniya yönlendirerek belirli bir ideolojiyi destekleyebileceğini göstermektedir (2011: 56). Büker ve Topçu'ya göre de her film, ekonomik sistemin bir unsuru ve ürünü olduğu varsayımından hareketle aynı zamanda ideolojik sistemin bir parçası olarak nitelendirilmekte, sinema ve sanat da bu kapsamda ideolojik sistemin alanı olarak ifade edilmektedir (2010: 100).

Milli Eğitim Bakanlığınca yayımlanan bir çalışmada ise; sinemanın kamuoyunun oluşum aracı olarak rolü ve öneminin büyüklüğüne vurgu yapılarak, filmlerin duygu ve bilinçaltına seslenmek suretiyle etkisini gösterdiği, böylelikle insanların tavırlarını tayin ile kalmayıp değer yargılarının da kökleşmesine yardım ettiği ifade edilmekte, özellikle haber filmleri gibi güncel filmlerin, propagandaya son derece elverişli olduğu, bu gibi filmlerin ulusal dayanışmayı kuvvetlendirme, vatanseverlik duygularını ateşleme, herhangi bir reformun yapılmasını veya yapılmamasını sağlama ve/veya iktidardaki partinin etkinliklerini övme gibi maksatlarla çevrildiği belirtilmektedir. Çalışmada bu değerlendirmelere örnek olarak; 2. Dünya Savaşı esnasında, filmin öğretici yeteneklerini araştırmak amacıyla ABD Milli Savunma Bakanlığı tarafından yapılan bir etütten elde edilen sonuçlarda, belgesel filmlerin izleyicilerin olaylarla ilgili bilgi dağarcıklarını zenginleştirmiş olduğu, ayrıca belirli bazı bireysel kanıların değişmesine de neden olduğunun tespit edildiği gösterilmektedir (Halkla İlişkiler ve Organizasyon Hizmetleri: Kamuoyu-2, 2011: 31).

Ulus Devletler de zaman zaman sinemanın bu gücünden yararlanmıştır. Örneğin İkinci Dünya Savaşı sonrasında yıldızı yeni parlayan ABD, Marshall yardımlarını yaptığı ülkelere kendi ideolojisini anlatan filmler yollamıştır. Bu

filmlerin yardım alan ülkelerde gösterilmesi bir zorunluluk olmuştur. Böylece bu ülkelerde Amerika'ya karşı olumlu bir kamuoyu yaratılması tasarlanmıştır (Gül, 2013: 13-16).

Diğer yandan, ABD'de yaşanan bir örnek olarak; Hollywood'da 'cadı kazanı' olarak adlandırılan 'Amerika'ya Karşı Etkinlikleri Araştırma Komitesi'nin 1947 yılında Hollywood'da başlattığı sorgulama süreci, ABD Hükümetinin sinemayı kontrol altına alma isteğini ve girişimini göstermekte, bütün bir sinema sektörünü kontrol altına almaya çalışan ve bunda da büyük oranda başarılı olan bu girişim ise sinemanın etki gücünden iktidarların ne derece korktuğunun bir göstergesi olarak kaydedilmektedir (Kıraç, 2012: 49-50). Bu süreçte, Hollywood'da uzlaşmayı reddeden sinemacılar çalışma olanağından yoksun kalırken, yenilikçi düşüncelerden ve tartışmalı konulardan uzak kalmaya özen gösteren tutucu filmler çekilmiştir. İktidarların, sinemanın kamuoyunu etkileme gücünden ne denli korktuğunun bir başka örneği olarak Charlie Chaplin verilebilir. Amerikan yapımı sessiz filmlerde canlandırdığı acınacak halde ama aynı zamanda komik küçük serseri (Şarlo/Charlot) karakteriyle dünya çapında ün kazanan ve 1914'te oynadığı ilk filmini izleyen iki yıl içinde ABD'nin en tanınmış kişilerinden biri olan İngiliz sinema oyuncusu ve yönetmeni Charlie Chaplin (asıl adı Charles Spencer Chaplin) tarafından yapılan *Monsieur Verdoux* (1947), pek çok çevrenin yanı sıra Amerikan ordusunu da oldukça sinirlendirmiştir. ABD hükümeti'nin Chaplin'i vergi borcu için sıkıştırmasının yanında bazı politikacı ve köşe yazarları tarafından ABD'ye karşı etkinliklerle ilişkisi olduğunun ileri sürülmesi üzerine Chaplin, 1952'de ABD'yi terk etmiş, geri dönüş hakkının ABD Adalet Bakanlığınca soruşturulacağını öğrenince 1953'te Cenevre'de bu haktan vazgeçtiğini açıklamıştır. Bundan sonra ailesiyle birlikte İsviçre'de Vevey yakınlarında yaşamaya başlayan Chaplin, 1957'de Londra'da yaptığı *A King in New York (New York'ta Bir Kral)* filmiyle Amerika'ya Karşı Etkinlikleri Soruşturma Komitesi'ne, anlamsız televizyon reklamlarına ve Amerikan tarzı yaşamın başka yanlarına yönelik eleştirilerle dolu bir komedi ortaya çıkarmıştır (Amerikan Sineması, Milli Eğitim Bakanlığı Bireysel Öğrenme Materyali, 2011: 15-18).

Öte yandan 1930'lerden sonra Avrupa'da iktidar olan rejimler, propagandalarını sinema sayesinde yürütmüşlerdir. Rusya'nın film üretimi, Faşist İtalya ve Japonya'nın propagandacı filmleri de buna örnek verilebilir ki J. Grierson'ın "Sinemaya bir kürsü olarak bakıyorum ve bir propagandacı olarak kullanıyorum" sözü bu görüşün en önemli savunucusu olmaktadır (Albig, 1956: 409-412). 1933-1945 yılları arasında Alman film endüstrisi, bir grup bağımsız film stüdyosundan Nazi hükümetinin bir koluna dönüştürülmüştür. Alman Sineması, Joseph Goebbels başkanlığındaki Popüler Aydınlanma ve Propaganda Bakanlığı'nın bir parçası olarak Nasyonal Sosyalistlerin Almanya nüfusunu ideolojik olarak yönlendirmesinde büyük bir katkı sağlamıştır (Levine, 2011: 2).

Albig'e göre özellikle 1950'li yıllardaki Amerikan filmleri dünyayı psikolojik olarak daha küçük hale getiren modern iletişim kurumlarını kullanarak, tıpkı reklam sloganları ya da popüler şarkılar gibi zihinlere hızla yerleşmesi yoluyla, verilmek istenilen bilgiyi izleyicisine aktararak kamuoyu oluşumuna dolaylı olarak katkı sağlamıştır (1956: 101).

Uzmanların ifade ettiği gibi sinema, izleyicisinin bilinçaltına yerleşebilmekte duygu ve düşünceleri etkileyebilmekte, doğrudan ya da dolaylı olarak bazı fikir veya değerlerin yerleşmesini de sağlayabilmektedir. Bu çerçevede, sinema vatanseverlik duygularını harekete geçirebilmekte, ulusal birliği kuvvetlendirebilmekte, milliyetçi yaklaşımları ortaya koyma, herhangi bir reformun yapılmasını veya yapılmamasını sağlayabilmektedir, iktidardaki partinin etkinliklerini övme amaçlarını yerine getirerek özellikle seçim dönemlerinde propaganda aracı olarak da kullanılabilmektedir (Bektaş, 2002: 140, 141).

Sinemanın propaganda aracı olarak kullanılması aslında Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarında görülmüştür. Daha sonraları propaganda tekniklerinin geliştirilmesiyle Körfez Savaşı'nda da uygulanmıştır. Körfez Savaşı sırasında kamuoyuna gerçek gibi sunulan pek çok haber ve enformasyonun da propaganda olduğu yıllar sonra anlaşılmıştır (Mutlu 2003:357-358). Örneğin Hollywood yapımı David O. Russell'in *Üç Kral* (1999) filmi ve William Friedkin'in *Vur Emri* (2000) filmi Amerikan ordusunun savaş propagandası yapan filmleri olmuştur (Valantin 2006:134).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ALAN ARAŞTIRMASI: TARİH BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNDE GERÇEKLEŞTİRİLEN BİR UYGULAMA ÇALIŞMASI

Sinema alanında yıllar içinde ortaya çıkan alternatif yaklaşımların izleyiciyi hangi özellikleri ile nasıl etkilediği konusu birçok çalışmanın sorunsalını oluşturmuştur. Ana akım sinemaya alternatif olarak çıktığı iddia edilen Dijital sinema uygulamaları konusundaki araştırmalar ise yeni yeni yapılmakta olup halen oldukça sınırlıdır (Burgess & Green, 2013: 18, 34,172; Yoo & Kim 2012: 86-88). Tezin bu bölümünde araştırmacı Türk kamuoyunda Filistin'in İsrail'e toprağını sattığı yönünde yaygın bir kanının olduğu varsayımından hareketle YouTube filmleri aracılığıyla bu kanaatin değişip değişmeyeceğini araştırmak üzere bir uygulama gerçekleştirmiştir.

4.1. Amaç ve Yöntem

4.1.1. Amaç

Bir alternatif sinema örneği olan YouTube filmleri özelinde *Büyük Felaket* filminin izleyici üzerindeki kısa süreli etkisini izlemek bu çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır.

Çalışmanın seçilen konuya bağlı olarak cevap aradığı sorular şu şekilde sıralanabilir:

1. Örneklem olarak seçilen gruplar seyir uygulaması öncesi Filistin'in Topraklarını İsrail'e sattığına inanmakta mıdır?
2. Deneklerin üniversiteleri gözönüne alındığında uygulama öncesindeki kanaatlarında farklılık var mıdır?
3. Deneklerin cinsiyetleri gözönüne alındığında uygulama öncesinde kanaatlarda farklılık var mıdır?

4. Filmi seyrettikten sonra kısa süreli de olsa konu hakkında fikirleri değişmiş midir?

5. Değişim var ise ‘cinsiyet’ ve ‘üniversite’ değişkenleri gözönüne alındığında herhangi bir farklılık saptanmış mıdır?

6. YouTube filmi kısa süreli de olsa etki yaratabilmiş midir?

7. Öğrenciler Filistin konusundaki fikirlerini etkileyebilecek hangi kitap/kitapları ya da yazılı yayınları okumuşlardır?

8. Öğrenciler Filistin konusundaki fikirlerini etkileyebilecek hangi film/filmleri ya da görsel yayınlar izlemişlerdir?

4.1.2. Yöntem

Araştırmacı istediği etkilenme durumunu deneklerde gözlemleyebilmek için Filistin olayını konu alan *Büyük Felaket (2008)*^{48 49 50}, *Kökler (2017)*⁵¹, *İsrail: İki Defa Vaat Edilen Topraklar (2018)*⁵² ve *1948 Yahudi Rüyası, Arap Travması(2008)*⁵³ gibi Youtube filmlerini, tezin ilk bölümünde saptamış olduğu alternatif olabilmenin tanımlayıcı özellikleri bağlamında irdelenmiş ve *Büyük Felaket* filmini öğrencilere göstermek için seçmiştir. Bu filmin özelliklerine ve yapım şartlarının detaylarına vakıf olabilmek adına filmin yönetmeni ile derinlemesine görüşme yapmıştır. Dolayısıyla araştırmasının ilk aşamasında derinlenmesine görüşme tekniğinden faydalanmıştır. Ayrıca seçtiği filmin doğru film olup olmadığına karar verirken araştırmacı oluşturduğu kategoriler çerçevesinde betimsel yöntemden faydalanmıştır.

⁴⁸ Filmi <https://www.youtube.com/watch?v=eUlnachpg9o> linkinden izlemek mümkündür.

⁴⁹ Ek3’de Filmin Konusu.

⁵⁰ Ek4’de Filmin Künyesi.

⁵¹ Filmi https://www.youtube.com/watch?time_continue=714&v=NH5JLKXJI0 linkinden izlemek mümkündür.

⁵² Filmi <https://www.zed.fr/en/tv/distribution/catalogue/programme/israel-a-twice-promised-land?media=2435>, ya da <https://www.youtube.com/watch?v=Za8qg0flQsU&t=798s> linklerinden izlemek mümkündür.

⁵³ Filmi <https://www.youtube.com/watch?v=NuVped7XgeQ> ve <https://www.youtube.com/watch?v=HHbfNt8ecl4> linklerinden izlemek mümkündür.

Araştırmanın ikinci adımını ise araştırmacının öğrencilerle yaptığı çalışma oluşturmuştur. Seçtiği üniversitelerdeki öğrencilere filmin gösteriminden ‘önce’ ve ‘sonra’ olmak üzere iki farklı anket uygulaması gerçekleştirerek anket yönteminde faydalanmıştır.

4.1.2.1. Benzer Konulu YouTube Filmlerinin Tezin Değişkenleri Açısından Değerlendirilmesi ve Araştırmaya Konu Olan Filmin Seçim Süreci

Daha öncede ifade edildiği gibi bu tezin araştırma kısmı bir etki çalışmasına dayanmaktadır. Araştırmacı varsayılan yaygın kanının YouTube filmleri aracılığıyla değiştirilip değiştirilemeyeceğini sınamaktadır. Bu noktada tez için doğru filmin seçilmesi önemli bir adım olacaktır. Konu itibarıyla İsrail’in kuruluşu ve Nakba’yı ele alan Youtube filmleri, araştırmacının gösterim için seçebileceği filmlerdir. Ancak seçilecek bu filmin yaygın görüşü değiştirebilecek yani, alternatif olabilecek özellikleri taşıması gerekmektedir.

Yapılan araştırma sonucunda Filistinli yönetmenlerin bu konu hakkında Youtube’da gösterilen şu filmlerine rastlanmıştır: *Büyük Felaket* ve *Kökler*. Bu filmler dışında Avrupalı yönetmenler de Filistin- İsrail meselesine dair kendi görüşlerini *İsrail: İki Defa Vaat Edilen Topraklar* ve *1948 Yahudi Rüyası, Arap Travması* gibi Youtube filmleriyle aktarmışlardır. Bu filmlerin sadece ikisi İsrail’in kuruluşu, Filistinlilerin tanımlaması ile ‘Nakba’ yani Felaket konusuna odaklanmıştır. Dolayısıyla Avrupalı Yönetmenlerin *İsrail: İki Defa Vaat edilen Topraklar* ve *1948 Yahudi Rüyası, Arap Travması* adlı iki filmi ve Filistinli yönetmenlerinin *Büyük Felaket* ve *Kökler* isimli filmleri seçim yapılacak YouTube Filmlerinin evrenini oluşturmuştur.

Tezin ilk bölümünde alternatif olmanın tanımlayıcı özellikleri olarak ortaya konulan, ‘Karşı Söylemci Olma’, ‘Yenilik Getirme’, ve ‘Teknolojiyle Uyumlu Olma’ gibi değişkenler açısından bu filmlerin değerlendirilmesi seçim sürecini sağlıklı bir zemine taşıyacaktır.

4.1.2.1.1. Karşı Söylemci Olma

Gabriela Hermer’in *1948 Yahudi Rüyası/ Arap Travması* filmi Şimon Banay ve Dani Ancar isimli iki Yahudi vatandaşın Filistin’e nasıl geldiklerini anlatmasıyla

başlamaktadır. Filmde anlatım Filistin'e gelmeden İkinci Dünya Savaşı öncesi dönemde Yahudilere yapılan soykırımlara ait görüntüler eşliğinde sürdürmektedir. Film, bu vatandaşların Filistin'e gelerek burada sürdürdükleri yaşama dair kesitler ve o döneme ait Yahudilerin görüntülerinin yer aldığı arşivlerle devam etmektedir. Filmde röportaj yapılan Yahudi ve Filistinlilerin sayıları aynıdır. Yahudilerle yapılan görüşmeler yirmi dakika sürmekte Filistinliler ile onbir dakikalık görüşme kaydedilmiştir. Filmdeki arşivler, savaştan önce ve sonraki dönemde Yahudilerin yerleşik hayatlarını içermektedir. Filmde İsrail Devleti kurulduktan sonraki dönemlere ait anlatılara eşlik eden görüntülerde Yahudiler çalışmakta, işlerine gitmekte, sosyal ve sanatsal faaliyetlerde yer almakta ve mutlu halleriyle dikkat çekmektedir.

Diğer örnek William Karel ve Blanche Finger'in *İsrail: İki Defa Vaat Edilen Topraklar* filmidir. Filmde benzer bir anlatım söz konusu olmakla birlikte iki ulus arasındaki savaş sonrası dönemde yer alan çatışmaların aktarıldığı sahnelerde sadece Yahudilerin öldüğü ve yaralandığı görüntüler dikkat çekmektedir. Buna karşılık Filistinlilerin savaş ve çatışmadaki görüntüleri hiçbir şekilde yer almamaktadır.

Odabaş'a göre (2013: 28) ana akım filmler öyküyü kahraman kavramı üzerinden aktarmaktadır. Buna dayanarak iki filmdeki anlatım, ana akım film unsurları taşıyarak tek bir olay örgüsü ve bakış açısıyla ilerlemektedir. *İsrail: İki Defa Vaat Edilen Topraklar* ve *1948 Yahudi Rüyası, Arap Travması* filmleri Filistin ya da İsrail karşıtı ya da doğrudan yanlısı bir tutumda değildir. Ancak aynı topraklarda yaşamış ve yaşamakta olan Filistinlilerin hiç var olmamış gibi algılanmasına zemin hazırlamaktadır. Bu sayede bu iki film söz konusu olguyu aslında İsrail Devlet'i ve Yahudilerin bakış açısına göre yorumlamaktadır. Filmler de hikaye karakterlerinin bireysel psikolojilerinin yansıtılması ve daha çok izleyiciyi memnun etmek isteyen kapalı bir anlatıya sahip olmaktadır. Her iki filmde de Theodor Herzl'e değinilmiştir. *1948 Yahudi Rüyası, Arap Travması* isimli belgesel filminde verilen röportajlarda ve anlatımda Yahudilerin Filistinlilerden toprak satın alarak bu bölgelere yerleştiğine dair ifadeler bulunmaktadır. Ancak film boyunca herhangi bir belge ile bu ifadeler desteklenmemektedir. Bu söyleme karşı bir söylemi içeren bir anlatım ya da kayıt da yer almamaktadır. Odabaş'a göre (2013:

28) düşman ya da muhalif olarak grupları ayırarak pozitif ve negatif kutuplar kurmak birinci ve ikinci sinemada çapraz kurgu kavramıdır ve iki filmin de bu özellikleri taşıdığı söylenebilir. Buna istinaden filmin Filistin'in topraklarını sattığına dair negatif bir algı yaratılırken, İsrail'in ise toprakları satın aldığı pozitif algısı yaratılmıştır demek yanlış olmayacaktır.

İsrail: İki Defa Vaat Edilen Topraklar ve *1948 Yahudi Rüyası*, *Arap Travması* filmlerinde Filistin'in savaş öncesinde nasıl bir yer olduğuna dair detaylı bir anlatım bulunmamaktadır. Fakat film boyunca arşiv kayıtlarında savaş öncesi dönemde Filistin topraklarının çorak topraklar olduğu görüntüleri yer almaktadır. Yahudilerin yerleşiminden sonraki dönem anlatımına eşlik eden kayıtlarda ise ekili, bereketli ve ağaçlı alanların görüntüleri sunulmaktadır. Filmde sıklıkla Yahudi çiftçilerin ekili tarlalarda çalışırken çekilmiş sahneleri yer almaktadır. Ayrıca Filistin sokakları ve yerleşim yerlerinin temiz, düzenli ve yeşil alanların bol olduğu görülmektedir. *İsrail: İki Defa Vaat Edilen Topraklar* filminde tarihi olayların yorumlanmasında İsrail tarihçisi ve Tel Aviv Üniversitesi öğretim üyesi Dina Bora, İsrailli tarihçi ve Tel Aviv Üniversitesi tarih bölümü öğretim üyesi Shalomo Sand ve meslektaşı İyli Barnavi'nin röportajları yer almaktadır. Bu iki İsrailli tarihçinin ifadelerinde Filistin karşıtlığı yer almamaktadır; ancak genel söyleme karşı bir söylemde de bulunmadıkları dikkat çekmektedir. Buna karşılık filmde Filistinli tarihçiler ile röportaj yapılmamış sadece felsefeci Sari Nuseybe ile yapılan görüşme yer almaktadır. Nuseybe de İsrailli tarihçilerin söylediklerine karşı bir tutum sergilememiştir. *1948 Yahudi Rüyası*, *Arap Travması* filminde ise İsrailli birçok tarihçi ile röportaj yapılmıştır. Ancak Filistinli tarihçiler ile hiçbir bir röportaj yapılmamış sadece üç Filistin vatandaşı ile görüşme kaydedilmiştir. Bu vatandaşlardan ilki Filistinli Ebu Mahmud, Yahudilerin gerçekleştirdikleri Deir Yassin olayında sadece basında yayıldığı gibi 200 Filistinli değil sadece 91 kişinin öldüğünü kaydetmiştir. İkinci vatandaş ise Lübnan'daki Filistin mülteci kamplarında yaşayan Suad Süleyman isimli kadın tanıktır. Süleyman, kendilerini aslında Arap halklarının kandırdığını iddia etmiştir. Sonuncu ise Filistinli Ebu İsam'dır. İsam, filmindeki röportajda kendisini Arapça olarak Filistinli olarak tanıtmaya rağmen dublajlı filmde İsrailli Arap olarak takdim edilmiştir. Burada Avrupalı yönetmenlerin

izleyici algısına yönelik bir kurgu yaptığını söylemek yanlış olmayacaktır. Erus'un çevirisiyle Haima Garima da gerçeklerden kaçışa dayalı geleneksel sinema anlayışının, zihinleri sömürgeleştirerek kendi yarattığı algı doğrultusunda basmakalıp türler yaratıldığını iddia etmektedir. Çünkü Sömürü Sineması bu ülke insanların Batı tarafından kurgulanmış ve yeniden düzenlenmiş yanlış tarihi öğreterek yabancılaştırmıştır (Biryıldız, Erus; 2007: 76, 83).

Filistinli Naşwa Hamad ve Zayneb Zayun'un 2017 yapımı *Kökler* filmi ise 1948 yılında çocukluk ve gençlik dönemlerinde köylerinden, şehirlerinden göç etmek zorunda kalmış Filistinlilerin savaş sonrası yaşamlarını ele almaktadır. Filmde sadece Filistinliler ile röportajlar yapılmış, İsrail ya da Yahudi vatandaşları ile görüşme yer almamaktadır. Hikaye anlatıcılarının tamamı Filistinlidir. Hikayeciler, anlatılarında Nakba öncesi yaşamları ve Filistin hakkında bilgiler vermektedirler. Röportajlarda verilen bilgiler, anlatıcıların sözlerine dayalıdır. Resmi ya da yazılı kaynaklara yer almadığı gibi sadece Filistinli vatandaşlar ile görüşme yapılmış olması nedeniyle de tek bir bakış açısına sahiptir. Buna dayanarak *Kökler* filmi alternatif düşünce oluşturacak düşünce çeşitliliğine sahip bir film olmadığını söylemek mümkündür.

Filistinli yönetmen Rawan Damen'in 2008 yapımı *Büyük Felaket* filmi ise Siyonizmin ve İsrail Devleti'nin kurulmasına yönelik bilgilerle başlamaktadır. *Büyük Felaket* filminde Siyonizm'in temellerinin aslında 1799 yılında Napolyon Bonapart'ın Akka şehrinin surlarını kuşatarak Dünya Yahudilerini Filistin'e çağırmasıyla başladığı ifade edilmektedir. Ayrıca 1840 yılında İngiltere Dışişleri Bakanı Lord Palmerston'un Osmanlı İmparatorluğu'nun zayıflığından yararlanarak Filistin'in Yahudi göçüne açılmasını talep eden mektubu gerçekte Siyonist kelimesinin daha o yıllarda zikredilmeye başlandığına işaret etmektedir. Yönetmen bu mektubu ve diğer belgeleri izleyici ile paylaşarak bilgiyi güçlendirmektedir. Bu bilgiler ışığında *Büyük Felaket* filmi Siyonizmin kurucusunun Theodor Herzl olduğu görüşüne karşı söylemde bulunmaktadır. Bu söylemi güçlendiren bir başka iddia ise filmde yer alan Filistinli seyyah, araştırmacı ve Filistin ansiklopedisi editörlerinden Enis Sayig'in sözleridir. Sayig, Theodor Herzl'in Siyonizm'in isim babası olduğunu ancak Siyonizm fikrini bulan kişi olmadığını iddiasını destekleyen belgeleri izleyiciyle paylaşarak söylemini güçlendirmiştir.

Büyük Felaket filmi Filistinlilerin İsrail'e toprak sattığı iddiasını reddederek karşı söylemci bir tutum sergilemektedir. Örneğin, Zeytuna Araştırma Merkezi biriminden Muhsin Salih Siyonizm'in yeni telaffuz edildiği dönemde Filistin'de kurulan Yafa İnşaat Şirketi'nin bölgede Yahudi yerleşimciliğine özel planlar yaparak zemin hazırladığını gösteren belgeler sunmaktadır. Belgelere göre Siyonistler bu toprakları ele geçirmek için uzun zaman önce planlar yapmıştır ve bu planlar doğrultusunda Filistin'de kurdukları ve birçok kaynakla beslenen Yahudi milli fonu bölgede büyük arazilere sahip olmuştur. Muhsin Salih ile röportajda Filistinlilerin topraklarını bıraktıkları ya da sattıkları yönündeki yaygın söylem karşı çıkılmaktadır. Genel söylemin aksine Yahudiler, Filistinlilere değil Filistin'deki yabancı toprak sahiplerine cazip tekliflerde bulunmuşlardır. Bunun karşılığında da Filistinli çiftçilerin buradan tahliye edilmesi şartını öne sürerek topraklara sahip olmuşlardır. Bu çerçevede *Büyük Felaket* filmi zıt kutuplar yaratmak yerine ideolojik karşıtlığa sahip bir duruş ile alternatif bir Youtube filmi olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca Filistinlilerin doğru bilinen gerçekleri sorgulamalarını ve bu yönde harekete geçmelerini sağlayabilen alternatif bir sinema dili kullanmaktadır.

Büyük Felaket filminde Hillen Kohen isimli İsrailli tarihçi ile yapılan söyleşide, Filistin'de Yahudi devleti kurmak isteyen Yahudilerin, Filistin'e araştırma heyeti olarak iki Haham göndererek bu topraklar hakkında bilgi almak istedikleri anlatılmıştır. Heyetin inceleme sonucunda Filistin için; "Gelin güzel ama başkasıyla evli" ifadesini kullanılmasına bağlı olarak toprakların gerçekten güzel olduğu sonucuna ulaşılabilir. Yine *Büyük Felaket* filmindeki arşiv kayıtlarında Filistin'in savaş öncesi dönem de dahil olmak üzere topraklarının ekili ve bol yeşile sahip, yaşam alanlarının, sokakların temiz olduğu görülmektedir. Bu bilgiler ışığında *Büyük Felaket* filmi Filistin topraklarının Yahudilerden önce kurak ve bitkisiz olduğu algısına karşı bir söylemcilik taşıdığı söylenebilir. Ayrıca *Büyük Felaket* filminde röportaj veren savaş dönemi tanıklarından Filistinli Sami Abdurrezzak, Filistin'de sokakların çiçeklerle dolu olduğu ve bitkilerin boyunun kendi boyları kadar olduğunu açıklamıştır. Bu görüntüler ve açıklamalara dayanarak *Büyük Felaket* filminin diğer iki filmdeki görüntülerin yaratmak istediği algıya muhalif bir duruşu ortaya koyduğunu söyleyebiliriz.

4.1.2.1.2. Yenilik Getirme

İsrail: İki Defa Vaat Edilen Topraklar ve *1948 Yahudi Rüyası, Arap Travması* filmleri geleneksel kurgu ile hazırlanmış, hikaye odaklı belgesel filmler olduğunu söyleyebiliriz. Filmler Nakba ve İsrail Devleti'nin kuruluşu hakkında olmasına rağmen tek fikir üzerine odaklanmaktadır. Bu da kurgunun diğer fikirleri önemsizleştirerek etik problemler doğurmasına sebep olmaktadır (Cizek: 2007, 228).

Büyük Felaket filmi bir belgesel filmi olmasının yanı sıra, Filistin tarihi hakkında ilk defa kapsamlı bir kurgu ile tasarlanmış, materyal ve yorumları akademik ve tarihsel yayınlardan ve gerçek arşiv kayıtlarından derlenerek oluşturulmasıyla Filistin Sineması'na yenilik getirmektedir.

İsrail: İki Defa Vaat Edilen Topraklar filminin ana dili Fransızcadır. Daha sonra İngilizce'ye çevrilmiş ve farklı bir şirket tarafından Arapça dublaj yapılmıştır. *1948 Yahudi Rüyası, Arap Travması* filmi ise ana dili Almanca olarak yapılmıştır. Yapım şirketinden farklı bir şirket tarafından Arapça dublaj yapılmıştır. *Büyük Felaket* filmi orjinal dili Arapça'dır. Yönetmenin kendi öncülüğünde başta İngilizce, Fransızca, İspanyolca olmak üzere on farklı dile çevrilmiştir. Film sinema tarihinde yenilik olarak işaret diline çevrilmiştir ve bu uygulama daha önce hiçbir sinema filmi için yapılmamıştır. Filmin bu özelliğin *Büyük Felaket* filmi geniş bir izleyici kitlesine ulaşmasını sağlamaktadır.

4.1.2.1.3. Yeni Teknoloji ile Uyumlu Olma

Kökler filmi teknik olarak amatör bir kurguya sahiptir. Yapılan röportajlarda Arapça ana adildir ancak alt yazı ya da dublaj ile hiçbir dile çevrilmemiştir. 2017 tarihli bir film olmasına rağmen film görüntü kalitesi bakımından düşük ve kitlelere ulaşma bakımından da yetersiz olduğu söylenebilir.

Büyük Felaket filmi ise çekildiği yıl olan 2008'de dönemin en modern kameralarından DigitalBeta (DigiTel Beta) 4:3 ile çekilmiştir. Kurguda Adobe Premiere teknikleri kullanılmıştır. Filmin kurgusu devamlılığa dayalıdır. Bu sayede film izleyicisinin zihinsel olarak öyküye katılımı sağlanmaktadır. Filmin üretim aşamaları teknoloji ile uyumlu olduğu söylenebilir. Ayrıca filmin dağıtım ve

gösterim aşamaları da Youtube, Televizyon, WEB sayfası ve özel bir internet sitesi gibi çağımızın modern teknoloji araçlarıyla sağlanmıştır.

Yapılan bu değerlendirme sonucunda deneklere *Büyük Felaket* filmini göstermesinin doğru olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

4.1.2.2. Yönetmen ‘Rawan Damen’ ile Yapılan Görüşme

Yönetmen ile e- mail yoluyla gerçekleştirilen görüşmenin detayları aşağıdaki gibidir;

1. Soru: Profesyonel meslek hayatınızda *Büyük Felaket* filmi sizin için ne anlam ifade ediyor?

Cevap: *Büyük Felaket* serisi mesleki hayatım için ‘Ansiklopedik’ bir çalışmadır. 1997’de Filistin’deki Berzeit Üniversitesi’ne Medya ve Sosyoloji eğitimine başladığımda, hayalim Filistin hakkında belgeseller çekmekti ve bu hayalimden aileme, yakın çevrem ve arkadaşlarıma da bahsetmiştim. Filistin’de Berzeit Üniversitesi’nde lisans eğitime devam ederken aynı zamanda ilk belgesel filmim olan ‘Işığı Beklerken (2001)’i çektim.

Bu filmle Milano’daki belgesel film yarışmasına katıldım. Film, 300 film arasından seçilen ilk 40 film arasındaydı. Bu başarının ardından Filistin hakkında belgesel filmler çekmek için uğraştım. 2003 yılında İngiltere’deki Leed’s Üniversitesi’nde belgesel filmler üzerine yüksek lisans yaptım. ‘Öncü Kadınlar’ (2006-2007) isimli seri çalışmamda Filistin’deki göç meselesini ele almaya çalıştım ve filmde plastik sanatlar uzmanı Temam El-Ukhul’u ana karakter olarak el aldım. 2008 yılında Nakba’nın 70. Yıl dönümünde ‘Nakba’ projesi karşıma geldi. Bu da Filistin hakkında ‘Ansiklopedik’ bir belgesel yapabilmem için altın fırsat olmuştu. Çünkü bu film, sıradan bir belgesel bir filminden de öteydi. Belgesel, birer saatlik dört bölümden oluşmaktaydı ve Filistin’in 1799’dan 2008’e kadar ki tüm sürecini anlatmaktaydı. 2009 yılında ise ‘Acı Barış’, 2010’da ise ‘Memleketin Sahipleri’ isimli filmleri çektim. 2013’de ‘Oslo’nun Bedeli’ isimli iki bölümden oluşan belgesel film serisini çektim. Aynı zamanda Al Jazeera kanalında ‘Taht El-Michar’ (Al Jazeera’da Filistin hakkında yayınlanan bir siyasi-tarihi program serisi) isimli programın sorumluluğunu üstlendim. Bu görevde olduğum süreçte toplam 80

belgesel yapabilme imkanım oldu. 2014 yılı boyunca da Filistin Remix'i isimli projede, bu belgesellerin çoğunu yayınlatabilme fırsatı bulmuştum ki bu belgeseller farklı beş dilde yayınlandı (Arapça, Türkçe, İngilizce, Boşnakça, İspanyolca).

Elbette tüm bu belgesel çalışmalarım ve diğer projelerim haklı bir dava olarak benimsediğim Filistin hikayesi için denizde damla gibiydiler. Ancak El-Nakbah serisi tüm projelerimden ve filmlerimden farklıydı. Çünkü bu proje, bir metod olarak Filistin meselesi ve tarihi hakkında birçok üniversitede ders olarak işlendi, on dile çevrildi ki işaret dili de bunlardan biridir. Ve şükürler olsun çok büyük bir başarıya ulaştı. Bu sebeple bu proje benim için 'Ansiklopedik' bir proje olarak kalacaktır.

2. Soru: Bu filmin Batı'da yayımlanan Nakba filmlerinden farkı nedir ve siz filminizde farklı olarak neyi anlatmaya çalıştınız?

Cevap: Bu belgesel film serisine başladığım dönemde; Arapça, Türkçe, Fransızca ve İbranice bu alanda yayınlanmış birçok belgesel filmleri izledim. Bu yüzden en başından itibaren gerek bilgi gerek yenilik gerek de görsel olarak bütün olan bir çalışma sunmak istedim. Yayınlanmış tüm eserleri gözden geçirdim, özellikle Siyonistler tarafından yayınlanmış 10 saati aşan belgesellerde buna dahildir. Ve o süreç sonunda şunu öğrendim; öncelikle biz Filistinliler sonra Araplar sonrasında ise tüm dünyanın Filistin meselesini yeniden öğrenmemiz gerektiğini ve Filistin meselesinin aslında ne 1948 yılında ne de zorunlu göç süreçlerinde başlamadığını.... Çünkü Nakba aslında o süreçlerin sonucusuydu. Bizim hikayemizin göç ile bitmediği ve Nakba sadece yaşanmış ve bitmiş bir olay değil sürmekte olan bir olduğuydu. Bugün Nakbah hala devam ediyor. Bu yüzden felsefik açıdan filmin konusu da farklıydı. Filistin meselesine dair her bir ayrıntıyı gözeterek, tarih kaynaklarında ve kitaplarında araştırma yaparak, arşivlerin en ince ayrıntılarına inerek sayfa sayfa satır satır incelemelerde bulunduk ve 'yeni' bir şeyler sunabilmek adına çok titiz ve profesyonelce çalıştık. Bu alanda uzman tarihçiler ile çalışarak Filistinli, İngiliz ve İsrailli birinci sınıf tarihçilerle röportajlar yaptık. Dileyen belgeselin on dilde yayınlanmış şekline de bakabilir.

3. Soru: Bu belgesel film çekimlerini hazırlarken hangi kriterleri göz önünde bulundurdunuz?

Cevap: Öncelikle; tüm detaylarda objektif ve tarafsız olduk. Yani, yüzde yüz emin olmadığımız hiçbir arşiv görüntüsü yayınlamadık. Yani bizim için 1923'teki görüntü o dönemde kullanılmış olmalıydı. 1923 yılına ait birçok belgesel yönetmenin o dönemin ayrıntılarına değinmemiş olduğunu çoğunun arşivi tarihi bir belge yerine sadece bir görsel malzeme olarak kullandığına da şahit olduk. İkincisi; romantizm, drama gibi mazlumiyetten uzak bir dil kullanarak tarafsız biçimde Filistin hikayesini anlattık. Halk dilinde biz buna 'hüzünlü neyden uzaklaşmak' deyimini kullanıyoruz. Çünkü Filistin hakkında yapılan belgesellerde bu dilin kullanılmasından bıkkınlık gelmişti. Farklı ve yeni bir şey sunma çabamızın sonucu bu belgesel kan, acı, kanayan yaralar olmadan dört saatlik bir çalışma olarak kaydettik. Üçüncü ise; kaynak olarak sadece Arap Tarihi veya Arapça kaynaklardan değil batı kaynaklarından ve belgelerinden yararlandık.

4. Soru: Dünyada yaygın görüş olan Filistinlilerin topraklarını sattıkları iddiasına nasıl bir karşılık verdiniz ve bu konuda herhangi bir başarı kaydettiniz mi?

Cevap: Bu iddia bir 'dünya görüşü' değildir sadece 'siyonizmin propagandasıdır'. Siyonistler ve onların destekçileri tarafından ortaya atılmış ve onlar tarafından kullanılmaktadır.

Biz Filistinliler olarak bu çok güçlü deliller ile bu söyleme karşı bir cevap vermiş olduk. İngiliz mandası Filistin'deki birçok araziye Siyonistlere sağlamak amacıyla satış girişimlerinde bulunarak Filistin'in üçte birini Siyonistlerin eline geçmesini planlamaktaydılar, buna rağmen Siyonistler 1800 ve 1948 yılları arasında Filistin topraklarının sadece %6'sını ele geçirebilmişlerdi. Buna en büyük sebep ise; planladıkları kadar arazileri satın alamamaları idi. Bundan ötürü Siyonistler, halkın ellerindeki arazileri gasp yoluyla ve zorunlu göç projesi adı altında Filistinlileri topraklarından etmekten başka seçenekleri kalmamıştı.

Başarı oranına gelirse bu çok göreceli bir kavram olacaktır. Dolayısıyla başarı ya da başarısızlık kavramından çok bahsetmek sağlıklı olmayacaktır. Benim yaşam felsefeme göre hayattaki başarı da başarısızlıkta %50'dir. Her ikisi de bir madalyonun iki yüzüdür.

5. Soru: Bu filmin finansal destekçisi kimdir ve filmin gidişatında rol oynamış mıdır?

Cevap: Bu film Al Jazeera'da çalıştığım dönemde yayımlandı. Her zaman bunu dile getiriyorum 2006-2016 yılları arasında kanalda çalıştığım dönemde üzerinde çalıştığım ve yayınladığım tüm belgesellerde kanalım bana özgür ve bağımsız bir yayın politikası güdebilmeme imkan sunmuştu. Bu yüzden finansal desteğin, herhangi bir konuğu ağırlama, listeden çıkartma, belirli bir konuyu işlemek, ele almak ya da gözden düşürmek gibi meselelerde asla rol oynamamıştır. Al Jazeera'daki bu on yıl zarfında toplam 250 belgesel filme katkımda olduğu için de gurur duyuyorum. Onlarca belgeselin yönetmenliğini yaptım ve yüzlercesinde de farklı farklı görevler aldım.

6.Soru: Peki belgesel çalışmalarınızı özellikle Büyük Felaket belgeselinizi içerik ve şekil açısından alternatif Sinema kapsamında olduğunu düşünüyor musunuz? Cevabınız evet ise; Nasıl?

Evet, neden diye soracak olursanız; Çünkü filmlerim aracılığı ile Filistin'in kayıp, gözden irak hikayesini anlatmaya çalıştım. Ve bu yaygın olan bozulmuş Siyonist yaygarasının ve Filistinlilerin yanlış rivayetlerini çürütür nitelikte bir çalışma olmaktaydı. İkisi de çok tehlikeli rivayetlerdir. Çünkü ikisi de bilinçli etkileyen ve bozan rivayetlerdir. Hala o bilinç ve farkındalık savaşında olduğumuzu düşünüyorum. Ve bize düşen bu savaşı kaybetmemek. Ancak içerik olarak ele alırsak; Ben filmlerim de arşivi bir yol seçtim. Mesela; *Acı Barış* adı filmimde elli dakika boyunca hiçbir röportaj ve başka bir görüntü çekimi olmadan yüzde yüz arşiv görüntüsü kullandım. Bu çalışma; görüntü mükemmelliğinin etkili olduğunun ispatı olarak bir alternatiftir aslında.

4.1.2.3. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Türkiye'nin üç farklı bölgesinde yer alan İstanbul, Siirt ve Ege Üniversitesi Tarih bölümü öğrencileridir. Evrenin tarih bölümü öğrencileri ile sınırlandırılmasının aradında öğrencilerin eğitim gördükleri bilim dalında konuyla ilgi edililmiştir doğrultusunda bilgiler fikirlerinin olduğu görüşü yatmaktadır. Örneklem ise yine bu üniversitelerden Tarih bölümü 3. Sınıf öğrencilerinin

tamamıdır. Seçilen Üniversitelerde Dünya Tarihi ve Filistin Tarihi hakkındaki derslerin üçüncü sınıfta okutulması göz önüne alındığı için üçüncü sınıf öğrencilerinin seçilmesi uygun görülmüştür. İstanbul Üniversitesi, Türkiye'nin farklı bölgelerinden gelen farklı etnik grupları ve düşünceleri içeren öğrencilerin yer alması nedeniyle, Ege Üniversitesi Türkiye'nin refah seviyesi ve yaşam standartları yüksek bölgelerinden biri olması nedeniyle, Siirt Üniversitesi ise Doğu Anadolu Bölgesi'nin yaşam kalitesi ve standartlarının diğer illere göre daha düşük olması nedeniyle seçilmiştir.

Araştırma öncesinde örneklemin okuduğu ders notları ve kitaplar incelenmiş; Yahudilerin Filistinli ileri gelenlerden toprak satın aldığına yönelik içerikler tespit edilmiştir. Örneğin öğrencilerin ders kitapları olarak kullandıkları Oral Sander'in *Siyasi Tarih* isimli kitabına dayanılarak Filistinlilerin işgal öncesi Yahudilere toprak sattığı bilgisine rastlanmıştır (Sander, 1998: 267).

4.1.2.4. Veri Toplama Aracı ve Tekniği

Okul ders notları ve tarih inceleme/araştırma kitaplarında "Filistin'in Yahudilere 1900'lü yılların başlarında toprak sattığına" dair veya benzer nitelikte ifadeler olduğuna dayanılarak bu fikri benimseyen bir kamuoyu düşüncesi olduğu varsayılmaktadır. Bu varsayım dahilinde öncelikle bu konu hakkında tarih bölümü öğrencilerine anket uygulaması yapılmış (Ek:1), sonrasında aynı öğrencilere sınıf ortamında konuyla ilgili 45 dakikalık Rawan Damen yönettiği YouTube filmi *Büyük Felaket* izletilmiştir. İki gün sonra aynı öğrencilere, ilk anketteki soruların farklı bir versiyonu değişimi ölçmek üzere uygulanmıştır (Ek: 2). Anket formundaki sorular içerik açısından farklı olsa da konu hakkındaki aynı tutumu ölçmeyi hedefleyici soru tiplerine sahiptir. Her iki anketteki soruların farklı hazırlanma nedenlerini şu şekilde sıralayabiliriz: Öğrencilerin okudukları maddeleri düşünmelerini sağlamak, Öğrencilerin kendini tekrar eden sorular karşısında soru maddelerini okumadan ve üstünkörü cevaplamalarının önüne geçmek, Fikirlerini değiştirmede zorlanan ya da değiştirmeyen öğrencilerin bir önceki ankette verdiği cevapları tekrarlamalarının önüne geçmek. Öğrencilerin ankete karşı olan tutum ve ciddiyetlerini ölçmek.

Her iki anketin sonuçları kıyaslanarak görüşler üzerindeki değişim oranları değerlendirilmiştir. Sonuç olarak anketler çalışmanın başlıca veri toplama aracı olmuştur. Bu araştırmada toplanan anket verileri SPSS 22 programına girilerek kodlanmıştır. Sosyo demografik değişkenlere verilen cevapların tanımlayıcı istatistikleri tablolştırılmıştır. Sosyo demografik değişkenlerle ve kamuoyu oluşumunda kitle iletişim aracı olarak alternatif sinemanın rolü ile ilgili sorular arasında farklılaşma durumunu araştırmak için ki kare testi kullanılmıştır.

4.1.2.5. İşlem

Araştırmada 2015-2016 döneminde İstanbul Üniversitesi tarih bölümü üçüncü sınıf lisans öğrencilerinden 26 kişi, 2016- 2017 döneminde Siirt Üniversitesi tarih bölümü üçüncü sınıf lisans öğrencilerinden 31 kişi ve Ege Üniversitesi tarih bölümü üçüncü sınıf lisans öğrencilerinden ise 43 kişi araştırmada yer almayı kabul etmiştir ve toplam 100 öğrenci araştırmaya katılmıştır. Lisans eğitimi üçüncü sınıfta olan bu öğrencilere üniversitelerinin tarih bölümü başkanlığından gerekli izinler alınarak araştırma görevlileri gözetiminde anketler uygulanmıştır.

4.2. Bulgular

Bu kısımda anket sonuçları üzerinde gerçekleştirilen testler ve nicel sonuçlara yer verilecektir.

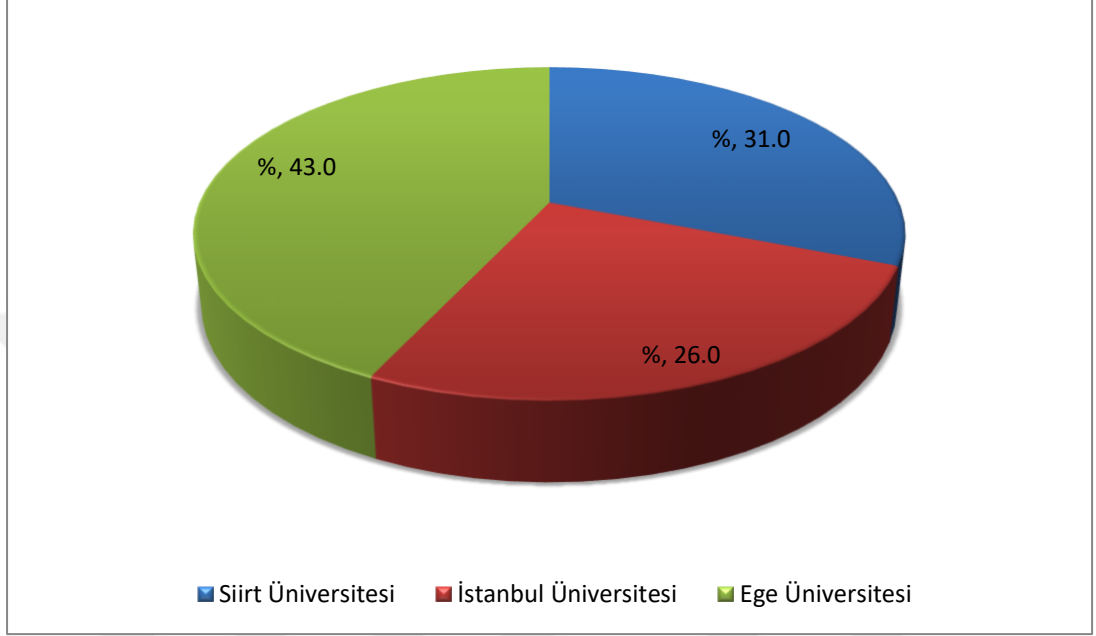
4.2.1. Birinci Anket Uygulamasından Elde Edilen Bulgular

Tablo 4.5: Örneklem Kayıtlı Olduğu Üniversite Dağılımı

Üniversite	N	%
Siirt Üniversitesi	31	31,0
İstanbul Üniversitesi	26	26,0
Ege Üniversitesi	43	43,0
Toplam	100	100,0

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, çalışma, 3 farklı üniversitede gerçekleşmiştir. Bu üniversiteler, Siirt, İstanbul ve Ege Üniversitesi olmakla birlikte,

bu üniversitelerden çalışmaya, sırasıyla, 31, 26 ve 43 kişi katılmıştır. Toplam 100 kişinin katıldığı çalışmada, yüzde oranlar ise sırasıyla, %31, %26 ve %43'tür. Aşağıdaki şekilde bu oranlar pasta grafiği şeklinde gösterilmiştir.

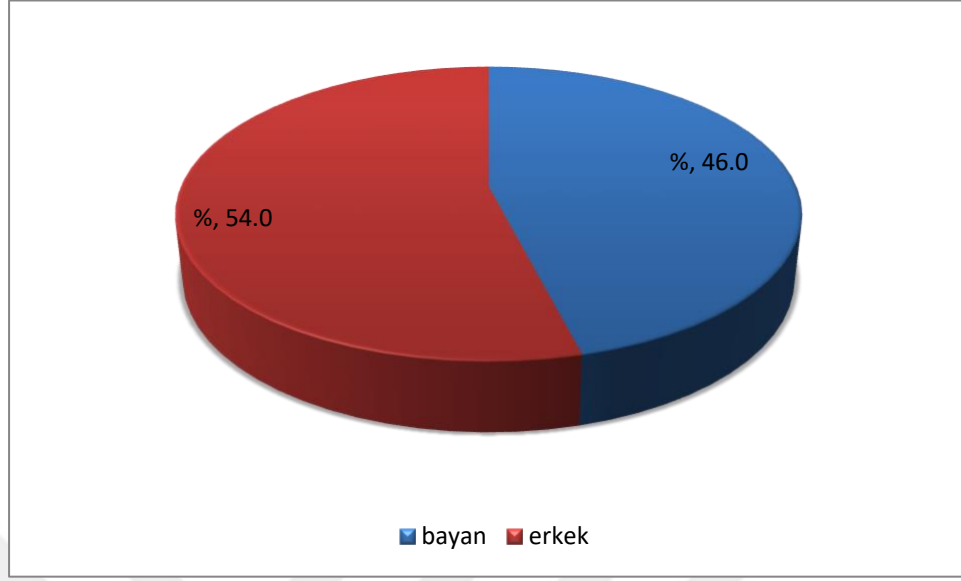
Şekil 4.1: Örneklemin Kayıtlı Olduğu Üniversite Dağılımı

Bu grafiğe göre, en yüksek oran 43 kişi ile Ege Üniversitesine aitken, onu 31 kişi ile Siirt Üniversitesi, 26 kişi ile İstanbul Üniversitesi takip etmektedir.

Tablo 4.6: Örneklemin Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	n	%
Bayan	46	46,0
Erkek	54	54,0
Toplam	100	100,0

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, çalışmada, Bayan katılımcıların sayısı 46 iken, erkek katılımcıların sayısı 54'tür. Bu sonuçların pasta grafiği aşağıdaki şekilde verilmiştir.

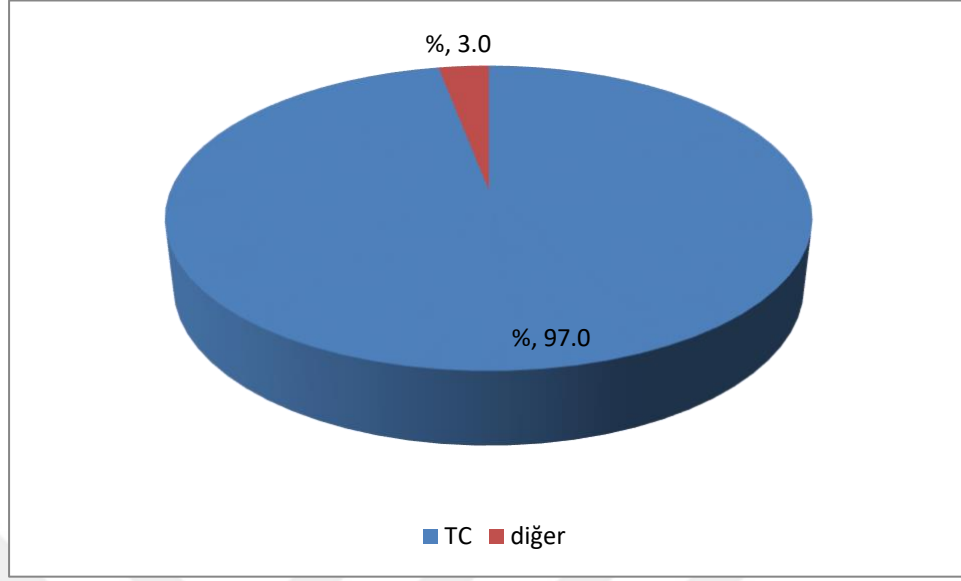

Şekil 4.2: Örneklemin Cinsiyet Dağılımı

Aşağıdaki tablo ve şekilde, çalışmaya katılan kişilerin uyrukları verilmiştir. Buna göre çalışmaya katılanların 97'si TC vatandaşı iken, 3'ü diğer uyruklardandır.

Tablo 4.7: Örneklemin Uyruk Dağılımı

Uyruk	N	%
TC	97	97,0
Diğer	3	3,0
Toplam	100	100,0

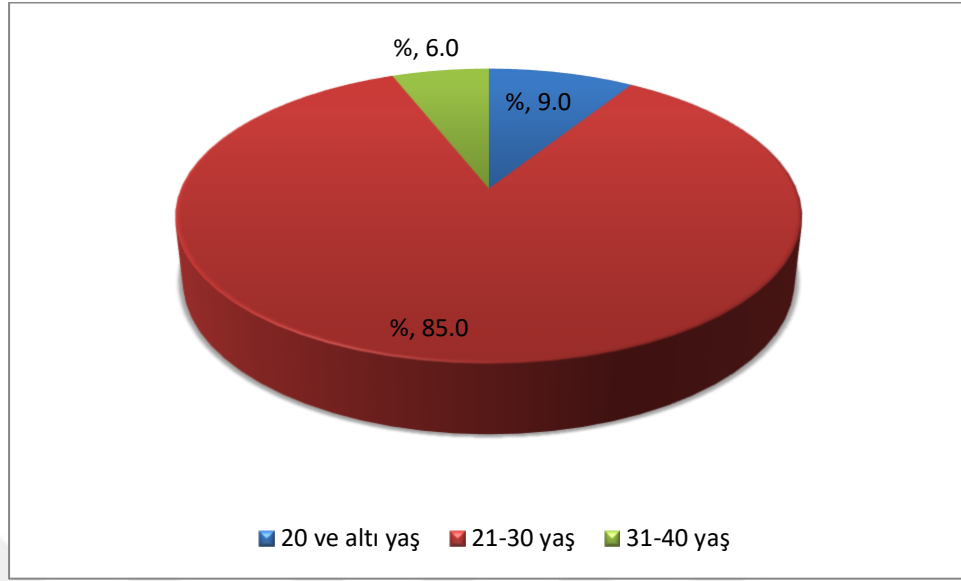

Şekil 4.3: Örneklemin Uyruk Dağılımı

Aşağıdaki tabloda, katılımcıların yaş dağılımı verilmiştir. Buna göre, çalışmaya katılanların 9'u 20 yaş ve altında, % 85'i 21 ve 30 yaşları arasında, % 6'sı ise 31 ve 40 yaşlarındadır. Altındaki şekilde ise bu dağılımın pasta grafiği verilmiştir.

Tablo 4.8: Örneklemin Yaş Dağılımı

Yaş	N	%
20 ve altı yaş	9	9,0
21-30 yaş	85	85,0
31-40 yaş	6	6,0
Toplam	100	100,0

Şekil 4.4: Örneklemin Yaş Dağılımı

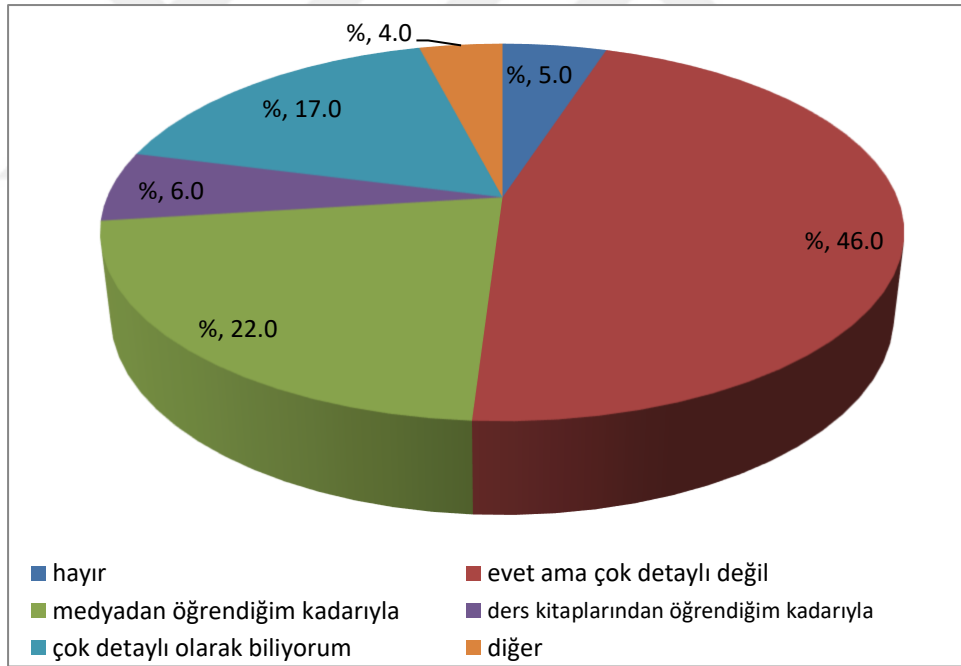
Yukarıdaki dağılıma göre, bu çalışmaya en fazla katılım, %85 ile, 21-30 yaş grubundan gerçekleşmiş, onu % 9 ile, 20 yaş ve altı takip etmiş, son olarak % 6 ile 31 ve 40 yaş arası gelmiştir. “Filistin Devletinin Yahudiler tarafından işgal edilmesi konusunda bilgi sahibi misiniz?” sorusuna verilen cevapların dağılımı ise aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.9: “Filistin Devletinin Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesi Konusunda Bilgi Sahibi Misiniz?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

Cevap	N	%
Hayır	5	5,0
Evet Ama Çok Detaylı Değil	46	46,0
Medyadan Öğrendiğim Kadarıyla	22	22,0
Ders Kitaplarından Öğrendiğim Kadarıyla	6	6,0
Çok Detaylı Olarak Biliyorum	17	17,0
Diğer	4	4,0
Toplam	100	100,0

Yukarıdaki tabloya göre, bilgi sahibi olmadığını ileri sürenlerin oranı % 5 iken, detaylı olarak olmasa da bilgi sahibi olanların oranı %46’dır. Bilgi boyutunu medya ile kısıtlayanların oranı %22 iken, ders kitaplarını kaynak gösterenlerin oranı %6’dır. Bu soru kapsamında medyanın ders kitaplarından daha sık başvurulmuş bir bilgi kaynağı olduğu sonucuna varılmaktadır. Bir başka deyişle bireyler, bu konuda medyadan bilgi alma yoluna daha fazla gitmiştir. Bu çalışmada aynı zamanda bilgisinin çok detaylı olduğunu ileri sürenlerin sayısı 17 iken, diğer cevapları veren %4 kişi bulunmaktadır.

Aşağıdaki şekilde bu dağılım pasta grafiği şeklinde verilmiştir. Bu şekilden de görüldüğü üzere, çalışmaya katılanların yarıya yakını, bu konu hakkında detaylı olmasa da bilgi sahibi olduğunu ileri sürmüştür. Bilgi sahibi olmayanlar ise yalnızca 5 kişidir.

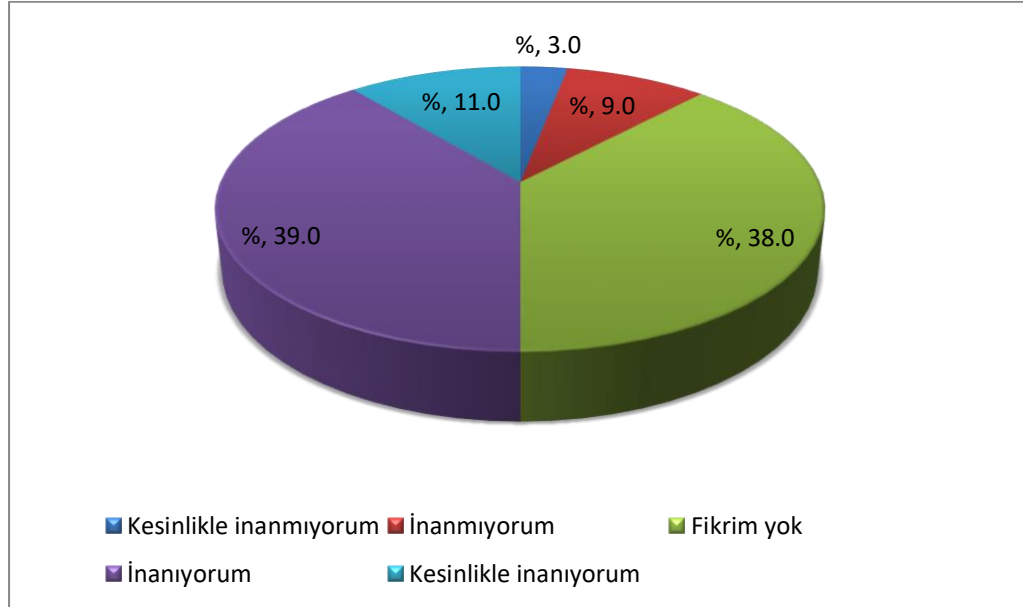
Şekil 4.5: “Filistin Devletinin Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesi Konusunda Bilgi Sahibi Misiniz?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

“1900’lü yıllarda Yahudilerin Filistinli haktan para karşılığı toprak satın aldığına ilişkin bilginin doğruluğuna inanıyor musunuz?” sorusuna verilen cevapların dağılımı ise aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.10: “1900’lü Yıllarda Yahudilerin Filistinli Halktan Para Karşılığı Toprak Satın Aldığına İlişkin Bilginin Doğruluğuna İnanıyor Musunuz?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

Cevap	N	%
Kesinlikle inanmıyorum	3	3,0
İnanmıyorum	9	9,0
Fikrim yok	38	38,0
İnanıyorum	39	39,0
Kesinlikle inanıyorum	11	11,0
Toplam	100	100,0

Yukarıdaki tabloya göre, Yahudilerin Filistinli halktan para karşılığı toprak satın aldığına kesinlikle inanmayan 3 kişi varken, “inanmıyorum” cevabını veren 9 kişi bulunmaktadır. Bu konuda fikri olmayanların sayısı 38 iken, inanıyorum cevabı verenlerin oranı %39, kesinlikle inanıyorum cevabı verenlerin oranı ise % 11’dir. Aşağıdaki şekilde bu dağılımın pasta grafiğine yer verilmiştir.

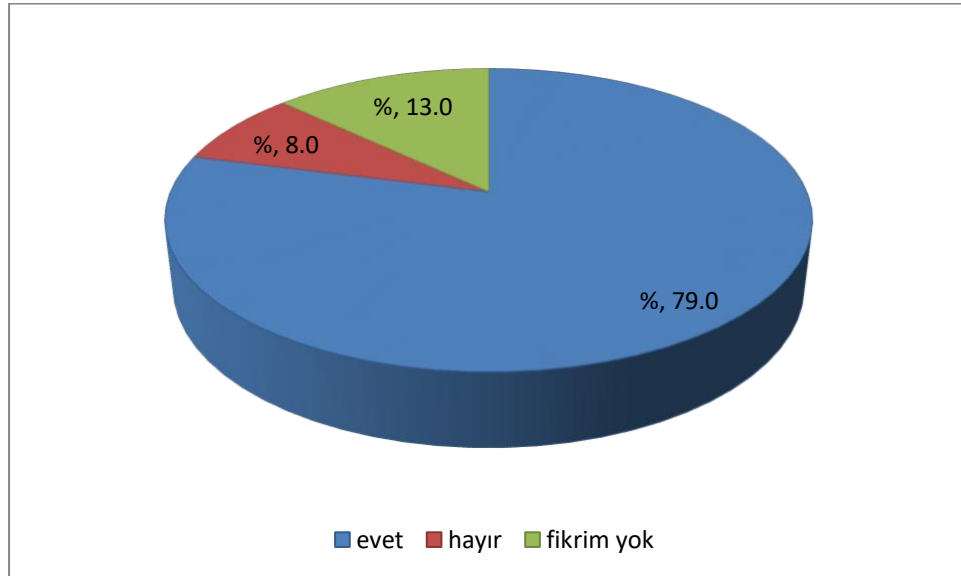
Şekil 4.6: “1900’lü Yıllarda Yahudilerin Filistinli Haktan Para Karşılığı Toprak Satın Aldığına İlişkin Bilginin Doğruluğuna İnanıyor Musunuz?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

Yukarıdaki şekle göre, toprak satılmasıyla ilgili soruda Filistin aleyhinde fikri olan, bir başka deyişle, Filistinlilerin toprak sattığına ilişkin düşüncesi olan 50 kişi bulunmaktadır. Yani katılımcıların yarısı, Filistinlilerin toprak sattığını düşünmektedir. “Filistinlilerin Yahudilere karşı ayaklanmasını haklı görüyor musunuz?” sorusuna verilen cevapların dağılımı ise aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.11: “Filistinlilerin Yahudilere Karşı Ayaklanmasını Haklı Görüyor Musunuz?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

Cevap	N	%
Evet	79	79,0
Hayır	8	8,0
Fikrim Yok	13	13,0
Toplam	100	100,0

Yukarıdaki tabloya göre, Filistin ayaklanmasını haklı görenlerin oranı %79 iken, haklı görmeyenlerin oranı %8, bu konuda fikri olmayanların oranı ise, %13’tür. Aşağıdaki şekilde bu dağılımın pasta grafiğine yer verilmiştir.

Şekil 4.7: “Filistinlilerin Yahudilere Karşı Ayaklanmasını Haklı Görüyor Musunuz?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

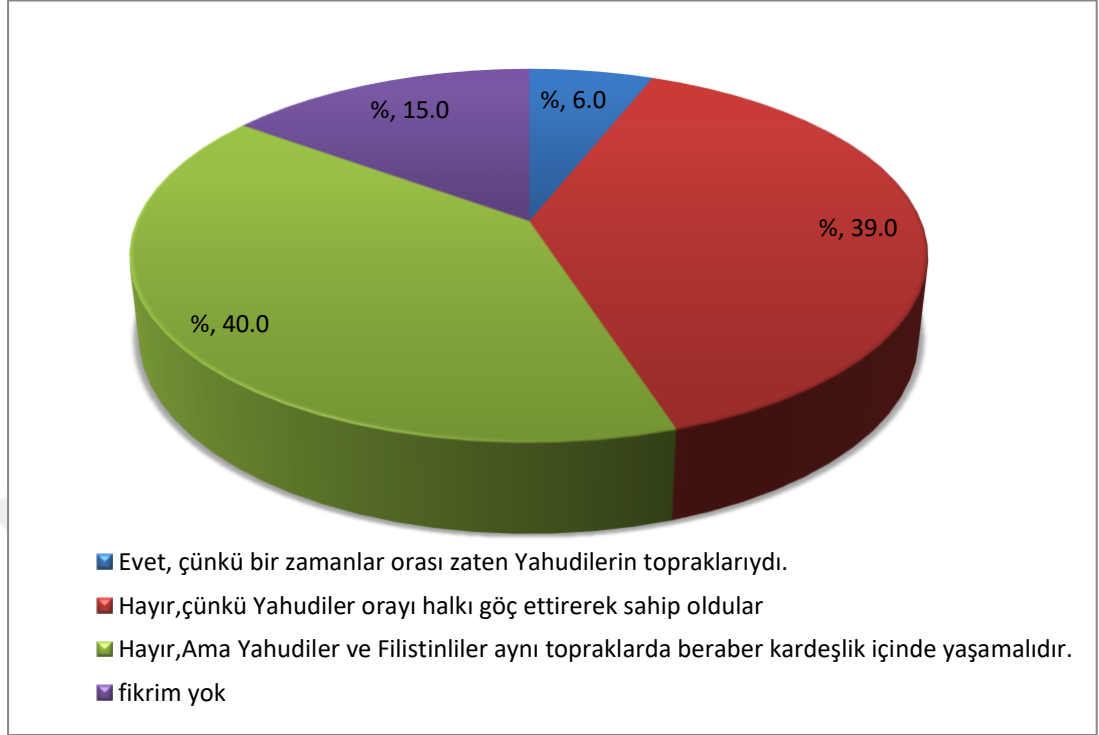
Yukarıdaki şekle göre, çalışmaya katılanların %80'inden fazlası Filistinlilerin ayaklanmasını haklı bulmaktadır.

“Yahudilerin Filistin toprağında hakkı var mıdır?” sorusuna verilen cevapların dağılımı ise aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.12: “Yahudilerin Filistin Toprağında Hakkı Var Mıdır?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

Cevap	N	%
Evet, Çünkü Bir Zamanlar Orası Zaten Yahudilerin Topraklarıydı.	6	6,0
Hayır, Çünkü Yahudiler Orayı Halkı Göç Ettirerek Sahip Oldular	39	39,0
Hayır, Ama Yahudiler ve Filistinliler Aynı Topraklarda Beraber Kardeşlik İçinde Yaşamalıdır.	40	40,0
Fikrim Yok	15	15,0
Toplam	100	100,0

Yukarıdaki tabloya göre, çalışmada Yahudilerin Filistin topraklarında hak iddia etmesini haklı bulan 6 kişi bulunurken, 15 kişi fikrinin olmadığını beyan etmiş, geri kalan 79 kişi de hakkı olmadığını ancak bunlardan 40'ının birlikte yaşamayı önerdiği, 39'unun da zorunlu göç ettirmenin buna sebep olduğunu ileri sürmektedir. Bu dağılımın pasta grafiği aşağıda verilmiştir.

Şekil 4.8: “Yahudilerin Filistin Toprağında Hakkı Var Mıdır?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

Yukarıdaki şekle göre, Yahudilerin toprak iddiasını destekleyen katılımcıların oranı %6 iken, karşı çıkanların oranı % 79’dur.

“Filistin’le ilgili bilgileriniz neye/nelere dayanır?” sorusuna verilen cevapların dağılımı ise aşağıdaki tabloda verilmiştir. Bu tabloya göre; bu bilgilerin kaynağını okul olarak gösterenlerin oranı % 13 iken, tarih kitapları olarak gösterenlerin sayısı % 36, kitle iletişim araçları olarak ileri sürenlerin sayısı % 42’dir. Bu soru için diğer kanalları bilgi kaynağı olarak gösteren kişilerin oranı ise % 9’dur. Aşağıda ayrıca, bu dağılımın pasta grafiğine yer verilmiştir

Tablo 4.13: “Filistin’le İlgili Bilgileriniz Neye/Nelere Dayanır?” Verilen Cevapların Dağılımı

Cevap	N	%
Okul Bilgileri	13	13,0
Tarih Kitapları	36	36,0
Kitle İletişim Araçları	42	42,0
Diğer	9	9,0
Toplam	100	100,0

Şekil 4.9: “Filistin’le İlgili Bilgileriniz Neye/Nelere Dayanır?” Verilen Cevapların Dağılımı

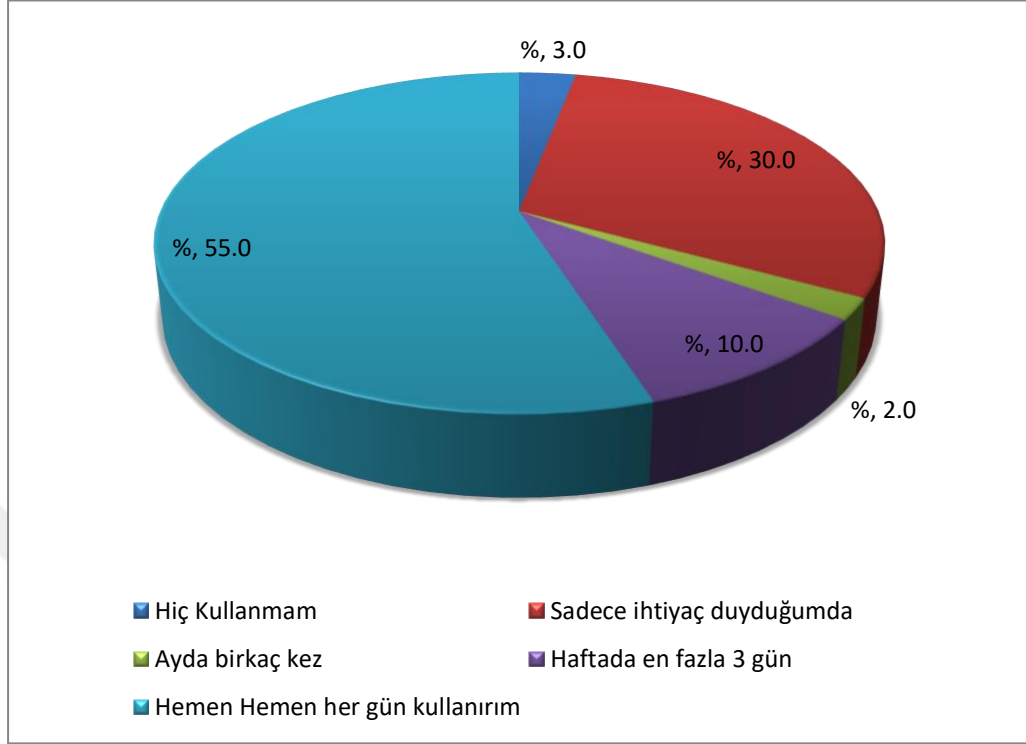
Yukarıdaki şekilde görüldüğü üzere, kitle iletişim araçları %42 ile bir bilgi kaynağı olarak ilk sırada yer almaktadır.

“YouTube ne sıklıkla kullanırsınız?” sorusuna verilen cevapların dağılımı ise aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.14: “YouTube Ne Sıklıkla Kullanırsınız?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

Cevap	N	%
Hiç Kullanmam	3	3,0
Sadece İhtiyaç Duyduğumda	30	30,0
Ayda Birkaç Kez	2	2,0
Haftada En Fazla 3 Gün	10	10,0
Hemen Hemen Her Gün Kullanırım	55	55,0
Toplam	100	100,0

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, YouTube kullanımı, anket katılımcıları arasında %97 oranındadır. YouTube kullanıcısı 97 kişinin, 30’u sadece ihtiyacı olduğunda kullandığını ileri sürerken, ayda birkaç kez kullanan 2 kişi bulunmakta, haftada azami 3 gün kullananlar 10 kişiye, hemen hemen her gün kullanan kişiler 55 kişidir. Aşağıdaki şekilde bu dağılımın pasta grafiğine yer vermiştir.

Şekil 4.10: “YouTube Ne Sıklıkla Kullanırsınız?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

Yukarıdaki şekle göre, katılımcıların %67’si düzenli olarak YouTube kullanmaktadır. Geri kalan %33’ü ise, ihtiyaç dahilinde kullanmakta veya hiç kullanmamaktadır.

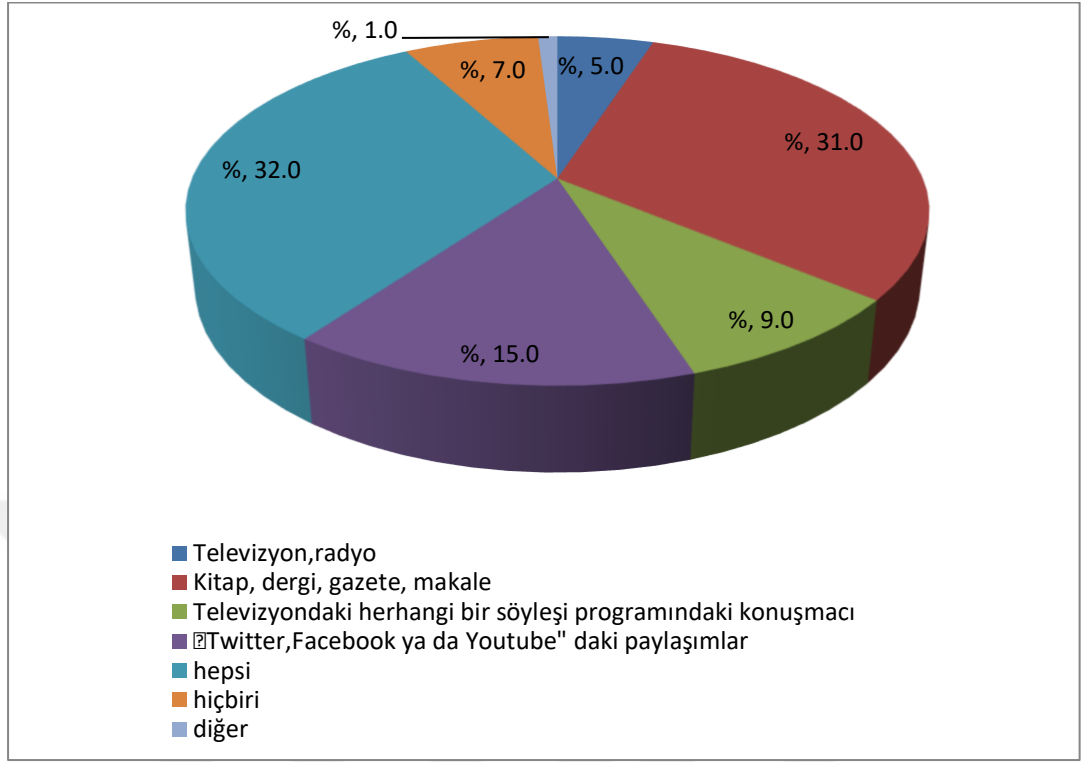
“Hangi kitle iletişim aracı ve / veya araçları fikirlerinizi etkilemektedir?” sorusuna verilen cevapların dağılımı aşağıda verilmiştir.

Tablo 4.15: “Hangi Kitle İletişim Aracı Ve / Veya Araçları Fikirlerinizi Etkilemektedir?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

Cevap	N	%
Televizyon, Radyo	5	5,0
Kitap, Dergi, Gazete, Makale	31	31,0

Cevap	N	%
Televizyondaki Herhangi Bir Söyleşi Programındaki Konuşmacı	9	9,0
Twitter, Facebook ya da YouTube'daki Paylaşımlar	15	15,0
Hepsi	32	32,0
Hiçbiri	7	7,0
Diğer	1	1,0
Toplam	100	100,0

Yukarıdaki tablo, çalışmaya katılan kişilerin fikrini etkileyen kitle iletişim araçlarına yer verilmiştir. Buna göre; televizyon ve radyo, katılımcıların %5'ini etkilerken, kitap, dergi, gazete ve makaleler %31'inin fikrini etkilemektedir. Televizyondaki herhangi bir söyleşi programındaki konuşmacılar ise, %9'unun fikri üzerinde etkiye sahipken, Twitter, Facebook ya da YouTube'daki paylaşımlar ise %15'inin fikrini etkilemektedir. Bunların hepsinden etkilenenlerin oranı % 32, hiç birinden etkilenmeyenlerin oranı ise %7'dir. Katılımcılardan sadece 1 kişi diğer kitle iletişim araçları cevabını vermiştir. Aşağıdaki şekilde bu dağılımın pasta grafiğine yer verilmiştir.

Şekil 4.11: “Hangi Kitle İletişim Aracı Ve / Veya Araçları Fikirlerinizi Etkilemektedir?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

Yukarıdaki şekle göre, bireylerin 32’si tüm kitle iletişim araçlarını bir arada kullanarak bir fikir oluşturmakta, 31’i ise yazılı kaynaklar olan kitap, dergi ve makalelere yönelmektedir. Twitter, Facebook ya da YouTube’daki paylaşımlar ise %15 oranı ile 3. sırada yer almaktadır. Bu cevaplar bize katılımcıların birçok fikri bir arada bulundurarak hareket etme eğilimi olduğu ve buna ek olarak yazılı kaynakları daha verimli buldukları sonucunu vermektedir..

Üniversitedeki derslerinizde öğrenim metotlarından hangisini tercih edersiniz?” sorusuna verilen cevapların dağılımı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.16: Ankete Katılan Kişilerin Kayıtlı Olduğu Üniversite ve Filistin Devletini Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesi Konusunda Bilgi Sahibi Olma Durumu Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi

Soru-Cevap			Üniversite			Toplam	p
			Siirt Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	Ege Üniversitesi		
Filistin Devletini Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesi Konusunda Bilgi Sahibi Misiniz?	Hayır	N	5	0	0	5	0,002
		%	5,0%	0,0%	0,0%	5,0%	
	Evet Ama Çok Detaylı Değil	N	19	10	17	46	
		%	19,0%	10,0%	17,0%	46,0%	
	Medyadan Öğrendiğim Kadarıyla	N	4	4	14	22	
		%	4,0%	4,0%	14,0%	22,0%	
	Ders Kitaplarından Öğrendiğim Kadarıyla	N	1	1	4	6	
		%	1,0%	1,0%	4,0%	6,0%	
	Çok Detaylı Olarak Biliyorum	N	2	9	6	17	
		%	2,0%	9,0%	6,0%	17,0%	
	Diğer	N	0	2	2	4	
		%	0,0%	2,0%	2,0%	4,0%	
Toplam		N	31	26	43	100	
		%	31,0%	26,0%	43,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin kayıtlı olduğu üniversite ve Filistin devletini Yahudiler tarafından işgal edilmesi konusunda bilgi sahibi olma durumu arasında, yapılan ki-kare testi sonucunda, anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır ($p < 0,05$). Buna göre, katılımcıların %46'sının verdiği cevap “Evet Ama Çok Detaylı Değil” olup, bu oran, Siirt Üniversitesi ’inde %19, İstanbul Üniversitesi’nde %10 ve Ege Üniversitesi’nde %17’dir.

Tablo 4.17: Ankete Katılan Kişilerin Cinsiyeti ve Filistin Devletini Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesi Konusunda Bilgi Sahibi Olma Durumu Ki-Kare Testi Sonuçları

Soru-Cevap			Cinsiyet		Toplam	p
			Bayan	Erkek		
Filistin Devletini Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesi Konusunda Bilgi Sahibi Misiniz?	Hayır	N	2	3	5	0,413
		%	2,0%	3,0%	5,0%	
	Evet Ama Çok Detaylı Değil	N	23	23	46	
		%	23,0%	23,0%	46,0%	
	Medyadan Öğrendiğim Kadarıyla	N	11	11	22	
		%	11,0%	11,0%	22,0%	
	Ders Kitaplarından Öğrendiğim Kadarıyla	N	4	2	6	
		%	4,0%	2,0%	6,0%	
	Çok Detaylı Olarak Biliyorum	N	4	13	17	
		%	4,0%	13,0%	17,0%	
	Diğer	N	2	2	4	
		%	2,0%	2,0%	4,0%	
	Toplam	N	46	54	100	
		%	46,0%	54,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin cinsiyeti ve Filistin devletini Yahudiler tarafından işgal edilmesi konusunda bilgi sahibi olma durumu arasında yapılan ki-kare testleri sonucunda, anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4.18: Ankete Katılan Kişilerin Uyruğu ve Filistin Devletini Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesi Konusunda Bilgi Sahibi Olma Durumu Ki-Kare Testi Sonuçları

Soru-Cevap			Uyruk		Toplam	p
			TC	Diğer		
Filistin Devletini Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesi Konusunda Bilgi Sahibi Misiniz?	Hayır	N	5	0	5	0,861
		%	5,0%	0,0%	5,0%	
	Evet Ama Çok Detaylı Değil	N	44	2	46	
		%	44,0%	2,0%	46,0%	
	Medyadan Öğrendiğim Kadarıyla	N	22	0	22	
		%	22,0%	0,0%	22,0%	
	Ders Kitaplarından Öğrendiğim Kadarıyla	N	6	0	6	
		%	6,0%	0,0%	6,0%	
	Çok Detaylı Olarak Biliyorum	N	16	1	17	
		%	16,0%	1,0%	17,0%	
	Diğer	N	4	0	4	
		%	4,0%	0,0%	4,0%	
	Toplam		N	97	3	100
			%	97,0%	3,0%	100,0%

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin uyruğu ve Filistin devletini Yahudiler tarafından işgal edilmesi konusunda bilgi sahibi olma durumu arasında, yapılan ki-kare testi sonucunda, anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0.05$).

Tablo 4.19: Ankete Katılan Kişilerin Yaşı ve Filistin Devletini Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesi Konusunda Bilgi Sahibi Olma Durumu Ki-Kare Testi Sonuçları

Soru-Cevap			Yaş			Toplam	P
			20 ve altı Yaş	21-30 Yaş	31-40 Yaş		
Filistin Devletini Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesi Konusunda Bilgi Sahibi Misiniz?	Hayır	N	1	4	0	5	0,854
		%	1,0%	4,0%	0,0%	5,0%	
	Evet Ama Çok Detaylı Değil	N	6	37	3	46	
		%	6,0%	37,0%	3,0%	46,0%	
	Medyadan Öğrendiğim Kadarıyla	N	1	20	1	22	
		%	1,0%	20,0%	1,0%	22,0%	
	Ders Kitaplarından Öğrendiğim Kadarıyla	N	0	6	0	6	
		%	0,0%	6,0%	0,0%	6,0%	
	Çok Detaylı Olarak Biliyorum	N	1	14	2	17	
		%	1,0%	14,0%	2,0%	17,0%	
	Diğer	N	0	4	0	4	
		%	0,0%	4,0%	0,0%	4,0%	
	Toplam	N	9	85	6	100	
		%	9,0%	85,0%	6,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin yaşı ve Filistin devletini Yahudiler tarafından işgal edilmesi konusunda bilgi sahibi olma durumu arasında, yapılan ki-kare testleri sonucunda, anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0.05$).

Bu durum, örneklemin üniversite öğrencilerinden oluşmasından kaynaklanabilmektedir. Özellikle, belirli, yaş aralığında yaşanan yığılma bunun sebebi olarak görülmektedir. İleri zamanda yapılacak çalışmalarda daha heterojen bir

örneklem kullanılarak, yaş konusunda daha anlamlı bir sonuç alınması mümkün olabilecektir.

Tablo 4.20: Ankete Katılan Kişilerin Kayıtlı Olduğu Üniversite ve 1900’lü Yıllarda Yahudilerin Filistinli Haktan Para Karşılığı Toprak Satın Aldığına İlişkin Bilginin Doğruluğuna İnanma Durumu Ki-Kare Testi Sonuçları

Soru-Cevap			Üniversite			Toplam	P
			Siirt Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	Ege Üniversitesi		
1900'lü yıllarda Yahudilerin Filistinli halktan para karşılığı toprak satın aldığına ilişkin bilginin doğruluğuna inanıyor musunuz?	Kesinlikle inanmıyorum	N	2	0	1	3	0,084
		%	2,0%	0,0%	1,0%	3,0%	
	İnanmıyorum	N	5	3	1	9	
		%	5,0%	3,0%	1,0%	9,0%	
	Fikrim yok	N	15	6	17	38	
		%	15,0%	6,0%	17,0%	38,0%	
	İnanıyorum	N	8	12	19	39	
		%	8,0%	12,0%	19,0%	39,0%	
	Kesinlikle inanıyorum	N	1	5	5	11	
		%	1,0%	5,0%	5,0%	11,0%	
Toplam		N	31	26	43	100	
		%	31,0%	26,0%	43,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin kayıtlı olduğu üniversite ve 1900’lü yıllarda Yahudilerin Filistinli haktan para karşılığı toprak satın aldığına ilişkin bilginin doğruluğuna inanma durumu arasında, yapılan ki-kare testi sonucunda, anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4.21: Ankete Katılan Kişilerin Cinsiyeti ve 1900’lü Yıllarda Yahudilerin Filistinli Haktan Para Karşılığı Toprak Satın Aldığına İlişkin Bilginin Doğruluğuna İnanma Durumu Ki Kare Testi

Soru-Cevap			Cinsiyet		Toplam	p
			Bayan	Erkek		
1900'lü Yıllarda Yahudilerin Filistinli Halktan Para Karşılığı Toprak Satın Aldığına İlişkin Bilginin Doğruluğuna İnanıyor Musunuz?	Kesinlikle İnanmıyorum	N	1	2	3	0,040
		%	1,0%	2,0%	3,0%	
	İnanmıyorum	N	5	4	9	
		%	5,0%	4,0%	9,0%	
	Fikrim Yok	N	24	14	38	
		%	24,0%	14,0%	38,0%	
	İnanıyorum	N	11	28	39	
		%	11,0%	28,0%	39,0%	
	Kesinlikle İnanıyorum	N	5	6	11	
		%	5,0%	6,0%	11,0%	
Toplam		N	46	54	100	
		%	46,0%	54,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin cinsiyeti ve 1900’lü yıllarda Yahudilerin Filistinli haktan para karşılığı toprak satın aldığına ilişkin bilginin doğruluğuna inanma durumu arasında, yapılan ki-kare testi sonucunda, anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($p<0,05$). Buna göre; bu soruya katılımcıların %39’u inanıyorum ve %11’i ise kesinlikle inanıyorum cevabını vermiştir. En çok verilen iki cevap arasında “inanıyorum” diyenlerin çoğunluğu erkek iken, “fikrim yok” cevabını verenlerin çoğu bayandır.

Tablo 4.22: Ankete Katılan Kişilerin Uyruğu ve 1900’lü Yıllarda Yahudilerin Filistinli Haktan Para Karşılığı Toprak Satın Aldığına İlişkin Bilginin Doğruluğuna İnanma Durumu Arasında Ki-Kare Testi

Soru-Cevap			Uyruk		Toplam	P
			TC	Diğer		
1900'lü Yıllarda Yahudilerin Filistinli Haktan Para Karşılığı Toprak Satın Aldığına İlişkin Bilginin Doğruluğuna İnanıyor Musunuz?	Kesinlikle İnanmıyorum	N	3	0	3	0,769
		%	3,0%	0,0%	3,0%	
	İnanmıyorum	N	9	0	9	
		%	9,0%	0,0%	9,0%	
	Fikrim Yok	N	37	1	38	
		%	37,0%	1,0%	38,0%	
	İnanıyorum	N	38	1	39	
		%	38,0%	1,0%	39,0%	
	Kesinlikle İnanıyorum	N	10	1	11	
		%	10,0%	1,0%	11,0%	
Toplam		N	97	3	100	
		%	97,0%	3,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin uyruğu ve 1900’lü yıllarda Yahudilerin Filistinli haktan para karşılığı toprak satın aldığına ilişkin bilginin doğruluğuna inanma durumu arasında, yapılan ki-kare testi sonucunda, anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0.05$).

Tablo 4.23: Ankete Katılan Kişilerin Yaşı ve 1900’lü Yıllarda Yahudilerin Filistinli Haktan Para Karşılığı Toprak Satın Aldığına İlişkin Bilginin Doğruluğuna İnanma Durumu Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi

Soru-Cevap			Yaş			Toplam	P
			20 ve altı Yaş	21-30 Yaş	31-40 Yaş		
1900'lü yıllarda Yahudilerin Filistinli haktan para karşılığı toprak satın aldığına ilişkin bilginin doğruluğuna inanıyor musunuz?	Kesinlikle inanmıyorum	N	1	2	0	3	0,057
		%	1,0%	2,0%	0,0%	3,0%	
	İnanmıyorum	N	2	7	0	9	
		%	2,0%	7,0%	0,0%	9,0%	
	Fikrim yok	N	3	34	1	38	
		%	3,0%	34,0%	1,0%	38,0%	
	İnanıyorum	N	3	34	2	39	
		%	3,0%	34,0%	2,0%	39,0%	
	Kesinlikle inanıyorum	N	0	8	3	11	
		%	0,0%	8,0%	3,0%	11,0%	
Toplam		N	9	85	6	100	
		%	9,0%	85,0%	6,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin yaşı ve 1900’lü yıllarda Yahudilerin Filistinli haktan para karşılığı toprak satın aldığına ilişkin bilginin doğruluğuna inanma durumu arasında, yapılan ki-kare testleri sonucunda anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 4.24: Ankete Katılan Kişilerin Kayıtlı Olduğu Üniversite ve Filistinlilerin Yahudilere Karşı Ayaklanmasını Haklı Görme Durumu Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi

Soru-Cevap			Üniversite			Toplam	p
			Siirt Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	Ege Üniversitesi		
Filistinlilerin Yahudilere Karşı Ayaklanmasını Haklı Görüyor Musunuz?	Evet	N	24	22	33	79	0,455
		%	24,0%	22,0%	33,0%	79,0%	
	Hayır	N	4	0	4	8	
		%	4,0%	0,0%	4,0%	8,0%	
	Fikrim Yok	N	3	4	6	13	
		%	3,0%	4,0%	6,0%	13,0%	
Toplam		N	31	26	43	100	
		%	31,0%	26,0%	43,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin kayıtlı olduğu üniversite ve Filistinlilerin Yahudilere karşı ayaklanmasını haklı görme durumu arasında, yapılan ki-kare testi sonucunda, anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4.25: Ankete Katılan Kişilerin Cinsiyeti ve Filistinlilerin Yahudilere Karşı Ayaklanmasını Haklı Görme Durumu Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi

Soru-Cevap			Cinsiyet		Toplam	P
			Bayan	Erkek		
Filistinlilerin Yahudilere Karşı Ayaklanmasını Haklı Görüyor Musunuz?	Evet	N	35	44	79	0,792
		%	35,0%	44,0%	79,0%	
	Hayır	N	4	4	8	
		%	4,0%	4,0%	8,0%	
	Fikrim Yok	N	7	6	13	
		%	7,0%	6,0%	13,0%	
Toplam		N	46	54	100	
		%	46,0%	54,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin cinsiyeti ve Filistinlilerin Yahudilere karşı ayaklanmasını haklı görme durumu arasında, yapılan ki-kare testi sonucunda, anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0.05$).

Tablo 4.26: Ankete Katılan Kişilerin Uyuğu ve Filistinlilerin Yahudilere Karşı Ayaklanmasını Haklı Görme Durumu Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi

Soru-Cevap			Uyruk		Toplam	p
			TC	Diğer		
Filistinlilerin Yahudilere Karşı Ayaklanmasını Haklı Görüyor Musunuz?	Evet	N	77	2	79	0,525
		%	77,0%	2,0%	79,0%	
	Hayır	N	8	0	8	
		%	8,0%	0,0%	8,0%	
	Fikrim Yok	N	12	1	13	
		%	12,0%	1,0%	13,0%	
Toplam		N	97	3	100	
		%	97,0%	3,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin uyuğu ve Filistinlilerin Yahudilere karşı ayaklanmasını haklı görme durumu arasında, yapılan ki-kare testi sonucunda, anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0.05$).

Tablo 4.27: Ankete Katılan Kişilerin Yaşı ve Filistinlilerin Yahudilere Karşı Ayaklanmasını Haklı Görme Durumu Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi

Soru-Cevap			Yaş			Toplam	P
			20 ve altı Yaş	21-30 Yaş	31-40 Yaş		
Filistinlilerin Yahudilere Karşı Ayaklanmasını Haklı Görüyor Musunuz?	Evet	N	8	65	6	79	0,590
		%	8,0%	65,0%	6,0%	79,0%	
	Hayır	N	0	8	0	8	
		%	0,0%	8,0%	0,0%	8,0%	
	Fikrim Yok	N	1	12	0	13	
		%	1,0%	12,0%	0,0%	13,0%	
Toplam		N	9	85	6	100	
		%	9,0%	85,0%	6,0%	100,0 %	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin yaşı ve Filistinlilerin Yahudilere karşı ayaklanmasını haklı görme durumu arasında, yapılan ki-kare testi sonucunda, anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4.28: Ankete Katılan Kişilerin Kayıtlı Olduğu Üniversite ve Yahudilerin Filistin Toprağında Hakkı Olup Olmadığına Dair Fikirleri Arasında Ki-Kare Testi

Soru-Cevap			Üniversite			Toplam	p
			Siirt Üni.	İstanbul Üni.	Ege Üni.		
Yahudilerin Filistin Toprağında Hakkı Var Mıdır?	Evet, Çünkü Bir Zamanlar Orası Zaten Yahudilerin Topraklarıydı.	N	2	2	2	6	0,056
		%	2,0%	2,0%	2,0%	6,0%	
	Hayır, Çünkü Yahudiler Orayı Halkı Göç Ettirerek Sahip Oldular	N	17	10	12	39	
		%	17,0%	10,0%	12,0%	39,0%	
	Hayır, Ama Yahudiler ve Filistinliler Aynı Topraklarda Beraber Kardeşlik İçinde Yaşamalıdır.	N	6	9	25	40	
		%	6,0%	9,0%	25,0%	40,0%	
	Fikrim Yok	N	6	5	4	15	
		%	6,0%	5,0%	4,0%	15,0%	
	Toplam		N	31	26	43	100
			%	31,0%	26,0%	43,0%	100,0 %

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi; ankete katılan kişilerin kayıtlı olduğu üniversite ve Yahudilerin Filistin toprağında hakkı olup olmadığına dair fikirleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0.05$).

Tablo 4.29: Ankete Katılan Kişilerin Cinsiyeti ve Yahudilerin Filistin Toprağında Hakkı Olup Olmadığına Dair Fikirleri Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi

Soru-Cevap			Cinsiyet		Toplam	p
			Bayan	Erkek		
Yahudilerin Filistin Toprağında Hakkı Var Mıdır?	Evet, Çünkü Bir Zamanlar Orası Zaten Yahudilerin Topraklarıydı.	N	3	3	6	0,691
		%	3,0%	3,0%	6,0%	
	Hayır, Çünkü Yahudiler Orayı Halkı Göç Ettirerek Sahip Oldular	N	20	19	39	
		%	20,0%	19,0%	39,0%	
	Hayır, Ama Yahudiler ve Filistinliler Aynı Topraklarda Beraber Kardeşlik İçinde Yaşamalıdır.	N	18	22	40	
		%	18,0%	22,0%	40,0%	
	Fikrim Yok	N	5	10	15	
		%	5,0%	10,0%	15,0%	
	Toplam		N	46	54	100
			%	46,0%	54,0%	100,0%

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi; ankete katılan kişilerin cinsiyeti ve Yahudilerin Filistin toprağında hakkı olup olmadığına dair fikirleri arasında, yapılan ki-kare testi sonucunda, anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4.30: Ankete Katılan Kişilerin Uyuğu ve Yahudilerin Filistin Toprağında Hakkı Olup Olmadığına Dair Fikirleri Arasında Yapılan Ki-Kare Testi

Soru-Cevap			Uyruk		Toplam	P
			TC	Diğer		
Yahudilerin Filistin Toprağında Hakkı Var Mıdır?	Evet, Çünkü Bir Zamanlar Orası Zaten Yahudilerin Topraklarıydı	N	5	1	6	0,123
		%	5,0%	1,0%	6,0%	
	Hayır, Çünkü Yahudiler Orayı Halkı Göç Ettirerek Sahip Oldular	N	39	0	39	
		%	39,0%	0,0%	39,0%	
	Hayır, Ama Yahudiler ve Filistinliler Aynı Topraklarda Beraber Kardeşlik İçinde Yaşamalıdır	N	39	1	40	
		%	39,0%	1,0%	40,0%	
	Fikrim Yok	N	14	1	15	
		%	14,0%	1,0%	15,0%	
	Toplam		N	97	3	100
			%	97,0%	3,0%	100,0%

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin uyuğu ve Yahudilerin Filistin toprağında hakkı olup olmadığına dair fikirleri arasında, yapılan ki-kare testi sonucunda, anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4.31: Ankete Katılan Kişilerin Yaşı ve Yahudilerin Filistin Toprağında Hakkı Olup Olmadığına Dair Fikirleri Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi

Soru-Cevap			Yaş			Toplam	P
			20 ve altı Yaş	21-30 Yaş	31-40 Yaş		
Yahudilerin Filistin toprağında hakkı var mıdır?	Evet, Çünkü Bir Zamanlar Orası Zaten Yahudilerin Topraklarıydı.	N	0	6	0	6	0,026
		%	0,0%	6,0%	0,0%	6,0%	
	Hayır, Çünkü Yahudiler Orayı Halkı Göç Ettirerek Sahip Oldular	N	8	27	4	39	
		%	8,0%	27,0%	4,0%	39,0%	
	Hayır, Ama Yahudiler ve Filistinliler Aynı Topraklarda Beraber Kardeşlik İçinde Yaşamalıdır.	N	0	38	2	40	
		%	0,0%	38,0%	2,0%	40,0%	
	Fikrim Yok	N	1	14	0	15	
		%	1,0%	14,0%	0,0%	15,0%	
	Toplam		N	9	85	6	100
			%	9,0%	85,0%	6,0%	100,0%

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin yaşı ve Yahudilerin Filistin toprağında hakkı olup olmadığına dair fikirleri arasında, yapılan ki-kare testleri sonucunda, anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($p < 0,05$).

Buna göre, “Hayır, Ama Yahudiler ve Filistinliler Aynı Topraklarda Beraber Kardeşlik İçinde Yaşamalıdır.” cevabı %40 ile en fazla tercih edilen seçenek olmuştur. Bu cevabı veren katılımcıların yaş dağılımı 21-30 yaş aralığı için 38,0%, 31 ve 40 yaş grubunda ise bu oran %2 olmuştur.

Tablo 4.32: Ankete Katılan Kişilerin Kayıtlı Olduğu Üniversite ve Filistin’le İlgili Bilgilerin Kaynağı Hakkında Verilen Cevaplar Arasında Ki-Kare Testi

Soru-Cevap			Üniversite			Toplam	P
			Siirt Üni.	İstanbul Üniversitesi	Ege Üniversitesi		
Filistin'le İlgili Bilgileriniz Neye/Nelere Dayanır?	Okul Bilgileri	N	5	2	6	13	0,190
		%	5,0%	2,0%	6,0%	13,0%	
	Tarih Kitapları	N	8	9	19	36	
		%	8,0%	9,0%	19,0%	36,0%	
	Kitle İletişim Araçları	N	17	10	15	42	
		%	17,0%	10,0%	15,0%	42,0%	
	Diğer	N	1	5	3	9	
		%	1,0%	5,0%	3,0%	9,0%	
Toplam		N	31	26	43	100	
		%	31,0%	26,0%	43,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin kayıtlı olduğu üniversite ve Filistin’le ilgili bilgilerin kaynağı hakkında verilen cevaplar arasında, yapılan ki-kare testi sonucunda, anlamlı bir farklılık saptanmamıştır($p>0.05$).

Tablo 4.33: Ankete Katılan Kişilerin Cinsiyeti ve Filistin’le İlgili Bilgilerin Kaynağı Hakkında Verilen Cevaplar Arasında Yapılan Ki-Kare Testi

Soru-Cevap			Cinsiyet		Toplam	P
			Bayan	Erkek		
Filistin’le İlgili Bilgileriniz Neye/Nelere Dayanır?	Okul Bilgileri	N	5	8	13	0,764
		%	5,0%	8,0%	13,0%	
	Tarih Kitapları	N	18	18	36	

		%	18,0%	18,0%	36,0%
	Kitle İletişim Araçları	N	20	22	42
		%	20,0%	22,0%	42,0%
	Diğer	N	3	6	9
Toplam		%	3,0%	6,0%	9,0%
		N	46	54	100
		%	46,0%	54,0%	100,0%

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin cinsiyeti ve Filistin'le ilgili bilgilerin kaynağı hakkında verilen cevaplar arasında, yapılan ki-kare testi sonucunda, anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir($p>0.05$).

Tablo 4.34: Ankete Katılan Kişilerin Uyruğu ve Filistin'le İlgili Bilgilerin Kaynağı Hakkında Verilen Cevaplar Arasında Yapılan Ki-Kare Testi

Soru-Cevap			Uyruk		Toplam	P
			TC	Diğer		
Filistin'le İlgili Bilgileriniz Neye/Nelere Dayanır?	Okul Bilgileri	N	13	0	13	0,139
		%	13,0%	0,0%	13,0%	
	Tarih Kitapları	N	33	3	36	
		%	33,0%	3,0%	36,0%	
	Kitle İletişim Araçları	N	42	0	42	
		%	42,0%	0,0%	42,0%	
	Diğer	N	9	0	9	
		%	9,0%	0,0%	9,0%	
Toplam		N	97	3	100	
		%	97,0%	3,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin uyruğu ve Filistin'le ilgili bilgilerin kaynağı hakkında verilen cevaplar arasında, yapılan ki-kare testi sonucunda, anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0.05$).

Tablo 4.35: Ankete Katılan Kişilerin Yaşı ve Filistin'le İlgili Bilgilerin Kaynağı Hakkında Verilen Cevaplar Arasında Yapılan Ki-Kare Testi

Soru-Cevap			Yaş			Toplam	P
			20 ve altı Yaş	21-30 Yaş	31-40 Yaş		
Filistin'le İlgili Bilgileriniz Neye/Nelere Dayanır?	Okul Bilgileri	N	2	11	0	13	0,632
		%	2,0%	11,0%	0,0%	13,0%	
	Tarih Kitapları	N	2	31	3	36	
		%	2,0%	31,0%	3,0%	36,0%	
	Kitle İletişim Araçları	N	5	34	3	42	
		%	5,0%	34,0%	3,0%	42,0%	
	Diğer	N	0	9	0	9	
		%	0,0%	9,0%	0,0%	9,0%	
Toplam		N	9	85	6	100	
		%	9,0%	85,0%	6,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin yaşı ve Filistin'le ilgili bilgilerin kaynağı hakkında verilen cevaplar arasında, yapılan ki-kare testi sonucunda, anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4.36: Ankete Katılan Kişilerin Kayıtlı Olduğu Üniversite ve YouTube Kullanımı Hakkında Verilen Cevaplar Arasında Ki-Kare Testi

Soru-Cevap			Üniversite			Toplam	P
			Siirt Üni.	İstanbul Üni.	Ege Üni.		
YouTube Ne Sıklıkla Kullanırsınız?	Hiç Kullanmam	N	3	0	0	3	0,000
		%	3,0%	0,0%	0,0%	3,0%	
	Sadece İhtiyaç Duyduğumda	N	16	11	3	30	
		%	16,0%	11,0%	3,0%	30,0%	
	Ayda Birkaç Kez	N	1	0	1	2	
		%	1,0%	0,0%	1,0%	2,0%	
	Haftada En	N	2	5	3	10	
		%	2,0%	5,0%	3,0%	10,0%	

	Fazla 3 Gün	%	2,0%	5,0%	3,0%	10,0%
	Hemen	N	9	10	36	55
	Hemen her gün kullanırım	%	9,0%	10,0%	36,0%	55,0%
Toplam		N	31	26	43	100
		%	31,0%	26,0%	43,0%	100,0%

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin kayıtlı olduğu üniversite ve YouTube kullanımı hakkında verilen cevaplar arasında, yapılan ki-kare testleri sonucunda, anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($p<0,05$). Buna göre, “Hemen Hemen her gün kullanırım” cevabını veren katılımcılar toplam katılımcıların %55’ini oluşturmaktadır. Bu katılımcılar arasında %36 Ege Üniversitesi, %10 İstanbul Üniversitesi ve % 9 Siirt Üniversitesi bulunmaktadır.

Bu durum, internete erişim kolaylığı ve etkili kullanım bakımından bölgesel farklılıklardan kaynaklanabilmektedir.

Tablo 4.37: Ankete Katılan Kişilerin Cinsiyeti ve YouTube Kullanımı Hakkında Verilen Cevaplar Arasında Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi

Soru-Cevap			Cinsiyet		Toplam	P
			Bayan	Erkek		
YouTube Ne Sıklıkla Kullanırsınız?	Hiç Kullanmam	N	2	1	3	0,483
		%	2,0%	1,0%	3,0%	
	Sadece İhtiyaç Duyduğumda	N	10	20	30	
		%	10,0%	20,0%	30,0%	
	Ayda Birkaç Kez	N	1	1	2	
		%	1,0%	1,0%	2,0%	
	Haftada En Fazla 3 Gün	N	6	4	10	
		%	6,0%	4,0%	10,0%	
	Hemen Hemen Her Gün Kullanırım	N	27	28	55	
		%	27,0%	28,0%	55,0%	
Toplam		N	46	54	100	
		%	46,0%	54,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin cinsiyeti ve YouTube kullanımı hakkında verilen cevaplar arasında, yapılan ki-kare testi sonucunda, anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4.38: Ankete Katılan Kişilerin Uyruğu ve YouTube Kullanımı Hakkında Verilen Cevaplar Arasında Ki-Kare Testi

Soru-Cevap			Uyruk		Toplam	P
			TC	Diğer		
YouTube ne sıklıkla kullanırsınız?	Hiç Kullanmam	N	3	0	3	0,968
		%	3,0%	0,0%	3,0%	
	Sadece ihtiyaç duyduğumda	N	29	1	30	
		%	29,0%	1,0%	30,0%	
	Ayda birkaç kez	N	2	0	2	
		%	2,0%	0,0%	2,0%	
	Haftada en fazla 3 gün	N	10	0	10	
		%	10,0%	0,0%	10,0%	
	Hemen Hemen her gün kullanırım	N	53	2	55	
		%	53,0%	2,0%	55,0%	
Toplam		N	97	3	100	
		%	97,0%	3,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin uyruğu ve YouTube kullanımı hakkında verilen cevaplar arasında, yapılan ki-kare testi sonucunda, anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($p>0.05$).

Tablo 4.39: Ankete Katılan Kişilerin Yaşı ve YouTube Kullanımı Hakkında Verilen Cevaplar Arasında Ki-Kare Testi

Soru-Cevap			Yaş			Toplam	P
			20 ve altı Yaş	21-30 Yaş	31-40 Yaş		
YouTube Ne Sıklıkla Kullanırsınız?	Hiç Kullanmam	N	1	2	0	3	0,138
		%	1,0%	2,0%	0,0%	3,0%	
	Sadece İhtiyaç Duyduğumda	N	3	22	5	30	
		%	3,0%	22,0%	5,0%	30,0%	
	Ayda Birkaç	N	0	2	0	2	
		%	0,0%	2,0%	0,0%	2,0%	

	Kez	%	0,0%	2,0%	0,0%	2,0%
	Haftada En	N	0	10	0	10
	Fazla 3 Gün	%	0,0%	10,0%	0,0%	10,0%
	Hemen Hemen	N	5	49	1	55
	Her Gün	%	5,0%	49,0%	1,0%	55,0%
	Kullanırım					
Toplam		N	9	85	6	100
		%	9,0%	85,0%	6,0%	100,0%

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin yaşı ve YouTube kullanımı hakkında verilen cevaplar arasında, yapılan ki-kare testleri sonucunda, anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0.05$).

Bu durum katılımcıların yaşları ve üniversitelerin kaçınıcı dönemde olduğu gözetmeksizin hepsinin eşit oranlarda YouTube kanallarını kullandığını ortaya koymaktadır. Görüldüğü üzere bu youtube kullanımı sadece bölgelere göre farklılık değişmektedir.

Tablo 4.40: Ankete Katılan Kişilerin Kayıtlı Olduğu Üniversite ve Fikirlerinde Etkisi Olan Kitle İletişim Araçları Hakkında Verilen Cevaplar Arasında Ki-Kare Testi

Soru-Cevap			Üniversite			Toplam	P
			Siirt Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	Ege Üni.		
Hangi Kitle İletişim Aracı Ve / Veya Araçları Fikirlerinizi etkileri?	Televizyon, Radyo	N	1	2	2	5	0,000
		%	1,0%	2,0%	2,0%	5,0%	
	Kitap, Dergi, Gazete, Makale	N	5	6	20	31	
		%	5,0%	6,0%	20,0%	31,0%	
	Televizyondaki Herhangi Bir Söyleşi Programındaki Konuşmacı	N	6	2	1	9	
		%	6,0%	2,0%	1,0%	9,0%	
	Twitter, Facebook,	N	1	5	9	15	
		%	1,0%	5,0%	9,0%	15,0%	

	YouTube'taki Paylaşımlar						
	Hepsi	N	11	11	10	32	
		%	11,0%	11,0%	10,0%	32,0%	
	Hiçbiri	N	7	0	0	7	
		%	7,0%	0,0%	0,0%	7,0%	
	Diğer	N	0	0	1	1	
		%	0,0%	0,0%	1,0%	1,0%	
Toplam		N	31	26	43	100	
		%	31,0%	26,0%	43,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin kayıtlı olduğu üniversite ve fikirlerinde etkisi olan kitle iletişim araçları hakkında verilen cevaplar arasında, yapılan ki-kare testi sonucunda, anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). Buna göre, katılımcıların %31'i kitap, dergi, gazete, makalelerin etkili olduğundan bahsetmiş, bunların yarısından fazlasının (20 katılımcı) Ege Üniversitesi'nden, %6'sının İstanbul ve %5'inin Siirt Üniversitesi'nden olduğu görülmüştür.

Buna göre, öğrencilerin bilgi düzeyi, kaynaklara ulaşımı gibi koşullar değiştikçe, bilgiyi aldıkları kanallar da farklılaşmaktadır.

Tablo 4.41: Ankete Katılan Kişilerin Cinsiyeti ve Fikirlerinde Etkisi Olan Kitle İletişim Araçları Hakkında Verilen Cevaplar Arasında Ki-Kare Testi

Soru-Cevap			Cinsiyet		Toplam	P
			Bayan	Erkek		
Hangi Kitle İletişim Aracı Ve / Veya Araçları Fikirlerinizi Etkiler?	Televizyon, Radyo	N	1	4	5	0,576
		%	1,0%	4,0%	5,0%	
	Kitap, Dergi, Gazete, Makale	N	12	19	31	
		%	12,0%	19,0%	31,0%	
	Televizyondaki Herhangi Bir Söyleşi Programındaki	N	5	4	9	
		%	5,0%	4,0%	9,0%	
		N				
		%				

	Konuşmacı				
	Twitter, Facebook ya da YouTube'taki Paylaşımlar	N	6	9	15
		%	6,0%	9,0%	15,0%
	Hepsi	N	17	15	32
		%	17,0%	15,0%	32,0%
	Hiçbiri	N	4	3	7
		%	4,0%	3,0%	7,0%
	Diğer	N	1	0	1
		%	1,0%	0,0%	1,0%
	Toplam	N	46	54	100
		%	46,0%	54,0%	100,0%

Yukarıdaki tabloda belirtildiğı üzere; ankete katılan kişilerin cinsiyeti ve fikirlerinde etkisi olan kitle iletişim araçları hakkında verilen cevaplar arasında yapılan ki-kare testi sonucunda anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4.42: Ankete Katılan Kişilerin Uyuğu ve Fikirlerinde Etkisi Olan Kitle İletişim Araçları Hakkında Verilen Cevaplar Arasında Yapılan Ki-Kare Testi

Soru-Cevap			Uyruk		Toplam	P
			TC	Diğer		
Hangi Kitle İletişim Araçları Fikirlerinizi Etkiler?	Televizyon, Radyo	N	5	0	5	0,411
		%		0	5	
	Kitap, Dergi, Gazete, Makale	N	31	0	31	
		%	31	0	31	
	Televizyondaki Herhangi Bir Söyleşi Programındaki Konuşmacı	N	9	0	9	
		%	9	0	9	
	Twitter, Facebook ya da YouTube'taki Paylaşımlar	N	15	0	15	
		%	15	0	15	
	Hepsi	N	30	2	32	
		%	30	2	32	
	Hiçbiri	N	6	1	7	
		%				

		%	6	1	7	
	Diğer	N	1	0	1	
		%	1	0	1	
Toplam		N	97	3	100	
		%	97	3	100	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin uyruğu ve fikirlerinde etkisi olan kitle iletişim araçları hakkında verilen cevaplar arasında, yapılan ki-kare testi sonucunda, anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0.05$).

Tablo 4.43: Ankete Katılan Kişilerin Yaşı ve Fikirlerinde Etkisi Olan Kitle İletişim Araçları Hakkında Verilen Cevaplar Arasında Yapılan Ki-Kare Testi

Soru-Cevap			Yaş			Toplam	P
			20 ve altı Yaş	21-30 Yaş	31-40 Yaş		
Hangi Kitle İletişim Aracı Ve / Veya Araçları Fikirlerinizi Etkiler?	Televizyon, Radyo	N	0	5	0	5	0,000
		%	0,0%	5,0%	0,0%	5,0%	
	Kitap, Dergi, Gazete, Makale	N	1	30	0	31	
		%	1,0%	30,0%	0,0%	31,0%	
	Televizyondaki Herhangi Bir Söyleşi Programındaki Konuşmacı	N	2	5	2	9	
		%	2,0%	5,0%	2,0%	9,0%	
	Twitter, Facebook Ya Da YouTube'taki Paylaşımlar	N	0	15	0	15	
		%	0,0%	15,0%	0,0%	15,0%	
	Hepsi	N	2	27	3	32	
		%	2,0%	27,0%	3,0%	32,0%	
	Hiçbiri	N	4	2	1	7	
		%	4,0%	2,0%	1,0%	7,0%	
	Diğer	N	0	1	0	1	
		%	0,0%	1,0%	0,0%	1,0%	

		%	0,0%	1,0%	0,0%	1,0%	
Toplam		N	9	85	6	100	
		%	9,0%	85,0%	6,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin yaşı ve fikirlerinde etkisi olan kitle iletişim araçları hakkında verilen cevaplar arasında, yapılan ki-kare testi sonucunda, anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Buna göre, katılımcıların %31'i kitap, dergi, gazete, makalelerin etkili olduğu cevaplarını vermiş ve bu kişilerin (30 katılımcı) 21-30 yaşları arasında olduğu görülmüştür. 20 yaş altı katılımcıların çoğunluğu, fikirlerini bu kitle iletişim araçlarıyla oluşturmadığını beyan ederken, 31-40 yaş arası katılımcıların büyük çoğunun tüm kitle iletişim araçlarını kullandığını ifade etmesi belirli bir yaştan sonra bireylerin, güvendiği kaynakların artışa ve buna bağlı olarak bu kaynaklardan daha fazla etkilendiği sonucunu ortaya koymaktadır.

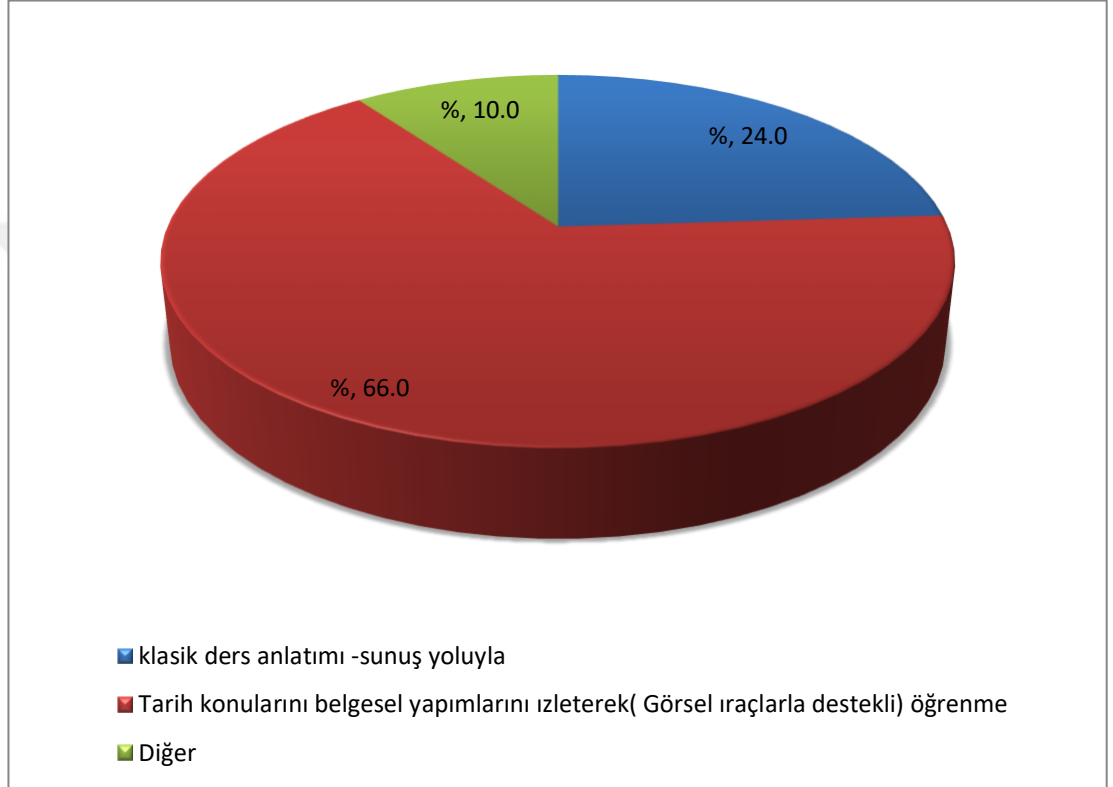
Bu sonuçlar özellikle 21-30 yaş grubunun TV'nin hâkim olduğu kendisinden önceki nesilde ya da fikir kaynaklarını internetin domine ettiği kendisinden sonraki nesilden farklı olarak yazılı kaynaklara yöneldiği yorumunu yapmak yanlış olmayacaktır.

4.2.2. İkinci Anket Uygulamasından Elde Edilen Bulgular

Tablo 4.40: Üniversitedeki Derslerinizde Öğrenim Metotlarından Hangisini Tercih Edersiniz?" Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

Cevap	N	%
Klasik Ders Anlatımı -Sunuş Yoluyla	24	24,0
Tarih Konularını Belgesel Yapımlarını İzleterek (Görsel Araçlarla Destekli) Öğrenme	66	66,0
Diğer	10	10,0
Toplam	100	100,0

Yukarıdaki tabloya göre, öğrenim metotları arasında en çok tercih edilen %66 ile görsel araçlar aracılığıyla öğretim metodudur. Klasik ders anlatımı ise katılımcıların %24'ü tarafından tercih edilmektedir. Aşağıdaki şekilde bu dağılımın pasta grafiği verilmiştir.

Şekil 4.12: Üniversitedeki Derslerinizde Öğrenim Metotlarından Hangisini Tercih Edersiniz?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

“Seyretmiş olduğunuz film sizce tarihsel bir konu anlatımı bakımından ne kadar etkili?” sorusuna verilen cevapların dağılımı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.41: “Seyretmiş Olduğunuz Film Sizce Tarihsel Bir Konu Anlatımı Bakımından Ne Kadar Etkili?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

Cevap	N	%
Çok Etkili	22	22,0
Etkili	60	60,0

Cevap	N	%
Az Etkili	14	14,0
Etkili Değil	4	4,0
Toplam	100	100,0

Yukarıda tabloya göre, izledikleri filmi, tarihsel açıdan çok etkili bulanların oranı %22, etkili bulanların oranı %60'tır. Bunların dışında, az etkili bulanların sayısı 14, etkili bulmayanların sayısı 4'tür. Aşağıdaki şekilde bu tablonun pasta grafiğine yer verilmiştir.

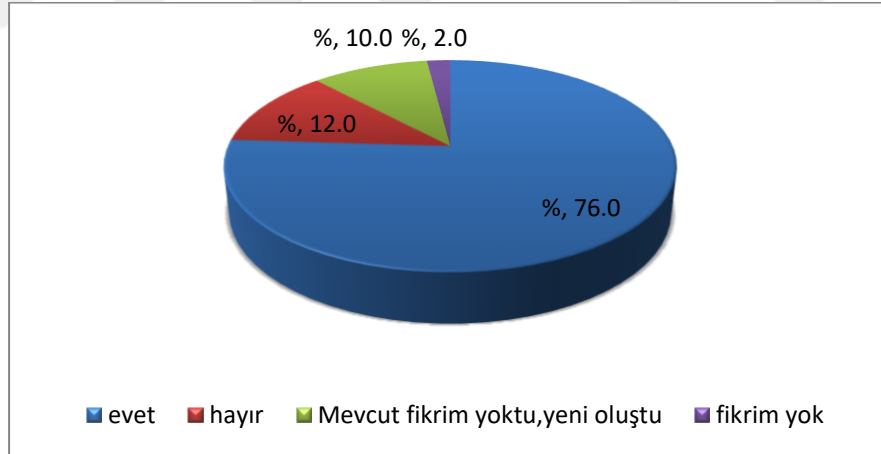
Şekil 4.12: “Seyretmiş Olduğunuz Film Sizce Tarihsel Bir Konu Anlatımı Bakımından Ne Kadar Etkili?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

“Seyretmiş olduğunuz Filistin'in Yahudiler tarafından işgal edilmesini anlatan bu film, bu konu hakkındaki var olan bilgilerinize alternatif bir bilgi ekledi mi?” sorusuna verilen cevapların dağılımı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.42: “Seyretmiş Olduğunuz Filistin'in Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesini Anlatan Bu Film, Bu Konu Hakkındaki Var Olan Bilgilerinize Alternatif Bir Bilgi Ekledi Mi?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

Cevap	N	%
Evet	76	76,0
Hayır	12	12,0
Mevcut Fikrim Yoktu, Yeni Oluştı	10	10,0
Fikrim Yok	2	2,0
Toplam	100	100,0

Yukarıdaki tabloya göre, mevcut bilgilerine alternatif bilgi eklendiği cevabı verenlerin oranı %76, eklenmediği cevabını verenlerin oranı ise %12'dir. Hiçbir fikri olmayıp yeni fikir edinen kişilerin oranı %10, filmi izlemelerine rağmen hiçbir fikri oluşmayanların sayısı 2 olmuştur. Aşağıdaki şekilde bu dağılımın grafiği verilmiştir.

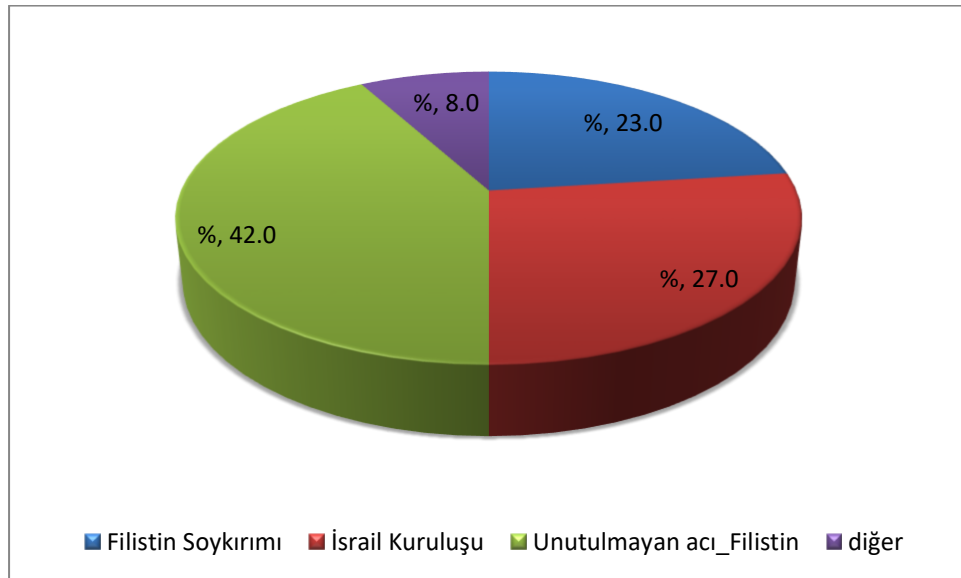
Şekil 4.13: “Seyretmiş Olduğunuz Filistin'in Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesini Anlatan Bu Film, Bu Konu Hakkındaki Var Olan Bilgilerinize Alternatif Bir Bilgi Ekledi Mi?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

“Sizce filmin adı vermek istediği mesaja göre ne olabilirdi?” sorusuna verilen cevaplar şu şekilde tablolandırılmıştır.

Tablo 4.43: “Sizce Bu Filmin Vermek İstedığı Mesaja Göre Adı Ne Olabilirdi?”
Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

Cevap	N	%
Filistin Soykırımı	23	23,0
İsrail’in Kuruluşu	27	27,0
Unutulmayan Acı, Filistin	42	42,0
Diğer	8	8,0
Toplam	100	100,0

Yukarıdaki tabloya göre, anket katılımcılarından isim tercihi “Filistin Soykırımı” olanların oranı %23’tür. “İsrail’in Kuruluşu” ismini seçenlerin oranı %27’dir. “Unutulmayan Acı, Filistin” ismini seçenlerin oranı %42 iken, diğer isimleri işaretleyenlerin oranı %8’dir. Buna göre, katılımcılar, daha objektif isimler yerine, sübjektif bir ismi tercih etmişlerdir. Aşağıdaki şekilde bu dağılımın grafiği verilmiştir.

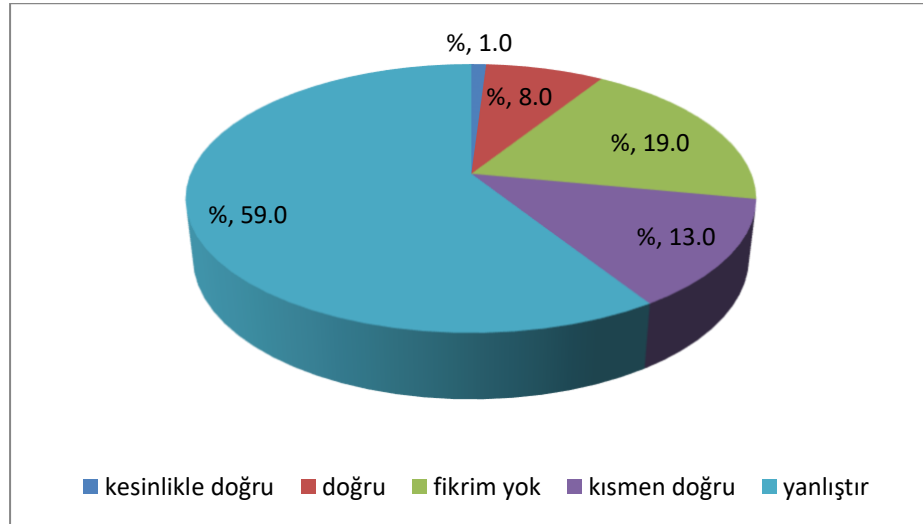
Şekil 4.15: “Sizce Bu Filmin Vermek İstedığı Mesaja Göre Adı Ne Olabilirdi?”
Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

“Filistinliler Yahudilere topraklarını kendileri satmıştır, bu sebeple bu sonuca katlanmalıdır.” ifadesine katılımcıların yorumu aşağıda verilmiştir.

Tablo 4.44: “Filistinliler Yahudilere Topraklarını Kendileri Satmıştır, Bu Sebep Bu Sonuca Katlanmalıdır.” İfadesine Yönelik Katılımcıların Yorumlarının Dağılımı

Cevap	N	%
Kesinlikle Doğru	1	1,0
Doğru	8	8,0
Fikrim Yok	19	19,0
Kısmen Doğru	13	13,0
Yanlıştır	59	59,0
Toplam	100	100,0

Yukarıdaki tabloya göre, bahsedilen ifadenin “kesinlikle doğru” olduğunu ileri süren katılımcıların sayısı 1, “doğru” olduğunu ileri süren katılımcıların sayısı 8’dir. Bu konuda fikri olmayan katılımcıların sayısı 18, kısmen doğru bulanlar ise 13 kişidir. Kalan 59 kişi de bu ifadeye katılmamaktadır. Aşağıdaki şekilde bu dağılımın grafiği verilmiştir.

Şekil 4.14: “Filistinliler Yahudilere Topraklarını Kendileri Satmıştır, Bu Sebep Bu Sonuca Katlanmalıdır.” İfadesine Katılımcıların Yorumlarının Dağılımı

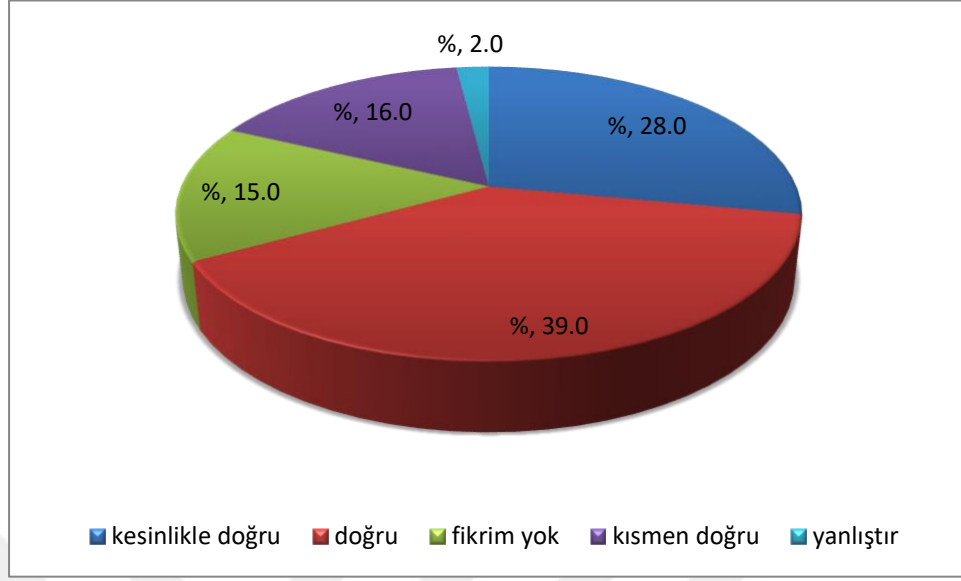
Yukarıdaki şekle göre, anket katılımcılarının %59'u Filistinlilerin bu sonuca katlanmaması gerektiğini düşünmekte, %22'si ise, boyutu farklı olsa da doğru bulmaktadır.

“Yahudiler bu toprakları, yerli halkı katlederek ve göç ettirerek sahip oldular.” ifadesine katılımcıların yorumu aşağıda verilmiştir.

Tablo 4.45. “Yahudiler Bu Toprakları, Yerli Halkı Katlederek ve Göç Ettirerek Sahip Oldular.” İfadesine Yönelik Katılımcıların Yorumlarının Dağılımı

Cevap	N	%
Kesinlikle Doğru	28	28,0
Doğru	39	39,0
Fikrim Yok	15	15,0
Kısmen Doğru	16	16,0
Yanlıştır	2	2,0
Toplam	100	100,0

Yukarıdaki tabloya göre, bahsedilen ifadenin “kesinlikle doğru” olduğunu ileri süren katılımcıların sayısı 28 iken, “doğru” olduğunu ileri süren katılımcıların sayısı 39’dur. Bu konuda fikri olmayanların sayısı 15 iken, kısmen doğru bulanlar 16 kişidir. Kalan 2 kişi de bu ifadeye katılmamaktadır. Aşağıdaki şekilde bu dağılımın grafiği verilmiştir.

Şekil 4.15: “Yahudiler Bu Toprakları, Yerli Halkı Katlederek ve Göç Ettirerek Sahip Oldular” İfadesine Katılımcıların Yorumlarının Dağılımı

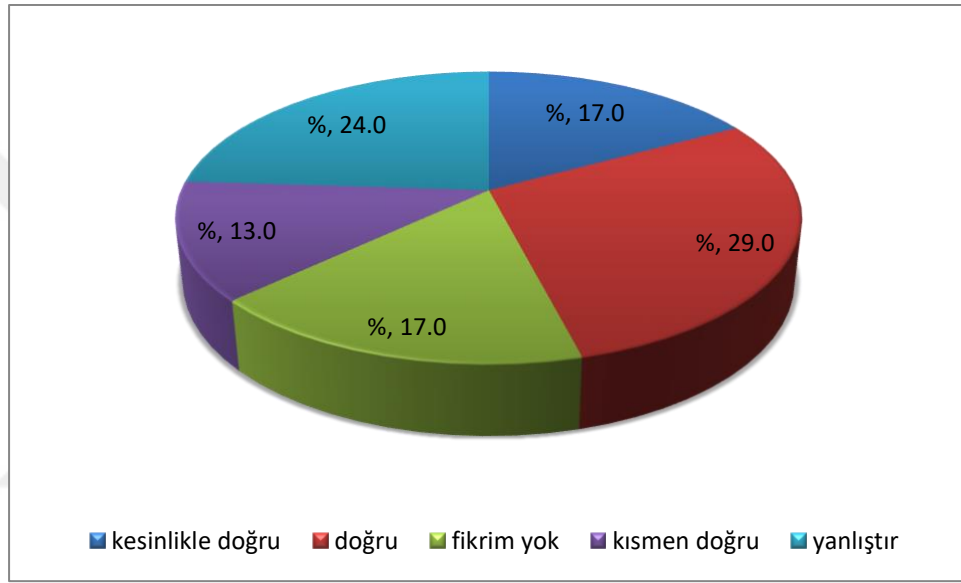
Yukarıdaki şekle göre, anket katılımcılarının %83’ü kısmen de olsa Yahudilerin Filistin topraklarına zorla sahip olduğunu düşünmekte, %15’inin konuyla ilgili fikri bulunmamakta, %2’si ise bu görüşe katılmamaktadır.

“Yahudiler ve Filistinliler aynı topraklarda beraber kardeşlik içinde yaşamalıdır.” ifadesine katılımcıların yorumu aşağıda verilmiştir.

Tablo 4.46: “Yahudiler ve Filistinliler Aynı Topraklarda Beraber Kardeşlik İçinde Yaşamalıdır.” İfadesine Katılımcıların Yorumların Dağılımı

Cevap	N	%
Kesinlikle Doğru	17	17,0
Doğru	29	29,0
Fikrim Yok	17	17,0
Kısmen Doğru	13	13,0
Yanlıştır	24	24,0
Toplam	100	100,0

Yukarıdaki tabloya göre, yöneltilen sorunun “kesinlikle doğru” olduğunu ileri süren katılımcıların sayısı 17, “doğru” olduğunu ileri süren katılımcıların sayısı 29’dur. Bu konuda fikri olmayanların sayısı 17 iken, kısmen doğru bulanlar 13 kişidir. 24 kişi de bu soruyu yanlış olarak değerlendirmiştir. Aşağıdaki şekilde bu dağılımın grafiği verilmiştir.

Şekil 4.16: “Yahudiler ve Filistinliler Aynı Topraklarda Beraber Kardeşlik İçinde Yaşamalıdır.” İfadesine Katılımcıların Yorumlarının Dağılımı

Yukarıdaki şekle göre, anket katılımcılarının %59’u Filistinliler ve İsraillilerin barış içinde yaşaması gerektiğini düşünmekte, %17’sinin fikri bulunmamakta, %24’ü ise bu ifadeyi yanlış bulmaktadır.

Tablo 4.44: Ankete Katılan Kişilerin Kayıtlı Olduğu Üniversite ve “Üniversitedeki Derslerinizde Öğrenim Metotlarından Hangisini Tercih Edersiniz?” Sorusuna Verilen Cevaplar Arasında Yapılan Ki-Kare Testi

Soru-Cevap			Üniversite			T	p
			Siirt Üni.	İstanbul Üni.	Ege Üni.		
Üniversitedeki Derslerinizde Öğrenim Metotlarından Hangisini Tercih Edersiniz?	Klasik Ders Anlatımı - Sunuş Yoluyla	N	10	4	10	24	0,205
		%	10,0%	4,0%	10,0%	24,0%	
	Tarih Konularını Belgesel Yapımların ı İzleterek (Görsel Araçlarla Destekli) Öğrenme	N	19	21	26	66	
		%	19,0%	21,0%	26,0%	66,0%	
	Diğer	N	2	1	7	10	
		%	2,0%	1,0%	7,0%	10,0%	
Toplam		N	31	26	43	100	
		%	31,0%	26,0%	43,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin kayıtlı olduğu üniversite ve “Üniversitedeki derslerinizde öğrenim metotlarından hangisini tercih edersiniz?” sorusuna verilen cevaplar arasında, yapılan ki-kare testi sonucunda, anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0.05$). Bu sonuçlar katılımcıların öğrenim gördükleri üniversitelerden bağımsız olarak öğretim metodları tercihlerinde benzerlik olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.45: Ankete Katılan Kişilerin Cinsiyeti ve “Üniversitedeki Derslerinizde Öğrenim Metotlarından Hangisini Tercih Edersiniz?” Sorusuna Verilen Cevaplar Arasında Ki-Kare Testi

Soru-Cevap			Cinsiyet		Toplam	p
			Bayan	Erkek		
Üniversitedeki derslerinizde öğrenim metotlarından hangisini tercih edersiniz?	Klasik ders anlatımı -sunuş yoluyla	N	12	12	24	0,858
		%	12,0%	12,0%	24,0%	
	Tarih konularını belgesel yapımlarını izleterek (Görsel araçlarla destekli) öğrenme	N	30	36	66	
		%	30,0%	36,0%	66,0%	
	Diğer	N	4	6	10	
		%	4,0%	6,0%	10,0%	
	Toplam	N	46	54	100	
		%	46,0%	54,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin cinsiyeti ve “Üniversitenizdeki derslerinizde öğrenim metotlarından hangisini tercih edersiniz?” sorusuna verilen cevaplar arasında yapılan ki-kare testi sonucunda anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4.46: Ankete Katılan Kişilerin Uyuşuğu ve “Üniversitedeki Derslerinizde Öğrenim Metotlarından Hangisini Tercih Edersiniz?” Sorusuna Verilen Cevaplar Arasında Yapılan Ki-Kare Testi

Soru-Cevap			Uyruk		Toplam	p
			TC	Diğer		
Üniversitedeki Derslerinizde Öğrenim Metotlarından Hangisini Tercih Edersiniz?	Klasik Ders Anlatımı -Sunuş Yoluyla	N	23	1	24	0,810
		%	23,0%	1,0%	24,0%	
	Tarih Konularını Belgesel Yapımlarını İzleterek (Görsel Araçlarla Destekli) Öğrenme	N	64	2	66	
		%	64,0%	2,0%	66,0%	
	Diğer	N	10	0	10	
		%	10,0%	0,0%	10,0%	
	Toplam	N	97	3	100	
		%	97,0%	3,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin uyruğu ve “Üniversitedeki derslerinizde öğrenim metotlarından hangisini tercih edersiniz?” sorusuna verilen cevaplar arasında yapılan ki-kare testi sonucunda anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4.50: Ankete Katılan Kişilerin Yaşı ve “Üniversitedeki Derslerinizde Öğrenim Metotlarından Hangisini Tercih Edersiniz?” Sorusuna Verilen Cevaplar Arasında Yapılan Ki-Kare Testi

Cevap			Yaş			Toplam	p
			20 ve altı Yaş	21-30 Yaş	31-40 Yaş		
Üniversitedeki Derslerinizde Öğrenim Metotlarından Hangisini Tercih Edersiniz?	Klasik Ders Anlatımı -Sunuş Yoluyla	N	4	19	1	24	0,234
		%	4,0%	19,0%	1,0%	24,0%	
	Tarih Konularını Belgesel Yapımlarını İzleterek (Görsel Araçlarla Destekli) Öğrenme	N	3	58	5	66	
		%	3,0%	58,0%	5,0%	66,0%	
	Diğer	N	2	8	0	10	
		%	2,0%	8,0%	0,0%	10,0%	
	Toplam		N	9	85	6	
			%	9,0%	85,0%	6,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin yaşı ve “Üniversitedeki derslerinizde öğrenim metotlarından hangisini tercih edersiniz?” sorusuna verilen cevaplar arasında yapılan ki-kare testleri sonucunda anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0.05$).

Tablo 4.47: Ankete Katılan Kişilerin Kayıtlı Olduğu Üniversite ve “Seyretmiş Olduğunuz Bu Film Sizce Tarihsel Bir Konu Anlatımı Bakımından Ne Kadar Etkili?” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi

Cevap			Üniversite			Toplam	p
			Siirt Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	Ege Üniversitesi		
Seyretmiş Olduğunuz Bu Film Sizce Tarihsel Bir Konu Anlatımı Bakımından Ne Kadar Etkili?	Çok Etkili	N	4	9	9	22	0,017
		%	4,0%	9,0%	9,0%	22,0%	
	Etkili	N	19	16	25	60	
		%	19,0%	16,0%	25,0%	60,0%	
	Az Etkili	N	4	1	9	14	
		%	4,0%	1,0%	9,0%	14,0%	
	Etkili Değil	N	4	0	0	4	
		%	4,0%	0,0%	0,0%	4,0%	
Toplam		N	31	26	43	100	
		%	31,0%	26,0%	43,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin kayıtlı olduğu üniversite ve “Seyretmiş Olduğunuz Bu Film Sizce Tarihsel Bir Konu Anlatımı Bakımından Ne Kadar Etkili?” sorusuna verilen cevaplar arasında, yapılan ki-kare testi sonucunda anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p < 0,05$).

Buna göre, filmi etkili bulanların oranı %60 olup, katılımcıların %25’i Ege Üniversitesi’nde, %19’u Siirt Üniversitesi’nde, %16’sı İstanbul Üniversitesi’ndedir. Filmli etkili bulmayanların hepsi ise Siirt Üniversitesi’ndedir.

Tablo 4.52: Ankete Katılan Kişilerin Cinsiyeti ve “Seyretmiş Olduğunuz Bu Film Sizce Tarihsel Bir Konu Anlatımı Bakımından Ne Kadar Etkili?” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi

Soru-Cevap			Cinsiyet		Toplam	p
			Bayan	Erkek		
Seyretmiş Olduğunuz Bu Film Sizce Tarihsel Bir Konu Anlatımı Bakımından Ne Kadar Etkili?	Çok Etkili	N	13	9	22	0,567
		%	13,0%	9,0%	22,0%	
	Etkili	N	25	35	60	
		%	25,0%	35,0%	60,0%	
	Az Etkili	N	6	8	14	
		%	6,0%	8,0%	14,0%	
	Etkili Değil	N	2	2	4	
		%	2,0%	2,0%	4,0%	
Toplam		N	46	54	100	
		%	46,0%	54,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin cinsiyeti ve “Seyretmiş Olduğunuz Film Sizce Tarihsel Bir Konu Anlatımı Bakımından Ne Kadar Etkili?” sorusuna verilen cevaplar arasında yapılan ki-kare testi sonucunda anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4.53: Ankete Katılan Kişilerin Uyruğu ve “Seyretmiş Olduğunuz Bu Film Sizce Tarihsel Bir Konu Anlatımı Bakımından Ne Kadar Etkili?” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi

Soru-Cevap			Uyruk		Toplam	p
			TC	Diğer		
Seyretmiş Olduğunuz Bu Film Sizce Tarihsel Bir Konu Anlatımı Bakımından Ne Kadar Etkili?	Çok Etkili	N	22	0	22	0,051
		%	22,0%	0,0%	22,0%	
	Etkili	N	58	2	60	
		%	58,0%	2,0%	60,0%	
	Az Etkili	N	14	0	14	
		%	14,0%	0,0%	14,0%	
	Etkili Değil	N	3	1	4	
		%	3,0%	1,0%	4,0%	
Toplam		N	97	3	100	
		%	97,0%	3,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin uyruğu ve “Seyretmiş Olduğunuz Film Sizce Tarihsel Bir Konu Anlatımı Bakımından Ne Kadar Etkili?” sorusuna verilen cevaplar arasında yapılan ki-kare testi sonucunda anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Tablo 4.54: Ankete Katılan Kişilerin Yaşı ve “Seyretmiş Olduğunuz Film Sizce Tarihsel Bir Konu Anlatımı Bakımından Ne Kadar Etkili?” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi

Soru-Cevap			Yaş			Toplam	p
			20 ve altı Yaş	21-30 Yaş	31-40 Yaş		
Seyretmiş Olduğunuz Bu Film Sizce Tarihsel Bir Konu Anlatımı Bakımından Ne Kadar Etkili	Çok Etkili	N	1	19	2	22	0,117
		%	1,0%	19,0%	2,0%	22,0%	
	Etkili	N	5	51	4	60	
		%	5,0%	51,0%	4,0%	60,0%	
	Az Etkili	N	1	13	0	14	
		%	1,0%	13,0%	0,0%	14,0%	
	Etkili Değil	N	2	2	0	4	
		%	2,0%	2,0%	0,0%	4,0%	
Toplam		N	9	85	6	100	
		%	9,0%	85,0%	6,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin yaşı ve “Seyretmiş Olduğunuz Bu Film Sizce Tarihsel Bir Konu Anlatımı Bakımından Ne Kadar Etkili?” sorusuna verilen cevaplar arasında yapılan ki-kare testi sonucunda anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4.48: Ankete Katılan Kişilerin Kayıtlı Olduğu Üniversite ve “Seyretmiş Olduğunuz Filistin'in Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesini Anlatan Film, Bu Konu Hakkındaki Var Olan Bilgilerinize Alternatif Bir Bilgi Ekledi Mi?” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi

Cevap			Üniversite			Toplam	P
			Siirt Üni.	İstanbul Üniversitesi	Ege Üniversitesi		
Seyretmiş Olduğunuz Filistin'in Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesini Anlatan Bu Film, Bu Konu Hakkındaki Var olan Bilgilerinize Alternatif Bir Bilgi Ekledi Mi?	Evet	N	18	23	35	76	0,177
		%	18,0%	23,0%	35,0%	76,0%	
	Hayır	N	6	2	4	12	
		%	6,0%	2,0%	4,0%	12,0%	
	Mevcut Fikrim Yoktu, Yeni Oluştur	N	6	1	3	10	
		%	6,0%	1,0%	3,0%	10,0%	
	Fikrim Yok	N	1	0	1	2	
		%	1,0%	0,0%	1,0%	2,0%	
	Toplam		N	31	26	43	100
			%	31,0%	26,0%	43,0%	100,0%

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin kayıtlı olduğu üniversite ve “Seyretmiş Olduğunuz Filistin'in Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesini Anlatan Film, Bu Konu Hakkındaki Var olan Bilgilerinize Alternatif Bir Bilgi Ekledi Mi?” sorusuna verilen cevaplar arasında yapılan ki-kare testi sonucunda anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0.05$).

Tablo 4.56: Cinsiyet ve “Seyretmiş Olduğunuz Filistin'in Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesini Anlatan Bu Film, Bu Konu Hakkındaki Var Olan Bilgilerinize Alternatif Bir Bilgi Ekledi Mi?” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi

Soru-Cevap			Cinsiyet		Toplam	P
			Bayan	Erkek		
Seyretmiş Olduğunuz Filistin'in Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesini Anlatan Bu Film. Bu Konu Hakkındaki Var olan Bilgilerinize Alternatif Bir Bilgi Ekledi Mi?	Evet	N	34	42	76	0,977
		%	34,0%	42,0%	76,0%	
	Hayır	N	6	6	12	
		%	6,0%	6,0%	12,0%	
	Mevcut Fikrim Yoktu, Yeni Oluştı	N	5	5	10	
		%	5,0%	5,0%	10,0%	
	Fikrim Yok	N	1	1	2	
		%	1,0%	1,0%	2,0%	
	Toplam		N	46	54	100
			%	46,0%	54,0%	100,0%

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin cinsiyeti ve “Seyretmiş Olduğunuz Filistin'in Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesini Anlatan Bu Film, Bu Konu Hakkındaki Var olan Bilgilerinize alternatif Bir Bilgi Ekledi Mi?” sorusuna verilen cevaplar arasında, yapılan ki-kare testleri sonucunda anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4.49: Ankete Katılan Kişilerin Uyruğu ve “Seyretmiş Olduğunuz Filistin'in Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesini Anlatan Film, Bu Konu Hakkındaki Var Olan Bilgilerinize Alternatif Bir Bilgi Ekledi Mi?” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi

Soru-Cevap			Uyruk		Toplam	P
			TC	Diğer		
Seyretmiş Olduğunuz Filistin'in Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesini Anlatan Bu Film, Bu Konu Hakkındaki Var olan Bilgilerinize Alternatif Bir Bilgi Ekledi Mi?	Evet	N	74	2	76	0,664
		%	74,0%	2,0%	76,0%	
	Hayır	N	11	1	12	
		%	11,0%	1,0%	12,0%	
	Mevcut Fikrim Yoktu, Yeni Oluştı	N	10	0	10	
		%	10,0%	0,0%	10,0%	
	Fikrim Yok	N	2	0	2	
		%	2,0%	0,0%	2,0%	
Toplam		N	97	3	100	
		%	97,0%	3,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin uyruğu ve “Seyretmiş Olduğunuz Filistin'in Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesini Anlatan Bu Film, Bu Konu Hakkındaki Var olan Bilgilerinize alternatif Bir Bilgi Ekledi Mi?” sorusuna verilen cevaplar arasında, yapılan ki-kare testi sonucunda anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4.50: Ankete Katılan Kişilerin Yaşı ve “Seyretmiş Olduğunuz Filistin'in Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesini Anlatan Film, Bu Konu Hakkındaki Var Olan Bilgilerinize Alternatif Bir Bilgi Ekledi Mi?” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi

Soru-Cevap			Yaş			Toplam	P
			20 ve Altı Yaş	21-30 Yaş	31-40 Yaş		
Seyretmiş Olduğunuz Filistin'in Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesini Anlatan Bu Film, Bu Konu Hakkındaki Var olan Bilgilerinize Alternatif Bir Bilgi Ekledi Mi?	Evet	N	5	66	5	76	0,117
		%	5,0%	66,0%	5,0%	76,0%	
	Hayır	N	3	9	0	12	
		%	3,0%	9,0%	0,0%	12,0%	
	Mevcut Fikrim Yoktu, Yeni Oluştı	N	0	9	1	10	
		%	0,0%	9,0%	1,0%	10,0%	
	Fikrim Yok	N	1	1	0	2	
		%	1,0%	1,0%	0,0%	2,0%	
Toplam		N	9	85	6	100	
		%	9,0%	85,0%	6,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin yaşı ve “Seyretmiş Olduğunuz Filistin'in Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesini Anlatan Bu Film, Bu Konu Hakkındaki Var olan Bilgilerinize Alternatif Bir Bilgi Ekledi Mi?” sorusuna verilen cevaplar arasında, yapılan ki-kare testleri sonucunda anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0.05$).

Tablo 4.51: Ankete Katılan Kişilerin Kayıtlı Olduğu Üniversite ve “Sizce Filmin Vermek İsteddiği Mesaja Göre Adı Ne Olabilirdi?” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi

Soru-Cevap			Üniversite			Toplam	P
			Siirt Üni.	İstanbul Üni.	Ege Üni.		
Sizce Bu Filmin Vermek İsteddiği Mesaja Göre Adı Ne Olabilirdi?	Filistin Soykırımı	N	12	4	7	23	0,017
		%	12,0%	4,0%	7,0%	23,0%	
	İsrail Kuruluşu	N	6	8	13	27	
		%	6,0%	8,0%	13,0%	27,0%	
	Unutulmayan Acı, Filistin	N	8	11	23	42	
		%	8,0%	11,0%	23,0%	42,0%	
	Diğer	N	5	3	0	8	
		%	5,0%	3,0%	0,0%	8,0%	
Toplam		N	31	26	43	100	
		%	31,0%	26,0%	43,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin kayıtlı olduğu üniversite ve “Sizce Bu Filmin Vermek İsteddiği Mesaja Göre Adı Ne Olabilirdi?” sorusuna verilen cevaplar arasında yapılan ki-kare testleri sonucunda, anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Buna göre; “Unutulmayan Acı, Filistin” ismi katılımcılar arasında en çok tercih edilen isim olmuş ve bu bahsedilen 42 kişinin, %54’ü Ege Üniversiteli olmuştur. Ayrıca %26’sı İstanbul, %19’u Siirt Üniversitesi’ndendir. Öte yandan her ne kadar diğer iki üniversitenin çoğunluğu bu ismi seçse de Siirt Üniversitesi’nde çoğunluk “Filistin Soykırımı” ismini seçmiştir. Bu durum daha objektif bir film ismine yöneldiklerini göstermektedir.

Tablo 4.60: Ankete Katılan Kişilerin Cinsiyeti ve “Sizce Filmin Vermek İsteddiği Mesaja Göre Adı Ne Olabilirdi?” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi

Soru-Cevap			Cinsiyet		Toplam	P
			Bayan	Erkek		
Sizce Bu Filmin Vermek İsteddiği Mesaja Göre Adı Ne Olabilirdi	Filistin Soykırımı	N	10	13	23	0,380
		%	10,0%	13,0%	23,0%	
	İsrail Kuruluşu	N	11	16	27	
		%	11,0%	16,0%	27,0%	
	Unutulmayan Acı, Filistin	N	23	19	42	
		%	23,0%	19,0%	42,0%	
	Diğer	N	2	6	8	
		%	2,0%	6,0%	8,0%	
Toplam		N	46	54	100	
		%	46,0%	54,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin cinsiyeti ve “Sizce Filmin Vermek İsteddiği Mesaja Göre Adı Ne Olabilirdi?” sorusuna verilen cevaplar arasında, yapılan ki-kare testi sonucunda, anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0.05$).

Tablo 4.52: Ankete Katılan Kişilerin Uyruğu ve “Sizce Filmin Vermek İsteddiği Mesaja Göre Adı Ne Olabilirdi?” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi

Soru-Cevap			Uyruk		Toplam	P
			TC	Diğer		
Sizce Bu Filmin Vermek İsteddiği Mesaja Göre Adı Ne Olabilirdi?	Filistin Soykırımı	N	23	0	23	0,349
		%	23,0%	0,0%	23,0%	
	İsrail Kuruluşu	N	26	1	27	
		%	26,0%	1,0%	27,0%	
	Unutulmayan Acı, Filistin	N	41	1	42	
		%	41,0%	1,0%	42,0%	
	Diğer	N	7	1	8	
		%	7,0%	1,0%	8,0%	
Toplam		N	97	3	100	
		%	97,0%	3,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin uyruğu ve “Sizce Filmin Vermek İsteddiği Mesaja Göre Adı Ne Olabilirdi?” sorusuna verilen cevaplar arasında, yapılan ki-kare testi sonucunda anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4.62: Ankete Katılan Kişilerin Yaşı ve “Sizce Filmin Vermek İsteddiği Mesaja Göre Adı Ne Olabilirdi?” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi

Soru-Cevap			Yaş			Toplam	P
			20 ve altı Yaş	21-30 Yaş	31-40 Yaş		
Sizce Bu Filmin Vermek İsteddiği Mesaja Göre Adı Ne Olabilirdi?	Filistin Soykırımı	N	2	19	2	23	0,087
		%	2,0%	19,0%	2,0%	23,0%	
	İsrail Kuruluşu	N	3	20	4	27	
		%	3,0%	20,0%	4,0%	27,0%	
	Unutulmayan Acı, Filistin	N	2	40	0	42	
		%	2,0%	40,0%	0,0%	42,0%	
	Diğer	N	2	6	0	8	
		%	2,0%	6,0%	0,0%	8,0%	
Toplam		N	9	85	6	100	
		%	9,0%	85,0%	6,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin yaşı ve “Sizce Filmin Vermek İsteddiği Mesaja Göre Adı Ne Olabilirdi?” sorusuna verilen cevaplar arasında, yapılan ki-kare testi sonucunda anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4.63: Ankete Katılan Kişilerin Yaşı ve “Filistinliler Yahudilere Topraklarını Kendileri Satmıştır, Bu Sebeple Bu Sonuca Katlanmalıdır.” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi

Yorum			Üniversite			Toplam	P
			Siirt Üni.	İstanbul Üni.	Ege Üni.		
Filistinliler Yahudilere topraklarını kendileri satmıştır, bu sebeple bu sonuca katlanmalıdır.	Kesinlikle	N	0	1	0	1	0,009
	Doğru	%	0,0%	1,0%	0,0%	1,0%	
	Doğru	N	4	3	1	8	
		%	4,0%	3,0%	1,0%	8,0%	
	Fikrim Yok	N	12	1	6	19	
		%	12,0%	1,0%	6,0%	19,0%	
	Kısmen Doğru	N	4	4	5	13	
		%	4,0%	4,0%	5,0%	13,0%	
	Yanlıştır	N	11	17	31	59	
		%	11,0%	17,0%	31,0%	59,0%	
Toplam		N	31	26	43	100	
		%	31,0%	26,0%	43,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin yaşı ve “Filistinliler Yahudilere topraklarını kendileri satmıştır, bu sebeple bu sonuca katlanmalıdır.” ifadesine yapılan yorumlar arasında, yapılan ki-kare testleri sonucunda anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

Buna göre, katılımcıların %59’u yanlış olduğunu ifade etmiş ve bunların yarısından fazlası (31 katılımcı) Ege Üniversitesi’nde bulunmaktadır.

Tablo 4.64: Ankete Katılan Kişilerin Cinsiyeti ve “Filistinliler Yahudilere Topraklarını Kendileri Satmıştır, Bu Sebeple Bu Sonuca Katlanmalıdır.” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi

Yorum			Cinsiyet		Toplam	P
			Bayan	Erkek		
Filistinliler Yahudilere topraklarını kendileri satmıştır, bu sebeple bu sonuca katlanmalıdır	Kesinlikle doğru	N	0	1	1	0,684
		%	0,0%	1,0%	1,0%	
	Doğru	N	3	5	8	
		%	3,0%	5,0%	8,0%	
	Fikrim yok	N	7	12	19	
		%	7,0%	12,0%	19,0%	
	Kısmen doğru	N	6	7	13	
		%	6,0%	7,0%	13,0%	
	Yanıltır	N	30	29	59	
		%	30,0%	29,0%	59,0%	
Toplam		N	46	54	100	
		%	46,0%	54,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin cinsiyeti ve “Filistinliler Yahudilere topraklarını kendileri satmıştır, bu sebeple bu sonuca katlanmalıdır.” ifadesine yapılan yorumlar arasında, yapılan ki-kare testi sonucunda anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4.65: Uyruk ve “Filistinliler Yahudilere Topraklarını Kendileri Satmıştır, Bu Sebeple Bu Sonuca Katlanmalıdır.” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi

Yorum			Uyruk		Toplam	P
			TC	Diğer		
Filistinliler Yahudilere Topraklarını Kendileri Satmıştır, Bu Sebeple Bu Sonuca Katlanmalıdır.	Kesinlikle Doğru	N	1	0	1	0,708
		%	1,0%	0,0%	1,0%	
	Doğru	N	8	0	8	
		%	8,0%	0,0%	8,0%	
	Fikrim Yok	N	19	0	19	
		%	19,0%	0,0%	19,0%	
	Kısmen Doğru	N	13	0	13	
		%	13,0%	0,0%	13,0%	
	Yanlıştır	N	56	3	59	
		%	56,0%	3,0%	59,0%	
Toplam		N	97	3	100	
		%	97,0%	3,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin uyruğu ve “Filistinliler Yahudilere topraklarını kendileri satmıştır, bu sebeple bu sonuca katlanmalıdır.” ifadesine yapılan yorumlar arasında yapılan ki-kare testi sonucunda anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4.66: Ankete Katılan Kişilerin Yaşı ve “Filistinliler Yahudilere Topraklarını Kendileri Satmıştır, Bu Sebeple Bu Sonuca Katlanmalıdır.” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi

Yorum			Yaş			Toplam	P
			20 ve altı Yaş	21-30 Yaş	31-40 Yaş		
Filistinliler Yahudilere Topraklarını Kendileri Satmıştır, Bu Sebeple Bu Sonuca Katlanmalıdır.	Kesinlikle Doğru	N	0	1	0	1	0,119
		%	0,0%	1,0%	0,0%	1,0%	
	Doğru	N	3	5	0	8	
		%	3,0%	5,0%	0,0%	8,0%	
	Fikrim Yok	N	3	14	2	19	
		%	3,0%	14,0%	2,0%	19,0%	
	Kısmen Doğru	N	1	11	1	13	
		%	1,0%	11,0%	1,0%	13,0%	
	Yanlıştır	N	2	54	3	59	
		%	2,0%	54,0%	3,0%	59,0%	
Toplam		N	9	85	6	100	
		%	9,0%	85,0%	6,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin yaşı ve “Filistinliler Yahudilere topraklarını kendileri satmıştır, bu sebeple bu sonuca katlanmalıdır.” ifadesine yapılan yorumlar arasında, yapılan ki-kare testi sonucunda anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4.53: Üniversite ve Yahudiler Bu Toprakları, Yerli Halkı Katlederek ve Göç Ettirerek Sahip Oldular.” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi

Yorum			Üniversite			Toplam	P
			Siirt Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	Ege Üni.		
Yahudiler Bu Toprakları, Yerli Halkı Katlederek ve Göç Ettirerek Sahip Oldular.	Kesinlikle Doğru	N	5	5	18	28	0,000
		%	5,0%	5,0%	18,0%	28,0%	
	Doğru	N	14	11	14	39	
		%	14,0%	11,0%	14,0%	39,0%	
	Fikrim Yok	N	10	1	4	15	
		%	10,0%	1,0%	4,0%	15,0%	
	Kısmen Doğru	N	0	9	7	16	
		%	0,0%	9,0%	7,0%	16,0%	
	Yanlıştır	N	2	0	0	2	
		%	2,0%	0,0%	0,0%	2,0%	
Toplam		N	31	26	43	100	
		%	31,0%	26,0%	43,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin kayıtlı olduğu üniversite ve “Yahudiler Bu Toprakları, Yerli Halkı Katlederek ve Göç Ettirerek Sahip Oldular.” ifadesine yapılan yorumlar arasında, yapılan ki-kare testleri sonucu anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır($p<0,05$).

Buna göre; katılımcıların %67’ si bu ifadeyi doğru bulmuştur ve doğru bulan katılımcıların yaklaşık olarak %48’inin Ege Üniversitesi, %28’inin Siirt Üniversitesi ve %23’ünün ise İstanbul Üniversitesi öğrencisi olduğu görülmektedir. Buna göre, Ege Üniversitesi’ndeki katılımcıların çoğunluğu bu ifadeye “kesinlikle doğru”, Siirt ve İstanbul Üniversitesi öğrencileri ise “doğru” cevabı vermişlerdir. Ege Üniversitesi’nde bu ifadeye dair fikri olmayanların oranı %4 iken, İstanbul’da %1, Siirt’te ise %10’dur.

Tablo 4.54: Ankete Katılan Kişilerin Cinsiyeti ve “Yahudiler Bu Toprakları, Yerli Halkı Katlederek ve Göç Ettirerek Sahip Oldular.” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi

Yorum			Cinsiyet		Toplam	P
			Bayan	Erkek		
Yahudiler Bu Toprakları, Yerli Halkı Katlederek ve Göç Ettirerek Sahip Oldular.	Kesinlikle Doğru	N	12	16	28	0,958
		%	12,0%	16,0%	28,0%	
	Doğru	N	17	22	39	
		%	17,0%	22,0%	39,0%	
	Fikrim Yok	N	8	7	15	
		%	8,0%	7,0%	15,0%	
	Kısmen Doğru	N	8	8	16	
		%	8,0%	8,0%	16,0%	
	Yanlıştır	N	1	1	2	
		%	1,0%	1,0%	2,0%	
Toplam		N	46	54	100	
		%	46,0%	54,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin cinsiyeti ve “Yahudiler Bu Toprakları, Yerli Halkı Katlederek ve Göç Ettirerek Sahip Oldular.” ifadesine yapılan yorumlar arasında yapılan ki-kare testi sonucunda anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4.55: Ankete Katılan Kişilerin Uyruğu ve “Yahudiler Bu Toprakları, Yerli Halkı Katlederek ve Göç Ettirerek Sahip Oldular.” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi

Yorum			Uyruk		Toplam	P
			TC	Diğer		
Yahudiler Bu Toprakları, Yerli Halkı Katlederek ve Göç Ettirerek Sahip Oldular.	Kesinlikle Doğru	N	27	1	28	0,860
		%	27,0%	1,0%	28,0%	
	Doğru	N	38	1	39	
		%	38,0%	1,0%	39,0%	
	Fikrim Yok	N	14	1	15	
		%	14,0%	1,0%	15,0%	
	Kısmen Doğru	N	16	0	16	
		%	16,0%	0,0%	16,0%	
	Yanlıştır	N	2	0	2	
		%	2,0%	0,0%	2,0%	
Toplam		N	97	3	100	
		%	97,0%	3,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin uyruğu ve “Yahudiler Bu Toprakları, Yerli Halkı Katlederek ve Göç Ettirerek Sahip Oldular.” ifadesine yapılan yorumlar arasında, yapılan ki-kare testi sonucunda anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4.70: Ankete Katılan Kişilerin Yaşı ve “Yahudiler Bu Toprakları, Yerli Halkı Katlederek ve Göç Ettirerek Sahip Oldular.” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi

Yorum			Yaş			Toplam	P
			20 ve altı Yaş	21-30 Yaş	31-40 Yaş		
Yahudiler Bu Toprakları, Yerli Halkı Katlederek ve Göç Ettirerek Sahip Oldular.	Kesinlikle Doğru	N	0	26	2	28	0,004
		%	0,0%	26,0%	2,0%	28,0%	
	Doğru	N	4	35	0	39	
		%	4,0%	35,0%	0,0%	39,0%	
	Fikrim Yok	N	5	9	1	15	
		%	5,0%	9,0%	1,0%	15,0%	
	Kısmen Doğru	N	0	13	3	16	
		%	0,0%	13,0%	3,0%	16,0%	
	Yanlıştır	N	0	2	0	2	
%		0,0%	2,0%	0,0%	2,0%		
Toplam		N	9	85	6	100	
		%	9,0%	85,0%	6,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin yaşı ve “Yahudiler Bu Toprakları, Yerli Halkı Katlederek ve Göç Ettirerek Sahip Oldular.” ifadesine yapılan yorumlar arasında, yapılan ki-kare testleri sonucunda anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır ($p < 0,05$). Bu ifadeyi doğru bulan 39 kişiden 35’i, 21-30 yaş arasında yer almaktadır. 20 yaş ve altı çoğunlukla fikrinin olmadığını beyan etmekte, 31-40 yaş arası ise bu ifadeyi çoğunlukla kısmen doğru bulmaktadır.

Tablo 4.71: Ankete Katılan Kişilerin Kayıtlı Olduğu Üniversite ve “Yahudiler ve Filistinliler Aynı Topraklarda Beraber Kardeşlik İçinde Yaşamalıdır.” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi

Yorum			Üniversite			Toplam	p
			Siirt Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	Ege Üniversitesi		
Yahudiler ve Filistinliler Aynı Topraklarda Beraber Kardeşlik İçinde Yaşamalıdır	Kesinlikle	N	7	3	7	17	0,196
		%	7,0%	3,0%	7,0%	17,0%	
	Doğru	N	5	9	15	29	
		%	5,0%	9,0%	15,0%	29,0%	
	Fikrim	N	10	2	5	17	
		%	10,0%	2,0%	5,0%	17,0%	
	Yok	N	3	4	6	13	
		%	3,0%	4,0%	6,0%	13,0%	
	Kısmen	N	6	8	10	24	
		%	6,0%	8,0%	10,0%	24,0%	
Doğru	N	31	26	43	100		
	%	31,0%	26,0%	43,0%	100,0%		

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin kayıtlı olduğu üniversite ve “Yahudiler ve Filistinliler Aynı Topraklarda Beraber Kardeşlik İçinde Yaşamalıdır.” ifadesine yapılan yorumlar arasında, yapılan ki-kare testleri sonucunda anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4.72: Ankete Katılan Kişilerin Cinsiyeti ve “Yahudiler ve Filistinliler Aynı Topraklarda Beraber Kardeşlik İçinde Yaşamalıdır.” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi

Yorum			Cinsiyet		Toplam	p
			Bayan	Erkek		
Yahudiler ve Filistinliler Aynı Topraklarda Beraber Kardeşlik İçinde Yaşamalıdır	Kesinlikle Doğru	N	5	12	17	0,658
		%	5,0%	12,0%	17,0%	
	Doğru	N	14	15	29	
		%	14,0%	15,0%	29,0%	
	Fikrim Yok	N	8	9	17	
		%	8,0%	9,0%	17,0%	
	Kısmen Doğru	N	7	6	13	
		%	7,0%	6,0%	13,0%	
	Yanıltır	N	12	12	24	
		%	12,0%	12,0%	24,0%	
Toplam		N	46	54	100	
		%	46,0%	54,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin cinsiyeti ve “Yahudiler ve Filistinliler Aynı Topraklarda Beraber Kardeşlik İçinde Yaşamalıdır.” ifadesine yapılan yorumlar arasında, yapılan ki-kare testi sonucunda anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4.73: Ankete Katılan Kişilerin Uyruğu ve “Yahudiler ve Filistinliler Aynı Topraklarda Beraber Kardeşlik İçinde Yaşamalıdır.” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi

Yorum			Uyruk		Toplam	p
			TC	Diğer		
Yahudiler ve Filistinliler Aynı Topraklarda Beraber Kardeşlik İçinde Yaşamalıdır	Kesinlikle Doğru	N	17	0	17	0,044
		%	17,0%	0,0%	17,0%	
	Doğru	N	29	0	29	
		%	29,0%	0,0%	29,0%	
	Fikrim Yok	N	17	0	17	
		%	17,0%	0,0%	17,0%	
	Kısmen Doğru	N	13	0	13	
		%	13,0%	0,0%	13,0%	
	Yanlıştır	N	21	3	24	
		%	21,0%	3,0%	24,0%	
Toplam		N	97	3	100	
		%	97,0%	3,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin uyruğu ve “Yahudiler ve Filistinliler Aynı Topraklarda Beraber Kardeşlik İçinde Yaşamalıdır.” ifadesine yapılan yorumlar arasında, yapılan ki-kare testi sonucunda anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p < 0,05$).

Tablo 4.56: Ankete Katılan Kişilerin Uyruğu ve “Yahudiler ve Filistinliler Aynı Topraklarda Beraber Kardeşlik İçinde Yaşamalıdır.” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi

Yorum			Yaş			Toplam	p
			20 ve altı Yaş	21-30 Yaş	31-40 Yaş		
Yahudiler ve Filistinliler Aynı Topraklarda Beraber Kardeşlik İçinde Yaşamalıdır	Kesinlikle	N	1	16	0	17	0,297
	Doğru	%	1,0%	16,0%	0,0%	17,0%	
	Doğru	N	3	23	3	29	
		%	3,0%	23,0%	3,0%	29,0%	
	Fikrim Yok	N	4	12	1	17	
		%	4,0%	12,0%	1,0%	17,0%	
	Kısmen Doğru	N	1	11	1	13	
		%	1,0%	11,0%	1,0%	13,0%	
	Yanlıştır	N	0	23	1	24	
		%	0,0%	23,0%	1,0%	24,0%	
Toplam		N	9	85	6	100	
		%	9,0%	85,0%	6,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin uyruğu ve “Yahudiler ve Filistinliler Aynı Topraklarda Beraber Kardeşlik İçinde Yaşamalıdır.” ifadesine yapılan yorumlar arasında yapılan ki-kare testi sonucunda anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4.75: Ankete Katılan Kişilerin “Filistin Devletini Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesi Konusunda Bilgi Sahibi Olma Durumu” ile “Seyretmiş Olduğunuz Bu Film Sizce Tarihsel Bir Konu Anlatımı Bakımından Ne Kadar Etkili?” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi

Soru-Cevap			Seyretmiş Olduğunuz Bu Film Sizce Tarihsel Bir Konu Anlatımı Bakımından Ne Kadar Etkili				Toplam	p
			Çok Etkili	Etkili	Az Etkili	Etkili Değil		
Filistin Devletini Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesi Konusunda Bilgi Sahibi Olma Durumu	Hayır	N	2	3	0	0	5	0,743
		%	2,0%	3,0%	0,0%	0,0%	5,0%	
	Evet Ama Çok Detaylı Değil	N	14	25	5	2	46	
		%	14,0%	25,0%	5,0%	2,0%	46,0%	
	Medyadan Öğrendiğim Kadarıyla	N	2	13	5	2	22	
		%	2,0%	13,0%	5,0%	2,0%	22,0%	
	Ders Kitaplarından Öğrendiğim Kadarıyla	N	1	4	1	0	6	
		%	1,0%	4,0%	1,0%	0,0%	6,0%	
	Çok Detaylı Olarak Biliyorum	N	3	12	2	0	17	
		%	3,0%	12,0%	2,0%	0,0%	17,0%	
	Diğer	N	0	3	1	0	4	
		%	0,0%	3,0%	1,0%	0,0%	4,0%	
Toplam		N	22	60	14	4	100	
		%	22,0%	60,0%	14,0%	4,0%	100,0%	

Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesi Konusunda Bilgi Sahibi” olma durumu ile ve “Seyretmiş Olduğunuz Bu Film Sizce Tarihsel Bir Konu Anlatımı Bakımından Ne Kadar Etkili?” sorusuna verdikleri cevaplar arasında, yapılan ki-kare testi sonucunda anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4.76: Ankete Katılan Kişilerin “Filistin Devletini Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesi Konusunda Bilgi Sahibi Olma Durumu” ile “1900’lü Yıllarda Yahudilerin Filistinli Halktan Para Karşılığı Toprak Satın Aldığına İlişkin Bilginin Doğruluğuna İnanıyor Musunuz?” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi

Soru-Cevap			1900'lü Yıllarda Yahudilerin Filistinli Halktan Para Karşılığı Toprak Satın Aldığına İlişkin Bilginin Doğruluğuna İnanıyor Musunuz?					Toplam	p
			Kesinlikle İnanmıyorum	İnanmıyorum	Fikrim Yok	İnanıyorum	Kesinlikle İnanıyorum		
Filistin Devletini Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesi Konusunda Bilgi Sahibi Misiniz?	Hayır	N	0	1	4	0	0	5	0,04 6
		%	0,0%	1,0%	4,0%	0,0%	0,0%	5,0%	
	Evet Ama Çok Detaylı Değil	N	2	3	22	14	5	46	
		%	2,0%	3,0%	22,0%	14,0%	5,0%	46,0%	
	Medyadan Öğrendiğim Kadarıyla	N	0	4	8	9	1	22	
		%	0,0%	4,0%	8,0%	9,0%	1,0%	22,0%	
	Ders Kitaplarından Öğrendiğim Kadarıyla	N	0	0	3	3	0	6	
		%	0,0%	0,0%	3,0%	3,0%	0,0%	6,0%	
	Çok Detaylı Olarak Biliyorum	N	1	0	1	10	5	17	
		%	1,0%	0,0%	1,0%	10,0%	5,0%	17,0%	
	Diğer	N	0	1	0	3	0	4	
		%	0,0%	1,0%	0,0%	3,0%	0,0%	4,0%	
Toplam		N	3	9	38	39	11	100	
		%	3,0%	9,0%	38,0%	39,0%	11,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin “Filistin Devletini Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesi Konusunda Bilgi Sahibi” olma durumu ile “1900’lü Yıllarda Yahudilerin Filistinli Halktan Para Karşılığı Toprak Satın Aldığına İlişkin Bilginin Doğruluğuna İnanıyor Musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar arasında yapılan ki-kare testi sonucunda, anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır ($p<0,05$).

Bu sonuçlara göre Filistin’in işgali konusunda bilgi sahibi olan katılımcıların Yahudilerin Filistinli Halktan Para Karşılığı Toprak Satın Aldığına inanıyor musunuz sorusuna ilişkin fikirlerinde değişiklik söz konusudur.

Tablo 4.57: Ankete Katılan Kişilerin “Filistin Devletini Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesi Konusunda Bilgi Sahibi Olma Durumu” ile “Filistinlilerin Yahudilere Karşı Ayaklanmasını Haklı Görüyor Musunuz?” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi

Soru-Cevap			Filistinlilerin Yahudilere Karşı Ayaklanmasını Haklı Görüyor Musunuz?			Toplam	p
			Evet	Hayır	Fikrim Yok		
Filistin Devletini Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesi Konusunda Bilgi Sahibi Misiniz?	Hayır	N	3	2	0	5	0,001
		%	3,0%	2,0%	0,0%	5,0%	
	Evet Ama Çok Detaylı Değil	N	36	5	5	46	
		%	36,0%	5,0%	5,0%	46,0%	
	Medyadan Öğrendiğim Kadarıyla	N	20	0	2	22	
		%	20,0%	0,0%	2,0%	22,0%	
	Ders Kitaplarından Öğrendiğim Kadarıyla	N	2	0	4	6	
		%	2,0%	0,0%	4,0%	6,0%	
	Çok Detaylı Olarak Biliyorum	N	16	0	1	17	
		%	16,0%	0,0%	1,0%	17,0%	
	Diğer	N	2	1	1	4	
		%	2,0%	1,0%	1,0%	4,0%	
Toplam		N	79	8	13	100	
		%	79,0%	8,0%	13,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin “Filistin Devletini Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesi Konusunda Bilgi Sahibi” olma durumu ile ve “Filistinlilerin Yahudilere Karşı Ayaklanmasını Haklı Görüyor Musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar arasında, yapılan ki-kare testi sonucunda anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır ($p<0,05$).

Bu tabloya göre işgal konusunda bilgi sahibi olmanın, Filistinlilerin ayaklanmasını haklı bulanların fikirlerini değiştirdiği görülmektedir.

Tablo 4.58: Ankete Katılan Kişilerin “Filistin Devletini Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesi Konusunda Bilgi Sahibi Olma Durumu” ile “Yahudilerin Filistin Toprağında Hakkı Var Mıdır?” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi

Soru-Cevap			Yahudilerin Filistin Toprağında Hakkı Var Mıdır?				Toplam	p
			Evet, Yahudi Toprakları	Hayır, Zorunlu Göç Ettirme	Hayır, Kardeşlik	Fikrim Yok		
Filistin Devletini Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesi Konusunda Bilgi Sahibi Misiniz?	Hayır	N	0	4	0	1	5	0,405
		%	0,0%	4,0%	0,0%	1,0%	5,0%	
	Evet Ama Çok Detaylı Değil	N	4	18	16	8	46	
		%	4,0%	18,0%	16,0%	8,0%	46,0%	
	Medyadan Öğrendiğim Kadarıyla	N	0	10	9	3	22	
		%	0,0%	10,0%	9,0%	3,0%	22,0%	
	Ders Kitaplarından Öğrendiğim Kadarıyla	N	0	0	5	1	6	
		%	0,0%	0,0%	5,0%	1,0%	6,0%	
	Çok Detaylı Olarak Biliyorum	N	2	6	8	1	17	
		%	2,0%	6,0%	8,0%	1,0%	17,0%	
	Diğer	N	0	1	2	1	4	
		%	0,0%	1,0%	2,0%	1,0%	4,0%	
Toplam		N	6	39	40	15	100	
		%	6,0%	39,0%	40,0%	15,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin “Filistin Devletini Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesi Konusunda Bilgi Sahibi” olma durumu ile ve “Yahudilerin Filistin Toprağında Hakkı Var Mıdır?” sorusuna verdikleri cevaplar arasında, yapılan ki-kare testi sonucunda, anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4.59: Ankete Katılan Kişilerin “Filistin Devletini Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesi Konusunda Bilgi Sahibi Olma Durumu” ile “Filistin’le İlgili Bilgileriniz Neye/Nelere Dayanır?” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi

Soru-Cevap			Filistin'le İlgili Bilgileriniz Neye/Nelere Dayanır?				Toplam	p
			Okul Bilgileri	Tarih Kitapları	Kitle İletişim Araçları	Diğer		
Filistin Devletini Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesi Konusunda Bilgi Sahibi Misiniz?	Hayır	N	1	1	3	0	5	0,001
		%	1,0%	1,0%	3,0%	0,0%	5,0%	
	Evet Ama Çok Detaylı Değil	N	5	20	20	1	46	
		%	5,0%	20,0%	20,0%	1,0%	46,0%	
	Medyadan Öğrendiğim Kadarıyla	N	4	7	11	0	22	
		%	4,0%	7,0%	11,0%	0,0%	22,0%	
	Ders Kitaplarından Öğrendiğim Kadarıyla	N	2	3	1	0	6	
		%	2,0%	3,0%	1,0%	0,0%	6,0%	
	Çok Detaylı Olarak Biliyorum	N	0	5	6	6	17	
		%	0,0%	5,0%	6,0%	6,0%	17,0%	
	Diğer	N	1	0	1	2	4	
		%	1,0%	0,0%	1,0%	2,0%	4,0%	
Toplam		N	13	36	42	9	100	
		%	13,0%	36,0%	42,0%	9,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin “Filistin Devletini Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesi Konusunda Bilgi Sahibi” olma durumu ile ve “Filistin’le İlgili Bilgileriniz Neye/Nelere Dayanır?” sorusuna verdikleri cevaplar arasında, yapılan ki-kare testi sonucunda, anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır ($p < 0,05$).

Bu sonuca göre işgal konusunda bilgi sahibi olmanın, bilginin kaynağına bağlı olarak değişebildiği görülmektedir.

Tablo 4.80: Ankete Katılan Kişilerin “Filistin Devletini Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesi Konusunda Bilgi Sahibi Olma Durumu” ile “YouTube’u Ne Sıklıkla Kullanırsınız?” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi

Cevap			YouTube’u Ne Sıklıkla Kullanırsınız?					Toplam	p	
			Hiç Kullanmam	Sadece İhtiyaç Duyduğunda	Ayda Birkaç Kez	Haftada En Fazla 3 Gün	Her Gün			
Filistin Devletini Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesi Konusunda Bilgi Sahibi	Hayır	N	1	2	0	0	2	5	0,173	
		%	1,0%	2,0%	0,0%	0,0%	2,0%	5,0%		
	Evet Ama Çok Detaylı Değil	N	2	17	0	5	22	46		
		%	2,0%	17,0%	0,0%	5,0%	22,0%	46,0%		
	Medyadan Öğrendiğim Kadarıyla	N	0	6	1	1	14	22		
		%	0,0%	6,0%	1,0%	1,0%	14,0%	22,0%		
	Ders Kitaplarından Öğrendiğim Kadarıyla	N	0	1	0	1	4	6		
		%	0,0%	1,0%	0,0%	1,0%	4,0%	6,0%		
	Çok Detaylı Olarak Biliyorum	N	0	3	0	3	11	17		
		%	0,0%	3,0%	0,0%	3,0%	11,0%	17,0%		
	Diğer	N	0	1	1	0	2	4		
		%	0,0%	1,0%	1,0%	0,0%	2,0%	4,0%		
	Toplam		N	3	30	2	10	55		100
			%	3,0%	30,0%	2,0%	10,0%	55,0%		100,0%

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin “Filistin Devletini Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesi Konusunda Bilgi Sahibi” olma durumu ile “YouTube’u Ne Sıklıkla Kullanırsınız?” sorusuna verdikleri cevaplar arasında yapılan ki-kare testi sonucunda anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4.81: Ankete Katılan Kişilerin “Filistin Devletini Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesi Konusunda Bilgi Sahibi Olma Durumu” ile “Hangi Kitle İletişim Aracı Ve / Veya Araçları Fikirlerinizi Etkiler?” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi

Soru-Cevap		Hangi Kitle İletişim Aracı Ve / Veya Araçları Fikirlerinizi								Toplam	P
		TV, Radyo		Yazılı K.	Konuşmacı	Sosyal Medya	Hepsi	Hiçbiri	Diğer		
Filistin Devleti ni Yahudi ler Tarafın dan İşgal Edilme si Konus unda Bilgi Sahibi	Hayır	N	1	2	0	0	1	1	0	5	0,206
		%	1,0 %	2,0%	0,0 %	0,0%	1,0%	1,0 %	0,0 %	5,0%	
	Evet Detaylı Değil	N	2	11	6	6	16	5	0	46	
		%	2,0 %	11,0 %	6,0 %	6,0%	16,0 %	5,0 %	0,0 %	46,0%	
	Medya	N	2	7	1	6	6	0	0	22	
		%	2,0 %	7,0%	1,0 %	6,0%	6,0%	0,0 %	0,0 %	22,0%	
	Ders Kitaplar ı	N	0	3	0	1	1	0	1	6	
		%	0,0 %	3,0%	0,0 %	1,0%	1,0%	0,0 %	1,0 %	6,0%	
	Çok Detaylı	N	0	7	1	1	7	1	0	17	
		%	0,0 %	7,0%	1,0 %	1,0%	7,0%	1,0 %	0,0 %	17,0%	
	Diğer	N	0	1	1	1	1	0	0	4	
		%	0,0 %	1,0%	1,0 %	1,0%	1,0%	0,0 %	0,0 %	4,0%	
Toplam		N	5	31	9	15	32	7	1	100	
		%	5,0 %	31,0 %	9,0 %	15,0 %	32,0 %	7,0 %	1,0 %	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin “Filistin Devletini Yahudiler Tarafından İşgal Edilmesi Konusunda Bilgi Sahibi” olma durumu ile ve “Hangi Kitle İletişim Aracı Ve / Veya Araçları Fikirlerinizi Etkiler?” sorusuna verdikleri cevaplar arasında, yapılan ki-kare testi sonucunda anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 4.82: “Hangi Kitle İletişim Aracı ve / veya Araçları Fikirlerinizi Etkiler?” ile “Seyretmiş Olduğunuz Bu Film Sizce Tarihsel Bir Konu Anlatımı Bakımından Ne Kadar Etkili” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi

Soru-Cevap			Seyretmiş Olduğunuz Bu Film Sizce Tarihsel Bir Konu Anlatımı Bakımından Ne Kadar Etkili				Toplam	P
			Çok Etkili	Etkili	Az Etkili	Etkili Değil		
Hangi Kitle İletişim Aracı Ve / Veya Araçları Fikirlerinizi Etkiler?	Televizyon, Radyo	N	1	4	0	0	5	0,087
		%	1,0%	4,0%	0,0%	0,0%	5,0%	
	Kitap, Dergi, Gazete, Makale	N	8	17	5	1	31	
		%	8,0%	17,0%	5,0%	1,0%	31,0%	
	Televizyondaki Herhangi Bir Söyleşi Programındaki Konuşmacı	N	0	9	0	0	9	
		%	0,0%	9,0%	0,0%	0,0%	9,0%	
	Twitter, Facebook Ya Da YouTube Paylaşımları	N	4	9	2	0	15	
		%	4,0%	9,0%	2,0%	0,0%	15,0%	
	Hepsi	N	7	19	5	1	32	
		%	7,0%	19,0%	5,0%	1,0%	32,0%	
	Hiçbiri	N	2	2	1	2	7	
		%	2,0%	2,0%	1,0%	2,0%	7,0%	
	Diğer	N	0	0	1	0	1	
		%	0,0%	0,0%	1,0%	0,0%	1,0%	
Toplam		N	22	60	14	4	100	
		%	22,0%	60,0%	14,0%	4,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin “Hangi Kitle İletişim Aracı Ve / Veya Araçları Fikirlerinizi Etkiler?” sorusuna verilen cevaplar ile ve “Seyretmiş Olduğunuz Bu Film Sizce Tarihsel Bir Konu Anlatımı Bakımından Ne Kadar Etkili” sorusuna verdikleri cevaplar arasında, yapılan ki-kare testleri sonucunda, anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0.05$). Bu açıdan bakıldığında izletilen filmin, katılımcıların fikirlerini etkilemede daha önce etkili bulunduğu kitle iletişim araçlarından bağımsız olarak kalıcı olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.83: “Filistin’le İlgili Bilgileriniz Neye/Nelere Dayanır?” ve “Seyretmiş Olduğunuz Bu Film Sizce Tarihsel Bir Konu Anlatımı Bakımından Ne Kadar Etkili” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi

Soru-Cevap			Seyretmiş Olduğunuz Bu Film Sizce Tarihsel Bir Konu Anlatımı Bakımından Ne Kadar Etkili				Toplam	P
			Çok Etkili	Etkili	Az Etkili	Etkili Değil		
Filistin'le İlgili Bilgileriniz Neye/Nelere Dayanır?	Okul Bilgileri	N	1	8	4	0	13	0,637
		%	1,0%	8,0%	4,0%	0,0%	13,0%	
	Tarih Kitapları	N	10	21	3	2	36	
		%	10,0%	21,0%	3,0%	2,0%	36,0%	
	Kitle İletişim Araçları	N	9	26	5	2	42	
		%	9,0%	26,0%	5,0%	2,0%	42,0%	
	Diğer	N	2	5	2	0	9	
		%	2,0%	5,0%	2,0%	0,0%	9,0%	
Toplam		N	22	60	14	4	100	
		%	22,0%	60,0%	14,0%	4,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda belirtildiği üzere; ankete katılan kişilerin “Filistin’le İlgili Bilgileriniz Neye/Nelere Dayanır?” sorusuna verilen cevaplar ile ve “Seyretmiş Olduğunuz Bu Film Sizce Tarihsel Bir Konu Anlatımı Bakımından Ne Kadar Etkili” sorusuna verdikleri cevaplar arasında yapılan ki-kare testi sonucunda anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p>0.05$).

Bu tabloya göre filmin etkisinin, bireylerin bilgiyi nerden almayı tercih ettiğine bakılmaksızın kalıcı olduğu görülmektedir.

Tablo 4.84: Ankete Katılan Kişilerin “Hangi Kitle İletişim Aracı Ve / Veya Araçları Fikirlerinizi Etkiler?” ve “Seyretmiş Olduğunuz Film Sizce Tarihsel Bir Konu Anlatımı Bakımından Ne Kadar Etkili” Değişkenleri Arasında Ki-Kare Testi

Soru-Cevap			Seyretmiş Olduğunuz Bu Film Sizce Tarihsel Bir Konu Anlatımı Bakımından Ne Kadar Etkili				Toplam	p
			Çok Etkili	Etkili	Az Etkili	Etkili Değil		
Hangi Kitle İletişim Aracı Ve / Veya Araçları Fikirlerinizi Etkiler?	Televizyon, Radyo	N	1	4	0	0	5	0,687
		%	1,0%	4,0%	0,0%	0,0%	5,0%	
	Kitap, Dergi, Gazete, Makale	N	8	17	5	1	31	
		%	8,0%	17,0%	5,0%	1,0%	31,0%	
	Televizyondaki Herhangi Bir Söyleşi Programındaki Konuşmacı	N	0	9	0	0	9	
		%	0,0%	9,0%	0,0%	0,0%	9,0%	
	Twitter, Facebook Ya Da YouTube Paylaşımları	N	4	9	2	0	15	
		%	4,0%	9,0%	2,0%	0,0%	15,0%	
	Hepsi	N	7	19	5	1	32	
		%	7,0%	19,0%	5,0%	1,0%	32,0%	
	Hiçbiri	N	2	2	1	2	7	
		%	2,0%	2,0%	1,0%	2,0%	7,0%	
	Diğer	N	0	0	1	0	1	
		%	0,0%	0,0%	1,0%	0,0%	1,0%	
Toplam		N	22	60	14	4	100	
		%	22,0%	60,0%	14,0%	4,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda gösterildiği gibi ankete katılan kişilerin “Hangi Kitle İletişim Aracı Ve / Veya Araçları Fikirlerinizi Etkiler?” sorusuna verilen cevaplar ile ve “Seyretmiş Olduğunuz Bu Film Sizce Tarihsel Bir Konu Anlatımı Bakımından Ne Kadar Etkili” sorusuna verdikleri cevaplar arasında, yapılan ki-kare testi sonucunda anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Sinema farklı kültürlerin ihtiyaçlarını, toplumsal mücadelelerini, siyasi ve sosyal değişimlerini yansıtan bir sanat dalıdır. Sinema toplumun bir aynası olarak izleyicinin günlük basit hikayelerini anlatan, toplumda yer edinmeye çalışan birey veya kitlelerin sesini duyurduğu, dayatılmak istenilen düşünceleri ya da söylenmek istenileni görsel imgelerle buluşturan merak uyandıran bir görsel sanattır. Çoğu zaman bu merak duygusu bilinmeyi aydınlatarak eğitici bir rol üstlenmektedir. Böylece izleyiciye geçmişi, bugünü ve geleceği keşfetmenin bir yolunu sunabilmektedir.

Zaman içinde ortaya çıkan alternatif sinema yaklaşımları ise ortaya çıktığı zaman diliminin politik, iktisadi ve toplumsal şartları doğrultusunda ana akım sinemadan ayrılan bir sinema türü şeklinde açıklanabilmektedir. Sinema tarihi boyunca, seyircinin ilgisinin azaldığı dönemlerde bu tür yaklaşımlar, farklı yöntem ve tekniklerle devreye girmiştir. Ancak alternatif sinema yaklaşımları ve uygulamaları bunu yaparken, var olan sinema akımlarını ortadan kaldırmak yerine, kimi zaman onlarla rekabet ederek varlığını göstermiştir.

Alternatif sinema yaklaşımlarının birçok kitle iletişim aracında olduğu gibi kamuoyuna önemli etkisi bulunmaktadır. Buna istinaden kitle iletişim araçlarının kamuoyuna etkilerini ölçmek adına birçok araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalardan Harold Lasswell, Paul Lazarsfeld, Joseph Klapper gibi iletişim bilimciler, yaptıkları araştırmalar sonucunda farklı bulgulara dayalı olarak farklı görüşler ortaya atmıştır. ‘Sihirli Mermi’ **kuramı** ve kitle iletişim araçlarının kamuoyunu etkilemede en etkili silah olduğunu savunması, Paul Lazarsfeld’in ise bu görüşün aksine kitle iletişim araçlarının etkisinin bir seçim kampanyasını örnek göstererek az olduğu düşüncesini ortaya koyması farklı yönde bir araştırma örneğidir. Yakın tarihte ‘İki Aşamalı Akış Kuramı’ ile tekrar kitle iletişim araçlarının etkili olduğunu düşüncesinin hâkim olması bu yönde yapılan ilk araştırmaları destekler nitelikte olmuştur. Bu araştırmalar yapıldıkları döneme bağlı olarak bireylerin sosyal farklılıkları, değişen

yaşam koşulları, eğitim seviyeleri ve beklentilerine bağlı olarak medyanın güvenilirliği ve siyasi faktörlerinde etkisiyle farklılık gösterebilmektedir.

Bu çalışmanın "Dijital Sinema ve Alternatif Sinema Uygulamalarına Örnek Olarak Youtube Filmleri" başlıklı bölümünde tartışıldığı üzere günümüzde Youtube'de gösterilen kimi filmler ana akım sinemaya alternatif bir uygulama olarak karşımıza çıkabilmektedir. 2000'li yıllarda Youtube üzerinden 'yenilik getirme' 'karşı söylemci olma' ve 'teknolojiyle uyumlu olma' gibi alternatif olmanın tanımlayıcı özelliklerini taşıyan birçok film paylaşılmış ve izleyici ile buluşmuştur. Jenkins'in (2016: 390) söylediği gibi bu tür filmler demokrasinin neye benzeyebileceğine dair alternatif bakış açıları sağlamaktadır. Ancak yine Jenkins'in Cooper'dan aktardığına göre "hiçbirimiz bunun bizi nereye götüreceğini bilmiyoruz ve en azından şu an için bu iyi bir şey" (390).

Yaptığımız araştırmada gördüğümüz üzere Youtube filmlerinin etki araştırmalarına konu olması oldukça yeni bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır (Burgess & Green, 2013: 18, 34, 172; Yoo & Kim 2012: 86-88). Bu nedenle tezin araştırma kısmı bir Youtube filminin kısa süreli etkisini araştırmaya yönelik olarak tasarlanmıştır. Amacımız sinema ve kamuoyu etkileşimi literatürüne bir Youtube filmi özelinde değerlendirmeler yaparak sınırlı da olsa katkı sağlamaktır.

Bu çerçevede araştırmada Türkiye'nin üç farklı bölgesinde yer alan üniversitelerden İstanbul Üniversitesi, Ege Üniversitesi ve Siirt Üniversitesinde okuyan Tarih bölümü 3. Sınıf öğrencilerinin yer aldığı 3 grup oluşturulmuş ve alternatif sinemanın tanımlayıcı özelliklerini taşıyan bir Youtube filmi izletilerek, öğrencilerin fikirlerindeki değişimler ön test ve son test uygulamalar ile takip edilmiştir. Bu noktada öncelikle öğrencilerin Filistin ile İsrail konusunda bilgi edinme durumları incelenmiştir. Öğrencilerden bilgi edinme sürecini medya ile kısıtlayanların oranı %22 iken, ders kitaplarını kaynak gösterenlerin oranı %6 olmuştur. Dolayısıyla öğrencilerin medyayı ders kitaplarından daha etkileyici bir bilgi kaynağı olarak gördükleri söylenebilir. Araştırma bulgularımız da özellikle YouTube uygulamalarının gençler arasında oldukça yaygın olduğunu ortaya koymaktadır.

Ön test uygulamasının sonuçlarına göre Filistin'in toprağını sattığına yönelik soruda Filistin aleyhinde fikri olan bir başka deyişle Filistinlilerin toprak sattığına inanan katılımcıların sayısı 50'dir. Yani katılımcıların yarısı, Filistinlilerin toprak sattığını düşünmektedir. Öte yandan bir başka soru olan Filistinlilerin İsrail'e karşı ayaklanmasını haklı buluyor musunuz sorusuna 'evet' cevabı verenlerin oranı daha düşüktür. Çalışmaya katılanların $\frac{3}{4}$ 'ünden fazlası Filistinlilerin ayaklanmasını haklı bulmaktadır. Aynı şekilde, Yahudilerin toprak iddiasını destekleyen katılımcıların oranı %6 iken, karşı çıkanların oranı %79'dur. Ön test sonuçlarına göre katılımcıların yarısından fazlası Filistinlilerin bu sonuca katlanmaması gerektiğini düşünmekte, beşte biri ise, boyutu farklı olsa da katlanması gerektiğine inanmaktadır. Anket katılımcılarının %83'ü (kısmen de olsa) Filistin topraklarının zorla işgal edildiğini düşünmekte, %15'inin bu konuda hiçbir fikri bulunmamakta, %2'si ise bu ifadeye katılmamaktadır. Bu oranlar bize göstermektedir ki katılımcılar, tarihte olan olayın mahiyeti hakkında olumlu veya olumsuz bir fikre sahip olsalar da çoğunlukla bir haksızlık olduğunu düşünmektedir. Bu durum filmin etkisini arttıran bir detay olarak ele alınabilir.

Seçilen örneklem için, kitle iletişim araçları oldukça önemlidir. Hemen hemen yarısı bu araçları bir bilgi kaynağı olarak kullanmaktadır. Bu kişilerin bir bölümü de tüm kitle iletişim araçlarını bir arada kullanarak bir fikir oluşturmaktadır. Buna istinaden bireylerin, birçok fikri bir arada bulundurarak hareket etme eğilimi söz konusuysa, yazılı kaynakları daha verimli bulan katılımcılar da bulunmaktadır.

Katılımcılara film izletildikten sonraki son testlerin sonuçlarına bakarak ilk test ile arasındaki ilişkiyi değerlendirmek gerekirse; Son teste katılan kişilerin kayıtlı olduğu üniversite ve Filistin Devletini Yahudiler tarafından işgal edilmesi konusunda bilgi sahibi olma durumu arasında bir ilişkiye rastlanmıştır. Bu durum, üniversitede bilgiye erişim imkânlarıyla ilgili olabileceği gibi, eğitim seviyesinin bir yansıması olarak da karşımıza çıkabilmektedir. Bilgi edinmenin kitle erişim araçlarıyla yakından ilişkili olduğu düşünüldüğünde, sosyo-ekonomik yapı da bu konuda etkili olmuş olabilmektedir.

Son teste katılan kişilerin yaşı ve Yahudilerin Filistin toprağında hakkı olup olmadığına dair fikirleri arasında bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre, "Hayır, Ama

Yahudiler ve Filistinliler Aynı Topraklarda Beraber Kardeşlik İçinde Yaşamalıdır.” ifadesi %40 oran ile en fazla tercih edilen seçenek olmuştur. Bu ifadenin yaş dağılımı 21-30 yaş aralığı için 38,0% dır. 31 ve 40 yaş aralığındaki grubunda ise bu oran %2 olmuştur. Bu durum, yaşı daha küçük olan grubun (21-30) çoğunluğu kardeşçe yaşama ifadesini desteklemesi, 31-40 yaş grubu daha çok zorunlu göç ettirmeye dikkat çekmesi ile de altı çizilen bir durumdur.

Son teste katılan kişilerin kayıtlı olduğu üniversite ve YouTube kullanımı hakkında verilen cevaplar arasında, bir ilişki saptanmıştır. Bu durum daha önce de belirtildiği gibi kitle iletişim araçlarına erişim imkânları ile ilişkili olabilmektedir.

Öte yandan son teste katılan kişilerin kayıtlı olduğu üniversite ve fikirlerinde etkisi olan kitle iletişim araçları hakkında verilen cevaplar arasında, bir ilişki bulunmaktadır.

Son teste katılan kişilerin yaşı ve fikirlerinde etkisi olan kitle iletişim araçları hakkında verilen cevaplar arasında, bir ilişki saptanmıştır. Buna göre, kitap, dergi, gazete, makalelerin etkili olduğundan bahsedenlerin hemen hemen hepsinin (30 katılımcı) 21-30 yaşları arasında olduğu görülmüştür. Bu durum, bireylerin, her ne kadar çeşitli kanallardan bilgi edinmeye açık olduğu görülse de fikirlerini yazılı kaynaklarla şekillendirdiği sonucunu ortaya koymaktadır. Öte yandan bu sonuçlar yaş sınıflandırılmasına bağlı olarak, değişkenlik gösterebilmektedir.

Son teste katılan kişilerin kayıtlı olduğu üniversite ve “Seyretmiş olduğunuz bu film sizce tarihsel bir konu anlatımı bakımından ne kadar etkili?” sorusuna verilen cevaplar arasında da bir ilişki saptanmıştır. Buna göre, filmi etkili bulanların sayısı 60 dır. Katılımcıların 25’i Ege Üniversitesi’nde, 19’u Siirt Üniversitesi’nde, 16’sı İstanbul Üniversitesi’ndedir. Filmli etkili bulmayanların hepsi ise Siirt Üniversitesi’ndedir. Bu durum daha önce de bahsedildiği üzere bölgesel farklılıkların etkileri ve kitle iletişim araçlarına duyulan güven ile ilgili olabileceği ihtimalini güçlendirmektedir.

Son teste katılan kişilerin kayıtlı olduğu üniversite ve “Sizce bu filmin vermek istediği mesaja göre adı ne olabilirdi?” sorusuna verilen cevaplar arasında bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre; *Büyük Felaket* isimli filminden etkilenen kişiler

arasındaki etki yoğunluğu, taraf olmayı ifade edebilmektedir. Bir diğer yandan filmin, sübjektif bulunduğu çıkarımı da yapılabilir.

Son teste katılan kişilerin kayıtlı olduğu üniversite ve “Yahudiler bu toprakları, yerli halkı katlederek ve göç ettirerek sahip oldular.” ifadesine yapılan yorumlar arasında ilişki vardır. Bu tarihsel olayın etkilerinin yorumlanması ile olaya duyulan yakınlık, ilgi, siyasi düşünce ve toplumsal yapı etkili olabilmektedir.

Son teste katılan kişilerin “Filistin Devletini Yahudiler tarafından işgal edilmesi konusunda bilgi sahibi” olma durumu ile “1900’lü yıllarda Yahudilerin Filistinli haktan para karşılığı toprak satın aldığına ilişkin bilginin doğruluğuna inanıyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar arasında, ilişki vardır. Bu bağlamda, işgal konusunda bilgi sahibi olmanın, toprak satışı ile ilgili fikirleri değiştirdiği söylenebilir.

Son teste katılan kişilerin “Filistin Devletinin Yahudiler tarafından işgal edilmesi konusunda bilgi sahibi” olma durumu ile ve “Filistinlilerin Yahudilere karşı ayaklanmasını haklı görüyor musunuz?” Sorusuna verdikleri cevaplar arasında, ilişki bulunmuş, işgal konusunda bilgi sahibi olmanın gerçekleşen olaylar karşısındaki tutumu ciddi bir şekilde etkilediği görülmüştür. Konu hakkında bilgilendirmeler yapılması bireyler üzerinde farkındalık yaratabilecek bir durumdur çıkarımına ulaşılabilir.

Genel bir değerlendirme yapılırsa bu araştırma özelinde sosyo-ekonomik yapının bilgi edinme amacıyla ulaşılan kaynaklar üzerinde doğrudan etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Öte yandan, bireylerin, her ne kadar çeşitli kanallardan bilgi edinmeye açık olduğu görülse de fikirlerini yazılı kaynaklarla şekillendirdiğini saptanmıştır. Alternatif sinema, bir bilgi kaynağı olarak önemini korusa da özellikle belirli yaş gruplarında bu algı değişkenlik göstermektedir. Buna ek olarak, bu tarihsel olayın etkilerinin yorumlanması ile olaya duyulan yakınlık, ilgi, siyasi düşünce ve toplumsal yapı etkili olabilmektedir.

Bu çalışmada, katılımcılara yöneltilen “Filmden hatırladığınız 3 bilgiyi yazabilir misiniz?” açık uçlu sorusuna cevaben katılımcılar, filmde çarpıcı buldukları bilgileri sıralamışlardır. Katılımcıların üzerinde en çok yoğunlaştığı kavramlardan

biri, Siyonizm olmuştur. Siyonizmin kelime anlamı ve tarihsel süreçleri katılımcılar tarafından aktarılmış; Siyonizm temellerini atarak Yahudi devleti kurma fikrini ilk ortaya atan Theodor Herzl hakkında bilgiler verilmiştir. Bunun dışında, Balfour Deklarasyonu, Napolyon, Paris Barış Konferansı gibi süreci ortaya çıkaran tarihsel kavramlara değinilmiştir. Kuşkusuz öğrencilerin tarih bölümü öğrencileri olması filmdeki bilgi aktarımının akılda kalıcılığını arttırmıştır. Ayrıca, Filistin topraklarının satılması ve Filistinli çiftçilerin durumu da akılda kalan detaylar arasında yerini almış olup, bu gibi sosyal sorunlara dikkat çekilmesi de filmin etki düzeyinin artmasında önemli rol oynamıştır.

Diğer yandan filmi izlemeden önce Filistin'in Yahudiler tarafından işgali hususunda az da olsa bilgi sahibi olduğu cevabını veren kişilerin oranı %91, filmi izledikten sonra filmi etkili bulanların oranı %96 olmuştur. Bu sonuca göre filmin, sözkonusu konuda önceden bilgi sahibi olmayanlara da ulaştığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Bu çalışmada etki, kısa süreli ve benzer gruplar üzerinden değerlendirilmiştir. Bundan sonraki çalışmalr etkiyi uzun süreli olarak test etmeye yönelik tasarlanabilir. Ayrıca farklı düşünce ve kanaate sahip gruplar arasındaki etkilenme durumu karşılaştırmalı analizlere tabi tutularak önemli sonuçlara ulaşılabilir. Öte yandan Youtube'deki örneklerin artmasıyla ekonomi politik yaklaşımdaki tartışmalara odaklanarak Youtube'un ana akım sinemaya ne derece alternatif olabileceği konusu tartışmaya açılabilir.

KAYNAKÇA

- ABİSEL, N.,
T. ERYILMAZ: 2010 “Sinemanın Çağdaşlaşması: Yeni Gerçekçilik, Yeni Dalga” **Sinema Araştırmaları: Kuramlar, Kavramlar, Yaklaşımlar**, Der. M.İRİ, İstanbul, Derin Yayınları.
- ABUMAYYALEH, S.: 2017 **Roots of the Palestine-Israel Issue and the Current Image of Turkey and Erdogan in the Online News**, Erciyes Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- ABUZAİTER, A.: 2011 **Filistin-Türk Polisi İşbirliği ve Filistin Polisinin Yeniden Yapılandırılmasına Etkisi**, Polis Akademisi, Yüksek Lisans Tezi.
- ALAV, O.: 2001 **Yerel Kitle İletişim Araçlarının Kamuoyu Oluşumuna Etkisi**, Süleyman Demirel Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- ALBIG, W.: 1956 **Modern Public Opinion**, NY/USA, McGraw-Hill Book Publishing Company.
- ALEMDAR, K.,
İ.ERDOĞAN: 2005 **Öteki Kuram**, 2. bs., Ankara, Erk Yayınları
- AL-GHADIRY, F.: 2006 **History of Palestine**, 1. ed., Zaid Shaikh. (çevrimiçi) https://static3.emaanlibrary.com/wp-content/uploads/2017/12/History_Of_Palestine-Fawzy-al-Ghadiry.pdf?x77996, 22 Temmuz 2018.
- AL-HUMAİDİ, M.: 2014 “ Hamas Ta’ared Sorat Qadah Baynahom “Erdogan” Wasat Gaza (Hamas Presents a Picture of Leaders Including “Erdogan” in Central Gaza”, **EREM News**,

(çevrimiçi) www.erdemnews.com/news/world/91973, 22 Temmuz 2018.

ALİAKBARI, R.: 2017 **Bibliographies of A Thousand and One Nights and the Formation of Modern Nationhood: A Study in Comparative Print Culture**, University of Alberta, PhD Thesis.

ALTUĞ, Y.: 2010 **Kaybettiğimiz Filistin**, İstanbul, İhlas Gazetecilik A.Ş.

ARAL, B.: 2015 “Uluslararası Hukuka Göre Kudüs’ün Statüsü”, **Diyanet İşleri Başkanlığı Aylık Dergisi**, Sayı: 295, Temmuz 2015, s.6-11, (çevrimiçi) <http://www2.diyanet.gov.tr/DiniYay%C4%B1nlarGeneIMudurlugu/DergiDokumanlar/Aylık/2015/temmuz.pdf> 17 Temmuz 2018.

ARAS, B.: 2009 “Turkey and palestinian Question”, **SETA Policy Brief**, Sayı: 27, (çevrimiçi) http://setadc.org/wp-content/uploads/2015/05/SETA_Policy_Brief_No_27_Palestinian_Question_Bulent_Aras.pdf, 21 Temmuz 2018.

ARBELL, D. : 2014 **The U.S.-Turkey-Israel Triangle**, **Brookings Institution, Center for Middle East Policy**, Washington/USA, Analysis Paper No. 34, (çevrimiçi) <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/USTurkeyIsrael-TriangleFINAL.pdf>, 21 Temmuz 2018.

ARI, T. : 2017 **Geçmişten Günümüze Ortadoğu Savaş, Siyaset ve Diplomasi**, 7. bs., Bursa, Alfa Yayıncılık.

ARMANOĞLU, F.: 2017 **Filistin Meselesi ve Arap-İsrail Savaşları**, 4. bs., İstanbul, Kronik Kitap.

- ARSLANTEPE, M.: 2012 **Sinema Okuryazarlığı**, 1. bs., Kocaeli, Umuttepe Yayınları.
- ATABEK, N.: 2002 “Kamuoyu, Medya ve Demokrasi”, **Kurgu Dergisi**, Anadolu Üniversitesi, Sayı: 19, s.223-238, (çevrimiçi) <https://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11421/1358/267080.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, 18 Temmuz 2018.
- ATABEK, N.,
E. DAĞTAŞ: 1998 **Kamuoyu ve İletişim**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- ATAÖV, T.: 1979 “The Palestine Question and Turkey”, **Turkish-Arab Relations: Past, Present and Future Konulu Uluslararası Konferans**, Hacettepe Üniversitesi/Ankara, s. 15-31, (çevrimiçi) <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/ausbf/article/view/5000054104/0>, 21 Temmuz 2018.
- BADLEY, L., B. PALMER, **Dünya Sinemasında Akımlar**, Çev. S. YILMAZ, S.J. SCHNEIDER: 2016 23. bs., İstanbul, Doruk Yayınları.
- BALPINAR, Z.: 2016 “İsrail’in Silahların Masumiyeti Doktrini”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 9, Sayı: 42, s.458-476, (çevrimiçi) http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt9/sayi42_pdf/2tarih_siyaset_uluslararasıiliskiler/balpinar_zaffer.pdf, 12 Kasım 2018.
- BARAN, A.G.: 1997 **İletişim Sosyolojisi**, Ankara, Afşaroğlu Matbaası.
- BARAN, S.J., D.K. DAVIS: **Mass Communication Theory: Foundations, Ferment and Future**, Belmont/USA, Cengage Learning Inc.

- BARİN, B.: 2014 **The Ottoman Policy Towards Jewish Immigration and Settlement in Palestine: 1882-1920**, ODTÜ, Yüksek Lisans Tezi, (çevrimiçi) <http://etd.lib.metu.edu.tr/upload/12618293/index.pdf>, 21 Temmuz 2018.
- BARKEY, H.J.: 2011 “Turkish Foreign Policy and the Middle East”, **SciencesPo: CERI Strategy Papers**, No. 10, (çevrimiçi) https://www.sciencespo.fr/ceri/sites/sciencespo.fr/ceri/files/n10_06062011.pdf, 21 Temmuz 2018.
- BATTON, C.: 2007 “Cinematic Identity: Anatomy of a Problem Film”, **University of Minnesota Press**, Vol. 29, s.27-35.
- BAYSAL, A.C.: 1989 **Sosyal Psikoloji Tutumlar**, 1. bs., İstanbul, Filiz Kitabevi.
- BAZİN, A.: 2011 **Sinema Nedir?**, Çev. İ. ŞENER, İstanbul, Doruk Yayınları.
- BEKİROĞLU, O.: 2006 **Yerel Kamuoyu Oluşumunda Yerel Basın Rolü: Trabzon Örneğinde Bir Araştırma**, Selçuk Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- BEKTAŞ, A.: 1996 **Kamuoyu, İletişim ve Demokrasi**, 4. bs., İstanbul, Bağlam Yayıncılık.
- BEKTAŞ, A.: 2002 **Siyasal Propaganda**, 1. bs., İstanbul, Bağlam Yayınları.
- BİLEYDİ, M.: 2005 **İsrail Devletinin Kuruluşu ve Bölgesel Etkileri**, Marmara Üniversitesi, Doktora Tezi.

- BILLUPS, S.: 2003 **Digital Moviemaking**, 2. ed., California/USA, Michael Wiese Productions.
- BİRSEL, H.: 2014 “Filistin Sorunu: Kan ve Kinin Tükenmeyeceği Topraklar”, **2023 Dergisi**, Yıl: 13, Sayı: 160, (çevrimiçi) <http://www.2023.gen.tr/Arsiv/agustos2014/8.htm>, https://www.academia.edu/34243942/Filistin_Sorunu_Kan_ve_Kinin_T%C3%BCkenmeyece%C4%9Fi_Topraklar, 12 Kasım 2018.
- BİRYILDIZ, E.: 2012 **Sinemada Akımlar**, 5. bs., İstanbul, Beta Yayım.
- BİRYILDIZ, E.
Z.Ç. ERUS: 2007 **Üçüncü Sinema ve Üçüncü Dünya Sineması**, 1. bs., İstanbul, Es Yayınları.
- BORDWELL, D.
K. THOMPSON: 2008 **Film Sanatı**, Çev. E. YILMAZ ve E.S.ONAT, Ankara, Deki Yayınları.
- BOYDAK, S.: 2006 **Türk Sinemasında Bağımsız Film Yapım Süreci ve Reha Erdem**, Marmara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- BURGESS, J.
J. GREEN: 2013 **YouTube: Online Video and Participatory Culture**, New Jersey/USA, John Wiley & Sons.
- BUTLER, M.A.: 2011 **Film Çalışmaları**, İstanbul, Kalkedon Yayınları.
- BÜKER, S.: 2016 “Film ve Gerçek (I)”, **Kurgu-Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli İletişim Dergisi**, Cilt: 5, Sayı: 5, s.105-112, (çevrimiçi) <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/150077>, 26 Temmuz 2018.
- BÜKER, S.
G. TOPÇU: 2010 **Sinema: Tarih-Kuram-Eleştiri**, İstanbul, Kırmızı Kedi Yayınları.

- CASETTI, F.: 2011 “Sutured Reality: Film, from Photographic Digital”, **Digital Art**, Vol. 138, s. 95-106.
- CEM, İ.: 2002 “TBMM Konuşması”, **TBMM Tutanak Dergisi**, Cilt: 91, 81. Birleşim, 2 Nisan 2002, (çevrimiçi) <https://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem21/yil4/bas/b081m.htm>, 21 Temmuz 2018.
- CHOMSKY, N.: 1998 “The United States and the Challenge of Relativity”, **Human Rights Fifty Years On A Reappraisal**, Edt.by T.EVANS, 1. ed., Manchester/UK, Manchester University Press, s.24-32.
- CHRISTISON, K.: 1999 **Perceptions of Palestine: Their Influence on U.S. Middle East Policy**, California/USA, University of California Press.
- CONVERSE, P.E., A.R. CLAUSEN, W.E. ILLER: 1965 “Electoral Myth and Reality: The 1964 Election” **American Political Science Review**, Sayı: 59, Cilt: 2, s.321-336.
- COŞKUN, E.E.: 2011 **Dünya Sinemasında Akımlar**, 2. bs., Ankara, Phoenix Yayınevi.
- CUNNINGHAM, S., D. CRAIG: 2017 “Being Really Real on YouTube: Authenticity, Community and Brand Culture in Social Media Entertainment”, **Media Internaional Australia**, Sayı: 164, DOI: 10.177/1329878X17709098, s.71-81.
- ÇAKMAK, Z.: 2007 **Filistin Sorunu Özelinde Türkiye’nin 1990’lı Yıllar ve Sonrasındaki Ortadoğu Politikası**, Selçuk Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- ÇETİN, N.: 2014 **Milli Kültür Davası**, 1. bs., Ankara, Akçağ Yayınları.

- ÇİMEN, A.:2016 **Kısa Ortadoğu Tarihi**, İstanbul, Timaş Yayınları.
- DABAŞI, H.: 2009 **Filistin Sineması Bir Ulusun Hayalleri**, Çev. O. AKINHAY, 2. bs., İstanbul, Agora Kitaplığı.
- DAJANI, S.M.: 2006 “Israelis and Palestinians: Contested Narratives”, **Bringing Down the Wall II Conference: Societies in Asymmetric Conflict: The Impact of Occupation on the Palestinian and Israeli Identities**, CCCB (Centre de Cultura Contemporania de Barcelona), 10-13 February 2006, s.1-8, (çevrimiçi) <http://www.cccb.org/en/activities/file/bringing-down-the-wall-ii/218432>, https://www.cccb.org/rcs_gene/mohammed_s._dajani.pdf, 09 Kasım 2018.
- DALAY, G.: 2016 “Turkish Foreign Policy After Davutoglu: Continuity vs. Rupture”, Al Jazeera Center for Studies, (çevrimiçi) <http://studies.aljazeera.net/en/reports/2016/07/turkish-foreign-policy-davutoglu-continuity-rupture-160714100039252.html>, 22 Temmuz 2018.
- DAVUTOĞLU, A.: 2004 **Stratejik Derinlik: Türkiye’nin Uluslararası Konumu**, İstanbul, Küre Yayınları.
- DEMCHENKO, N.: 2011 “Filistin-İsrail İhtilafının Çözümünde Rusya’nın Rolü Роль (России в урегулировании палестино-израильского конфликта)”, **Rusya Tarihsel Perspektif Araştırma ve Analiz Merkezi Kurumu (Центр Исследований и аналитики Фонда исторической перспективы)**, (çevrimiçi) http://www.perspektivy.info/book/rol_rossii_v_uregulirovanii_palestino-izrailskogo_konflikta_2011-09-02.htm, 06 Kasım 2018.

- DESSI, A.: 2017 “Europe and the Israel-Palestine Conflict: A Call for Coherence”, **Instituto Affari Internazionali (IAI) Commentaries** 17/24, s.1-5, (çevrimiçi) <http://www.iai.it/sites/default/files/iaicom1724.pdf>, 05 Kasım 2018.
- DEVECİ, C.: 2015 **İsrail Filistin Meselesi**, Erciyes Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayını, (çevrimiçi) https://erusam.erciyes.edu.tr/icerikdosyolari/file/ISRAIL-FILISTIN/israil_filistin.pdf, 06 Kasım 2018.
- DIGIULIO, E. M.: 1976 “Developments in Motion-Picture Camera Design and Technology: A Ten Year Update”, **Smppte Journal**, Sayı: 85, Cilt: 7, s.481-487.
- DİKEN, B. **Filmlerle Sosyoloji**, Çev. S. ERTEKİN, 1. bs., İstanbul, Metis Kitap.
- C.B.LAUSTEN: 2010
- DİLEK, M.S.: 2018 “Trump Yönetiminin Kudüs Kararına Analitik Bakış”, **International Journal of Social Inquiry**, Vol: 11, Sayı: 1, s.97-138, (çevrimiçi) <https://www.uludag.edu.tr/dosyalar/sbedergi/Dergi%20Ar%C5%9Fivi/11-1/asl%2005.pdf>, 12 Kasım 2018.
- DİNÇER, M.K.: 1998 **Lobicilik**, İzmir, Alfa Yayınları.
- DOOB, L.W.: 1966 **Public Opinion and Propaganda**, New York/USA, Archon Books.
- DUNSMORE, B. : 1980 “Television Hard News and the Middle East”, **American Media and Arabs**, Washington D.C./USA, Center for Contemporary Arab Studies, Georgetown University, s.74-75.

- EMİNOĞLU, A.: 2016 “Tarihsel Süreçte Türkiye İsrail İlişkilerinin Değişen Yapısı”, **Gümüşhane Üniversitesi SBE Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 15, s.88-106, (çevrimiçi) https://www.researchgate.net/publication/290212007_TARIHSEL_SURECTE_TURKIYE_ISRIL_ILISKILERININ_DEGISEN_YAPISI, 22 Temmuz 2018.
- ERDOĞAN, İ.: 2004 “Popüler Kültürün Ne Olduğu Üzerine”, **Eğitim Dergisi**, (Çevrimiçi) <http://www.irfanerdogan.com/makaleler1/popne.htm>, 10 Haziran 2018.
- ERGİN, T.: 2009 “Photorealistic Images of Carpet Cloaks”, **Optics Express**, Sayı: 17, Cilt: 22, s.19328-19336, (çevrimiçi) https://www.researchgate.net/publication/40483968_Phorealistic_images_of_carpet_cloaks, 22 Temmuz 2018.
- ERHAN, Ç.: 2001 “Filistin-İsrail Barış Süreci Nereye Gidiyor”, **Kronik-A.Ü. SBF Dergisi**, Cilt: 56, Sayı: 2, (çevrimiçi) <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/471/5423.pdf>, 12 Kasım 2018.
- ERIKSON, R.S., G.C. WRIGHT, J.P. MCIVER: 1993 **Statehouse Democracy: Public Opinion and Policy in the American States**, Cambridge/UK, Cambridge University Press.
- ERKİLİÇ, H.: 2017 “Dijital Sinema Teorisi Üzerine: Akışkan Sinema ve Akışkan Sinema Teorisi”, **SineFilozofi Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 4, s.56-72, (çevrimiçi) <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/393414>, 24 Temmuz 2018.
- ERTAŞ, H.: 2000 **Kamuoyu ve Kamuoyu Oluşturma Yöntemleri**, Selçuk Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.

- ERTEKİN, B.A.: 2012 “Could Turkey Be a Dominant Regional Power?: The Rise of Turkey as a Country of Middle-East and Europe”, **Alternatives: Turkish Journal of International Relations**, Vol. 11, No.1, p. 19-50, (çevrimiçi) <http://alternatives.yalova.edu.tr/article/view/5000150682>, 22 Temmuz 2018.
- ERUS, Z.Ç.: 2015 **Genç Sinema ve Devrimci Sinema Hareketleri**, 1. bs., İstanbul, Es Yayınları.
- EVANS, M.: 2016 “Information Dissemination in New Media: YouTube and the Israeli-Palestinian Conflict”, **Media War and Conflict**, Sayı: 9, Cilt: 3, DOI: 10.1177/1750635216643113, s.325- 343.
- FISHKIN, J.S., R.C. LUSKIN: 2005 “Experimenting with a Democratic Ideal: Deliberative Polling and Public Opinion”, **Acta Politica**, Sayı: 40, Cilt: 3, s.284-298.
- FISK, R. ve diğerleri: 2001 **George W.Bush: ‘We Start War’, Ulusa Sesleniş**, Der. N. CHOMSKY, **Düşmanını Arayan Savaş**, Der. M. SEVER-E. KILIÇ, İstanbul, Everest Yayınları, s.287-290.
- FİLDİŞ, A.T.: 2012 “Birleşmiş Milletler’in Taksim Kararı ve İsrail Devleti’nin Yaratılışı”, **Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 14, Sayı: 1, s.337-348, (çevrimiçi) <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/322037>, 06 Kasım 2018.
- FOUNTAIN, A.: 2007 “Alternative, Film, Video and Television in K. COYER, T. DOWMUNT and A. FOUNTAIN (Dds.)”,

- The Alternative Media Handbook**, London/UK, Routledge, s.36–57.
- GAL, A.: 1991 **David Ben-Gurion and the American Alignment for a Jewish State**, Bloomington/USA, Indiana University Press.
- GARUDY, R.: 2018 **İlahi Mesajlar Toprağı Filistin**, 5. bs., İstanbul, Timaş Yayınları.
- GEZGİN, S.: 2002 “Medyanın Toplumsal İşlevi ve Kamuoyu Oluşumu”, **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Hakemli Dergisi Istanbul University Faculty of Communication Journal**, Sayı: 1, Cilt: 12.
- GÖNLÜBOL, M.: 1996 **Olaylarla Türk-Dış Politikası 1919-1995**, 9. bs., Ankara, Siyasal Kitabevi.
- GÜÇHAN, G.: 1993 **Toplumsal Değişme ve Türk Sineması**, 1. bs., Ankara, İmge Kitabevi.
- GÜL, A.A.: 2013 **Görsel-İşitsel Politikasıyla Avrupa Birliği**, İstanbul, Beta Yayınları.
- GÜLDAL, F.: 2010 “Tarih Ders Kitapları İçinde Ötekileştirilen Araplar”, **Yenifikir**, Sayı: 6, (çevrimiçi) <http://www.yenifikirdergisi.com/dergi.php?sayi=6>, 11 Kasım 2018.
- GÜRKAN, H.: 2015 **Karşı Sinema**, İstanbul, Es Yayınları.
- GÜRKAN, H.: 2015 “Cinema as an Alternative Media: Offside By Jafar Panahi”, **Global Media Journal**, Sayı: 13, Cilt: 24, s.1-18.

- GÜZEL, N.: 2016 **Duygusal Zeka ve Mutluluk**, 1. bs., İstanbul, Etap Yayınevi.
- HABERMAS, J.: 1989 **The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society**, Trans. by T.BURGER, Cambridge/UK, MIT Press, s.85-92.
- HALLAK, H.A.: 1978 **Mawqef Al-Dawla Al-Othmanyiah Men Al Haraka Al-Sahyonyya 1909-1897 (The Ottoman State's Position of the Zionist Movement 1909-1897)**, Beirut Arabic University.
- HALE, W.:2000 **Türk Dış Politikası 1774-2000**, Çev. P. DEMİR, İstanbul, Mozaik Yayınları.
- HEDRICK, G.: 1995 **Is God Finished With Israel?**, Texas/USA, The Christian Jew Foundation.
- HEPER, M.: 2013 "Islam, Conservatism, and Democracy in Turkey: Comparing Turgut Özal and Recep Tayyip Erdoğan", **Insight Turkey**, Vol. 15, No. 2, s.141-156, (çevrimiçi) <https://www.insightturkey.com/articles/islam-conservatism-and-democracy-in-turkey-comparing-turgut-ozal-and-recep-tayyip-erdogan>, 22 Temmuz 2018.
- HOLM, D.K.: 2011 **Bağımsız Sinema**, Çev. B. BAYSAL, İstanbul, Kalkedon Yayınları.
- HOLM, N.: 2011 "Ex (or) Cising The Spirit of Japan: Ringu, the Ring, and the Persistence of Japan", **Journal of Popular Film and Television**, Sayı: 39, Cilt: 4, s.183-192.

- HORKHEIMER, M., **Dialectic of Enlightenment**, New York/USA, T.W. ADORNO: [1947], Herder and Herder. 1972
- IŞIK, M.: 2005 “Medya ve Demokrasi Paradoksu: Medya Yoluyla Demokrasinin Tehdit Edilmesi” **Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi**, Sayı: 3, Cilt: 4, s.114-121.
- İRİ, M.: 2010 **Sinema Araştırmaları: Kuramlar, Kavramlar, Yaklaşımlar**, 1. bs., İstanbul, Derin Yayınları.
- JENKINS, H.: 2007 “The Work of Theory in the Age of Digital Transformation”, **A Companion to Film Theory**, Oxford/UK, Blackwell Publishing, s:234- 261.
- JENKINS, H.: 2016 **Cesur Yeni Medya**, Çev. N. YEĞENGİL, İstanbul, İletişim Yayınları.
- KABADAYI, L.: 2013 **Film Eleştirisi: Kurumsal Çerçeve ve Sinemamızdan Örnek Çözümlemeler**, 1. bs., İstanbul Ayrıntı Yayınları.
- KAĞITÇIBAŞI, Ç.: 2017 **Benlik, Aile ve İnsan Gelişimi Kültürel Psikoloji**, 3. bs., İstanbul, Koç Üniversitesi Yayınları.
- KALIN, İ.: 2010 “Bitmeyen Oryantalizm”, **Sabah**, (çevrimiçi) https://www.sabah.com.tr/yazarlar/ibrahim__kalin/2010/02/13/bitmeyen_oryantalizm, 11 Kasım 2018.
- KALIÇ, S.: 1992 **DeneySEL Sinemanın Kısa Tarihi**. İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.
- KANIPEK, K. BALIKÇIOĞLU: 2013 “Bir İletişim Aracı Olarak Sinema Filmlerinde Dini İ. İdeolojinin Kullanımı: Takva”, **Türk Dünyası**

- Araştırmaları Vakfı Akademik Bakış Dergisi**, Sayı: 39, s.1-16, (çevrimiçi) <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/382657>, 23 Temmuz 2018.
- KAPANI, M.: 1983 **Politika Bilimine Giriş**, Ankara, A.Ü. Hukuk Fakültesi Yayınları.
- KAPLAN, K.
E. ERTÜRK: 2012 Dijital Çağ ve Bireyin İdeolojik Aygıtları **The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication (TOJDAC)**, Vol. 2, Issue: 4, p.7-12, (çevrimiçi) <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/tojdac/article/view/5000047111/5000044404>, 22 Temmuz 2018.
- KARAKOÇ, E.
A. MERT: 2013 “Sinemada Siyasal İktidar, İdeoloji ve Medya Üçgeni: Wag The Dog Filminin İncelenmesi”, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Sayı: 34, s.279-297 (çevrimiçi) <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/206818>, 23 Temmuz 2018.
- KARAKÖSE, H.: 2004 “Yahudilerin Filistin’e Yerleşme Girişimleri ve Süleyman Fethi Bey’in Layihası (1911)”, **Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt: 5, Sayı :1, s.43–57, (çevrimiçi) http://kefad.ahievran.edu.tr/InstitutionArchiveFiles/f44778c7-ad4a-e711-80ef-00224d68272d/d1a3a581-af4a-e711-80ef-00224d68272d/Cilt5Sayi1/JKEF_5_1_2004_43_57.pdf, 07 Kasım 2018.
- KARAMAN, M.L.: 1991 **Uluslararası İlişkiler Çıkmazında Filistin Sorunu**, İstanbul, İz Yayıncılık.
- KASALAK, K.: 2016 “İngilizlerin Filistin Politikası ve Filistin Mandası”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler**

- Enstitüsü Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 25, s.65-78, (çevrimiçi) <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/276248>, 07 Kasım 2018.
- KAŞTAN, Y.: 2012 “Orta Doğu’da Arap-İsrail Mücadeleleri ve Türkiye”, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, **38. Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi**, 10-15 Eylül 2007, Ankara, Bildiriler Kitabı, s.1797-1815.
- KATZ, E.: 1987 “Communications Research Since Lazarsfeld”, **The Public Opinion Quarterly**, No: 51, Vol. 25, s.45.
- KATZ, E., P.F. LAZARFELD: 1955 **Personal Influence: The Part Played By People in the Flow of Mass Communication**, 1. ed., New York/USA, The Free Press.
- KERR, H.M.: 1975 **The Elusive Peace in the Middle East Albany**, New York/USA, State University of New York Press, s.102-160.
- KERR, M.H.: 1971 **The Arab Cold War: Gamal 'Abd Al-Nasir and His Rivals, 1958-1970**, 1. ed., Oxford/UK, Oxford University Press.
- KHALIDI, R.: 1972 “The Creation of History”, **Journal of Palestine Studies (University of California Press)**, Vol. 1, No: 4, p.122-125.
- KIM, J.: 2012 “The Institutionalization of YouTube: From User Generated Content to Professionally Generated Content”, **Media, Culture & Society**, No: 34, DOI: 10.1177/0163443711427199, s.53- 67.

- KIZILOĞLU, S.: 2012 “İsrail Devleti’nin Kuruluşuna Kadar Geçen Süreçte Yahudiler ve Siyonizm’in Gelişimi”, **Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 1, s.35-64, (çevrimiçi) <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/181032>, 17 Temmuz 2018.
- KİREL, S.: 2012 **Kültürel Çalışmalar ve Sinema**, İstanbul, Kırmızı Kedi Yayınevi.
- KNIGHT, J.: 1992 **Women and the New German Cinema**, 1. ed., London/UK, Verso.
- KÖSE, İ.: 2018 “İngiliz Yüksek Komiseri Herbert Samuel Raporuna Göre Filistin’de İngiliz Manda İdaresi (1920-1925)”, **Mondros Mütârekesi’nin 100. Yılı: I. Dünya Savaşı’nın Sonu, Mütârekeler ve Barış Antlaşmaları Uluslararası Sempozyumu**, Kahramanmaraş, (çevrimiçi) https://www.academia.edu/37659260/%C4%B0ngiliz_Y%C3%BCksek_Komiseri_Herbert_Samuel_Raporuna_G%C3%B6re_Filistin_de_%C4%B0ngiliz_Manda_%C4%B0daresi_1920-1925_, 12 Kasım 2018.
- KRILOV, A.B.:
MOROZOV, B.M.: 2017 “Filistin-İsrail Rotası: Obama’nın Orta Doğu Politikalarının Çöküşü (Палестино-Израильский Трек: Провал Ближневосточной Политики Администрации Б. Обамы)”, **Moskova Devlet Enstitüsü (Üniversitesi) Uluslararası İlişkiler Bülteni (Московский государственный институт международных отношений (университет) (МГИМО) (Вестник МГИМО)**, Vol. 4, No: 55, p.99-112, (çevrimiçi) <https://mgimo.ru/upload/>

- iblock/b12/006_krylovav_morozovvm_0.pdf, 06 Kasım 2018.
- KROSNICK, J.A.: 1990 “Americans' Perceptions of Presidential Candidates: A Test of the Projection Hypothesis”, **Journal of Social Issues**, No: 46, Vol. 2, s.159-182.
- KURZMAN, D.: 1970 **Genesis 1948: The Arab-İsraeli War**, New York/USA, New American Library in association with the World Publishing Company.
- LEVINE, A.J.: 2011 **Bad Old Days: The Myth of the 1950s**, 1. ed., New York/USA, Transaction Publishers.
- MARK, J.J.: 2010 Palestine: Definition, **Ancient History Encyclopedia**, (çevrimiçi) <https://www.ancient.eu/palestine/>, 22 Temmuz 2018.
- MAST, E.
H. EL-ZABRİ: 2015 **Nakba-The Ongoing Ethnic Cleansing of Palestine: A Concise Guide to History**, 3. ed., Palestine Online Store. Kitap özeti için bkz. http://lust-for-life.org/Lust-For-Life/_Textual/EdwardMast-HaithamElZabri-PIP_NakbaTheOngoingEthnicCleansingOfPalestine_2015-3rdEd_26pp/EdwardMast-HaithamElZabri-PIP_NakbaTheOngoingEthnicCleansingOfPalestine_2015-3rdEd_26pp.pdf, 22 Temmuz 2018.
- MCQUAIL, D.,
WINDAHL, S.: 2005 **İletişim Modelleri: Kitle İletişim Çalışmalarında**, Çev. K. YUMLU, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- MILBURN, M.: 1998 **Sosyal Psikolojik Açıdan Kamuoyu ve Siyaset**, Çev. A. DÖNMEZ ve V. DUYAN, Ankara, İmge Kitabevi Yayınları.

- MONACO, J.: 2014 **Bir Film Nasıl Okunur?**, Çev. E. YILMAZ, 16. bs., İstanbul, Oğlak Yayıncılık ve Reklamcılık.
- MOORE, C.S.
of D. BUTLER: 2011 “The Strongest Man in Turkey: After the Resignation His Military Chiefs, Prime Minister Tayyip Erdogan Stands Unopposed as the Most Powerful Man in Turkey”, **Reuters (Special Report)**, (çevrimiçi) <http://graphics.thomsonreuters.com/specials/Erdogan.pdf>, 22 Temmuz 2018.
- MORA, N.: 2011 **Medya Çalışmaları Medya Pedagojisi ve Küresel İletişim**, İstanbul, Nobel Yayın.
- MUELLER, B.: 2014 **Participatory Culture on YouTube: A Case Study of the Multichannel Network Machinima**, London School of Economics and Political Science Department of Media and Communications, MSc Dissertation, (çevrimiçi) <http://www.lse.ac.uk/media-and-communications/assets/documents/research/msc-dissertations/2013/104-Mueller.pdf>, 27 Temmuz 2018.
- MUHANA, : 2009
- MURAD, K.: 2011 **Madhal ila Alraai Alaam**, Amman, Almassıra Yayınları.
- MUTLU, A.: 1993 “Sosyal Fayda ve Maliyet Açısından Basın Sektörü ve Promosyonlar Üzerine Yorum”, **Marmara İletişim Dergisi**, Sayı: 3, Cilt: 3, s.239-242.
- MUTLU, E.: 1994 **İletişim Sözlüğü**, Ankara, Ark Yayınları.
- NEUPERT, R.: 2014 **French Animated Cinema, 1990 to Present: A Companion to Contemporary French Cinema**,

s.333-355, (Çevrimiçi) <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/9781118585405.ch15>, 13 Mayıs 2018.

NİSBET, M.C.,
J.E. KOTCHER: 2009 “A Two-Step Flow of Influence? Opinion: Leader Campaigns on Climate Change”, **Science Communication**, No: 30, Vol. 3, s.328-354.

NİŞ N.,
T. ERYILMAZ: 1981 “Sinemanın Çağdaşlaşması: Yeni Gerçeklik, Yeni Dalga”, **A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın ve Yayın Yüksek Okulu Yıllık 1979-1980**, Ankara, s.143-178, (çevrimiçi) <http://kitaplar.ankara.edu.tr/dosyalar/pdf/101.pdf>.

NOELLE-NEUMANN, E.: 1974 “The Spiral of Silence: A Theory of Public Opinion”, **Journal of Communication**, No: 24, Vol. 2, s.43-51, (Çevrimiçi) <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/j.1460-2466.1974.tb00367.x>, 16 Mayıs 2018.

NOELLE-NEUMANN, E.: 1991 “The Theory of Public Opinion: The Concept of the Spiral of Silence”, **Annals of the International Communication Association**, No: 14, Vol. 1, s.256-287, (Çevrimiçi) https://www.researchgate.net/publication/302962806_The_Theory_of_Public_Opinion_The_Concept_of_the_Spiral_of_Silence, 17 Mayıs 2018.

NOELLE-NEUMANN, E.: 1998 “A Shift From the Right to the Left As an Indicator of Value Change: A Battle for the Climate of Opinion”, **International Journal of Public Opinion Research**, No:10, Vol. 4, s.317-334.

- OBERSCHALL, A.: 2008 “The Historical Roots of Public Opinion Research”, **The Sage Handbook of Public Opinion Research**, s.83-92.
- ODABAŞ, B.: 2013 **Üçüncü Sinema**, 1. bs., İstanbul, Agora Kitaplığı.
- OĞUZLU, T.: 2014 **Araftaki Filistin: Türk Dış Politikasında Filistin Sorunu (Palestine Issue in the Foreign Turkish Policy)**, Edt.by S. SEYDİ ve C. DEVECİ, 1. ed., Ankara, Maya Akademi.
- ONARAN, Y.: 1994 “Economics and Nationalism: The Case of Muslim Central Asia”, **Central Asian Survey**, No: 13, Vol. 4, s.491-505.
- ORMANLI, O.: 2012 “Dijitalleşme ve Türk Sineması”, **The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication (TOJDAC)**, Vol. 2, Issue: 2, s.32-38, (çevrimiçi) <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/138310>, 16 Temmuz 2018.
- ORUÇ, H.: 2014 “ABD’nin İsrail-Filistin Politikası”, **Researchgate**, s.5-6, (çevrimiçi) https://www.researchgate.net/publication/316967531_ABD'nin_Israil-Filistin_Politikasi, 12 Kasım 2018.
- OYLUM, R., K. SİVASLIOĞLU: 2011 **Ortadoğu Sineması**, 1. bs., İstanbul, Başka Yerler Yayınları.
- OZAN, R.: 2002 “Alternatif Medya Bağlamında Yerel Televizyonculuk”, **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, Sayı: 13, DOI: 1302-633X, s.690, (Çevrimiçi) <http://dergipark.gov.tr/iuifd/issue/22876/244508>, 26 Mayıs 2018.

- ÖYMEN, O.: 2002 **Silahsız Savaş: Bir Mücadele Sanatı Olarak Diplomasi**, 2. bs., İstanbul, Remzi Kitabevi.
- ÖZEL, S.: 2002 “105 Yıllık Mesele”, **Türkiye Günlüğü**, Sayı: 68 (Filistin ve Orta Doğu-Ramallah’da Figan Var).
- ÖZARSLAN, Z.: 2016 **Sinema Kuramları**, 2. bs., İstanbul, Su Yayınevi.
- ÖZÖN, N.: 1995 **Karagözden Sinemaya: Türk Sineması ve Sorunları**, Ankara, Kitle Yayınları.
- PAPPE, I.: 2006 **A History of Modern Palestine: One Land, Two Peoples**, 2. ed., Cambridge/UK, Cambridge University Press.
- PAPPE, I.: 1999 **The Israel/Palestine Question**, 1. ed., London/UK, Routledge, (Çevrimiçi) https://edisciplinas.usp.br/pluginfile.php/771206/mod_resource/content/1/isra_palistine%20question%20%5Bİlan%20Pappe%CC%81%5D.pdf, 29 Kasım 2018.
- PARLAYANDEMİR, G.: 2015 **Bağımsız Türk Sineması için Alternatif İzleyicilik Deneyimleri**, İstanbul Üniversitesi, Doktora Tezi.
- PARKINSON, D.: 2015 **Sinemayı Değiştiren 100 Fikir**, Çev. Y. BURUL, İstanbul, Literatür Yayınları.
- PEHLİVANOĞLU, A.Ö.: 2004 **Ortadoğu ve Türkiye**, İstanbul, Kastaş Yayınevi.
- PETHO, A.: 2012 **Film in the Post-Media Age**, 1. ed., New Castle/UK, Cambridge Scholars Publishing.

- PORATH, Y.: 1977 **The Palestinian Arab National Movement, 1929-1939: From Riots to Rebellion**, Vol. 2, 1. ed., London/UK, Frank Cass & Co.Ltd. Publishers.
- PRESSMAN, J.: 2005 A Brief History of the Arab-Israeli Conflict, **University of Connecticut Docs**, p.1-18, (çevrimiçi) http://web.uconn.edu/polisci/people/faculty/doc/history_pressman.pdf, 06 Kasım 2018.
- PRICE, C.M.: 1992 “The Guillotine Comes to California: Term Limit Politics in the Golden State” **Limiting Legislative Terms**, s.117-137.
- RAMONET, I.: 1999 **Medyanın Zorbalığı**, Çev. A. DERMAN, İstanbul, Om İletişim Yayınları.
- RHODE, E.: 1978 **A History of the Cinema: From Its Origins to 1970**, New Ed., London/UK, Penguin Publishing.
- RODOWICK, D.N.: 2007 **The Virtual Life of Film**, Cambridge/USA, Harvard University Press.
- ROLOFF, B.,
G. SEEßLEN: 1995 **Ütopik Sinema: Bilim Kurgu Sinemasının Tarihi ve Mitolojisi. Alan**, Çev. V.ATAYMAN, İstanbul, Alan Yayıncılık.
- RYAN, M.,
D. KELLNER: 1990 “Camera Politica: The Politics And Ideology of Contemporary Hollywood Film”, **Indiana University Press**, Vol. 604.
- RYAN, M.,
D. KELLNER: 2016 **Politik Kamera**, Çev. E. ÖZSAYAR, 3. bs., İstanbul, Ayrıntı Yayınları.
- SANDER, O.: 1998 **Siyasi Tarih, 1918-1984**, 7. bs., Ankara, İmge Kitabevi.

- SEZER, D.B.: 1972 “Kamuoyu ve Dış Politika”, **Public Opinion and Foreign Policy**, Ankara, AÜSBF Yayınları.
- SHAFIQ, M.: 2009 Arab “Turkey’s Justice and Development Party Through Eyes”, **Insight Turkey**, Vol. 11, No. 1, p.33-41, (çevrimiçi) https://www.jstor.org/stable/pdf/26330899.pdf?seq=1#page_scan_tab_contents, 22 Temmuz 2018.
- SHAW, S.J. **Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye**, II. Cilt, 2. bs., İstanbul, E Yayınları.
- SHAW, E.K.: 2000
- SHLAIM, A.: 2002 “The United States and the Israeli-Palestinian Conflict”, **Worlds in Collision: Terror and the Future of World Order**, Edt.by K. BOOTH and T. DUNNE, 1. ed., London/UK, Palgrave Macmillan, p.183-192.
- SMELİK, A.: 2006 **Feminist Sinema ve Film Teorisi: Ve Ayna Çatladı**, İstanbul, Agora Yayınları.
- SMITH, G.: 2008 **Dünya Sinema Tarihi**, İstanbul, Kabalcı Kitabevi.
- SOYSAL, İ.: 1995 “Ortadoğu Barış Süreci ve Türkiye”, **Yeni Türkiye**, Sayı: 3, s.464-474.
- STAM, R.: 2000 **Introdução À Teoria Do Cinema**, Papirus Editora, Çev. S. SALMAN ve Ç. ASATEKİN, **Sinema Teorisine Giriş**, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2014.
- SUVEREN Y: 2014 “Türkiye’deki Sağ-Muhafazakâr Siyasetçilerin Toplumsal ve Kültürel Eksenli Muhafazakârlık Algıları Üzerine: Bir Alan Çalışmasından Notlar”, **Mülkiye Dergisi**, Cilt: 38, Sayı: 4, s.5-39.

- ŞENEL, B.: 2014 “İsrail Devleti’nin Kuruluşunda Türkiye’nin İsrail’i Tanıma Süreci”, **Akademik ORTA DOĞU**, Cilt: 9, Sayı: 1, s.157-178.
- ŞENK, H.: 2013 “Sinemada Dijital Çağ”, **Deutsche Welle Türkçe**, (çevrimiçi) <https://www.dw.com/tr/sinemada-dijital-%C3%A7a%C4%9F/a-17020178>, 24 Temmuz 2018.
- ŞENOCAK, S.: 2016 **Filistin Sorunu ve Türkiye'nin AK Parti Hükümetleri Dönemindeki Filistin Politikası**, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- ŞENTÜRK, R.: 2016 **Dijital Sinema Kuramdan Tekniğe**, İstanbul, İnsan Yayınları.
- TEMİZEL, H.: 2008 “Kamuoyu Kuramları ve Kamuoyu Oluşumunda Kitle İletişim Araçları”, **Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, Sayı: 1, Cilt: 15, s.126-146, (çevrimiçi) <http://dergipark.gov.tr/susead/issue/28424/302712>, 18 Temmuz 2018.
- TURAM, E.: 1994 **Medyanın Siyasi Hayata Etkileri**, İstanbul, İrfan Yayınları.
- UĞURLUEL, T.: 2015 “Kudüs’ün Üç Anahtarı: Hz. Ömer, Selahaddin Eyyubi, II. Abdulhamid Han”, **Diyanet İşleri Başkanlığı Aylık Dergisi**, Sayı: 295, Temmuz 2015, s.42-45, (çevrimiçi) <http://www2.diyanet.gov.tr/DiniYay%C4%B1nlarGeneIMudurlugu/DergiDokumanlar/Aylık/2015/temmuz.pdf> 17 Temmuz 2018.
- ULUSAY, N.: 2008 **Melez İmgeler: Sinema ve Ulusötesi Oluşumlar**, 1. bs., Ankara, Dost Kitabevi Yayınları.

- ULUTAŞ, U.
BÖLME, S.M.
DEMİR, G.N.: 2012
- İsrail Siyasetini Anlama Kılavuzu**, SETA, (çevrimiçi) http://file.setav.org/Files/Pdf/20121221123959_israil-siyasetini-anlama-kilavuzu-web.pdf, 12 Kasım 2018.
- ULUTAŞ, U.
BÖLME, S.M.: 2012
- Filistin’de Siyasi Aktörler ve Partiler** SETA, (çevrimiçi) <http://file.setav.org/Files/Pdf/filistin%E2%80%99de-siyasi-aktorler-ve-partiler.pdf>, 12 Kasım 2018.
- UMAR, Ö.O.: 2004
- Osmanlı Yönetimi ve Fransız Manda İdaresi Altında Suriye**, 1. bs., Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- UMAR, Ö.O.:2002
- Yerleşme
- “Osmanlı Döneminde Yahudiler’in Filistine’e Faaliyetleri”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 12, Sayı: 2, s.421-438, (çevrimiçi) <http://web.firat.edu.tr/sosyalbil/dergi/arsiv/cilt12/sayi2/421-438.pdf>, 17 Temmuz 2018.
- USAI, P.C.: 2001
- The Death of Cinema: History, Cultural Memory and Digital Dark Age**, London/UK, British Film Institute (BFI) Publishing.
- UYGUR, E.: 1984
- “Turkish Economy”, **ODTÜ Gelişme Dergisi**, Ankara, Statistical, Economic and Social Research and Training Centre for Islamic Countries, Publication Department, Sayı: 14, Cilt: 4, s.421.
- UZER, U.: 2017
- “Kudüs Şehrinin Filistin, İsrail ve Birleşmiş Milletler Açısından Siyasi Önemi”, **Filistin Araştırmaları Dergisi**, Kudüs Özel Sayısı, Sayı: 2, s.134-157, (çevrimiçi) <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/415180>, 12 Kasım 2018.

- ÜNAL, H.: 2002 “Türkiye ve Orta Doğu: Filistin’den Irak Senaryolarına Türkiye Orta Doğu Sorunları”, **Türkiye Günlüğü**, Sayı: 68 (Filistin ve Orta Doğu-Ramallah’da Figan Var).
- VURAL, A.M.: 1999 **Yerel Basın ve Kamuoyu**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- WALLACE, A.R.,
A. WOLF: 2012 **Çağdaş Sosyoloji Kuramları: Klasik Geleneğin Genişletilmesi**, Çev. L. ELBURUZ, M.R. AYAS, Ankara, Doğu Batı Yayınları.
- WALT, S.M.
MEARSHEIMER J.J.: 2014 **İsrail Lobisi ve ABD Dış Politikası**, 2. bs., İstanbul, KüreYayınları.
- YACOBI, H.,
NEWMAN, D.: 2007 “The EU and the Israel\Palestine Conflict: An Ambivalent Relationship”, **EU Border Conflict Studies**, 2. Ed., s.173-202, (çevrimiçi) https://www.academia.edu/17391357/The_EU_and_the_Israel_Palestine_Conflict_An_Ambivalent_Relationship, https://www.researchgate.net/publication/242562420_The_EU_and_the_IsraelPalestine_Conflict_An_Ambivalent_Relationship, 05 Kasım 2018.
- YAŞAR, F.T.,
S.A. ÖZCAN,
Z.T. KOR: 2011 **Siyonizm Düşünden İşgal Gerçeğine Filistin**, 7. bs., İstanbul, İHH Kitap.
- YEŞİL, M.M.: 2015 “Üniversite Öğrencilerinin Yerel Gazete Okuma Alışkanlıkları: Konya Örneği”, **Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi**, Cilt: 9, Sayı: 1, s.201-222, (çevrimiçi) <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/178270>, 22 Temmuz 2018.

YETKİN, Ö.: 2014

Yahudi Diasporası İletişim Stratejisi: ABD Örneği, T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Uzmanlık Tezi, (çevrimiçi) <https://www.ytb.gov.tr/uploads/resimler/thesis/oemer-yetkin-yahudi-diasporasi-iletisim-stratejisi.pdf>, 12 Kasım 2018.

YILMAZ, E.: 2008

“Sinema ve İdeoloji İlişkileri Üzerine”, **Sinema İdeoloji Politika: Sinemasal Yazılar I**, Ankara, Nirengi Kitap, (çevrimiçi) <http://sinematek.tv/wp-content/uploads/2015/12/Sinemasal-Yaz%C4%B1lar-1-Sinema-%C4%B0deoloji-Politika-B%C3%BCy%C3%BCleyen-Fa%C5%9Fizm-ve-Di%C4%9Fer-Yaz%C4%B1lar.pdf>, 23 Temmuz 2018.

YOO, J.H.,
KIM, J.: 2012

“Obesity in New Media: A Content Analysis of Obesity Videos on YouTube”, **Health Communication**, Routledge, s.86-97, (çevrimiçi) <http://www.cla.csulb.edu/departments/communicationstudies/interact/wp-content/uploads/2012/09/Yoo-Obesity-in-the-New-Media-A-Content-Analysis-of-Obesity-Videos-on-YouTube.pdf>, 23 Temmuz 2018.

YURDAKUL, T.: 2016

“The Effects of Smoking Ban in Closed Public Spaces on the Status of Smoking”, **Journal of Health Science**, Sayı: 4, s.135-142.

YÜCEL, M.: 2008

Türk Sinemasında Kürtler, Vol. 213, Agora Kitaplığı.

YÜKSEL, E.: 2001

Medyanın Gündem Belirleme Gücü, 1. bs., Ankara, Çizgi Kitabevi Yayınları.

- YÜKSEL, E.: 2007 “Kamuoyu Oluşturma ve Gündem Belirleme Kavramları Nerede Kesişmekte, Nerede Ayrılmaktadır?”, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 1, s.571-586, (çevrimiçi) <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423869665.pdf>, 23 Temmuz 2018.
- ZANOTTI, J.: 2017 “Israel: Background and U.S. Relations in Brief”, **Congressional Research Service Report**, p.1-36, (çevrimiçi) <http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/1024465.pdf>, 07 Kasım 2018.
- ZAREIAN, M.: 2012 “Voluntary Disclosure of Information and Stock Returns”, **International Journal of Engineering Research and Applications (IJERA)**, No: 2, Vol. 3, s.2762-2766, (çevrimiçi) http://www.ijera.com/papers/Vol2_issue3/QT2327622766.pdf, 18 Temmuz 2018.
- ZATARI, F.: 2018 “Siyonizm: Filistin’deki Çatışmaların Kaynağı”, **İNSAMER**, (çevrimiçi) http://insamer.com/tr/siyonizm-filistindeki-catismalarin-kaynagi_1551.html, 12 Kasım 2018.
- ZWICK J.: 1992 **Mark Twain's Weapons of Satire: Anti-Imperialist Writings on the Philippine-American War**, 1. ed., New York/USA, Syracuse University Press.
- Türk Dil Kurumu, 2009 **Türkçe Sözlük**
- Amerikan Sineması, 2011 **Milli Eğitim Bakanlığı Bireysel Öğrenme Materyali**, Ankara.
- Halkla İlişkiler ve Organizasyon Hizmetleri: **Milli Eğitim Bakanlığı Bireysel Öğrenme Materyali**, Ankara, (çevrimiçi) http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Kamuoyu-2.pdf
- Kamuoyu-2: 2011

İslam Ansiklopedisi, 2014.

İnternet Kaynakları

<https://www.aksam.com.tr/yasam/dogu-kudus-neresi-onemi-ne-filistin-haritasi-nasil/haber-688354>, Erişim Tarihi: 15.12. 2017.

<https://film.iksv.org/tr/otuzyedinci-istanbul-film-festivali-2018/seria-nehri-nin-batisi>

<https://tr.euronews.com/2014/08/08/amos-gitai-nin-kamerasindan-israil-filistin-barisi>

Çevrimiçi, <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/isdf/text/halamish.html>
Erişim Tarihi: 17.12.2016.

Çevrimiçi, <https://www.britannica.com/biography/Theodor-Herzl> Erişim Tarihi:
09.10.2017

Çevrimiçi, <http://files.libertyfund.org/pll/quotes/148.html> 16.06.2017, Erişim Tarihi:
17.06.2017.

Çevrimiçi, <http://raley.english.ucsb.edu/wp-content/eng1800/mhansen.pdf>, Erişim
Tarihi: 05.07.2017

Çevrimiçi, <http://www.dcipllc.com/whatisidigitalcinema.shtml>, Erişim Tarihi:
16.05.2017.

Çevrimiçi, <http://www.hi-beam.net/fl-defs.html>, Erişim Tarihi: 17.06.2017.

Çevrimiçi, <http://www.iep.utm.edu/hegelsoc/>, Erişim Tarihi: 18.06.2017

Çevrimiçi, <http://www.tdk.gov.tr>

Çevrimiçi, <http://www.wwnorton.com/college/polisci/american-politics-today2/full/ch/05/outline.aspx>, Erişim Tarihi: 15.06.2017

Çevrimiçi, <https://edsitement.neh.gov/curriculum-unit/alexis-de-tocqueville-tyranny-majority>, Erişim Tarihi: 17.06.2017

Çevrimiçi, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/opinion>, Erişim Tarihi:
17.06.2017.

- Çevrimiçi, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/public>, Erişim Tarihi: 17.06.2017.
- Çevrimiçi, <https://www.maannnews.net/Content.aspx?id=891988>, Erişim Tarihi: 21.07.2018.
- Çevrimiçi, http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/1937387.stm, Erişim Tarihi: 22.07.2018.
- Çevrimiçi, <https://www.youtube.com/yt/about/>, Erişim Tarihi: 27.07.2018.
- Çevrimiçi, <https://www.sasapost.com/arabs-and-hollywood/>, Erişim Tarihi: 08.08.2015.
- Çevrimiçi, <http://www.almuwahhid.org/makale.php?id=261>, Erişim tarihi: 23.07.2018.
- Çevrimiçi, <http://www.wikizeroo.net/index.php?q=aHR0cHM6Ly90ci53aWtpcGVkaWEub3JnL3dpa2kvTWfya19Ud2FpbG>, Erişim Tarihi: 14.08.2015.
- Çevrimiçi, <https://europa.eu/capacity4dev/joint-programming>, Erişim Tarihi: 05.11.2018.
- Çevrimiçi, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-368_en.pdf, Erişim Tarihi: 05.11.2018.
- Çevrimiçi, http://www.mid.ru/bliznevostocnoe-uregulirovanie?p_p_id=56_INSTANCE_Blt9skqFRpwS&_56_INSTANCE_Blt9skqFRpwS_languageId=en_GB, Erişim Tarihi: 06.11.2018.

Ek-1

1

Değerli Katılımcı;

Doldurmanız rica edilen bu anket formu İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo, Sinema ve Televizyon doktora programında "Prof. Dr. Ayşen AKKOR GÜL" danışmanlığında yürütülen tez çalışmasında kullanılmak üzere DOKTORA öğrencisi Asem ALJARADAT tarafından hazırlanmıştır. Katılımınız için çok teşekkür ederim.

BİRİNCİ BÖLÜM

Cinsiyet Bayan () Erkek () Uyuşunuz? TC () Diğer ()

Yaşınız? 20 veya altı ()
21-30 ()
31-40 ()
41-50 ()

E.posta* :

İKİNCİ BÖLÜM

Bu bölümde sosyal bilgiler eğitimi ile ilgili görüşlerinizi öğrenmek amacıyla çeşitli sorular verilmiştir. Lütfen bu soruları kendi düşünceleriniz doğrultusunda; seçeneklerinden birini tik (X) koyarak cevaplandırınız.

1) Filistin Devletinin Yahudiler tarafından işgal edilmesi konusunda bilgi sahibi misiniz?

() hayır () evet ama çok detaylı değil () medyadan öğrendiğim kadarıyla evet () ders kitaplarımdan öğrendiğim kadarıyla
() çok detaylı olarak biliyorum () Diğer..(lütfen belirtiniz)

2) 1900 lü yıllarda Yahudilerin Filistinli halktan para karşılığı toprak satın aldığına ilişkin bilginin doğruluğuna inanıyor musunuz?

Kesinlikle İNANMIYORUM ()	İNANMIYORUM ()	Fikrim yok ()	İNANMIYORUM ()	Kesinlikle İNANMIYORUM ()
-------------------------------	--------------------	-------------------	-----------------	-------------------------------

3) Filistinlilerin Yahudilere karşı ayaklanmasını haklı görüyor musunuz?

Evet () Hayır () Fikrim yok ()

4) Yahudilerin Filistin toprağında hakkı var mıdır?

- (b) Evet,Çünkü bir zamanlar orası zaten Yahudilerin topraklarıydı.
- (c)Hayır,Çünkü Yahudiler orayı Halkı göç ettirerek sahip oldular
- (d)Hayır,Ama Yahudiler ve Filistinliler aynı topraklarda beraber kardeşlik içinde yaşamalıdır.
- (f) fikrim yok

5) Filistin ile ilgili bilgilerinizin kaynağı neye / nelere dayanır?

- (a) okul bilgileri
- (b) arkadaşlar
- (c) Tarih Kitapları
- (d) Aile
- (f) Kitle İletişim Araçları
- (g) Diğer..(lütfen belirtiniz)

6) Youtube'u ne sıklıkta kullanırsınız?

- a)Hiç Kullanmam
- b)Sadece ihtiyaç duyduğumda
- c)Ayda birkaç kez
- d)Haftada en fazla 3 gün
- e) Hemen Hemen her gün kullanırım

7) Hangi kitle iletişim aracı ve / veya araçları fikirlerinizi

- a) Televizyon,radyo
- b) Kitap,dergi,gazete,makale
- c) Televizyondaki herhangi bir söyleşi programındaki konuşmacı
- d)Twitter,Facebook yada Youtube`daki paylaşımlar
- f) Hepsi
- g) Hiçbiri
- h) Diğer..(lütfen belirtiniz)

Ek-2

“KAMUOYUNUN OLUŞUMUNDA ALTERNATİF SİNEMANIN ROLÜ ÜZERİNE BİR ETKİ ÇALIŞMASI”

Değerli Katılımcı;

Doldurmanız rica edilen bu anket formu İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo, Sinema ve Televizyon doktora programında “Prof. Dr. Ayşen AKKOR GÜL” danışmanlığında yürütülen tez çalışmasında kullanılmak üzere DOKTORA öğrencisi Asem ALJARADAT tarafından hazırlanmıştır. Katılımınız için çok teşekkür ederim.

Kişisel Bilgiler

- 1) Cinsiyetiniz? Erkek() Kadın ()
2) Yaşınız?
() 20 veya altı () 21-30 () 31-40
3) Uyruğunuz? TC () Diğer ()

Kullanıcı Tercihleri

4) Üniversite’deki derslerinizde öğretim metodlarından hangisini tercih edersiniz?

- () Klasik ders anlatımı -Sunuş yoluyla () Tarih konularını belgesel yapımlarını izleterek(Görsel araçlarla destekli) öğrenme () Diğer (lütfen belirtiniz)

5) Seyretmiş olduğunuz bu film sizce tarihsel bir konu anlatımı bakımından ne kadar etkili?

Ölçek	(1)Çok etkili	(2)Etkili	(3)Az etkili	(4)Etkili değil
-------	---------------	-----------	--------------	-----------------

6) Seyretmiş olduğunuz Filistin’in Yahudiler tarafından işgal edilmesini anlatan bu film, bu konu hakkındaki varolan bilgilerinize alternatif bir bilgi ekledi mi?

- () Evet () Hayır () Mevcut fikrim yoktu,yeni oluştu
() Fikrim yok

7) Sizce bu filmin vermek istediği mesaja göre adı ne olabilirdi?

- () Filistin Soykırımı () İsrail Kuruluşu () Unutulmayan Acı –Filistin
() Diğer (lütfen belirtiniz)

8) Aşağıdaki ifadelerin doğruluk derecesini işaretleyebilir misiniz?

Ölçek	(1) Kesinlikle Doğru	(2) Doğru	(3)Fikrim yok	(4)Kısmen Doğru	(5) Yanlıştır
-------	----------------------	-----------	---------------	-----------------	---------------

- Filistinliler Yahudilere topraklarını kendileri satmıştır,bu sebeple bu sonuca katlanmalıdır (.....)
- Yahudiler bu toprakları, yerli halkı katlederek ve göç ettirerek sahip oldular. (.....)
- Yahudiler ve Filistinliler aynı topraklarda beraber kardeşlik içinde yaşamalıdır . (.....)

9) Filmden hatırladığınız 3 bilgiyi yazabilir misiniz?

1.
2.
3.

Değerli Vaktinizi Ayırıp Anketi Cevapladığınız İçin Teşekkür Ederim.

Ek-3

FİLMİN KONUSU

Rawan Damen, hem Filistin hem de İsrail tarihçileri, Nakba mültecileri, sıradan Filistinlilerin dahil olduğu röportajlarla beraber İngiliz Arşivlerinde uzun süredir benzersiz araştırmalar yaparak ve derlediği görüntüler ve belgeleri biraraya getirerek bu belgesel filmini ortaya koymuştur. Filistin halkının mücadelesinin de sinemaya aktarıldığı bu film dört bölümden oluşmaktadır. Belgeselin konusu 1948 yılında Filistin halkının başına gelen “felaket” olarak nitelendirdikleri olayı anlatmakta ayrıca Filistinlilerin 1799-2008 yılları arasındaki tarihi yolculuğunu ele almaktadır.

Filmin ilk bölümü Filistinli yazar Edward Said'in büyük eseri olan Oryantalizm kitabında analiz edilen önemli bir olay olan Mısır'ın Napolyon istilası ile başlamaktadır. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra İngiliz işgali ve Filistin Yönetimini ele alması, Siyonist Hareketin Balfour Deklarasyonu darbesini gerçekleştirmesi ve İngilizlerin Orta Doğu'daki çıkarlarını sağlamanın bir yolu olarak gördükleri bir Yahudi Devleti kurulmasına yönelik destekleri ve yapılan planlar yine bu birinci bölümde ele alınmaktadır.

İkinci bölümde ise 1936'dan 1939'a kadar Filistin direnişine ve devrimine odaklanılmıştır. Bu bölüm, Siyonistlerin “insansız bir toprak” söylemini ve Filistinli bir ulusun var olmadığına inandırmak istemesine odaklanmaktadır. Ayrıca Filistin ve Arap yetkililerin zayıflıkları ve sınırları vurgulanmaktadır. Onların başarısızlıklarının sonucu olarak da 1948'de Siyonistlerin zaferi anlatılmaktadır.

Üçüncü Bölümde ise 1948 ve Nakba ele alınmaktadır. İngiliz İşçi Partisinin Siyonistlerin Filistin topraklarını ele geçirmesine yardım ve yataklık etmesine değinilmektedir. Bu arada, İngiliz askerleri Siyonistlerin toprakları ele geçirmesine karşı pasif kalmakta ancak Arap Devletlerinin de bu ele geçirmeye karşı müdahalelerini engellemekte olduğu bu bölümde vurgulanmaktadır. Yine bu bölümde, Filistinli direnişçiler ve kötü yönetilen Arap orduları hakkında detaylar yer almaktadır.

Dördüncü ve son bölümde ise 1948'den 2008 yılına kadar kalan izler yer almaktadır. Nakba'yı takip eden bu yıllarda Filistinlilerin Arap devletleri ve BM tarafından satıldığıının altı çizilmekte ve BM temsilcisi Kont Bernadotte'nin Stern Gang tarafından öldürülmesine değinilmektedir. Film, ayrıca “Büyük İsrail” için Siyonist projenin yıllar içinde nasıl bir plan izlediğini de vurgulamaktadır. 1967 Arap-İsrail savaşları ve sonrasında Gazze'de, Batı Şeria'da, mülteci kamplarında ve dünyanın dört bir yanındaki Filistinlileri ele almaktadır. Filmin sonlarına doğru hem Filistin hem de İsrail taraftarlarının röportajları yer almaktadır.

Ek-4

FİLMİN KÜNYESİ

Yönetmen: Rawan Damen

Yapımcı: Rawan Damen

Görüntü Yönetmeni: Ramez Qazmouz & Nasr Samara

Editör: Nasir Abu Tayah

Konuklar⁵⁴:

Abdurrezzak Muhammed Huneyti: (Muhammed Hamid Huneyti'nin Oğlu)

Ali Muhammed Ali Cubeyl: (Filistinli Mülteci)

Avi Shlaim: İsraili Tarihçi

Azmi Bişara: Siyasetçi ve Yazar

Cevdet Muhammed: Filistinli Askeri Liderin Oğlu)

David Hurst: Gazeteci

Enis Sayig : (Filistin Ansiklopedisi Editörü)

Eugene Rogan : (Ortadoğu Merkezi, Oxford)

Gazi Sadi: (Dar El Celil Araştırma Kuruluşu)

Gerald Green: (Filistin Polis Gücü)

Halil Tufekci: (Filistinli Stk Üyesi)

Hillel Kohen: İsraili Tarihçi

Hind Davud Duvhi: (Filistinli Mülteci)

⁵⁴ Konukların isimleri alfabetik sıraya göre verilmiştir.

Husni Muhammed Semada: (Filistinli Mülteci)

Hüseyin Deyri: (Filistinli Mülteci)

İlan Pappe: (İsraili Tarihçi)

Macid Zir: Filistin'e Geri Dönüş Merkezi

Mehdi Abdulhadi: Filistinli Stk Üyesi

Muhsin Salih: Zeytuna Araştırma Merkezi

Munib Subhiyye: (Filistinli Mülteci)

Musellem Bisiso: (AP Muhabiri -1948)

Mustafa Kabha: (Filistinli Tarihçi)

Ömer Natur: (Filistinli Tarihçi)

Sami Abdurrezzak: (Filistinli Mülteci)

Selman Ebu Sitte: (Filistin Atlasi'nin Yazarı)

Semih Kasim: (Filistinli Şair)

Theodor Katz: (İsraili Tarihçi)

Vakim Vakim: (Filistinli Stk Üyesi)

Yusra Ramahi: (Filistinli Mülteci)

Yusuf Hicazi: (Araştırmacı)

Çekim Yılı: 2008

Bölüm Sayısı: 4 **Süre:** 188 DK

Orijinal Dil: Arapça

YOUTUBE’ta Toplam Seyirci: 41,547

AL JAZEERA TÜRK TARAFINDAN TÜRKÇEYE UYARLANMIŞTIR – 2013.

ÖZGEÇMİŞ

1984 yılında Şam’da Filistin Mülteci Kamp’ında doğdu. İlk ve orta öğrenimini “Beyt Dajan UNRWA Okulları” ve Al Andalus Lisesi’nde tamamladı. 2006 yılında Şam Üniversitesi İletişim Fakültesi’nden mezun oldu ve aynı yıl Suriye’deki “Baladna Gazetesi”nde editör olarak çalıştı. Çalışma hayatına devam ederken aynı zamanda da Ürdün’de Middle East Üniversitesi İletişim Fakültesi’de yüksek lisansa devam etti ve 2009 yılında yüksek lisansını tamamladı. Ardından El Cezire Belgesel kanalına ait olan doc.aljazeera.net’te film eleştirmenliği yaptı.

2010 yılında ise Türkiye’de doktora bursu kazandı. Bir senelik Türkçe eğitiminin ardında 2011 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü’nde doktora başladı. Bu süre zarfında Huffpost Arabic internet haber sitesi’nin İstanbul muhabirliği, TRT Arapça kanalında program editörlüğü yaptı. Halen özel bir prodüksiyon şirketinde çalışmakta aynı zamanda serbest zamanlı Film eleştirmenliği ve Filistin Radyo TV Kurumunda Türkiye Temsilciliği görevini sürdürmektedir.

İletişim: asemaljaradat@gmail.com